

Handlings- og økonomiplan 2018-2021

Sola kommune
Rådmannens forslag

Innholdsfortegnelse

Omstilling for framtiden	7
1. Innstilling til vedtak	11
2. Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer	13
2.1. Frie inntekter	14
2.1.1. Nasjonale forutsetninger	14
2.1.2. Lokale forutsetninger	15
2.2. Andre inntekter	18
2.2.1. Overføringer fra Lyse	18
2.2.2. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger	19
2.3. Utgiftsforutsetninger	20
2.3.1. Lønnsvekst	20
2.3.2. Prisvekst	20
2.3.3. Renteforutsetninger	20
2.3.4. Pensjonskostnader	21
2.4. Netto driftsresultat	22
2.5. Omstilling	23
2.5.1. Bakgrunn	23
2.5.2. Tall fra KOSTRA	24
2.5.3. Hvordan gjennomføre omstilling?	33
2.6. Rådmannens forslag til investeringer 2018-2021	35
2.6.1. Hovedprioriteringer investeringer	35
2.6.2. Investeringsstabell	37
2.6.3. Investeringer – beskrivelse	42
2.6.4. Finansiering av investeringer	62
2.6.5. Utvikling i lånegjelde	63
2.6.6. Gjeldsgrad	65
2.7. Rådmannens forslag til endringer i drift 2018-2021	66
2.7.1. Hovedprioriteringer – drift	66
2.7.2. Driftsrammetabell	70
2.7.3. Nye tiltak i drift – beskrivelse	76

3. Kommunens utvikling	97
3.1. Oljekrise – på vei inn i ny tid	98
3.2. Kommuneplanen	98
3.3. Folkehelse	98
3.4. Trygge og gode oppvekstvilkår	99
3.5. Samskaping	99
3.6. Befolkningsutvikling	100
3.7. Befolkningsframskrivinger	101
3.8. Boligbygging	102
3.9. Sola og Tananger sentrum	103
3.10. Stavanger lufthavn, Risavika og Forus	103
3.11. Nye trusler i en ny tid	103
3.12. Smartby-satsing	104
4. Tjenesteområdene	105
4.1. Tjenesteområdet Oppvekst og kultur	106
4.1.1. Fagstab oppvekst	107
4.1.2. Skolene, SFO og Voksenopplæring	107
4.1.3. Barnehagene	110
4.1.4. Barnevern	112
4.1.5. Barn, ungdom og familietjenesten	113
4.1.6. PPT – Pedagogisk psykologisk tjeneste	114
4.1.7. Kultur	115
4.2. Tjenesteområdet Levekår	119
4.2.1. Fagstab levekår	121
4.2.2. Virksomhetene	121
4.3. Tjenesteområdet Samfunnsutvikling	125
4.3.1. Fagstab Samfunnsutvikling	125
4.3.2. Eiendom	126
4.3.3. Kommunalteknikk	127
4.3.4. Areal	129
4.4. Politisk nivå	131
4.5. Rådmannsnivå med sentrale staber	132
4.5.1. Rådmannsgruppen	132
4.5.2. Avdeling IKT	133
4.5.3. Personal og organisasjon (PO)	134

4.5.4. Økonomi	136
5. Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd	137
5.1. Sola tomteselskap KF	138
5.2. Sola kirkelige fellesråd	142
5.3. Sola parkering KF	152
6. Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger	153
6.1. Oppvekst og kultur	154
6.1.1. Barnehage	154
6.1.2. Skolefritidsordning – SFO	154
6.1.3. Kulturskole	155
6.2. Levekår	156
6.2.1. Betaling for langtidsopphold	156
6.2.2. Betaling for kortidsopphold	156
6.2.3. Betaling for aktivitetssenteropphold	156
6.2.4. Betaling for trygghetsalarm	157
6.2.5. Betaling for praktisk bistand i hjemmet	157
6.2.6. Betaling hjemme levering av mat	158
6.2.7. Betaling frisklivssentralen	158
6.2.8. Betaling for fysioterapi	158
6.3. Samfunnsutvikling	159
6.3.1. Eiendom	159
6.3.2. Kommunalteknikk	161
6.3.3. Areal	166
6.4. Årsavgift for feiing og tilsyn per pipeløp	179
7. Vedlegg – Forskriftsregulert skjema	181
7.1. Økonomisk oversikt – Drift	183
7.2. Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet	185
7.3. Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjettet per virksomhet/virksomhetsområde	186
7.4. Driftsbudsjettet fordelt per Kostrafunksjon	187
7.5. Økonomisk oversikt – Investering	189
7.6. Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet	190
7.7. Budsjettskjema 2B – Investeringer per prosjekt	191

Omstilling for framtiden

Kommunens økonomiske rammebetingelser har endret seg og inntektsgrunnlaget er svekket som følge av redusert aktivitet og lav økonomisk vekst i vår region. Det er avgjørende for videre økonomisk bærekraft at kommunen tilpasser sine aktiviteter til de økonomiske rammebetingelsene. Kommunen står ovenfor langsiktige utfordringer for å opprettholde velferdstjenester på dagens nivå. Dette krever kontinuerlig fokus på omstilling, endring og fornying.

Konjunkturedgang og lavere inntektsnivå

Regionen har de siste årene opplevd en kraftig konjunkturedgang med tilhørende lav økonomisk vekst. Lav oljepris og reduserte investeringer på norsk sokkel har ført til redusert aktivitet i petroleumsnæring og nedbemanning i mange bedrifter. Ringvirkningene av lav oljepris og en nedbemanning i oljesektoren er fortsatt tydelige og vil med stor sannsynlighet vedvare i perioden. 2017 er det året hvor Sola kommune har merket en betydelig reduksjon i skatteinntekter. Skattevekst per september 2017 er på minus 4,1 prosent sammenlignet med samme tid i fjor. Skattenivået i Sola er lavere enn tidligere år. I 2015 hadde Sola kommune skatteinntekter per innbygger på 141,5 prosent av landsgjennomsnittet. I 2017 ser det ut til at skatteinntekter per innbygger vil bli om lag 124 prosent av landsgjennomsnittet. Dette nivået videreføres i planperioden. Ved utgangen av september var arbeidsledigheten på 4,3 prosent i Sola, mens ledigheten på landsbasis og i Rogaland var på henholdsvis 2,5 prosent og 3,4 prosent. Sola er den kommunen som har høyeste ledighet i fylket.

Befolkningsvekst

Konjunkturedgangen har medført lavere befolkningsvekst enn tidligere anslått. Befolkningsvekst per 31. desember 2016 var på minus 0,3 prosent. Det legges nå til grunn en vekst på 0,9 prosent i snitt i planperioden.

Til sammenligning var befolkningsprognosen for 2017-2020 i snitt på 1,4 prosent. Lavere befolkningsvekst har gitt utslag i lavere etterspørsel etter barnehageplasser.

Omstilling

Gode og tilpassede kommunale tjenester er viktige for innbyggernes livskvalitet, velferd og folkehelse.

Redusert økonomisk handlingsrom stiller store krav til oss og skaper behov for nye løsninger og nye måter å jobbe på. Sola kommune leverer tjenester av god kvalitet. Vi har et godt utgangspunkt og er i en bedre situasjon enn mange andre kommuner. Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021 er i hovedsak basert på videreføring av vedtatt HØP 2017-2020. For å oppnå budsjettbalanse i 2018-2021 i tråd med inntektsforutsetningene som er lagt til grunn, foreslår rådmannen et samlet omstillingskrav på kr 37,2 mill. i 2018, herav kr 13,4 mill. i spesifiserte omstillingstiltak og kr 23,8 mill. i generell omstilling, jamfør omtale i kapittel 2.5. Omstilling. Dette videreføres i planperioden og øker i årene 2019 og 2020.

Framtidens velferdsutfordringer

Sola kommune står, som resten av landet, ovenfor langsiktige utfordringer for å opprettholde velferdstjenester på dagens nivå, særlig i lys av endrende økonomiske rammebetingelser. FFF (forenkling, forbedring og fornying) vil fortsatt være

kommunens viktigste omstillingsstrategi. I tillegg erkjenner vi at framtidens utfordringer ikke kan løses av kommunen alene. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne, og innbyggerne seg imellom er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Sammen med innbyggerne våre må vi finne nye måter å utvikle faglige, økonomiske og sosialt bærekraftige løsninger.

Økonomiske måltall

Forslaget i driftsbudsjettet innebærer et netto driftsresultat på 3 % i tråd med kommunestyrets vedtatte målsetting. Dette er nødvendig for å kunne opprettholde økonomisk handlingsrom og tilfredsstillende egenfinansiering av investeringer.

Gjeldsgrad eksklusiv lån til videre utlån (startlån og utlån til tomteselskapet) samt lån for selvfinansierte byggeprosjekter blir på 83 prosent i 2018, 84 prosent i 2019, 72 prosent i 2020 og 68 prosent i 2021. Investeringsnivået i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 er høyt og er i underkant av kr 1,5 mrd.

Kommuneorganisasjonen må tilpasses endrede økonomiske rammer de kommende årene. God økonomistyring, effektiv drift og høy gjennomføringsevne må til for å utvide det økonomiske handlingsrommet.

Sola, 26. oktober 2017

Ingrid Nordbø
Rådmann

Sabina Leto
Økonomisjef

1. Innstilling til vedtak

Politisk behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vil bli som følger:

- Formannskapet behandler rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 den 21. og 22. november 2017.
- Kommunestyret vedtar Handlings- og økonomiplan 2018-2021 den 14. desember 2017.

Rådmannen legger med dette fram forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 og tilrår følgende vedtak:

1. Kommunestyret godkjenner rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 for Sola kommune. Netto budsjetttramme for 2018 fastsettes i henhold til:
  - Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjett per virksomhet/virksomhetsområde (kapittel 7, avsnitt 7.3.).
  - Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet (kapittel 7, avsnitt 7.6.).
  - Budsjettskjema 2B – Investeringer per prosjekt (kapittel 7, avsnitt 7.7.).
2. Kommunestyret godkjenner forslag til budsjett for skatt, rammetilskudd, renter, avdrag og anvendelse av netto driftsresultat med videre i henhold til Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet (kapittel 7, avsnitt 7.2.).
3. Skatt på inntekt og formue fastsettes i henhold til høyeste skattøre som Stortinget vedtar.
4. Kommunestyret oppretter årsverk som følge av nye tiltak i drift. Jamfør kapittel 2, avsnitt 2.7.2. og 2.7.3. driftsrammetabell med beskrivelse av nye tiltak i drift.
5. Det tas opp totalt kr 355,16 mill. i lån til finansiering av investeringer i 2018 til henholdsvis:
  - Lån til finansiering av egne investeringer utenom VAR-sektor og Sola sentrumsplan, kr 257,85 mill.
  - Lån til finansiering av VAR-sektor, kr 35,75 mill.
  - Lån til finansiering av Sola sentrumsplan kr 61,56 mill.
6. Det tas opp kr 50 mill. i 2018 i startlån for videre utlån fra Husbanken.
7. Det betales ordinære avdrag på lån i 2018 i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven. I tillegg betales det ekstraordinært avdrag på kr 49 mill. i 2018.
8. Kommunestyret godkjenner endringer i avgifter, gebyrer og egenbetalinger slik det fremgår i kapittel 6 i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

9. Handlings- og økonomiplanen innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:
  - For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.
  - For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal framtidig låneopptak tilpasses en gjeldsgrad – lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter – som på sikt ikke bør ligge over 60 prosent.
10. Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2018-2021 for Sola tomteselskap KF i samsvar med rådmannens tilråkning og i tråd med styrets vedtak. Det tas opp lån til finansiering av investeringer i 2018 på kr 78,7 mill. Lånet tas opp via Sola kommune.
11. Rådmannen gis fullmakt til å fordele budsjettert generell omstilling i henhold til linjene 28, 33, 62 og 90 i driftsrammetabellen, jamfør kapittel 2.7.2 og 2.7.3, innenfor det enkelte tjenesteområde og rådmann med sentrale staber.

2. Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer

I dette kapittelet redegjøres det for de økonomiske prioriteringene som rådmannen foreslår for kommende planperiode. Konjunkturendringer i regionen og landet for øvrig påvirker kommunens økonomiske rammebetingelser. Det forventes at veksten i frie inntekter vil bli lavere enn tidligere. Kommunens ressurser må planlegges og forvaltes slik at økonomisk bærekraft og tilstrekkelig handlefrihet opprettholdes på lang sikt.

Kapittel 2 Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer er inndelt som følger:

- 2.1. Frie inntekter
- 2.2. Andre inntekter
- 2.3. Utgiftsforutsetninger
- 2.4. Netto driftsresultat
- 2.5. Omstilling
- 2.6. Rådmannens forslag til investeringer 2018-2021
- 2.7. Rådmannens forslag til endringer i drift 2018-2021

2.1. Frie inntekter

Frie inntekter er avgjørende for økonomisk handlefrihet og utvikling av tjenestetilbudet i kommunen. Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør om lag 77,4 prosent av Sola kommunens samlede inntekter. Inntektene disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunene. Inntektssystemet for kommunene inneholder en mekanisme for utjevning av skatteinntekter. Det betyr at endringer i skatteinntekter, både lokalt og nasjonalt, vil påvirke rammetilskuddet. De forutsetninger som legges til grunn ved beregning av frie inntekter for 2018, og videre i planperioden, er basert på forslag til Statsbudsjettet 2018 og forventninger om den videre økonomiske utviklingen i Sola kommune.

2.1.1. Nasjonale forutsetninger

I Statsbudsjettet for 2018 legger regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens frie

inntekter på kr 3,8 mrd. Dette tilsvarer en realvekst på 1 prosent. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå for kommunesektoren etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2017. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med kr 3,6 mrd. til kommunene og kr 0,2 mrd. til fylkeskommunene. Av veksten i frie inntekter til kommunene begrunnes kr 200 mill. med tidlig innsats i skole og barnehage, kr 300 mill. i en styrking av kommunale tjenester til rusavhengige og personer med psykiske lidelser, samt kr 200 mill. til forebyggende tiltak for barn, unge og familier.

Veksten i frie inntekter må sees i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. Beregninger utført av Teknisk beregningsutvalg (TBU) indikerer at kommunesektoren vil kunne få merutgifter i 2018 på om lag kr 2,7 mrd. på grunn av den demografiske utviklingen. Av dette kan det anslås at

kr 2,2 mrd. finansieres innenfor veksten i frie inntekter.

I Kommuneproposisjonen 2018 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden kr 350 mill. i 2018 ut over det som dekkes av den kommunale deflatoren.

I vedtatt statsbudsjett 2017 ble skattevekst for kommunene på landsbasis anslått til 1,5 prosent. Dette ble senere justert ned i RNB 2017 til 1 prosent (mai 2017). Ny informasjon om skatteinngangen i 2017 tyder på at kommunesektorens skatteinntektene blir kr 4 mrd. høyere enn lagt til grunn i RNB 2017. Dette skyldes i hovedsak ytterligere tilpasninger til skattereformen knyttet til uttak av utbytte til personlige skattytere. På bakgrunn av dette er forventet skattevekst i 2017 for kommunene på landsbasis, etter i forslaget til Statsbudsjett 2018, justert opp til 3,3 prosent.

Den foreslåtte veksten i frie inntekter i 2018 på knapt kr 3,8 mrd. er regnet fra anslått inntektsnivå for 2017 i Revidert nasjonalbudsjett 2017. Oppjusteringen av kommunesektorens skatteinntekter i 2017 med kr 4 mrd. i denne proposisjonen er dermed ikke medregnet ved beregning av veksten. Når veksten i 2018 regnes fra anslått inntektsnivå i 2017 i denne proposisjonen, det vil si at oppjusteringen av skatteinntektene er medregnet, blir inntektsveksten tilsvarende lavere. Inntektsnivået for kommunesektoren i 2018 påvirkes imidlertid ikke av hvordan veksten beregnes.

Anslag på kommunesektorens samlede inntekter i 2018 bygger blant annet på 1,1 prosent sysselsettingsvekst i norsk økonomi og 3 prosent lønnsvekst fra 2017 til 2018.

I Kommuneproposisjonen 2018 ble det varslet at den kommunale skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene for kommunene skal utgjøre 40 prosent av de samlede inntektene. Det foreslås i statsbudsjettet at den kommunale skattøren for 2018 holdes uendret på 11,8 prosent. Anslått vekst for kommunenes skatteinntekter på landsbasis er på 2,4 prosent. Samlet for frie inntekter er den nominelle veksten på 2,6 prosent i 2018. Med anslått lønns- og prisvekst (kommunal deflator) på 2,6 prosent i 2018 tilsvarer dette en realvekst på 0 prosent i 2018.

2.1.2. Lokale forutsetninger

Skatteinntekter

Det er budsjettert med en skatteinngang fra formues- og inntektsskatt til Sola i 2018 på kr 968,5 mill. I dette anslaget er det tatt utgangspunkt i at skatteveksten i 2017 blir på minus 4,6 prosent, og at skatteinngangen i 2017 blir på kr 941,2 mill. Opprinnelig budsjettert skatteanslag for 2017 ble justert ned ved behandling av sak om tertialrapportering, jamfør k-sak 9/17 *Budsjettoppfølging 2017 - drift per 31.08.17*, møte 19.10.17. Revidert anslag for 2017 er nå kr 5 mill. høyere enn justert budsjett for 2017. På annen side har regjeringen i statsbudsjett 2018 oppjustert anslaget for skattevekst for kommunene på landsbasis i 2017 fra 1 prosent i RNB 2017 til 3,3 prosent vekst. Etter dette utgjør en forventet skatteinngang i 2017 på 124 prosent av landsgjennomsnittet. Videre forutsetter rådmannen at kommunens skatteinngang i 2018 blir omtrent på samme nivå, det vil si 124 prosent av landsgjennomsnittet. Det laveste nivå i de 10 siste året var i 2010 da skatteinngangen var på 128,5 prosent av landsgjennomsnittet som følge av såkalt

finanskrise. Per september 2017 er skatteinngang i Sola på 125,3 prosent av landsgjennomsnittet. Sammenlignet med 2015 var skatteinngangen i Sola på 141,5 prosent av landsgjennomsnittet, noe som utgjør en reduksjon på 17,5 prosentpoeng i forhold til forventet inngang i 2017.

Som følge av dette anslår rådmannen en skattevekst i 2018 på 2,9 prosent i forhold til revidert anslag 2017 (nedgang på 4,6 prosent). Anslaget er også lavere enn regjeringens anslag for Sola kommune utarbeidet i statsbudsjettet. Rådmannens anslag er basert på utviklingen i forskuddstrekk i 2017 og videre i planperioden (forskuddstrekk er kommunens hovedskatt, og utgjør i et normalt år nesten 90 prosent av kommunes skatteinntekter). Sola kommune har i 2016 begynt å merke reduksjon i skatteinntekter, i hovedsak som følge av reduksjon i forskuddstrekk.

Nedgangen i forskuddstrekk har sammenheng med redusert aktivitet og nedbemanning i oljenæringen. Arbeidsledighetsstatistikk fra NAV per august viser at Rogaland er det fylket i landet som fortsatt har høyest ledighet, med 3,4 prosent helt ledige. Sola har høyest arbeidsledighet i fylket med 4,3 prosent, mens arbeidsledigheten i Stavanger og Sandnes er på henholdsvis 4 prosent og 4,1 prosent. Ledigheten gikk ned med 0,4 prosentpoeng fra august måned for Rogaland og 0,3 prosentpoeng for Sola.

Reduksjonen i forskuddstrekk fortsatte også i 2017 og akkumulert per september 2017 har vi en negativ vekst i forskuddstrekk på minus 0,7 prosent. Isolert for september viser forskuddstrekk en positiv vekst på 0,5 prosent i forhold til september 2016. Det er mange faktorer som påvirker skatteinntekter.

Arbeidsledighet og lønnsnivå er blant disse. Tross at arbeidsledighet går ned merker vi en betydelig reduksjon i skatteinngang i 2017. Dette kan blant annet forklares med svakere befolkningsvekst samt at noen av våre innbyggere har gått over til andre jobber med lavere lønnsnivå enn de har hatt tidligere. Disse er ikke i noen som helst statistikk, men reduksjon i lønnsnivået vil påvirke skatteinngangen.

Våre nabokommuner har opplevd svikt i skatteinntekter i varierende grad, men de fleste har negativ skattevekst og negativ vekst i forskuddstrekk.

Rådmannen vil presisere at det knyttes fortsatt stor usikkerhet rundt utvikling i skatteinntekter. Det er mange faktorer som påvirker skatteinntekter gjennom året, og mange av disse faktorene kan gi store utslag i skatteinngangen. Dette har blitt forsterket i de to siste årene som følge av skattereformer på landsbasis samt konjunkturedgang. Alt dette gjør det meget utfordrende å utarbeide skatteanslaget.

4. september 2017 presenterte SR bank sitt nye konjunkturbarometer. Hovedtrekket i barometeret er at optimisme blant bedrifter fester seg. Næringslivet i regionen går i positiv retning. Alle delindekser indikerer oppgang og det er mye som tyder på at bunnen er nådd. Rogaland har høyest oljeeksponering. Bedringen blant bedrifter med oljeomsetning ga et betydelig løft for Rogaland i løpet av våren. Det ser ut at regionen har tilpasset seg en oljepris på omkring 50 USD/fat.

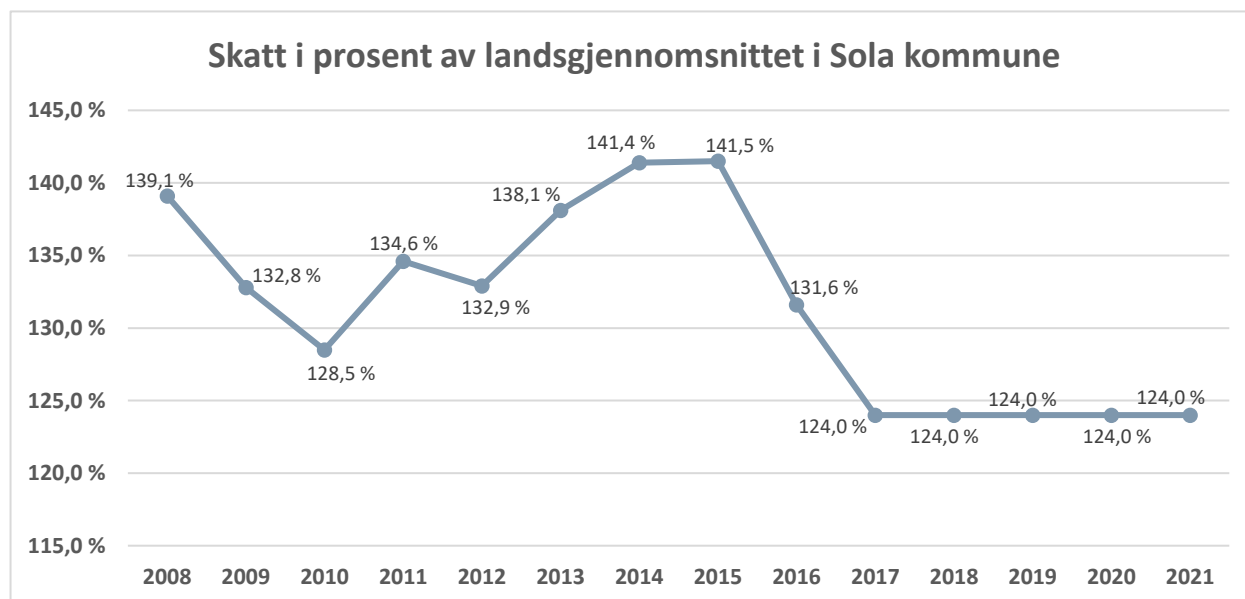
Det vil gjenstå å se om/når dette vil påvirke kommunens skatteinntekter. Det er usikkerhet om videre utvikling i lys av fortsatt høy arbeidsledighet og redusert aktivitet i regionen. På bakgrunn av dette har

rådmannen valgt å utarbeide et konservativt skatteanslag.

skatteinntekter i Sola tilbake til 2008 samt rådmannens prognose i kommende periode.

I perioden fra 2018 til 2021 er det for hvert år forutsatt en skattevekst på 1,2 % for Sola og for landet. Grafen nedenfor viser utvikling i

Rammetilskuddet

Ved beregningen av rammetilskuddet har rådmannen benyttet KS' beregningsmodell, hvor endringene i inntektssystemet og Statsbudsjettet er innarbeidet. Det ordinære rammetilskuddet tar utgangspunkt i et innbyggertilskudd som fordeles med et likt beløp per innbygger. Innbyggertilskuddet korrigeres videre for utgiftsutjevning, beregnet etter objektive kriterier som kalles kostnadsnøkkel.

Innbyggertilskudd for Sola kommune utgjør kr 620,7 mill. i 2018. Det er et likt beløp per innbygger som fordeles mellom alle landets kommuner. Det er flere endringer som rammetilskuddet korrigeres for, herunder reduksjon for økt foreldrebetaling barnehage kr 1,4 mill. samt kompensasjon for nye lovkrav om pedagognorm og bemanningsnorm i barnehage kr 1,2 mill. På annen side er

utgifter som rådmannen har beregnet knyttet nye lovkrav på kr 3,4 mill. i 2018, jmfør kapittel 2.7.2 og 2.7.3.

I tillegg får kommunen kr 4,7 mill. i særskilt fordeling som følge av regjeringens satsing på helsestasjons- og skolehelsetjeneste og innlemming av tilskuddet til frivillighetssentraler.

Sola betraktes som en lettdreven kommune og har en beregnet kostnadsindeks på 0,9693 i 2018. Dette innebærer en utgiftsutjevning i 2018 på kr 33,3 mill., noe som betyr reduksjon i innbyggertilskuddet med tilsvarende beløp.

Inntektsgarantitilskuddet (INGAR) vil for 2018 ha en isolert effekt på minus kr -1,9 mill. for Sola. Dette er Sola kommunes andel knyttet til finansiering av ordningen som utgjør kr 71 per innbygger i 2018. Det er videreført i planperioden på ca. samme nivå. Sola har ingen kompensasjon i 2018, siden kommunen har

en vekst i rammetilskuddet som er over grenseverdien. Grenseverdien er økt fra kr 300 til kr 400 per innbygger i 2018. Kommunen må altså ha inntekter via rammetilskudd som er minst 400 kr lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet for å få kompensasjon gjennom INGAR.

Sola kommune får ikke veksttilskudd i 2018 siden vi ikke oppfyller vilkår for det.

Til sammen reduseres rammetilskuddet med et totalbeløp på kr 30,5 mill., som består av sum utgiftsutjevning, INGAR, samt saker med særskilt fordeling.

Videre korrigeres innbyggertilskuddet for inntektsutjevningen som har direkte sammenheng med prognoser om skatteanslaget både nasjonalt og lokalt samt prognoser om befolkningsvekst. Forventet inntektsutjevning for Sola blir i 2018 i størrelsesorden kr 121,8 mill.

Tabellen under viser en oversikt over prognosen for samlede frie inntekter i 2018 og videre i planperioden. Det budsjetteres med en vekst på frie inntekter på 3,7 prosent i 2018 i forhold til revidert anslag 2017.

TABELL: PROGNOSE FOR SAMLEDE FRIE INNTEKTER

Tall i kr 1 000

Skatt og rammetilskudd	2017	2017	2018	2019	2020	2021
	Opprinnelig vedtatt	Revidert anslag	Nominelle tall	2018 priser	2018 priser	2018 priser
Formue- og inntektskatt	986 600	941 200	968 500	977 400	989 400	1 002 800
Innbyggertilskudd	608 100	608 100	620 700	626 800	636 200	647 000
Utgiftsutjevning, INGAR, skjønn, saker særskilt fordeling	-49 300	-50 700	-30 500	-21 900	-19 100	-20 000
Veksttilskudd		0				
Endring i RNB 2017		1 700				
Inntektsutjevning	-144 000	-115 000	-121 800	-123 000	-124 400	-126 100
Sum frie inntekter	1 401 400	1 385 300	1 436 900	1 459 300	1 482 100	1 503 700
			3,7 %	1,6 %	1,6 %	1,5 %

2.2. Andre inntekter

2.2.1. Overføringer fra Lyse

Inntektene fra Lyse består av renter og avdrag på det ansvarlige lånet på kr 3 mrd. Sola kommunes eierandel er 8,741 prosent. Avdragstid på lånet er 30 år fra 2009. I henhold til avtale om ansvarlige lån mellom Lyse og aksjonærene skal renten fastsettes hvert kvartal, med basis i 3 måneders NIBOR-rente + 2 prosent. I skrivende stund er 3 måneders NIBOR-rente på ca. 0,84 prosent,

og Norges Banks styringsrente på 0,5 prosent. Rådmannen legger til grunn at 3 måneders NIBOR-rente vil være på ca. 0,85 prosent i 2018; 1,0 prosent i 2019; 1,4 prosent i 2020 og 1,7 prosent i 2021. Se avsnitt 2.3.3 om renteforutsetninger for mer detaljer. På bakgrunn av ovennevnte forutsetninger er det lagt til grunn en rente på 2,85 prosent inkludert marginpåslag på det ansvarlige lån i 2018, med videre opptrapping i planperioden i henhold til prognose om renteutvikling.

I 2017 ble utbyttet fra Lyse på totalt kr 480 mill., hvor Sola sin andel var på kr 42 mill. noe som er i henhold til budsjettet.

I samråd med de andre eierkommunene budsjetteres det med et samlet utbytte fra

Lyse på kr 500 mill. i 2018, kr 550 mill. i 2019, kr 575 mill. i 2020 og kr 600 mill. i 2021.

Sola kommunes andel av budsjettert utbytte er på kr 43,7 mill. i 2018 med videre opptrapping i planperioden, jamfør tabell under.

TABELL: PROGNOSE – OVERFØRINGER FRA LYSE

Tall i kr 1 000

Prognose - overføringer fra Lyse	Solas andel 8,74 %	2018	2019	2020	2021
Opprinnelig lån på kr 3 mrd.	262 230				
Avdrag til føring i investering		8 741	8 741	8 741	8 741
Rente til føring i drift		5 200	5 200	5 600	5 800
Utbytte til føring i drift		43 700	48 100	50 300	52 400

2.2.2. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Rådmannen foreslår å øke de statlig regulerte egenbetalingene i tråd med forslag til statsbudsjett 2018, samt gjeldende regler og forskrifter. Det er i hovedsak egenbetalinger innen pleie og omsorg som er forskriftsregulert. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger som ikke er regulert i statsbudsjett eller andre regler og forskrifter, er i hovedsak økt med 2,6 prosent som tilsvarer kommunal deflator for 2018.

Maksimalgrense for foreldrebetaling i barnehage økes i tråd med forslag til statsbudsjett 2018 fra kr 2.730 per måned til kr 2.910 per måned i 2018. Maksimalsats per år vil med dette utgjøre kr 32.010, Moderasjonsordningene knyttet til redusert maksimalpris og gratis kjernetid videreføres. I tillegg faktureres kostpenger knyttet til matservering.

Rådmannen foreslår å øke foreldrebetaling for opphold i SFO med 2,6 prosent. Dette gir en økning på kr 75 per måned for 100 prosent plass, og kr 55 per måned for 60 prosent plass. Betaling for mat økes ikke. Satsene

inkludert mat i 2018 vil etter prisøkningen bli kr 2.975 for 100 prosent plass og kr 2.155 for 60 prosent plass. I tillegg foreslår rådmannen å øke kontingenten i kulturskolen med 2,6 prosent avrundet til nærmeste kr 5.

Egenbetaling innen levekårsområdet er i stor grad forskriftsregulert. De øvrige satser foreslås økt med 2,6 prosent i henhold til kommunal deflator for 2018.

Fra og med 2018 innfører Sola kommune egenbetaling for fysioterapi. I statsbudsjett 2017 ble sykdomslisten som har gitt enkelte pasienter rett til gratis fysioterapi fjernet. Oppdragene kommunen kan ta egenandel for reguleres av *Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m.* I henhold til vedtak i Utvalg for Levekår sak 12/17 *Innføring av egenandel for fysioterapeutteneste* skal Sola kommune innføre egenandel når det er utviklet et system for registrering og innrapportering av egenandeler via pasientjournalssystemet Geric. Maksimal betaling settes i tråd med forslag til statsbudsjett 2018.

Rådmannen foreslår at leieprisene for kommunale idrettshaller, gymsaler og idretts-

baner økes med 2,6 prosent i 2018, avrundet til nærmeste kr 5. Videre foreslår rådmannen at billettprisene for svømmehaller økes med 10 prosent i 2018. Billettpriser for svømmehaller i Sola har ikke økt siden 2015.

Videre foreslår rådmannen at årsgebyr for vann økes med 3 prosent i 2018, mens gebyrene for avløp og slam økes med 5 prosent. Renovasjonsgebyret foreslås økt med 4 prosent. Det foreslås ingen økning på feieavgiften i 2018.

Gebyrene for plan, kart og oppmåling samt byggesak foreslås økt med 2,6 prosent avrundet til nærmeste kr 10. Rådmannen vil i 2018 fortsette arbeidet med analyser av inntekts- og utgiftsnivået på gebyrfinansiert del av byggesak, for å kartlegge om det er skeivheter i gebyrregulativet som fører til underskudd på denne tjenesten. Arbeidet har pågått i store deler av 2017, men grunnet færre byggesaker enn tidligere år er det ikke grunnlag for å utføre en gyldig analyse på det nåværende tidspunkt.

En fullstendig oversikt over endringene i avgifter, gebyrer og egenbetalinger framkommer i kapittel 6.

2.3. Utgiftsforutsetninger

2.3.1. Lønnsvekst

Kommunal virksomhet er en arbeidsintensiv virksomhet. Av kommunens årlige driftsutgifter, før overføringer og finansieringsutgifter, utgjør lønn om lag 68 prosent. Lønnsvekst er derfor en viktig utgiftsforutsetning.

Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for helårseffekt av lønnsoppgjør 2017 inn i 2018 samt effekt av lønnsoppgjør 2018. Ved beregning av lønnsoppgjør 2018 er det lagt til grunn en lønnsvekst på 3,0

prosent, som er i samsvar med forventet lønnsvekst i forslag til statsbudsjett 2018. Rådmannen tilrår at lønnsreserven på bakgrunn av ovennevnte settes til kr 50,3 mill. Det er grunn til å understreke at lønnsreserven er mer en teknisk forordning enn et uttrykk for lønnsvekst. I perioden 2018-2021 er lønnsbudsjettet videreført i faste 2018-priser.

2.3.2. Prisvekst

Rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 er utarbeidet i faste 2018-priser. Rådmannen foreslår å ikke innarbeide priskompensasjon til den enkelte virksomhet i planperioden. I forslag til statsbudsjett 2018 er kommunal deflator for 2018 satt til 2,6 prosent. Av dette utgjør prisvekst 1,8 prosent. Forslag om å ikke gi priskompensasjon vil medføre et underliggende effektiviseringskrav for alle virksomheter på kr 4,6 mill. dersom det legges til grunn en prisvekst på 1,8 prosent.

2.3.3. Renteforutsetninger

I skrivende stund ligger styringsrente i Norges bank på 0,5 prosent. Styringsrenten ble sist endret i møte den 18. mars 2016.

Analyse og vurderinger utarbeidet av Norges bank i Pengepolitisk rapport 3/17 tilsier at styringsrente holdes på 0,5 prosent det nærmeste året, før den gradvis heves til nær 1,5 prosent mot slutten av 2020. Rentepronosen er lite endret, men rentebanen er justert opp, noe som innebærer en tidligere renteøkning enn i forrige rapport.

Pengemarkedsrenten anslås å følge utviklingen i styringsrenten. I skrivende stund ligger pengemarkedsrente på 0,84 prosent. Per oktober måned er gjennomsnittsrente for kommunens sine egne investeringer 1,93

prosent. Gjennomsnittrente på startlån og selvfinansierte byggeprosjekter er på henholdsvis 1,85 prosent og 1,12 prosent.

Samlet rentebindingstid er på 2,11 år og ca. 47,5 prosent av den totale låneporteføljen er på fastrente.

På bakgrunn av signaler fra rentemarkedet, Norges Bank, Statsbudsjettet og SSB legger rådmannen til grunn at rente på kommunens innlån vil være på 2,15 prosent i 2018; 2,3 prosent i 2019; 2,7 prosent i 2020 og 3,0 prosent i 2021.

Renteinntekter for ansvarlig lån i Lyse samt rente på bankinnskudd beregnes i henhold til 3 måneders pengemarkedsrente, såkalt NIBOR-rente pluss marginpåslag. Rådmannen har lagt til grunn en gjennomsnitts pengemarkedsrente på 0,85 prosent i 2018, 1,0 prosent i 2019, 1,4 prosent i 2020 og 1,7 prosent i 2021.

Avdragstiden på alle lån beregnes i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven. Bokførte avskrivninger, såkalt kapitalslit, fastsettes med utgangspunktet i veid restlevetid på kommunens anleggsmidler etter vurderingsreglene i Forskrift om årsregnskap og årsberetning § 8. I det finansielt orienterte kommuneregnskapet er det avdragene som dekkes inn, ikke avskrivningene.

Staten gir tilskudd til å dekke renter og avdrag i forbindelse med eldreomsorg, opptrappingsplan for psykisk helse, samt videre tilskudd til å dekke renter i forbindelse med rehabilitering av skole- og kirkebygg. Disse kompensasjonsordningene forvaltes av Husbanken, og tilskuddene beregnes ut fra flytende rente i Husbanken. Det er lagt til grunn et rentenivå på 1,6 prosent i 2018, 1,7 prosent i 2019, 2,3 prosent i 2020 og 2,9 prosent i 2021.

I VAR-sektoren benyttes 5-årig swaprente tillagt 0,5 prosentpoeng i henhold til Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester.

Rådmannen vil presisere at det er alltid usikkerhet knyttet til renteutviklingen i tiden framover.

2.3.4. Pensjonskostnader

Sola kommune har Kommunal Landspensjonskasse (KLP) som pensjonsleverandør for fellesordningen inkludert folkevalgte. Kommunen er i tillegg, i henhold til tariffavtale, pliktig til å ha tjenstepensjonsordning til pedagogisk personell i grunnskole og sykepleiere hos henholdsvis Statens pensjonskasse (SPK) og KLP.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) fastsetter forutsetninger for beregning av pensjonskostnader. Hvert år utarbeider KMD et rundskriv som angir forholdstall mellom diskonteringsrenten og lønnsvekst, som forsikringsselskapene skal legge til grunn for sine beregninger. I hovedsak er det forholdstallet som avgjør nivået på pensjonskostnader og pensjonsforpliktelsene. Et høyere forholdstall gir lavere pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser enn et lavere forholdstall. Forholdstallet for 2018 er satt til å være 1,0, og dette har vært uendret siden 2014. Forventet regulering av grunnbeløpet i Folketrygden er satt lik forventet lønnsvekst.

Dødelighet og uførhet hos medlemmene i pensjonsordningen er også en viktig del av grunnlaget for pensjonskostnadene og pensjonsforpliktelsene. Både KLP og SPK benytter K2013FT som tariff for dødelighet.

Pensjonspremien som kommunesektoren betaler inn til pensjonsordningen har de siste årene vært høyere enn de regnskapsmessige

pensjonskostnadene. Dette har bidratt til en oppbygging av et akkumulert premieavvik i regnskapene i perioden 2002-2013. De siste årene har KMD strammet inn de økonomiske forutsetningene for beregning av regnskapsmessige pensjonskostnader. Dette har vært nødvendig på lang sikt for å kunne oppnå bedre samsvar mellom premiene og kostnadene.

For Sola kommunes vedkommende er det ventet at betalte pensjonspremier, korrigert for bruk av premiefond hos KLP, vil overstige regnskapsførte pensjonskostnader i 2018. Premieavviket som dette medfører i 2018 bidrar til en vekst i amortiseringskostnadene fra 2019. Formannskapet behandlet i møte 24. januar 2017 f-sak 3/17 *Bruk av årlig premieavvik* og fattet følgende vedtak; «Rådmannen får fullmakt til å avsette årlig premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift på særskilt disposisjonsfond, samt bruke av fondet til dekning av merutgifter pensjon i forhold til budsjett». Årets premieavvik som er forventet i planperioden vil i henhold til vedtaket bli satt av på fond. Det er ikke budsjettert med bruk av fondet i HØP 2018-2021.

Stoltenberg II-regjeringen sendte i september 2013 på høring et forslag om å redusere amortiseringstiden for premieavvik oppstått i 2014 og senere. Formålet med forslaget var å bygge ned nye premieavvik raskere, og redusere økningen i det akkumulerte premieavviket. KMD har besluttet at amortiseringstiden reduseres til sju år og med en regnskapsmessig virkning fra og med 2015. Isolert sett bidrar denne endringen til høyere pensjonskostnader fra og med 2015.

Ved utgangen av 2016 hadde Sola kommune et akkumulert premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift på til sammen kr 92,95 mill. som

ennå ikke er dekket inn av driftsregnskapet. Dette er utgifter som kommunen må dekke inn over driftsbudsjettet over de neste åtte årene.

Ved utarbeidelse av anslag på pensjonskostnader i 2018 har rådmannen brukt prognoser fra KLP og SPK. Dette er beste estimat på det nåværende tidspunkt. Rådmannen vil presisere at det alltid er usikkerhet knyttet til anslagene på pensjonskostnader siden de er avhengige av mange faktorer, blant annet lønnsvekst, utvikling i Folketrygdens grunnbeløp samt estimert pensjonsgrunnlag per 31. desember 2017.

2.4. Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag, og er et uttrykk for hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og egenfinansiering av investeringer. Netto driftsresultat er den primære indikatoren for økonomisk handlingsfrihet og bør, i henhold til tidligere anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg (TBU), ligge over 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

I november 2014 kom TBU med en ny anbefaling som følge av at mva-kompensasjon investering ble ført direkte i investeringsregnskapet fra 2014. Det nye anbefalte nivået for kommunene er på 1,75 prosent.

Rådmannen mener likevel av Sola kommune bør opprettholde det tidligere anbefalte nivået på 3 prosent for å unngå ytterligere økning i gjeldsgraden. Dette for å kunne opprettholde en bærekraftig økonomi på lang sikt, ivareta handlingsfrihet samt unngå at en over tid avsetter et for lavt beløp til formuesbevaring.

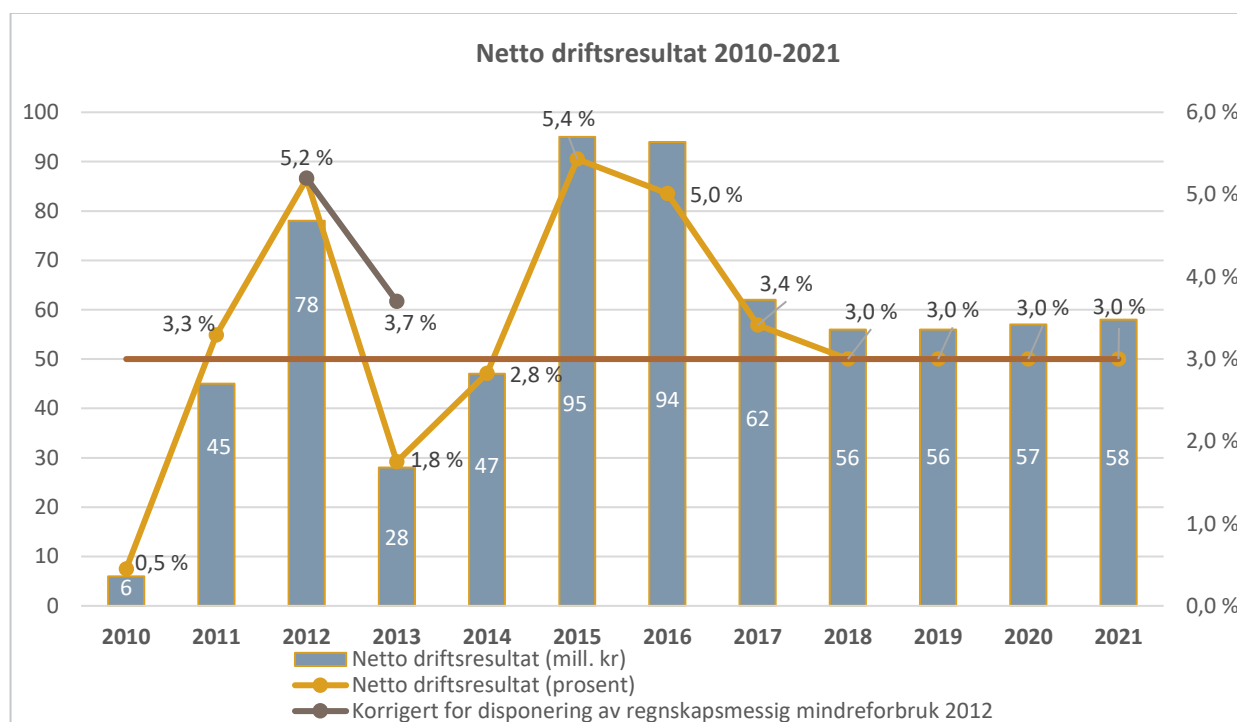

Isolert sett i 2016 ble netto driftsresultat på kr 93,9 mill., noe som tilsvarer 5,0 prosent av brutto driftsinntekter. For 2017 er det i opprinnelig vedtatt budsjett budsjettert med et netto driftsresultat på 3 prosent.

Rådmannen tilrår at det budsjetteres med et netto driftsresultat på 3 prosent i 2018 og videre i planperioden, noe som er i tråd med kommunestyrets vedtak i forbindelse med

behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020, samt satsningsområde 4 «Bærekraftig økonomi» vedtatt i kommuneplan 2015-2026.

Grafen under viser netto driftsresultat i perioden 2010-2021 i mill. kroner og i prosent sett opp mot vedtatt målsetting om netto driftsresultat på 3 prosent.

2.5. Omstilling

2.5.1. Bakgrunn

Regionen har i de siste årene opplevd en kraftig konjunkturedgang med tilhørende lav økonomisk vekst. Reduksjon i oljepris kombinert med lave investeringer har ført til redusert aktivitet i petroleumsnæring og nedbemanning i mange bedrifter i vår region. Det er svært mange bedrifter som måtte omstille og tilpasse seg til nye rammebetingelser. Dette har også påvirket de økonomiske rammebetingelser til Sola

kommune, i hovedsak knyttet til lav vekst i skatteinntekter i de siste årene. År 2017 er året hvor kommunen har merket en betydelig reduksjon i skattenivå, sterkere enn landet for øvrig. Per september 2017 har kommunen en negativ skattevekst på minus 4,1 prosent og skattenivået i prosent av landsgjennomsnittet er redusert fra 141,5 prosent i 2015 til et forventet nivå på 124 prosent i 2017. Sola kommune har alltid vært en skattesterk kommune, og skattenivået er fortsatt 24 prosent over landsgjennomsnittet, men inntektsgrunnlaget vårt er betydelig svekket i

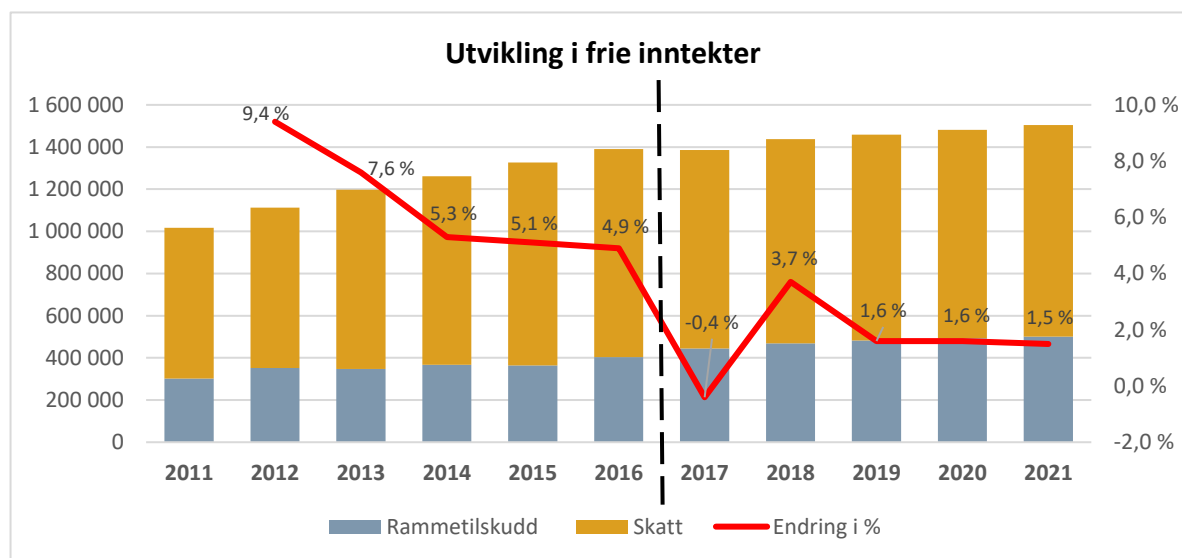

forhold hva kommunen er vant til.

Befolkningsvekst i Sola kommune har ligget mellom 2,5 prosent og 3 prosent i de siste 10 årene. Sola kommune opplevde i 2016 for første gang i historien en negativ befolkningsvekst på minus 0,3 prosent. Arbeidsledighet var på 1,4 prosent i 2013 og nådde det høyeste punktet på 6 prosent i januar 2017 (helte ledige statistikk fra NAV). Per september 2017 er ledighet på 4,3 prosent, men Sola kommune har fortsatt høyest ledighet av alle kommunene i Rogaland. Rogaland og landet har en arbeidsledighet på henholdsvis 3,4 prosent og 2,5 prosent.

Alt dette medfører at kommunen må tilpasse seg til endrende økonomiske rammebetingelser og mest sannsynlig til et vedvarende lavere inntektsnivå.

Grafen under viser utvikling i kommunens frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra og med 2011. Fra 2011 til 2012 var vekst i frie inntekter på 9,4 prosent mens i 2017 forventer vi en negativ vekst på minus 0,4 prosent. Videre i 2018 og i planperioden anslås en vekst i forhold til forventet negativ vekst i 2017. Kommunens skattenivå vil være avgjørende for den økonomiske handlingsrommet.

Utvikling 2017-2021 er basert på rådmannens prognoser

Sola kommune har så langt lyktes i å tilpasse seg til det gradvis reduserte inntektsnivået. Til tross for inntektsreduksjon har kommunen klart å møte både økt etterspørsel etter tjenester, og å utvikle nye tjenester uten at det er tilført vesentlig friske midler til drift. En viktig årsak til dette er omstillingsstrategien FFF (forenkling, forbedring fornying) som har bidratt til at organisasjonen utnytter eksisterende handlingsrom på en bedre måte.

Imidlertid viser økonomiske rammebetingelser at det er behov for ytterligere tilpasning. Sola kommune har et godt tjenestetilbud på de fleste områdene. Dette underbygges av KOSTRA tall som presenteres i neste avsnitt.

2.5.2. Tall fra KOSTRA

KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som samler inn, registrerer og publiserer styringsinformasjon om kommunal virksomhet. I dette avsnittet gis

det en oversikt og en kort analyse over tall fra KOSTRA i perioden 2014-2016 for Sola kommune sammenlignet med Kostragruppe 13 og nabokommunene Stavanger, Sandnes og Klepp. Indikatorene som presenteres her viser ressursbruk, prioriteringer, dekningsgrad og kvalitet på områdene innenfor Oppvekst og kultur, Levekår og Samfunnsutvikling. Det er benyttet KOSTRA konserntall for å utelukke eventuelle organisatoriske ulikheter som kan påvirke sammenligning av resultatene.

2.5.2.1. Grunnskole

Netto driftsutgifter til grunnskolesektor består av utgifter til grunnskole, SFO, skolelokaler og skoleskyss. Sola kommune har tidligere ligget

over kommunene det sammenlignes med og Kostragruppe 13 i netto driftsutgifter til grunnskolesektor per innbygger mellom 6-15 år. Sola kommune ligger fortsatt over Sandnes og Stavanger og Kostragruppe 13, men lavere enn Klepp. Sola kommune ligger som tidligere høyest på grunnskolepoeng, noe som indikerer at Sola har god kvalitet i skolen. Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10. trinn er lavest i Sola og Klepp, noe som indikerer høyere voksentetthet. Imidlertid når det gjelder ungdomstrinnet fra 8.-10. trinn ligger kommunen omtrent på samme nivå som Kostragruppe 13, men har høyere voksentetthet enn Stavanger og Sandnes.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA GRUNNSKOLE

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6 - 15 år			
Sola	98 857	96 994	99 572
Stavanger	93 428	93 146	93 049
Sandnes	92 071	93 170	90 483
Klepp	93 765	98 052	100 731
Kostragruppe 13	92 919	93 954	96 169
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng			
Sola	42,8	41,8	42,5
Stavanger	41,2	41,6	42,0
Sandnes	40,4	40,4	41,3
Klepp	40,0	40,5	40,0
Kostragruppe 13	..	..	..
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1. - 10. årstrinn – enhet personer			
Sola	12,7	12,5	12,9
Stavanger	14,9	15,3	15,2
Sandnes	14,1	14,2	15,1
Klepp	13,1	12,7	12,2
Kostragruppe 13	14,6	14,5	14,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8. - 10. årstrinn – enhet personer			
Sola	15,6	15,4	15,1
Stavanger	15,4	16,0	16,1
Sandnes	14,0	15,5	15,3
Klepp	13,1	12,0	11,3
Kostragruppe 13	15,2	15,1	15,1

2.5.2.2. Barnehage

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år er lavere i Sola enn Stavanger, men høyere enn i Sandnes, Klepp og Kostragruppe 13. Andel barn i aldersgruppen 1-5 år med barnehageplass er høyest i Sola kommune sammenlignet med nabokommuner og Kostragruppe 13.

Dette skyldes at det gis tilbud i private barnehager til barn bosatt i andre kommuner og høyere andel bedriftsbarnehager.

Sola har også høyere andel av barn som går i private barnehager enn nabokommunene og Kostragruppe 13.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARNEHAGE

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager			
Sola	129 498	133 058	144 853
Stavanger	145 352	141 081	149 209
Sandnes	123 058	122 133	127 729
Klepp	115 982	123 532	133 089
Kostragruppe 13	127 549	130 067	136 470
Andel barn 1-5 år med barnehageplass			
Sola	96,6	97,0	97,1
Stavanger	88,1	89,0	90,4
Sandnes	87,5	87,8	88,5
Klepp	90,8	92,8	92,8
Kostragruppe 13	91,4	91,5	92,0
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage			
Sola	43,1	42,9	39,1
Stavanger	62,2	62,1	62,6
Sandnes	47,4	47,5	46,4
Klepp	64,9	66,7	67,0
Kostragruppe 13	41,3	40,6	40,2

2.5.2.3. Barn, ungdom og familietjenesten

Sola kommune har høyeste netto driftsutgifter per innbygger sammenlignet med nabokommunene og Kostragruppe 13. Dette gjelder både per innbygger 0-5 år og 0-20 år. Høye utgifter i Sola kommune kan skyldes at vi har fokus på tidlig innsats, at det utføres flere

kontroller på helsestasjon og at det gis flere veiledningstilbud enn hos våre nabokommuner. Antall årsverk helsesøster per 10.000 innbyggere 0-5 år er høyere i Sola enn nabokommuner. Dette er som følge av kommunens satsings på dette området i de siste årene.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARN, UNGDOM OG FAMILIETJENESTEN

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste per innbygger 0-20 år			
Sola	2 255	2 277	2 930
Stavanger	2 211	2 192	2 354
Sandnes	1 935	1 983	2 085
Klepp	1 565	1 671	1 955
Kostragruppe 13	1 903	1 988	2 159
Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste per innbygger 0-5 år			
Sola	7 242	7 405	9 749
Stavanger	7 338	7 347	8 083
Sandnes	6 179	6 397	6 845
Klepp	5 329	5 876	7 072
Kostragruppe 13	6 919	7 336	8 068
Årsverk av helsesøster per 10.000 innbyggere 0-5 år, funksjon 232			
Sola	56,3	65,4	67,1
Stavanger	48,0	52,2	49,7
Sandnes	56,1	58,5	57,5
Klepp	48,3	53,8	58,2
Kostragruppe 13	61,1	66,3	69,3

2.5.2.4. Barnevern

Netto driftsutgifter per barn i barnevernet i Sola kommune ligger lavere enn i Stavanger, men merkbart høyere enn i Sandnes og Klepp. Sola kommune har de tre siste årene hatt

lavest andel barn med tiltak sett i forhold til innbyggertall 0-17 år. Antall barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk er mye lavere i Sola enn i Stavanger, Sandnes og Klepp. Det finnes ikke tall for Kostragruppe 13 for indikatorene innen barnevern.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARNEVERN

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251 og 252) per barn i barnevernet			
Sola	91 287	88 486	106 371
Stavanger	117 653	116 540	114 830
Sandnes	80 919	74 235	77 243
Klepp	90 067	94 636	79 319
Kostragruppe 13	..	..	..
Andel barn med barnevernstiltak i forhold til innbyggere 0-17 år			
Sola	2,8	3,0	2,6
Stavanger	4,3	4,5	4,3
Sandnes	3,9	3,9	3,9
Klepp	3,8	3,7	3,9
Kostragruppe 13	..	..	..

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARNEVERN, FORTSETTELSE

	2014	2015	2016
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk			
Sola	13,4	14,6	12,4
Stavanger	14,7	16,8	17,0
Sandnes	16,5	16,5	17,2
Klepp	26,5	24,5	22,9
Kostragruppe 13	..	..	..

2.5.2.5. Kultur

Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale kulturskoler per bruker er høyere i Sola enn nabokommuner og Kostragruppe 13. Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk-skole er høyest i Sola. Netto driftsutgifter til folkebibliotek per

innbygger er lavere enn i Stavanger og omtrent på nivå med Kostragruppe 13. Når det gjelder netto driftsutgifter til aktivitets-tilbud barn og unge er tallene i Sola høyest sammenlignet med nabokommunene og Kostragruppe 13.

TABELL. NØKKELTALL KOSTRA KULTUR

	2014	2015	2016
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker			
Sola	14 168	18 266	19 572
Stavanger	16 315	16 243	17 294
Sandnes	19 599	19 505	18 809
Klepp	19 452	18 394	19 262
Kostragruppe 13	17 976	18 586	19 087
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk, og kulturskole, prosent			
Sola	19,2	18,1	16,7
Stavanger	14,6	14,6	14,2
Sandnes	13,2	13,7	14,4
Klepp	9,9	10,2	12,0
Kostragruppe 13	11,0	11,0	10,8
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner			
Sola	240	246	251
Stavanger	306	319	335
Sandnes	172	195	176
Klepp	258	239	248
Kostragruppe 13	259	255	258
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år			
Sola	1 669	1 695	1 774
Stavanger	1 603	1 571	1 570
Sandnes	1 275	926	1 200
Klepp	1 369	1 351	1 176
Kostragruppe 13	1 027	935	1 002

2.5.2.6. Levekår – pleie og omsorg

Korrigerte brutto driftsutgifter institusjon per kommunal plass er høyere i Sola enn i nabokommunene og Kostragruppe 13 med unntak av Klepp. Tilsvarende situasjon er for

korrigerte brutto driftsutgifter per mottaker av hjemmetjenester, hvor Sola har betydelig høyere utgifter enn nabokommunene og Kostragruppe 13.

TABELL: NØKKELTAL KOSTRA PLEIE OG OMSORG – KORRIGERTE BRUTTO DRIFTSUTGIFTER

	2014	2015	2016
Korrigerte brutto driftsutgifter institusjon per kommunal plass			
Sola	1 162 000	1 157 804	1 189 571
Stavanger	1 119 923	1 078 640	1 099 944
Sandnes	1 105 492	1 140 163	1 153 696
Klepp	1 213 264	1 099 545	1 324 466
Kostragruppe 13	1 070 077	1 089 124	1 140 949
Korrigerte brutto driftsutgifter per mottaker av hjemmetjenester			
Sola	303 825	313 343	307 272
Stavanger	239 846	262 017	270 516
Sandnes	235 512	241 728	240 389
Klepp	271 399	292 402	279 186
Kostragruppe 13	225 735	236 750	236 414

I pleie- og omsorgstjenestene samlet har Sola kommune den høyeste andelen årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning sammenlignet med Stavanger, Klepp, Sandnes og Kostragruppe 13. Dette gir en indikasjon på at tjenestene som gis i Sola kommune er av

høy kvalitet, samtidig som det også tilsier at tjenestene er noe dyrere i forhold til kommunene det sammenlignes med. Sola har også høyest andel årsverk eksklusive fravær i brukerrettede tjenester per mottaker.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA PLEIE OG OMSORG – ÅRSVERK

	2014	2015	2016
Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning			
Sola	79 %	78 %	81 %
Stavanger	73 %	72 %	75 %
Sandnes	73 %	74 %	77 %
Klepp	82 %	78 %	79 %
Kostragruppe 13	75 %	73 %	74 %
Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning fra høyskole/universitet			
Sola	45 %	46 %	46 %
Stavanger	39 %	37 %	38 %
Sandnes	36 %	37 %	38 %
Klepp	50 %	48 %	48 %
Kostragruppe 13	36 %	35 %	35 %

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA PLEIE OG OMSORG – ÅRSVERK, FORTSETTELSE

	2014	2015	2016
Årsverk eksklusive fravær i brukerrettede tjenester per mottaker			
Sola	0,69	0,66	0,66
Stavanger	0,57	0,57	0,57
Sandnes	0,51	0,53	0,51
Klepp	0,59	0,60	0,57
Kostragruppe 13	0,49	0,50	0,52

Bistandsbehov er basert på IPLOS kartlegging og den viser at andel av alle brukere som har omfattende bistandsbehov i Sola er på 24 prosent. Dette er lavere enn i Sandnes og Kostragruppe 13, men høyere enn i Stavanger og Klepp. Tabellen under viser fordeling av

bistandsbehov mellom institusjon og hjemme-tjenester. Det er ønskelig at bistandsbehovet på institusjonsplasser er høyt, og det er også ønskelig om høyere bistandsbehov for mottakere av hjemmetjenester siden målet er at innbyggere bor hjemme lengst mulig.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA PLEIE OG OMSORG – BISTANDSBEHOV

	2014	2015	2016
Andel av alle brukere som har omfattende bistandsbehov			
Sola	23,8 %	24,1 %	24,0 %
Stavanger	19,8 %	20,2 %	20,2 %
Sandnes	24,0 %	25,3 %	25,4 %
Klepp	21,3 %	21,3 %	22,4 %
Kostragruppe 13	24,3 %	24,4 %	24,5 %
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: langtidsopphold			
Sola	85,9 %	81,1 %	83,6 %
Stavanger	68,3 %	68,7 %	69,1 %
Sandnes	85,3 %	87,4 %	88,8 %
Klepp	0,0 %	0,0 %	71,4 %
Kostragruppe 13	84,5 %	85,2 %	86,4 %
Andelen hjemmetjeneste mottakere med omfattende bistandsbehov 67-79 år			
Sola	12,9 %	14,8 %	14,8 %
Stavanger	8,6 %	10,4 %	9,5 %
Sandnes	12,8 %	11,8 %	10,8 %
Klepp	7,9 %	0,0 %	7,9 %
Kostragruppe 13	13,9 %	14,4 %	14,8 %
Andelen hjemmetjeneste mottakere med omfattende bistandsbehov 80 år og over			
Sola	4,7 %	11,0 %	10,6 %
Stavanger	5,2 %	4,6 %	4,7 %
Sandnes	11,0 %	9,2 %	8,3 %
Klepp	9,2 %	0,0 %	5,5 %
Kostragruppe 13	13,2 %	13,1 %	13,5 %

2.5.2.7. Levekår – NAV (Sosiale tjenester)

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten per innbygger 20-66 år er lavere i Sola enn i

Stavanger, Sandnes og Kostragruppe 13.

Imidlertid er brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp per mottaker høyest i Sola.

TABELL: NØKKELTALL NAV (SOSIALE TJENESTER) – UTGIFTSNIVÅ

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten per innbygger 20-66 år			
Sola	2 683	2 952	3 052
Stavanger	3 605	3 580	4 219
Sandnes	2 873	3 084	3 288
Klepp	2 592	2 333	3 012
Kostragruppe 13	3 357	3 433	3 701
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp per mottaker			
Sola	56 349	54 330	55 052
Stavanger	46 593	48 279	49 674
Sandnes	52 408	51 456	52 048
Klepp	43 923	46 806	44 547
Kostragruppe 13	..	..	..

Sola kommune har lavere andel sosialhjelpsmottakere i forhold til innbygger i alderen 20-66 år enn Stavanger og Sandnes. Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år er omtrent på samme nivå som Stavanger og

Sandnes men høyere enn Klepp. Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned er imidlertid høyere i Sola enn Sandnes og Stavanger. Det er ikke tall for Kostragruppe 13.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA NAV (SOSIALE TJENESTER) – MOTTAKERE OG STØNAD

	2014	2015	2016
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år			
Sola	2,9 %	3,2 %	3,5 %
Stavanger	3,8 %	4,0 %	4,5 %
Sandnes	3,4 %	3,8 %	4,2 %
Klepp	3,1 %	2,9 %	3,4 %
Kostragruppe 13	..	..	..
Gjennomsnittlig stønadslengde (antall måneder) mottakere 18-24 år			
Sola	4,9	4,6	5,1
Stavanger	5,1	5,3	5,2
Sandnes	5,1	5,3	5,2
Klepp	4,0	4,1	4,1
Kostragruppe 13	..	..	..
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned			
Sola	9 670	9 738	9 548
Stavanger	8 477	8 652	8 922
Sandnes	9 239	8 738	9 060
Klepp	9 060	9 632	9 649
Kostragruppe 13	..	..	..

2.5.2.8. Eiendom

Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter er litt høyere i Sola enn Sandnes og Klepp men

lavere enn i Stavanger og Kostragruppe 13. Sola kommunes utgifter til tilskudd til lag og organisasjoner er mye høyere enn i Sandnes, Stavanger og Kostragruppe 13, men lavere enn i Klepp.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA EIENDOM

	2014	2015	2016
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter			
Sola	903	885	944
Stavanger	1 174	1 419	1 451
Sandnes	1 050	909	918
Klepp	876	825	905
Kostragruppe 13	993	1 038	1 074
Samlet areal på formålsbyggene i kvadratmeter per innbygger			
Sola	5,8	5,9	6,1
Stavanger	4,0	4,0	4,0
Sandnes	3,8	4,2	4,2
Klepp	4,3	4,9	4,7
Kostragruppe 13	4,3	4,4	4,4
Kommunale driftstilskudd til lag og foreninger per lag som mottar tilskudd			
Sola	46 051	97 667	100 436
Stavanger	45 229	82 093	74 749
Sandnes	14 106	14 802	14 622
Klepp	68 466	149 188	110 973
Kostragruppe 13	51 073	52 069	53 944

2.5.2.9. Kommunalteknikk

Netto driftsutgifter i kroner per kvadratmeter kommunal vei og gate er høyere i Sola enn Sandnes og Klepp, men lavere enn i Stavanger

og Kostragruppe 13. Sola kommune har billigste VAR gebyrer sammenlignet med både nabokommunene og Kostragruppe 13.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA KOMMUNALTEKNIKK

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter i kroner per kvadratmeter kommunal vei og gate			
Sola	108 673	109 012	134 075
Stavanger	157 719	147 044	155 233
Sandnes	111 891	112 926	127 395
Klepp	126 650	140 606	122 637
Kostragruppe 13	140 749	144 801	159 029
Gebyrer vann, avløp og renovasjon eksklusive mva			
Sola	4 800	4 974	5 366
Stavanger	5 933	5 919	6 056
Sandnes	5 475	5 563	5 608
Klepp	5 590	6 112	6 287
Kostragruppe 13	7 706	7 968	8 249

2.5.3. Hvordan gjennomføre omstilling?

Rådmannens forslag til HØP 18-21 er i hovedsak basert på videreføring av vedtatt HØP 17-20. Spesifiserte omstillingstiltak, jamfør f-sak 02/17 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017*, møte 29.08.17, er i hovedsak videreført til 2018 med noen unntak. I tillegg er det lagt inn nye spesifiserte omstillingstiltak som er beskrevet i driftsrammetabell under kapittel 2.7.2 og 2.7.3. Samlet sett er summen av spesifiserte omstillingstiltak fordelt mellom tjenesteområdene på kr 13,4 mill. i 2018 sett i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2017. Dette videreføres i planperioden.

I tillegg til det er det behov for ytterligere omstilling. Basert på økonomiske rammebetingelser lagt inn i denne planen, er beregnet behov for ytterligere omstilling på kr 23,8 mill. i 2018; kr 34,3 mill. i 2019; kr 37,3 mill. i 2020 og kr 24,1 mill. i 2021. Denne omstillingen er i rådmannens forslag til HØP 18-21 fordelt mellom tjenesteområdene i henhold til deres andel av opprinnelig vedtatt netto budsjetttramme per 1. januar 2017. Med bakgrunn i dette prinsipper gir en tentativ fordeling følgende reduksjon i budsjettrammen både totalt og for det enkelte tjenesteområde.

TABELL: TENTATIV FORDELING AV GENERELL OMSTILLING

Område	Andel	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rådmannen med sentrale staber og politisk nivå med sekretariat	6,9 %	1 651 000	2 380 000	2 592 000	1 671 000
Tjenesteområde Oppvekst og kultur	52,8 %	12 562 000	18 112 000	19 717 000	12 732 000
Tjenesteområde Levekår	31,0 %	7 373 000	10 632 000	11 575 000	7 474 000
Tjenesteområde Samfunnsutvikling	9,2 %	2 191 000	3 159 000	3 439 000	2 220 000
Sum Sola kommune	100,0 %	23 777 000	34 283 000	37 323 000	24 097 000

Som nevnt ovenfor er ikke ytterligere omstilling spesifisert i detaljerte tiltak, men rådmannen har i det følgende beskrevet hvordan oppdraget kan gjennomføres.

Oppvekst og kultur

Store deler av Oppvekst og kultur sitt budsjett er bundet opp til lønn og sosiale utgifter, og omstilling i slik størrelse vil kreve bemanningsreduksjon. For skole og SFO vil dette kunne gjennomføres ved at reduserte rammer fordeles gjennom fordelingsmodell. Avhengig av hvor stor andel av omstillingen tilfaller skolene, vil redusert ramme innebærer ca 0,7 årsverk i snitt per skole dersom en tar i utgangspunkt i skolenes tentative andel av omstillingen. En slik reduksjon vil ha en større effekt deler av året fordi en slik omstilling vil

måtte ta tid. Konsekvensene er samlet sett at skolene nå får redusert lærertetthet og redusert handlingsrom utover det å gjennomføre de lovpålagte oppgavene. Tiltak som har stor betydning for skolens handlingsrom til å gi tilpasset opplæring til alle elever, kan bli merkbart utfordret.

På barnehageområdet er utfordringer knyttet til at omstillingen kun kan gjennomføres på kommunale barnehage siden tilskudd til private barnehage er regulert av lovverket og kan ikke styres av kommunen. En mulig løsning på barnehageområdet er ytterligere nedleggelse av kommunale barnehageplasser samt beslutning om sommerstengte kommunale barnehager. Innenfor kulturområdet er mulige tiltak å ha ubemannet

bibliotekfilial samt redusere bemanning i hovedbiblioteket. Tilsvarende også med reduksjon av bemanning i kulturskole og fritid med tilhørende reduksjon i tjenestetilbudet.

For hjelpetjenestene (PPT, barnevern, Barn, ungdom og familietjenesten) vil det også være en gjennomgang av drift og aktivitet for å identifisere hvilke omstillingstiltak som kan gjennomføres for å realisere virksomhetens omstillingsbidrag. Tjenester som ikke er lov-pålagte må vurderes avsluttet. I den analysen må en se på om det å avslutte ikke-lovpålagte tjenester vil gi rett på lovpålagte tjenester, og dermed ikke representere en kostnads-reduksjon.

Levekår

I samsvar med kommunedelplanen for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjeneste 2017-2029 vil Levekår fortsette arbeidet med å gi innbyggerne mulighet til å bo hjemme. Rådmannen vil kartlegge hvordan ressursene i hjemmetjenesten er organisert for å kunne ivareta flere brukere med et større bistands-behov. Det skal innarbeides en felles tanke-gang slik at alle virksomhetsområdene jobber for at innbyggernes opphold på institusjon skal bli kortest mulig. Det skal ses på for-delingen av institusjonsplasser, og vurdere behovet for å justere fordelingen mellom langtid og korttid. Videre skal det ses på ulike muligheter for å kunne ta imot utskrivnings-klare pasienter innenfor de rammer en har til rådighet.

Innenfor Psykisk helsearbeid og rus meldes det om gode resultater ved bruk av gruppe-tilbud. Ved økt gruppetilbud vil det bli mindre behov for enkelt-tiltak. Det skal jobbes med å videreutvikle dette tilbudet og samtidig vurdere om det også kan gi gode resultater innenfor de andre virksomhetene.

Høsten 2016 ble fritt brukervalg for avlastning innført, og høsten 2017 ble det innført for miljøtjenesten. Rådmannen vil i løpet av 2018 følge med på hvilke konsekvenser dette har og hvordan dette påvirker behovet for kommunale tjenester.

Per i dag har Miljøtjenesten svært høye kostnader knyttet til transport. Rådmannen skal se på mulighetene for alternativ transport i disse tjenestene.

Sola kommune tilbyr flere tjenester innenfor helse og omsorg som ikke er lovpålagte. I løpet av 2018 skal det kartlegges hvilken effekt disse tilbudene har, og avslutte tilbud som ikke gir ønsket effekt. Videre skal rådmannen ta en gjennomgang av de inter-kommunale samarbeidsavtalene, og evaluere behovet for disse.

Samfunnsutvikling

I arbeidet med driftsbudsjettet har Samfunns-utvikling identifisert en rekke tiltak for å redusere budsjettet i 2018 og videre i plan-perioden, og disse har blitt tallfestet og fram-kommer som egne tiltak i driftsramme-tabellen, kapittel 2.7.2. Men det gjenstår videre arbeid med å identifisere andre mulige omstillingstiltak for Samfunnsutvikling i 2018 for at driftsbudsjettet skal komme i balanse. I 2018 vil omstillingskravet bli fordelt prosentvis ut på virksomhetene og deres driftsbudsjetter. Virksomhetslederne må da måtte styre budsjettene sine i henhold til det.

Videre skal virksomhetene jobbe med å finne mulige varige endringer i budsjettene, blant annet ved å se på mulighetene for å kutte i årsverk. Virksomhetene skal hver for seg, men også sammen, vurdere mulighetene for å omorganisere arbeidsoppgaver som gir potensialer for effektivisering, men samtidig

oppretholde nivået på tjenesteyting som er nødvendig. Eksempler er ny teknologi (robotvasking av idrettshaller), og det skal også ses på muligheten for en samordning av vakttjenestene som per i dag ligger både hos Eiendom og Kommunalteknikk. Det skal utredes om det er mulig å ha en felles vaktordning for Samfunnsutvikling, og innsparingspotensialet for dette. Det antas også at det er mulig å oppnå synergieffekter ved en samordning mellom Teknisk drift hos Kommunalteknikk og Park og Gravlund hos Eiendom. Dettet gjelder både en samordning/ omstrukturering av arbeidsoppgaver, samt å opprette en felles utstyr/ maskinpark. Samfunnsutvikling skal jobbe videre i 2017 og 2018 for å sette i gang prosesser for å igangsette de nevnte prosjektene.

De varslede budsjettnedskjæringer vil ha som overordnet mål at primærtjenestenes sikkerhetsnivå skal opprettholdes, mens omfang og regularitet kan gå noe ned på deler av tjenestene.

Rådmannen med sentrale staber og politisk nivå med sekretariat

For å gjennomføre omstilling på rådmannens nivå må en fortsatt ha fokus på effektivisering av arbeidsprosesser og satsing på digitale løsninger som på sikt vil medføre lavere ressursbruk. Nedbemanning vil bli vurdert som følge av endrede arbeidsformer og teknologibruk.

Oppsummering

Rådmannen vil presisere at Sola kommune står ovenfor et stort behov for omstilling som følge av svekket inntektsgrunnlag. Omstillingen vil bli merket både internt i organisasjon og i tjenestetilbudet til innbyggere våre. På annen siden viser KOSTRA

tall at Sola kommune har et godt og velutviklet tjenestetilbud på de fleste områdene. Dette gir et godt utgangspunkt for å gjennomføre ytterligere omstilling, og rådmannen har tro at kommunen vil lykkes med det.

2.6. Rådmannens forslag til investeringer 2018-2021

2.6.1 Hovedprioriteringer investering

Rådmannen har i utarbeidelsen av investeringsbudsjettet tatt utgangspunkt i vedtatte investeringsprosjekter i Handlings- og økonomiplan 2017-2020 og vurdert disse opp mot endrede behov og innkomne forslag til investeringstiltak. Investeringsnivået i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 er høyere enn i vedtatt Handlings- og økonomiplan 2017-2020. Samlet investeringsbudsjett i planperioden er på kr 1,494 mrd.

I investeringsbudsjettet 2018-2021 er det prioritert investeringer i økt kapasitet på skoler, sykehjem og boliger med base samt nytt rådhus. Videre er det prioritert investeringer som følge av utviklingen av Sola sentrum. Rådmannen har brukt sist oppdaterte befolkningsprognose som grunnlag for prioriteringer knyttet til både utbygging av skolekapasiteter samt behov for nye skoler og boliger.

Noen prosjekter som var inkludert i vedtatt Handlings- og økonomiplan 2017-2020 har etter gjennomgang fått økt kostnadsramme. Dette gjelder blant annet ny skole Sentrum/Åsen, erverv av areal knyttet til kjøp av skoletomt for ny skole Sentrum/Åsen, Jåsund skole, fire boliger med base på Kjelsberg ring og infrastruktur regionalt sykkelanlegg. I tillegg har rådmannen foretatt nøye vurderinger av nye innmeldte investeringsprosjekter, og det

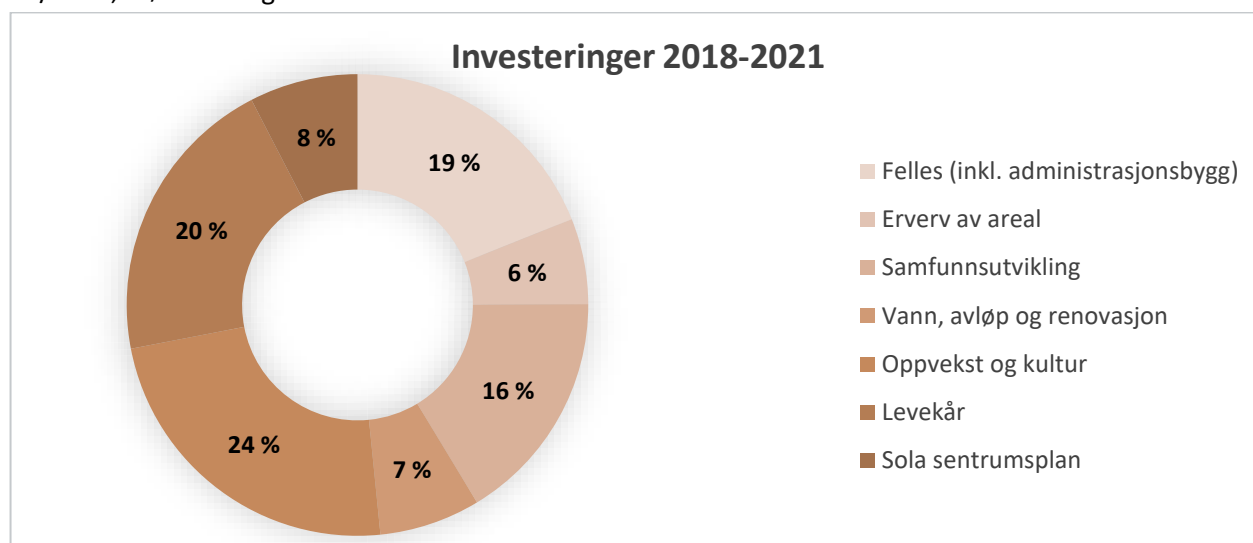

er i rådmannens forslag kun funnet rom til å prioritere noen få nye prosjekter med oppstart i planperioden. Det er blant annet foreslått ombygging av Kornbergvegen 23 og Skjalgstova barnehage i henhold til vedtatt skolebruksplan, samt utskiftning til interaktive flatskjermer som følge av vedtatt IKT strategi for skoler. Det er i tillegg planlagt vann- og avløpsprosjekter i Torkels-parken, Påskhusvegen og Tanangervegen. Videre er det lagt inn budsjett for inventar i rådhuset samt solskjerming i Sola Kulturhus.

Av budsjettmessige, kapasitetsmessige og reguleringsmessige årsaker, samt reviderte befolkningsprognoser, har det vært nødvendig å foreslå noen utsettelser av investeringsprosjekter i forhold til tidligere forutsetninger. Dette gjelder blant annet Jåsund skole som er foreslått utsatt med ett år som følge av reviderte befolkningsprognoser. Videre er det foreslått å utsette prosjekt med seks boliger med base, pilotprosjekt, med to år som følge av behov for videre kartlegging av brukere. I tillegg er prosjekt fire boliger med base, Kjelsberg ring forsinket i prosjekteringsfasen, og det må arbeides med å finne kostnadsreducerende tiltak i henhold til vedtak i f-sak 05/2017, møte 29.august 2017. Videre har det

vært nødvendig å skyve på noen prosjekter knyttet til vei og avløp. Flere prosjekter som var planlagt ferdigstilt i 2017 har blitt utsatt til 2018, og dette har medført at prosjekter som tidligere var planlagt med oppstart i 2018 og 2019 har måtte skyves lengre ut i planperioden, blant annet Grotnes nord og Grotnes sør. Prosjekt for anskaffelse av kommunale gjennomgangsboliger, prosjekt 39095 *Erstatning av utleieboliger K/T/83*, er tatt ut av rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Dette på grunn av redusert behov for denne typen utleieboliger, grunnet enklere tilgang på private utleieboliger som følge av endringer boligmarkedet i regionen.

Beregnet gjeldsgrad på bakgrunn av rådmannens forslag til investeringer ligger på 83 prosent i 2018, 84 prosent i 2019, 72 prosent i 2020 og 68 prosent i 2021. Dette er høyere enn anbefalt målsetting og kommunestyrets vedtak i behandlingen av HØP 2017-2020. Rådmannen ønsker å påpeke at gjeldsgraden vil stige igjen i årene etter planperioden da en del nødvendige investeringer vil ligge der, herunder ferdigstillelsen av Jåsund skole.

2.6.2. Investeringsstabell

TABELL: FORSLAG TIL INVESTERINGSBUDSJETT 2018-2021

Felles (inkl. administrasjonsbygg)								
Linje	Felles (inkl. adm.bygg)	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
1	Samlebevilgning formål felles (inkl. adm.bygg)				1 300	1 750	1 300	1 300
2	Nytt rådhus	19016	305 456	68 150	138 432	98 874	0	0
3	Inventar nytt rådhus	19662	15 323	0	0	15 323	0	0
4	IKT-investering strategisk (årsbev.)	19601			1 500	1 500	1 500	1 500
5	Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)	19606			4 073	4 434	4 829	5 262
Sum felles (inkl. administrasjonsbygg)					145 305	121 881	7 629	8 062
Samfunnsutvikling								
Linje	Turveg	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
6	Turveg Hellestø - Sele	59621	3 600	2 100	1 500	0	0	0
7	Turveg Tananger indre havn, bryggeområder	59669	2 600	600	2 000	0	0	0
8	Turveg Hafrsfjord - Grannes	59672	7 274	2 624	2 200	2 450	0	0
9	Turveg Hafrsfjord - Jåsund	59674	11 006	2 605	4 551	3 850	0	0
Sum turveg					10 251	6 300	0	0
Linje	Kirke	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
10	Samlebevilgning formål kirke				1 700	1 200	1 000	2 500
11	Ny kirke Sola sentrum	49041	87 250	5 000	3 000	42 075	37 175	0
Sum kirke					4 700	43 275	38 175	2 500
Linje	Div. Samfunnsutvikling	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
12	Samlebevilgning formål energi				2 000	2 000	2 000	2 000
13	Samlebevilgning formål uteareal				6 200	5 400	5 000	5 000
14	Tilrettel. universell utforming (årsbev.)	19017			500	500	500	500
15	Tiltak radonoppfølging kommunale bygg (årsbev.)	19022			1 000	200	200	200
16	Intern prosjektledelse eiendomsutvikling (årsbev.)	19600			6 152	6 152	6 152	5 682
17	Erverv av areal (årsbev.)	19604			40 000	49 627	0	0
18	Arkeologisk utgravning Sola sentrum	19654	5 000	2 500	1 500	1 000	0	0
19	Superlekeplass i Sola sentrum	49645	6 000	500	0	0	3 500	1 000
Sum div. Samfunnsutvikling					57 352	64 879	17 352	14 382

Linje	Idrett	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
20	Samlebevilgning formål idrett				5 450	1 650	1 650	1 650
21	Skytehall Forus	49024	13 125	8 125	5 000	0	0	0
22	Bedriftsidrettsarena							
22	Eierinnskudd Multihallen og Storhallen IKS	49604	6 701	825	5 876	0	0	0
23	Infrastruktur regionalt sykkelanlegg	59364	23 152	1 000	13 385	8 767	0	0
24	Uteanlegg regionalt sykkelanlegg	59685	13 848	0	6 924	6 924	0	0
Sum idrett					36 635	17 341	1 650	1 650
Linje	Vann, avløp og renovasjon	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
25	A97 Rehab. pumpest. avløp (årsbev.)	59101			5 000	1 000	1 000	1 000
26	R116 Renovasjon (årsbev.)	59206			250	250	250	250
27	VA157 Ølbergvegen	59312	14 000	8 000	6 000	0	0	0
28	VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)	59335			1 000	1 000	1 000	1 000
29	VAR105 Div. mask./utrustning/utstyr (årsbev.)	59337			350	150	350	150
30	VA49 Røyneberg (vann)	59339	13 000	6 000	0	7 000	0	0
31	VA undergang Rægekrossen	59343	1 000	0	1 000	0	0	0
32	Tiltak ved priv. utbyggingspr. (årsbev.)	59356			500	500	500	500
33	VA40 Grotnes nord	59359	18 400	0	1 200	0	14 000	3 200
34	VA42 Grotnes sør	59360	13 900	0	450	10 950	2 500	0
35	VA Sømmevågen - Sola skole	59366	6 000	0	6 000	0	0	0
36	VA15 Moringvegen	59367	6 400	0	6 400	0	0	0
37	VA178 Ljosheimkroken	59368	5 100	200	4 900	0	0	0
38	P107 Biler/større maskiner (årsbev.)	59901			1 700	1 700	1 000	1 700
39	PA07 Tananger sentrum, rehabilitering av pumpestasjon avløp	59108	2 500	0	0	500	0	0
40	VA06 Torkelsparken	59355	16 407	0	0	1 000	0	0
41	VVA Påskhusvegen	59369	2 500	0	0	0	250	1 250
42	VA Sanering Myrvegen – Skoletunet, langs Tananger ring	59370	7 000	0	0	0	3 500	3 500
43	Overløpsmåling av avløpsledninger	59113	2 000	0	1 000	1 000	0	0
44	VA Tanangervegen	59371	7 000	0	0	3 500	0	3 500
45	VA Tornefjellvegen/Snøde (nedre del)	59372	1 000	0	0	0	500	500
Sum vann, avløp og renovasjon					35 750	28 550	24 850	16 550

Linje	Kommunale veger	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
46	Utskiftning gatelys, standardheving (årsbev.)	59406			2 000	1 500	1 500	1 500
47	Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger (årsbev.)	59419			500	500	500	500
48	Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)	59425			1 100	1 100	1 100	1 100
49	Småanlegg veger (busskur mv.) (årsbev.)	59437			400	400	400	400
50	VVA Påskhusvegen	59369	2 500	0	0	0	250	1 250
51	Ljosheimkroken	59457	2 000	0	2 000	0	0	0
Sum kommunale veger					6 000	3 500	3 750	4 750
Sum samfunnsutvikling					150 688	163 845	85 777	39 832
Kultur								
Linje	Kultur	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
52	Samlebevilgning formål kultur				500	200	200	200
Sum kultur					500	200	200	200
Levekår								
Linje	Boligpolitisk handlingsplan	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
53	Småhus, midlertidige/ permanente	39087	20 530	15 850	0	0	4 680	0
54	4 boliger m/base, Kjelsberg ring (rus/psyk.)	39093	39 601	1 971	18 815	18 815	0	0
55	6 boliger med base, pilotprosjekt	39098	27 074	0	500	13 287	13 287	0
Sum boligosial handlingsplan					19 315	32 102	17 967	0
Linje	Div. levekår	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
56	Samlebevilgning formål levekår				3 000	1 400	1 100	1 100
57	Ny sjukeheim Sola sentrum	39052	283 000	70 546	112 274	82 963	17 217	0
58	Velferdsteknologi Levekår (årsbev.)	39094			1 000	1 000	1 000	1 000
59	Erstatning av utleieboliger B05	39100	10 500	0	10 500	0	0	0
60	Inventar levekår (årsbev.)	39609			600	600	600	600
Sum div. levekår					127 374	85 963	19 917	2 700
Sum levekår					146 689	118 065	37 884	2 700

Oppvekst								
Linje	Skole og SFO	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
61	Samlebevilgning formål skole og SFO				4 550	4 550	4 550	4 550
62	Skolebruksplan, ny skole Jåsund (trinn 1)	29001	293 000	0	0	0	0	2 000
63	Skolebruksplan, Kornbergvegen 23/Skjalgstova barnehage	29081	9 788	0	500	5 288	4 000	0
64	Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom og utearealer	29076	10 711	2 500	0	8 211	0	0
65	Skolebruksplan, Storevarden skole	29079	9 200	0	400	8 800	0	0
66	Skolebruksplan, ny skole Sentrum/Åsen (trinn 1)	29080	269 000	0	0	2 000	154 100	112 900
67	Interaktive flatskjermer, skole	29624	9 360	0	4 680	4 680	0	0
68	Datamaskiner/fornyng skoler (årsbev.)	29602			2 394	2 402	3 902	2 402
69	Inventar skole (planlagt utskiftning) (årsbev.)	29620			250	250	250	250
Sum skole og SFO					12 774	36 181	166 802	122 102
Linje	Barnehage	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
70	Samlebevilgning formål barnehage				3 375	2 375	4 500	2 500
Sum barnehage					3 375	2 375	4 500	2 500
Sum oppvekst					16 149	38 556	171 302	124 602
Sola sentrumsplan								
Linje	Rekkefølgekrav	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
71	Flytte av trafo	19655	1 500	0	1 500	0	0	0
72	Festplass Sola sentrum, del 1	49648	16 148	500	0	15 648	0	0
73	Vestre ringvei Sola sentrum	59455	12 779	100	7 605	5 074	0	0
74	Kongshaugveien, Sola sentrum	59456	7 525	0	6 525	1 000	0	0
Sum kostnader rekkefølgekrav Sola sentrumsplan			37 952	600	15 630	21 722	0	0
75	Anleggsbidrag Sola sentrum				-799	-1 099	0	0
76	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum				-3 804	-3 785	-3 581	-3 533
77	Bruk av fond, rekkefølgekrav Sola sentrumsplan				-11 027	-6 274	0	0
78	Låneopptak rekkefølgekrav Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune				0	-10 564	0	0
79	Ekstraordinært avdrag på lån investering, rekkefølgekrav Sola sentrumsplan				0	0	3 581	3 533
Sum finansiering rekkefølgekrav Sola sentrumsplan					-15 630	-21 722	0	0

Linje	Parkeringsanlegg	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
80	Parkeringsanlegg Sola sentrum nord	19023	70 596	25 000	34 579	11 017	0	0
81	Parkeringsanlegg Sola sentrum øst, tillegg	19025	18 000	1 000	17 000	0	0	0
Sum kostnader parkeringsanlegg Sola sentrumsplan			88 596	26 000	51 579	11 017	0	0
82	Frikjøpsmidler Sola sentrum				-450	-2 475	0	0
83	Bruk av fond Sola, parkeringsanlegg Sola sentrumsplan				-1 982	0	0	0
84	Låneopptak parkeringsanlegg Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune				-49 147	-8 542	0	0
Sum finansiering parkeringsanlegg Sola sentrumsplan					-51 579	-11 017	0	0
Linje	Vann- og avløpsanlegg	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2017	2018	2019	2020	2021
85	VA Sola sentrum øst, ved sykehjem	59347	8 990	2 000	6 990	0	0	0
86	VA Vestre ringvei	59365	6 873	400	6 473	0	0	0
Sum kostnader VA Sola sentrum			15 863	2 400	13 463	0	0	0
87	Refusjon VA Sola sentrum				-822	-932	0	0
88	Bruk av fond, Refusjon VA Sola sentrumsplan				-233	0	0	0
89	Låneopptak VA Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune				-12 408	0	0	0
90	Ekstraordinært avdrag på lån investering, VA-refusjon Sola sentrumsplan				0	932	0	0
Sum finansiering VA Sola sentrum					-13 463	0	0	0
Sum investeringer/finansieringsbehov								
Linje					2018	2019	2020	2021
91	Sum ordinære investeringsprosjekter eksklusive Sola sentrumsplan				423 581	413 997	277 942	158 846
92	Sum VAR eksklusive Sola sentrumsplan				35 750	28 550	24 850	16 550
93	Sum Sola sentrumsplan				80 672	32 739	0	0
Sum alt					540 003	475 286	302 792	175 396
Finansiering								
Linje	Finansiering av investeringer				2018	2019	2020	2021
94	Sum Husbanktilskudd boliger (20 %)				-2 100	0	-936	0
95	Husbanken investeringstilskudd				0	-8 674	-136 686	0
96	Salg av øvrig eiendom				-4 000	-135 000	-75 000	0
97	Salg av boliger pilotprosjekt				0	0	-9 000	0
98	Spillemidler				-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
99	Diverse inntekter				-6 152	-6 152	-6 152	-5 682
100	Overføringer fra drift				-65 600	-66 300	-67 100	-67 700
101	Avdrag fra Lyse				-8 741	-8 741	-8 741	-8 741
102	Momskompensasjon i investering				-75 630	-69 078	-49 836	-28 104
103	Sola menighet andel i ny kirke				0	-4 000	0	0

Linje	Finansiering av investeringer	2018	2019	2020	2021
104	Låneopptak ordinære og VAR prosjekter	-293 608	-141 102	0	-61 669
105	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet	0	0	54 159	0
	Sum finansiering ordinære investeringsprosjekter eks. Sola sentrumsplan og VAR eks. Sola sentrumsplan	-459 331	-442 547	-302 792	-175 396
106	Anleggsbidrag	-799	-1 099	0	0
107	Frikjøpsmidler	-450	-2 475	0	0
108	Refusjon VA Sola sentrumsplan	-822	-932	0	0
109	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum	-3 804	-3 785	-3 581	-3 533
110	Bruk av fond Sola sentrumsplan	-13 242	-6 274	0	0
111	Låneopptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune	-61 555	-19 106	0	0
112	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan	0	932	3 581	3 533
	Sum finansiering Sola sentrumsplan	-80 672	-32 739	0	0
	Sum finansiering totalt	-540 003	-475 286	-302 792	-175 396

Startlån					
Linje	Startlån	2018	2019	2020	2021
113	Innlån fra Husbanken	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
114	Utlån til innbyggere	50 000	50 000	50 000	50 000
115	Innbetaling avdrag fra innbyggere	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
116	Avdrag betalt til Husbanken	15 000	15 000	15 000	15 000
	Sum startlån	0	0	0	0

2.6.3. Investeringer - beskrivelse

Rådmannen vil i dette kapittelet beskrive hver enkelt linje i investeringstabellen. På de største prosjektene er det oppgitt hvilken fase prosjektet er i, i henhold til *Rutiner for kommunale byggeprosjekter 2016*, vedtatt i k-sak 6/17 *Revidering av rutiner for kommunale byggeprosjekter*.

Fase 1: Skisseprosjekt. Prosjektgruppen utarbeider, i nært samarbeid med aktuelle brukere, et skisseprosjekt i samsvar med program/romprogram og generelle kvalitetskrav (type rom, antall, størrelse, kvaliteter mv.).

Fase 2: Forprosjekt. Teknisk- og byggfag-rådgivere knyttes til prosjektet. Kostnadene spesifiseres for hvert fag etter norsk standard. Tegninger utarbeides. Entrepriseform velges.

Fase 3: Detaljprosjekt. Bygget tegnes, beskrives og beregnes detaljert. Byggeprosjektet skal ikke tilføres nye eller endrede krav til funksjon, kvalitet eller kvantitet som krever løsninger utover de rammer som er gitt i godkjent forprosjekt. Beskrivelser og tegningsmaterieell utarbeides i nødvendig detaljeringsgrad for innhenting av anbud.

Fase 4: Tilbud, kontrahering og utførelse. Klargjøring av anbudskonkurranser og registrering av innkomne anbud. Kostnadsoppstilling etter tilbud utarbeides. Byggeperiode.

Fase 5: Bygg tatt i bruk/reklamasjon/garanti-fase. Det skal foretas ferdigbefaring, ettårs- og treårsbefaring.

Felles, inklusive administrasjonsbygg**Linje 1: Samlebevilgning formål felles (inkl. administrasjonsbygg)**

Samlebevilgningen skal benyttes til små prosjekter på eksisterende administrasjonsbygg, samt prosjekter i forbindelse med innkjøp av elektronisk utstyr til folkevalgte. Samlebevilgningen planlegges i 2018 blant annet brukt til rehabilitering/ombygging av kommunens administrasjonsbygg.

Linje 2: Prosjekt 19016 Nytt Rådhus

Det ble medio 2017 inngått kontrakt med Consto for prosjektene 19016 Nytt Rådhus, 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord og 49648 Rådhuspark/festplass Sola sentrum. Ved behandling av f-sak 04/2017, møte 29. august 2017, *19016 – Nytt Sola rådhus, anbuds og kostnadsoppstilling tas til orientering* ble det vedtatt å utløse opsjon påbygg en etasje (plan 4). Total samlet budsjetttramme for prosjektene ble ikke påvirket av opsjonen, og samlet budsjetttramme på kr 392,2 mill. er dermed uendret fra vedtatt budsjett i HØP 17-20. Det har imidlertid vært endringer på fordelingen av budsjettene mellom de tre prosjektene som følge av mottatt anbud, jamfør k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging 2017 – investering per 31.08.2017*, møte 19. oktober 2017.

Det er planlagt oppstart på rivning av eksisterende bygg A i september 2017, og byggestart blir raskt etter at tomten er klargjort.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i slutten av 2019.

Linje 3: Prosjekt 19662 Inventar nytt rådhus

I rådmannens forslag til HØP 17-20, ble det opplyst at løsøre og inventar ikke var inkludert i kalkylen på prosjekt 19016 Nytt Rådhus. Det

har i løpet av 2017 blitt laget en kalkyle for inventar i det nye rådhuset. Kalkylen har tatt høyde for opsjonen påbygg en etasje.

Linje 4: Prosjekt 19601 IKT-investering strategisk (årsbev.)

Prosjektet dekker investeringer i datamaskiner ved utvidelse av maskinparken, mindre oppgraderinger av programvare og nettverksutstyr i hele organisasjonen, kjøp av nye servere, samt fornyelse av datamaskiner.

Linje 5: Prosjekt 19606 Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)

Sola Kommune må i henhold til forsikringsvirksomhetsloven betale inn årlig egenkapitalinnskudd til KLP for fellesordningen og sykepleierordningen. For fellesordningen skal det innbetales 0,35 prosent av pensjonsfondet, mens for sykepleierordningen skal det innbetales 0,80 prosent av pensjonsgrunnlaget. Egenkapitalinnskuddet er estimert til kr 4,1 mill. i 2018 med en opptrapping til kr 5,3 mill. i 2021.

Samfunnsutvikling**Linje 6: Prosjekt 59621 Turveg Hellestø – Sele**

Våren 2014 ble det klart at det må gjennomføres en arkeologisk utgravning på deler av traséen. Grunnet en omfattende prosess for tillatelse av arkeologiskutgravning har prosjektet blitt forsinket. Det er antatt at den arkeologiske utgravningen vil starte opp i løpet av høsten 2017. Bygging av turvei starter umiddelbart etter arkeologisk utgravning er gjennomført.

Kalkyle: fase 2

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 7: Prosjekt 59669 Turveg Tananger indre havn, bryggeområder

Prosjektet har vært ute på anbud. Kostnadsanslag fra leverandør med lavest pris var høyere enn vedtatt budsjett i HØP 17-20. På bakgrunn av dette må omfanget av prosjektet revurderes, og dermed er prosjektet forsinket.

Kalkyle: fase 2

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 8: Prosjekt 59672 Turveg Hafrsfjord – Grannes

Deler av traséen er bygget ved å rehabilitere en gammel traktorvei, resterende trasé avventer reguleringsplan. Prosjektet har dratt ut i tid grunnet kapasitetsproblemer hos kommunen i forhold til en omfattende prosess på turveistrekkene Joa og Sørnes. Det er forventet at planforslag for traséen skal til førstegangsbehandling i løpet av 2018.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 9: Prosjekt 59674 Turveg Hafrsfjord – Jåsund

Fremdriften i prosjektet er forsinket grunnet arkeologiske utgravinger påkrevd av Riksantikvaren. Det er inngått grunneieravtaler med to grunneiere. Det er i alt ni grunneiere på strekket. Det vil i 2018 jobbes videre med å få plass resterende grunneieravtaler.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 10: Samlebevilgning formål kirke

Samlebevilgningen skal dekke små prosjekter innenfor formålet kirke. I 2018 er det planlagt oppgradering/rehabilitering av kirkegårder/gravplasser og planverk for Sola kirkegård.

Linje 11: Prosjekt 49041 Ny kirke Sola sentrum

Formannskapet vedtok i f-sak 87/16 *Prosjekt 49041 Ny kirke Sola sentrum – resultat av arkitektkonkurranse* at utkastet Solakrossen var vinner av begrenset arkitektkonkurranse for ny kirke i Sola sentrum. Prosjektet har en total kostnadsramme på kr 91,25 mill. For kommunen har prosjektet en bruttoramme på kr 87,25 mill., fratrukket menighetens bidrag i form av dugnad på kr 4,0 mill. Videre skal menigheten overføre kr 4,0 mill. til Sola kommune som vil bli benyttet til kjøp av inventar, utsmykking og liturgiske møbler for å realisere kirken, jamfør linje 103. Nettokostnad for kommunen blir kr 83,25 mill. Kommune-styret vedtok i k-sak 70/16 *Handlings- og økonomiplan 2017-2020 og årsbudsjett 2017* at byggearbeidet skal startes opp i 2019. Det pågår arbeid med utarbeidelse av detaljregulering, og varsel om planområdet er sendt ut i 2017. Det er påbegynt arbeid med prosjekteringen, som videre skal danne grunnlaget for anbudspapirene. Det er planlagt at prosjektet skal ut på anbudskonkurranse våren 2018.

Kalkyle: fase 2

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 12: Samlebevilgning formål energi

Samlebevilgningen skal benyttes til prosjekter med energibesparende og/eller økonomiserende effekt. I 2018 er det planlagt anskaffelse av styrings- og automasjons-systemer for SD-anlegg, samt energiøkonomisering på kommunale bygg i henhold til klima-/energiplan for Sola kommune.

Linje 13: Samlebevilgning formål uteareal

Samlebevilgningen benyttes til prosjekter knyttet til kommunale uteområder. I 2018 er det blant annet planlagt rehabilitering av uteområder på Sola sjø, ferdigstille

rehabiliteringen av friområdet ved Ormen Lange (som ble utsatt i 2017) og rehabilitering av lekeplasser. I tillegg vurderer rådmannen å se på muligheten for å bygge noen større kvartalslekeplasser i noen områder. Det er da tiltenkt at disse større kvartalslekeplassene skal erstatte noen av de små eksisterende lekeplassene. Videre er det planlagt å oppgradere maskinparken som skal bidra å automatisere flere arbeidsoppgaver.

Linje 14: Prosjekt 19017 Tilrettelegging universell utforming (årsbev.)

Kommunens eiendommer skal være i tråd med nasjonale føringer for universell utforming. Løsninger skal være fremtidsrettet og legge til rette for fullverdig tilgjengelighet for alle som bor i, og besøker, kommunen. Universell utforming skal bidra til å utvikle et vel-fungerende lokalsamfunn, der alle innbyggere sikres likeverdige muligheter for aktiv deltagelse på alle samfunnsområder. Midlene benyttes på tiltak både ut- og innomhus.

Linje 15: Prosjekt 19022 Tiltak radonoppfølging kommunale bygg (årsbev.)

Lovpålagte målinger av skole- og barnehagebygg skal gjennomføres hvert femte år. Det skal foretas målinger i årsskiftet 2017/2018. Der hvor målingene overstiger grenseverdiene skal ytterligere målinger tas og forslag til tiltak vurderes. Tiltak kan være økning av ventilasjonstid, ombygging av ventilasjon, radontetting mot grunn eller større ombygginger. Etter at tiltak er gjennomført skal nye målinger foretas for kontroll. Det vil også bli utført målinger, og eventuelle tiltak, på andre kommunale bygg ved behov.

Linje 16: Prosjekt 19600 Intern Prosjektledelse eiendomsutvikling (årsbev.)

Prosjektet gjelder administrasjonskostnader for prosjektledelse i seksjon Utvikling. I forbindelse med opprettelsen av Sola tomteselskap KF, vedtatt i k-sak 6/16 *Etablering av kommunalt tomteselskap*, har arbeidsoppgaver tidligere utført av virksomhet Eiendom blitt overtatt av Sola tomteselskap KF tilsvarende ett årsverk. Grunnet høy investeringsaktivitet i 2018 foretas det kun en budsjettreduksjon tilsvarende et halvt årsverk, og fra og med 2021 reduseres budsjettet med ett fullt årsverk. Administrasjonskostnader fordeles videre på det enkelte investeringsprosjekt i forbindelse med regnskapsavslutning.

Linje 17: Prosjekt 19604 Erverv av areal (årsbev.)

Det er i 2018 blant annet behov for å skaffe kommunal eiendomsrett til vei, samt områder som vurderes nødvendige i forhold til pågående kommunale byggeprosjekter. Videre i planperioden er det blant annet avsatt midler til kjøp av skoletomt knyttet til prosjekt 29080 Ny skole Sentrum/Åsen.

Linje 18: Prosjekt 19654 Arkeologisk utgravning Sola sentrum

I forbindelse med bygging av nytt rådhus, ny kirke, utretting av Kongshaugveien og ny Vestre ringvei er det behov for arkeologisk utgravning av et felt nordvest i Solakrossen. Selve den arkeologiske utgravningen ble ferdigstilt i 2017, og nå gjenstår det laboratoriearbeid og registrering av fornminner. Sola kommune har mottatt dokument fra Riksantikvaren om at området er frigitt.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019

Linje 19: Prosjekt 49645 Superlekeplass i Sola sentrum

I k-sak 76/14 *Handlings- og økonomiplan 2015-2018 og årsbudsjett 2015* la kommunestyret inn følgende verbalpunkt: «En superlekepark vil være med og vitalisere Solakrossen. Mange flere barn og unge, samt voksne vil oppholde seg i sentrum og skape liv. Rådmannen bes arbeide frem en skisse for hvor og hvordan parken skal se ut, og igangsette arbeidet med parken i henhold til budsjett. Det skal også søkes om ekstern støtte fra stat og private til støtte av parken.»

Grunnet utfordringer i utbyggingstakten i sentrum er prosjektet forsinket.

Kalkyle: fase 2

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022.

Linje 20: Samlebevilgning formål idrett

Samlebevilgningen skal benyttes til prosjekter knyttet til kommunens idrettsanlegg. I 2018 er det blant annet planlagt å legge nye fliser i Dysjalandshallen.

Linje 21: Prosjekt 49024 Skytehall Forus Bedriftsidrettsarena

Seksjonen i Rogaland Bedriftsidrettsarena var planlagt ervervet i 2014, men grunnet manglende fullfinansiering hos utbygger har byggestart blitt utsatt i flere omganger, og er nå planlagt ferdigstilt senhøsten 2017.

Prosjekteringen av selve skytehallen er utført, og vil bli lagt ut på anbud høsten 2017. Sola kommune vil overta kjøpt seksjon i løpet av høsten 2017.

Rådmannen ønsker å påpeke at det er usikkerhet knyttet til budsjettestimaterne for 2018 da det er valgt en finansieringsmodell der utbygger står for en tom hall, mens kommunen skal prosjektere nødvendige ombygginger og inn-

redning for å kunne ferdigstille hallen som et skyteanlegg. Prosjektanslaget er uendret fra HØP 17-20. Det vil i løpet av årsskiftet 2017/2018 kunne gis sikrere anslag for budsjettestimaterne etter at anbud for innredning av skytehallen er mottatt.

Det er utarbeidet en intensjonsavtale med Sola pistolklubb om at de bidrar med kr 1,0 mill. til hallen, og prosjektet er berettiget om lag kr 4,0 mill. i spillemidler.

Kalkyle: fase 3/4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt høsten 2018.

Linje 22: Prosjekt 49604 Eierinnskudd Multihallen og Storhallen IKS

Ved bygging av et regionalt sykkelanlegg (Sola Arena) i kommunen som en del av de regionale folkehallene, må kostnader for å tiltre eierskap i Multihallen og Storhallen IKS innarbeides. Sola kommunes eierskap vil være på 10,6 %. Multihallen og Storhallen IKS tok opp lån på kr 160 mill. i 2011 som skal tilbakebetales i løpet av 25 år. Dette betyr at egenkapitalinnskuddet, som føres i investeringsbudsjettet til Sola kommune, er beregnet fra 2011 til og med 2017 blir på kr 5,8 mill., samtidig som kommunen betaler avdrag og lånerenter på resterende andel lån gjennom driftsbudsjettet fra inntredelse i Multihallen og Storhallen IKS og frem til lånet er tilbakebetalt.

Linje 23: Prosjekt 59364 Infrastruktur regionalt sykkelanlegg

Ved bygging av sykkelanlegget må Sola kommune selv finansiere infrastruktur i forbindelse med byggingen av anlegget. Av hensyn til prosjektoppfølgning er prosjektet delt opp i to deler, den første ble gjennomført i 2014.

I 2017 har det pågått arbeid med prosjektering av infrastrukturanlegget. I Utvalg for plan og miljø 14. juni 2017, sak 80/17, ble plan 0578

behandlet, og endelig vedtak vil fattes i kommunestyret. Planen legger til rette for forbedret og mer trafiksikker adkomst fra Nesbuvegen til Sentralidrettsanlegget, inkludert velodromtomta. Det har samtidig vist seg at Sola kommune har ansvar for opparbeiding av uteområdet rundt sykkelanlegget. Uteområdet er ikke inkludert i anbudet for byggeprosjektet av sykkelanlegget. Vertskommunen har hatt ansvar for uteområdene, både ved bygging av Randaberg Arena og Sandneshallen.

Den vedtatte totale budsjетtrammen på kr 12 mill. for prosjekt 59364 ble beregnet i en svært tidlig fase før arbeid med adkomstløsninger til anlegget var påbegynt, og dermed var det ikke kjennskap til reguleringsplanens endelige utforming på det tidspunktet. På grunnlag av dette, samt uteområdet, er det behov for å øke prosjekts totale budsjетtramme med kr 25,0 mill. Rådmannen foreslår å skille ut uteanlegget som et eget prosjekt, prosjekt 59685 Uteanlegg regionalt sykkelanlegg. Prosjekt 59364 og prosjekt 59685 må derfor ses i sammenheng og budsjетtrammene blir henholdsvis på kr 23,1 mill. og kr 13,9 mill.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 24: Prosjekt 59685 Uteanlegg regionalt sykkelanlegg

Dette prosjektet må ses i sammenheng med prosjekt 59364 Infrastruktur regionalt sykkelanlegg og rådmannen viser til omtale i linje 23.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 25: Prosjekt 59101 A97 Rehabilitering pumpestasjoner avløp (årsbev.)

Eksisterende pumpestasjoner for avløp må rehabiliteres på bakgrunn av alder og slitasje.

I tillegg må stasjonene tilpasses arbeidsmiljøkrav for utførelse av drift og tilsyn ved stasjonene. I 2018 er det planlagt blant annet rehabilitering av pumpestasjonen ved turvei Joa, oppgraderinger av PA 006 NorSea basen, samt oppgradering av pumpestasjonen/ledningsanlegget ved Austerheimsvegen. Rådmannen tilrår å øke bevilgningen med kr 4,0 mill. i 2018 da det er sterkt behov for å rehabilitere og oppgradere flere pumpestasjoner i 2018.

Linje 26: Prosjekt 59206 R116 Renovasjon (årsbev.)

Nye innkjøp og supplering av gammelt renovasjonsutstyr, samt innkjøp og nedsetting av nedgravde avfallsbeholdere i etablerte områder som ikke kommer inn under allerede etablerte ordninger.

Linje 27: Prosjekt 59312 VA157 Ølbergvegen

Gjelder videreføring av avsluttet prosjekt VA164 Solastranden. Vegvesenet skal bygge rundkjøring i krysset mellom Ølbergvegen og Nordsjøvegen. I tillegg skal det bygges gang- og sykkelsti langs Ølbergvegen. Kommunen skal fornye eksisterende vannledning gjennom krysset og legge vann- og avløpsledninger i gang- og sykkelveien. Arbeidet utføres av Statens vegvesen.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 28: Prosjekt 59335 VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)

Midler for å kunne sikre god leveranse til alle abonnenter når det oppstår uforutsette hendelser innenfor vann og avløp. Det kan også være at små prosjekter som ikke er prioritert i hovedplanen for vann og avløp må utføres. Disse vil også dekkes innenfor prosjektets ramme.

Linje 29: Prosjekt 59337 VAR105 Diverse maskiner/utrustning utstyr (årsbev.)

Til innkjøp av diverse utstyr til VAR-sektoren.

Linje 30: Prosjekt 59339 VA49 Røyneberg (vann)

Utskiftning av eksisterende hovedvannledning av eternitt. Første delstrekk er gjennomført.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 31: Prosjekt 59343 VA undergang Rægekrossen

Vegvesenet skal bygge undergang i krysset Kleppvegen/Nordsjøvegen. I den forbindelse må deler av VA-anlegget flyttes og fornyes. Kostnadene er knyttet til nyanlegg, og er ikke berørt av flytteplikten. Statens vegvesen har i sitt lovverk en rett til å forlange at kommunens VA-ledninger på deres eiendom blir flyttet dersom de skal utføre tiltak på sitt vegområde. Arbeidet skal planlegges og utføres av Statens vegvesen. Prosjektet har fått utsatt planlagt oppstart på grunn av forsinkede grunnforhandlinger. Rådmannen har vurdert budsjettanslagene og foreslår å redusere budsjettrammen med kr 1,0 mill.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 32: Prosjekt 59356 Tiltak ved private utbyggingsprosjekter (årsbev.)

Ved private utbyggingsprosjekter må ofte deler av offentlige anlegg utbedres eller fornyes samtidig med utbyggingen. En del av denne kostnaden kan ikke pålegges utbyggeren, det vil si at kommunen må dekke dette. Prosjektet benyttes til å dekke disse kostnadene.

Linje 33: Prosjekt 59359 VA40 Grotnes nord

Prosjektet må ses i sammenheng med prosjekt 59360 VA42 Grotnes Sør. Dette er to saneringsprosjekter for utskiftning av eldre vann-

ledninger, separering av overflatevann/spillvann og legging av nytt avløpsanlegg i Grotnesområdet.

Planlagt oppstart for prosjektering er i 2018, mens prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2021.

Linje 34: Prosjekt 59360 VA42 Grotnes sør

Prosjektet må ses i sammenheng med prosjekt 59359 VA40 Grotnes nord. Dette er to saneringsprosjekter for utskiftning av eldre vannledninger, separering av overflatevann/spillvann og legging av nytt avløpsanlegg i Grotnesområdet.

Prosjektering er påbegynt i 2017 og det er planlagt anleggsstart i 2018. Prosjektet er forventet ferdigstilt i 2020.

Linje 35: Prosjekt 59366 VA Sømmevågen – Sola skole

Som en konsekvens av at Statens vegvesen skal starte arbeidet med Transportkorridor Vest fra Sømmevågen til Sola skole, må Sola kommune legge om deler av vann- og avløpsanlegget i anleggsområdet som følge av blant annet flytteplikten. Statens vegvesen har i sitt lovverk en rett til å forlange at kommunens VA-ledninger på deres eiendom blir flyttet dersom de skal utføre tiltak på sitt vegområde.

Kalkylene er foreløpig usikre, og baserer seg i stor grad på omfanget av forelagte planer fra Statens vegvesen. Mer eksakte tall vil fremkomme når Statens vegvesen har kontrollregnet anbudet for prosjektet og skilt ut kommunens andel av de totale kostnadene.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 36: Prosjekt 59367 VA15 Moringvegen

Området har de siste årene vært gjenstand for flere store reparasjoner. Avløpsnettet er i dårlig stand, og i tillegg bør vannforsyningen inn i området sikres/fornyas da brannvannsikring og

flere lange private ledninger gjør at anlegget i dag fremstår som uoversiktlig.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2018.

Linje 37: Prosjekt 59368 VA178

Ljosheimkroken

Vann- og avløpssystemet er slitt og det er nødvendig med rehabilitering av VA-anlegget. Dette prosjektet kan ses i sammenheng med prosjekt 59457 Ljosheimkroken, der det er besluttet å opparbeide ny vei i forbindelse med rehabilitering av ny vei. Prosjektet er ferdig prosjektert, men har møtt på utfordringer knyttet til grunnforhandlinger. Dette har medført forsinkelser i prosjektet.

Prosjektet er nå planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 38: Prosjekt 59901 P107 Biler/større maskiner (årsbev.)

Fornyng av kjøretøy, maskiner, utstyr og lignende innenfor seksjon teknisk drift.

Linje 39: Prosjekt 59108 PA07 Tananger sentrum, rehabilitering av pumpestasjon avløp

Pumpestasjonen er en av de eldste i Sola og har behov for oppdatering/oppgradering til ny teknologi, samt av sikkerhetsmessige hensyn knyttet til driftssikkerhet og utslipp til indre Våg. I tillegg er eksisterende plassering av pumpestasjonen feil i henhold til foreliggende regulering av Tananger sentrum.

Det er planlagt å starte opp prosjektering i 2019, og prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022. Prosjektet er avhengig av fremdriften i reguleringsplanen for Tananger sentrum.

Linje 40: Prosjekt 59355 VA06 Torkelsparken

Prosjektet er avhengig av fremdriften i reguleringsplanen for Tananger sentrum. Det planlegges å starte med prosjektering av VA-delen av utbyggingen i 2019. Ferdigstilling av

prosjektet er avhengig av de overordnede planene for området. På dette tidspunktet er det ikke tilstrekkelig informasjon for å si noe om når prosjektet er planlagt ferdigstilt.

Linje 41: Prosjekt 59369 VVA Påskhusvegen

Det er behov for å sanere og utvide eksisterende VA-anlegg i forbindelse med omlegging av Påskhusvegen. Prosjektet omfatter vei, vann og avløp. Budsjettet for vei ligger på linje 50.

Det er planlagt å starte med prosjektering i 2020. Prosjektet er avhengig av fremdrift i reguleringsplanen for området. Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022.

Linje 42: Prosjekt 59370 VA Sanering Myrvegen – Skoletunet, langs Tananger ring

Avløpsanlegget er i dårlig forfatning og det er behov for å sanere eksisterende VA-anlegg. Det er i tillegg nødvendig å foreta en separering av fellesledningen som tilfører mye overvann til renseanlegget.

Det er planlagt at prosjektet skal ha oppstart i 2020 og være ferdigstilt i 2021.

Linje 43: Prosjekt 59113 Overløpsmåling avløpsledninger

I henhold til krav fra Miljøverndepartementet må det foretas målinger av overløp i avløpsledninger. Dette for å ha en oversikt over mengde av fortynnet spillvann som ledes over i overvannssystemet ved store nedbørsmengder. I dag mangler kommunen fullverdig måling på nærmere 40 overløp på avløpsnett, og på bakgrunn av dette foreslår rådmannen å bevilge midler til anskaffelse av utstyr samt montering som er nødvendig for å foreta disse målingene.

Prosjektet er forventet ferdigstilt i 2019.

Linje 44: Prosjekt 59371 VA Tanangervegen

I forbindelse med arbeidet av Transport korridor vest (TKV), må det flyttes på kommunale ledninger. Arbeidet vil bli utført av Statens vegvesen og vil bli satt i gang når TKV fortsetter arbeidet mot Tananger.

Oppstart av prosjektet vil være avhengig av fremdriften i TKV. Det er forventet oppstart i 2019 og ferdigstilt i 2021.

Linje 45: Prosjekt 59372 VA Tornefjellvegen/ Snøde (nedre del)

Prosjektering og gjennomføring av sanering av eksisterende VA-anlegg i nedre del av Tornefjellvegen/Snøde i forbindelse med TKV.

Oppstart av prosjektet vil være avhengig av fremdriften i TKV. Det er forventet oppstart i 2020 og ferdigstilt i 2021.

Linje 46: Prosjekt 59406 Utskiftning gatelys, standardheving (årsbev.)

Oppgradering og fornyelse av gatelysnettet i kommunen. Det er avsatt midler til utskiftning av kvikksølvarmaturer i henhold til miljøkrav. Lyse er utfører av dette arbeidet på vegne av flere kommuner i områder, og arbeidet har startet. Det er planlagt at Lyse skal være ferdigstilt med arbeidet i 2018.

Linje 47: Prosjekt 59419 Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger (årsbev.)

Det er registrert nødvendige trafikksikringstiltak i kommunen med en samlet kostnadsramme på om lag kr 45,0 mill. Ved behandlingen av HØP 14-17 ble det avsatt kr 0,5 mill. i året til disse tiltakene. Dette utgjør anslagsvis kommunens andel av kostnadene med gjennomføringen av trafikksikringstiltakene. Sammen med midler fra veimyndigheter og bompengoordningen vil en kunne realisere tre til fire prosjekter i året.

Linje 48: Prosjekt 59425 Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)

Prosjektmidler til trafikksikringsarbeider som oppstår i løpet av året, og som en del av trafikksikkerhetsplanen. Dette kan være omlegging av mindre veikryss, sikring av gang- og sykkelveier og lignende. Det foreslås avsatt kr 1,1 mill. årlig i planperioden.

Linje 49: Prosjekt 59437 Småanlegg veger (busskur mv.) (årsbev.)

Gjelder mindre tilpassingsarbeider på vei-anlegg. Dette er ikke driftsrelaterte oppgaver eller trafikksikringsarbeider. Noen oppgaver oppstår i forbindelse med andre utbygginger hvor det bør gjøres tiltak for å få prosjektene komplettert og på sikt spare penger. Prosjektet inkluderer oppsetting av busskur, maling av veistriper, merking av opp- og nedkjøringer til underganger osv.

Linje 50: Prosjekt 59369 VVA Påskhusvegen

Det er planlagt en omlegging og utvidelse av Påskhusvegen. Prosjektet omfatter vei, vann og avløp. Budsjettet for Vann og avløp ligger på linje 41.

Prosjektering er planlagt med oppstart i 2020, og det er planlagt å ferdigstille prosjektet i 2022.

Linje 51: Prosjekt 59457 Ljosheimkroken

Veien skal opparbeides i henhold til ny reguleringsplan i forbindelse med utbedringen av vann- og avløpssystemet (prosjekt 59368 VA178 Ljosheimkroken) da dette er planlagt lagt i veianlegget. Prosjektet er ferdig prosjektert, men har møtt på utfordringer knyttet til grunnforhandlinger. Dette har medført forsinkelser i prosjektet.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Kultur

Linje 52: Samlebevilgning formål kultur

Samlebevilgningen skal benyttes til investeringsprosjekter knyttet til kultur i Sola kommune. I 2018 er det planlagt blant annet utskifting av solskjerming på Sola Kulturhus.

Boligpolitisk handlingsplan

Linje 53: Prosjekt 39087 Småhus, midlertidige/permanente

Kommunen bygger småhus som kan utplasseres midlertidig eller permanent, jamfør Boligsosial Handlingsplan 2013-2016 og Boligpolitisk handlingsplan 2015-2026. Rådmannen har vurdert behovet for denne typen boliger, og det har vist seg at behovet ikke er like stor som forventet. På bakgrunn av dette foreslår rådmannen at det kun anskaffes to småhus i 2020, og som følge av dette ta ut de to småhusene som var planlagt i 2018.

Det er budsjettert med 20 prosent boligtilskudd fra Husbanken på bakgrunn av godkjente anleggskostnader.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 54: Prosjekt 39093 4 boliger m/base, Kjelsberg ring (rus/psyk.)

Det ble i Boligpolitisk Handlingsplan 2015-2026 identifisert et behov for totalt 22 boliger som er samlokalisert og tilknyttet base for personer med psykiske lidelser, rusproblematikk, utviklingshemming og/eller nedsatt funksjons- evne i perioden 2015-2018. Dette prosjektet, sett sammen med andre prosjekter, er en del av kommunens plan for anskaffelse av disse boligene.

Det skal bygges fire boliger, ett øyeblikkelig hjelp rom og en bemannet personalbase på Kjelsberg ring. Det er budsjettert med

investeringstilskudd fra Husbanken i tråd med satser i forslag til statsbudsjettet 2018.

Fremdriften av prosjektet er forsinket og det skal i løpet av høsten 2017 arbeides videre med prosjektering i henhold til vedtak i f-sak 05/2017 *Prosjekt 39093 Fire boliger med base Kjelsberg ring – svar på spørsmål f-sak 53/17*. Rådmannen viser videre til k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging 2017 – investering per 31.08.2017*, møte 19. oktober 2017, og ny budsjetttramme på kr 39,6 mill. som innarbeides i rådmannens forslag til HØP 18-21.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 55: Prosjekt 39098 6 boliger med base, pilotprosjekt

Det ble i Boligpolitisk Handlingsplan 2015-2026 identifisert et behov for totalt 22 boliger som er samlokalisert og tilknyttet base for personer med psykiske lidelser, rusproblematikk, utviklingshemming og/eller nedsatt funksjons- evne i perioden 2015-2018. Dette prosjektet, sett sammen med andre prosjekter, er en del av kommunens plan for anskaffelse av disse boligene.

I k-sak 84/15 *Private botiltak for mennesker med psykisk utviklingshemming*, behandlet i møte 17. desember 2015, ble det vedtatt å opprette et pilotprosjekt for etablering av boliger med heldøgns bemanning og kommunal tildelingsrett hvor boligen kan bli solgt til beboer. Interessanthenvelser viste at det var interesse for prosjektet. Det er planlagt å bygge seks boliger og en bemannet personalbase i pilotprosjektet. Det er budsjettert med investeringstilskudd fra Husbanken i tråd med satser i forslag til statsbudsjettet 2018.

Som følge av at fritt brukervalg for miljø- tjenester ble startet opp i oktober 2017 er det

knyttet usikkerhet rundt behovet for denne type boliger. Samtidig må det arbeides med å kartlegge behovene til brukerne og hvordan de skal ivaretas i utforming/prosjektering av boligene. Rådmannen anbefaler derfor å utsette byggestart.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Levekår

Linje 56: Samlebevilgning formål Levekår

Samlebevilgning skal benyttes til prosjekter tilknyttet tjenesteområdet Levekår. I 2018 er det foreslått avsatt midler til rehabilitering/ ombygging av institusjons- og helsebygg, oppgradering/tilpasninger av boliger og kjøp av ny bil til Sande dagsenter.

Linje 57: Prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum

Det ble i k-sak 49/13 *Lokalisering av nytt sykehjem*, behandlet i møte 26. september 2013, vedtatt å lokalisere nytt sykehjem i Solakrossen. Sykehjemmet vil ha 64 plasser, og skal blant annet erstatte plassene ved Soltun.

Det ble vedtatt i f-sak 16/2017 *Nytt Sykehjem i Sola sentrum – opsjon på bygging av kjeller*, behandlet i møte 13. september 2017, å utløse opsjon på å bygge sykehjemmet med parkeringskjeller som råbygg. Det ble vedtatt en total budsjetttramme på kr 301 mill. Parkeringskjelleren er skilt ut som eget prosjekt, 19025 Parkeringsanlegg Sola sentrum øst. Budsjett-rammen for hver av prosjektene er da henholdsvis kr 283 mill. for prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum og kr 18 mill. for prosjekt 19025 Parkeringsanlegg Sola sentrum øst.

Prosjektets totale kostnadsramme inkluderer anleggsbidrag til overordnede rekkefølgekrav,

frikjøpsmidler til parkering, tomtens andel av VA Sola sentrum, samt inventar.

I 2017 er det vedtatt endringer i ordningen om investeringstilskudd som innebærer at det vil fra 2021 være krav om netto tilvekst for å få tildelt tilskudd. Denne ordningen skal gradvis innføres i 2017, 2018, 2019 og 2020. Om lag 20 prosent av tilsagnsrammen i 2017 skal forbeholdes plasser som gir netto tilvekst. Denne andelen skal økes til henholdsvis 40, 60 og 80 prosent de neste årene. Sola kommune har i 2017 fått tilsagn fra Husbanken om investeringstilskudd for alle plassene.

Det ble signert kontrakt med entreprenør, Backe Rogaland, i september 2017 og oppstart av arbeid vil skje fortløpende etter signering.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i årsskiftet 2019/2020

Linje 58: Prosjekt 39094 Velferdsteknologi Levekår (årsbev.)

Bruk av teknologi skal bidra til at flere kan mestre eget liv og helse, og bidra til at de kan bo lengre i eget hjem. Rett bruk av teknologi kan bidra til at institusjonsinnleggelse blir forebygget, eller utsatt. Ulike typer teknologi vil bli utprøvd, og all utprøving vil være basert på en vurdering av hvilken gevinst teknologien kan gi. Gevinst kan i denne sammenheng være både økonomisk og kvalitetsmessig. Eksempler på teknologi som kan være aktuelt å teste ut i årene fremover er GPS, sensorteknologi, kameraovervåking og nye elektroniske systemer.

Linje 59: Prosjekt 39100 Erstatning av utleieboliger B05

Fem eksisterende utleieboliger i Mostunvegen, felt B05, må rives i forbindelse med fremføring av ny vei som skal forbinde Sandesletta med

den nye ringvei øst, ved adkomstveien til nye Sola sjukeheim. Felt B05 skal avhendes, enten gjennom salg eller makebytte.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 60: Prosjekt 39609 Inventar levekår (årsbev.)

Institusjonene får stadig flere brukere med større bistanndsbehov, og flere brukere med sammensatte behov. Dette forutsetter at kommunen har nødvendig utstyr og hjelpemidler slik at både personalet og brukere blir ivaretatt. Prosjektet skal dekke samlet behov for utstyr som sykesenger og andre nødvendige hjelpemidler.

Oppvekst

Linje 61: Samlebevilgning formål skole og SFO

Samlebevilgningen skal benyttes til mindre rehabiliteringsprosjekter og tilbygg på skoler og SFO i Sola kommune, både utomhus og innomhus. I 2018 er det blant annet foreslått ombygginger på Skadberg, Grannes, SUS, Haga og Røyneberg. Rehabilitering av uteområdet på Storevarden skole er planlagt utført i 2018.

Linje 62: Prosjekt 29001 Skolebruksplan, ny skole Jåsund (trinn 1)

Skolebruksplan for Sola kommune 2017-2027 ble vedtatt av kommunestyret 15. juni 2017, jamfør k-sak 42/17, og viser behov for ny barne-skole på Jåsund i slutten av skolebruksplan-perioden. Det er planlagt at skolen skal bygges i to trinn, og første trinn bygges som B14-skole. Befolkningsframskrivninger som ble vedtatt i f-sak 06/2017 i møte 29. august 2017 legger opp til en lavere befolkningsvekst enn tidligere forventet befolkningsprognose, og med bakgrunn i dette kan oppstart av prosjektering utsettes til 2021. Det ble videre vedtatt ved behandling av skolebruksplanen at det skal

bygges en flerbrukshall fremfor en gymsal på Jåsund skole.

Rådmannen har revurdert budsjettestimaterne som har ligget til grunn i tidligere vedtatt Handlings- og økonomiplan (helt tilbake til 2014). Disse estimatene har vært basert på erfaringstall fra skoleprosjekter i Sola kommune. Det er nå vurdert som hensiktsmessig å kalkulere budsjettestimaterne med Holte kalkulasjonstall basert på nasjonale tall. Det er usikkerhet knyttet til hvordan markeds-situasjonen er i 2021 og hvordan prisene i regionen vil utvikle seg. I 2017 har innhentede anbud vært preget av konjunkturedgangen i regionen, og prosjektene har kunne hente inn fordeler fra dette. Men dette kan ikke medregnes å vedvare og derfor er det mer sikkert å legge til grunn nasjonale tall i budsjett-estimatene. I tillegg til endring i estimat-grunnlaget, har det blitt lagt inn budsjett for inventar, opparbeidelse av tomt/uteområder, flerbrukshall, samt 20 prosent prosjekterreserve i henhold til vedtatte *Rutiner for kommunale byggeprosjekter*, jamfør k-sak 6/17. Rådmannen ønsker å påpeke at det fortsatt er usikkerheter knyttet til budsjettestimaterne, og anslagene vil bli sikrere når prosjekteringen av skolen igangsettes.

Rådmannen vil søke om spillemidler som skal bidra til finansieringen av flerbrukshallen. Spillemidlene budsjetteres på egen post, se linje 98 i investeringsbudsjettet.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2023.

Linje 63: Prosjekt 29081 Skolebruksplan, Kornbergvegen 23/Skjalgstova barnehage

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027 vedtatt av kommunestyret 15. juni 2017, jamfør k-sak 42/17, skal Kornbergvegen 23 og Skjalgstova

barnehage benyttes som klasserom og avlaste den manglende kapasiteten på Sola ungdomsskole frem til den nye skole Sentrum/Åsen er ferdigstilt. Det må foretas ombygginger slik at byggene er tilrettelagt for skoleelevene. Det er planlagt at Kornbergvegen 23 skal være klar til å tas i bruk i 2019 og Skjalgstova i 2020, dette er ett år senere enn hva skolebruksplanen 2017-2027 tilsier. Rådmannen har vurdert at behovet ikke er like pressende som tidligere, blant annet på grunn av opprettelsen av den private ungdomsskolen i Stavanger.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 64: Prosjekt 29076 Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom og utearealer

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 15. juni 2017, er det behov for å tilbakeføre tre klasserom Grannes ressursenter disponerte frem til 2016 på Grannes skole, for å dekke behovet for økt elevkapasitet i forbindelse med pågående utbygginger på indre Grannes. I tillegg gjenstår det noe arbeid på utearealene som dekkes innenfor prosjektet. Deler av prosjektet skal utføres i 2017 i henhold til k-sak 45/17 *Budsjett-oppfølgning 2017 – investeringer per 30.04.17*. Rådmannen har imidlertid vurdert at resterende prosjekt kan utsettes til 2019.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2019.

Linje 65: Prosjekt 29079 Skolebruksplan, Storevarden skole

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 i møte 15. juni 2017, er det behov for økt kapasitet ved Storevarden skole. Kapasitetsutfordringen planlegges løst ved bruk av moduler, eventuelt tilbygg.

Kalkyle: 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 66: Prosjekt 29080 Skolebruksplan, ny skole Sentrum/Åsen (trinn 1)

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 15. juni 2017 og befolkningsframskriving vedtatt i f-sak 06/2017 *Befolkningsframskrivinger 2017-2035*, i møte 29. august 2017, har rådmannen budsjettert prosjekteringsmidler for ny 1.-10. skole i 2019. Det planlegges å bygge skolen i to trinn, der første trinn bygges som U14-skole med planlagt ferdigstillelse til skolestart 2021. Skolen bygges ut fra ungdomsskolestandard for omgjøring til ungdomsskole på et senere tidspunkt.

Det er også på dette prosjektet blitt vurdert som nødvendig å endre estimatgrunnlaget fra lokale erfaringstall til nasjonale tall fra Holte kalkulasjonstall. I tillegg til endring i estimatgrunnlaget, har det blitt lagt inn budsjett for inventar, opparbeidelse av tomt/uteområder samt 20 prosent prosjekterreserve i henhold til vedtatte *Rutiner for kommunale byggeprosjekter*, jamfør k-sak 6/17. Rådmannen ønsker å påpeke at det fortsatt er usikkerheter knyttet til budsjettestimaterne, og anslagene vil bli sikrer når prosjekteringen av skolen igangsettes. Det er enda ikke besluttet hvilken tomt skole skal bygges på.

Kalkyle: 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt august 2021.

Linje 67: Prosjekt 29624 Interaktive flat-skjermer, skoler

Det ble i Utvalg for oppvekst og kultur den 1. juni 2017 i sak 25/17 vedtatt en IKT-strategi for Solaskolene. Rådmannen ser behovet for at klasserommene oppdateres med ny teknologi for å henge med i den digitale utviklingen, og i

henhold til den vedtatte IKT-strategien er det planlagt at alle prosjektorbaserte SMARTBoards skal skiftes ut og erstattes med interaktive flatskjermer. SMARTBoardene er preget av stor slitasje og utdatert teknologi. De interaktive flatskjermerne vil gi elevene et langt bedre og skapere bilde, samtidig som skolenes driftskostnader reduseres (kostnader knyttet til pæreskift på tavlene og utskiftning av prosjektorer). I 2016 ble det installert interaktive flatskjermer på Sola skole og de har hatt god erfaring med skjermene. Det er nødvendig å foreta utskiftningen til interaktive flatskjermer i løpet av 2018 og 2019 ettersom SMARTBoards går mot endt levetid, og det er ikke ønskelig å bruke midler på å reparere utdatert teknologi.

Linje 68: Prosjekt 29602 Datamaskiner/fornyng skoler (årsbev.)

Digital kompetanse er en av fem grunnleggende ferdigheter som Kunnskapsløftet legger opp til og som skal gjelde i alle fag. For å møte sentrale føringer og forventninger, og målsettingene i kommunens egen IKT-plan for skolen, er det avgjørende at det investeres i både trådløs infrastruktur og digitale enheter. Våren 2015 innførte Utdanningsdirektoratet krav til obligatorisk bruk av digitale verktøy for matematikk i grunnskolen og videregående.

Linje 69: Prosjekt 29620 Inventar skole (planlagt utskiftning) (årsbev.)

Bevilgningen fordeles etter vurdering og prioritering basert på søknader fra skolene.

Linje 70: Samlebevilgning formål barnehage

Samlebevilgningen skal benyttes til mindre rehabiliterings- og investeringsprosjekter i kommunens barnehager. I 2018 er det blant annet foreslått rehabilitering av flere uteområder i de kommunale barnehagene, samt investering i IKT utstyr i barnehagene.

Rekkefølgekrav Sola sentrum

Prosjektene under er deler av de overordnede rekkefølgekravene til Sola sentrum, vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, møte 18. juni 2015. De overordnede rekkefølgekravene ble totalt estimert til om lag kr 307 mill. i 2013, inklusive eiendomsverdi for infrastrukturareal. Kommunens realkapital (eiendomsverdi) vil bli realisert i tråd med gjennomføringsmodellens punkt 5. Denne vil ikke tilføres prosjektet.

Linje 71: Prosjekt 19655 Flytte av trafo

I forbindelse med byggingen av sykehjemmet, og for å slippe å grave opp veianlegget og få driftsavbrudd ved trafoen to ganger, er det behov for å flytte en trafo som ligger på tilgrensende tomt. Prosjektet utføres i samarbeid med og med delfinansiering fra Lyse. Prosjektet henger sammen med prosjekt 39052 Ny sykeheim Sola sentrum. Som følge av at sykehjemmet trolig ikke vil ha byggestart før årsskiftet 2017/2018, vil ikke byggestart for flytting av trafo være før i 2018.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2018.

Linje 72: Prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1

I forbindelse med byggingen av nye Sola rådhus er det behov for samtidig opparbeidelse av den delen av festplassen som grenser til rådhuset i nord. Dette for å unngå en midlertidig løsning foran rådhuset og to anleggsperioder.

Prosjektet er en del av samlet entrepriser med prosjekt 19016 Nytt rådhus og prosjekt 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord. Den totale budsjettrammen på kr 392,2 mill. for de tre prosjektene etter mottatt anbud, er uendret fra vedtatt HØP 17-20. Det har imidlertid vært endringer på fordelingen av budsjettene

mellom de tre prosjektene som følge av mottatt anbud, jamfør k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging 2017 – investering per 31.08.2017, møte 19. oktober 2017*.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 73: Prosjekt 59455 Vestre ringvei Sola sentrum

Som følge av utbyggingen av nytt rådhus er det behov for samtidig opparbeidelse av Vestre ringvei. Delstrekket som skal opparbeides i planperioden strekker seg langs området F/T/K1 (Konghaugvegen i nord, til svingen ved Telenormasten i sør). Det vil samtidig med opparbeiding av veien legges nødvendig vann- og avløpssystem.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 74: Prosjekt 59456 Kongshaugveien, Sola sentrum

I forbindelse med byggingen av nye Sola rådhus, parkeringsanlegg Sola sentrum nord og ny kirke i Sola sentrum er det behov for å samtidig gjennomføre regulert flytting av deler av Kongshaugveien i henhold til sentrumsplanen for Sola sentrum.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2019.

Linje 75: Anleggsbidrag Sola Sentrum

Utbyggere i Sola sentrum må i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* behandlet i møte 18.juni 2015, betale et anleggsbidrag for at de overordnede rekkefølgekravene skal oppfylles. Satsene ble vedtatt til å være kr 974 per kvadratmeter BRA for bolig og kr 666 per

kvadratmeter BRA for øvrige formål. Det er i planperioden kun budsjettert med anleggsbidrag som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og anleggsbidraget forfaller ved gitt igangsettelsestillatelse.

Linje 76: Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum

I henhold til vedtakspunkt 4 i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* settes kommunens frie midler knyttet til inngåtte justeringsavtaler av for å dekke kommunens andel av de fremtidige kostnadene knyttet til gjennomføring av infrastrukturbyggingen i Sola sentrum.

Linje 77: Bruk av fond, Rekkefølgekrav Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra anleggsbidrag og justeringsavtaler benyttes til andre formål enn overordnede rekkefølgekrav Sola sentrumsplan. Ved utarbeidelse av 1. og 2. tertialrapport 2017 viste prognosene at inntektene ville bli høyere enn utgiftene til rekkefølgekrav i 2017, og det ble som følge av dette budsjettert med samlet kr 17,301 mill. i avsetning til fond i 2017. Rådmannen har i forslag til HØP 18-21 budsjettert med bruk av disse fondsmidlene i 2018 og 2019.

Linje 78: Låneopptak rekkefølgekrav Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer i de overordnede rekkefølgekravene i henhold til Sola sentrumsplan, som i planperioden ikke finansieres av anleggsmidler eller inntekter fra justeringsavtaler, må låne-

finansieres. Det er ikke behov for låneopptak til rekkefølgekrav Sola sentrum i 2018.

Linje 79: Ekstraordinært avdrag på lån i investering, Rekkefølgekrav Sola sentrumsplan

Sola kommune vil i 2020 og 2021 motta henholdsvis kr 3,6 mill. og kr 3,5 mill. som følge av inngåtte justeringsavtaler. Midlene kan etter vedtak i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* ikke disponeres til andre formål enn overordnede rekkefølgekrav Sola sentrum. Det er ikke budsjettert med utgifter til dette formålet i 2020 og 2021, og rådmannen tilrår å benytte inntektene til nedbetaling av lån som midlertidig har finansiert overordnede rekkefølgekrav i Sola sentrum.

Parkeringsanlegg Sola sentrum

Linje 80: Prosjekt 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord

Parkeringsanlegget planlegges som et offentlig anlegg under festplassen. For å utnytte de fordeler det er med samtidig planlegging og gjennomføring av nytt rådhus og parkeringsanlegg i Sola sentrum nord, foreslår rådmannen å budsjettere parkeringsanlegget i samtidighet med rådhuset. Parkeringsanlegget delfinansieres med bruk av frikjøpsmidler parkering. Parkeringsanlegget vil senere bli overtatt av Sola Parkering KF som skal drifte de offentlige anleggene.

Prosjektet er en del av samlet entreprise med prosjekt 19016 Nytt rådhus og prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1. Den totale budsjettammen er på kr 392,2 mill. for de tre prosjektene etter mottatt anbud er uendret fra vedtatt HØP 17-20. Det har imidlertid vært endringer på fordelingen av budsjettene mellom de tre prosjektene som følge av mottatt anbud, jamfør k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging*

2017 – investering per 31.08.2017, møte 19. oktober 2017.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i årsskiftet 2018/2019.

Linje 81: Prosjekt 19025 Parkeringsanlegg Sola sentrum øst

Parkeringsanlegget planlegges som et offentlig anlegg under og ved det nye sykehjemmet. For å kunne realisere parkeringsanlegget er det nødvendig med samtidig planlegging og gjennomføring av nytt sykehjem og parkeringsanlegget øst i Sola sentrum. Parkeringsanlegget delfinansieres med bruk av frikjøpsmidler parkering. Parkeringsanlegget vil senere bli overtatt av Sola Parkering KF som skal drifte de offentlige anleggene.

Det ble vedtatt i f-sak 16/2017 *Nytt Sykehjem i Sola sentrum – opsjon på bygging av kjeller*, den 13. september 2017, å utløse opsjon på å bygge sykehjemmet med parkeringskjeller som råbygg. Det ble vedtatt en total budsjettamme på kr 301 mill., herav kr 283,0 mill. for prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum og kr 18,0 mill. for prosjekt 19025 Parkeringsanlegg Sola sentrum øst. Parkeringsdelen i kjelleretasjen bygges som et råbygg, og uten ytterligere innredninger som kreves for et funksjonelt parkeringshus. Ferdigstillelse av parkeringskjelleren er tiltenkt å gjennomføres av Sola Parkering KF.

Kalkyle: fase 3/4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2018.

Linje 82: Frikjøpsmidler Sola sentrum

Utbyggere i Sola sentrum må, i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, betale frikjøpsmidler for

parkeringsplass dersom de ikke bygger tilfredsstillende parkeringsdekning i egne bygg. Parkeringsdekningen skal i henhold til områdeplan for Sola sentrum være én biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for bolig, kontor og annen næring og 1,2 biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for forretning innenfor området. Satsene satt av formannskapet er per tiden kr 150 000 inkludert mva. per parkeringsplass. Det er i planperioden kun budsjettert med frikjøpsmidler som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen, samt om de vil benytte seg av kommunens frikjøpsordning. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og eventuelle frikjøpsmidler forfaller ved gitt igangsettelsestillatelse.

Linje 83: Bruk av fond, Parkeringsanlegg Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra frikjøpsmidler benyttes til andre formål enn parkeringsanlegg Sola sentrumsplan. Ved utarbeidelse av 2. tertialrapport 2017 viste prognosene at inntektene ville bli høyere enn utgiftene til parkeringsanlegg i 2017, og det ble som følge av dette budsjettert med kr 1,982 mill. i avsetning til fond i 2017. Rådmannen har i forslag til HØP 18-21 budsjettert med bruk av disse fondsmidlene i 2018.

Linje 84: Låneopptak parkeringsanlegg Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer i parkeringsanlegg som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av frikjøpsmidler i planperioden må lånefinansieres. Det budsjetteres i 2018 med kr 49,1 mill. i låneopptak som følge av bygging av parkeringsanlegg.

Vann- og avløpsanlegg Sola sentrum

Linje 85: Prosjekt 59347 VA Sola sentrum øst, ved sykehjem

I forbindelse med utbygginger i Solakrossen må det foretas nødvendige utskiftninger, samt legge om eksisterende vann- og avløpsledninger. Det er i planperioden foreslått å begynne omleggingen i Sola sentrum øst, ved sykehjemmet. Om lag to tredjedeler av det totale anlegget vil dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, mens den resterende tredjedelen dekkes av vann- og avløpsgebyrene.

Prosjektet er en del av anbudet for nytt sykehjem og gjennomføres samtidig med arbeidene til prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum. Budsjettrammen er redusert i henhold mottatt anbud vedtatt i f-sak 16/2017 *Nytt Sykehjem i Sola sentrum – opsjon på bygging av kjeller*.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2018.

Linje 86: Prosjekt 59365 VA Vestre ringvei

I forbindelse med utbygging av rådhus og eventuelt F/K/T1 er det nødvendig å etablere vann- og avløpssystem i Vestre ringvei. Om lag to tredjedeler av det totale anlegget vil dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, mens den resterende tredjedelen dekkes av vann- og avløpsgebyrene.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2018.

Linje 87: Refusjon VA Sola sentrum

I k-sak *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, behandlet i møte 18. juni 2015, står det følgende:

«Det er under utarbeiding av overordnet VA-plan for Sola sentrum. Det må tas høyde for at det i forbindelse med bygging av overordnet infrastruktur kan bli nødvendig at anlegg under

bakken tas samtidig. I den grad det skjer bør kostnaden legges inn i kalkylen.»

Overordnet VA-plan for Sola sentrum er utarbeidet. Kostnader som følge av dette kan fordeles med en tredjedel på gebyrene som følge av at utbyggingen vil komme alle kommunens innbyggere til gode. Videre vil to tredjedeler dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, inkludert Sola kommune. Som følge av at kostnadene vanskelig kan fordeles likt på utbyggere ved bruk av en nøkkel er det utarbeidet en egen refusjonsordning for vann- og avløpsanlegg.

Det er i planperioden kun budsjettet med refusjoner som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og refusjon VA forfaller ved gitt igangsettelsestillatelse.

Linje 88: Bruk av fond, Refusjon VA Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra refusjon VA Sola sentrum benyttes til andre formål enn vann- og avløpsanlegg Sola sentrumsplan. Ved utarbeidelse av 1. og 2. tertialrapport 2017 viste samlet prognoser at inntektene ville bli høyere enn utgiftene til VA-anlegg Sola sentrumsplan i 2017, og det ble som følge av dette budsjettet med kr 0,233 mill. i avsetning til fond i 2017. Rådmannen har i forslag til HØP 18-21 budsjettet med bruk av disse fondsmidlene i 2018.

Linje 89: Låneopptak VA Sola sentrumsplan/ forskuttering Sola kommune

Investeringer i vann- og avløpsanlegg som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av

refusjoner i planperioden må lånefinansieres. Det budsjetteres i 2018 med kr 12,4 mill. i 2018.

Linje 90: Ekstraordinært avdrag på lån investering, VA refusjon Sola sentrumsplan

Sola kommune vil i 2019 motta kr 0,9 mill. i VA refusjon knyttet til Sola sentrumsplan. Midlene kan etter vedtak i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* ikke disponeres til andre formål enn vann- og avløpsanlegg i Sola sentrum. Det er ikke budsjettet med utgifter til dette formålet i 2019, og rådmannen tilrår å benytte inntektene til nedbetaling av lån som midlertidig har finansiert vann- og avløpsanlegg i Sola sentrum.

Sum investeringer/finansieringsbehov

Linje 91: Sum ordinære investeringsprosjekter eksklusive Sola sentrumsplan

Linje 92: Sum VAR eksklusive Sola sentrumsplan

Linje 93: Sum Sola sentrumsplan

Finansiering av ordinære investeringsprosjekter eks. Sola sentrumsplan og VAR Sola sentrumsplan

Linje 94: Husbanktilskudd boliger (20 %)

Inntekten er knyttet til anskaffelse av nye utleieboliger i perioden. Dette for å bidra til flere egnede utleieboliger for ungdom og vanskeligstilte på boligmarkedet. Kommunen må disponere boligen i minimum 20 år i henhold til gjeldende retningslinjer fra Husbanken. Forslag om å øke minimumskrav til disponering av bolig til 30 år er ute på høring frem til november 2017.

Linje 95: Husbanken investeringstilskudd

Inntekten er knyttet til anskaffelse av sykehjemsplasser og omsorgsplasser for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgs-

tjenester. Kommunen må disponere sykehjemsplassen/boligen i minimum 30 år. Fra 2014 ble Sola kommune betegnet som en press-kommune, noe som betyr at kommunen kvalifiserer for de høyeste satsene. Satsen for sykehjemsplasser er 55 prosent av godkjente anleggskostnader, avgrenset oppover til kr 2,030 mill. per plass. Tilsvarende sats for omsorgsboliger er 45 prosent av godkjente anleggskostnader, avgrenset oppover til maksimalt kr 1,661 mill. per plass. Satsene er i tråd med forslag til statsbudsjett 2018. I 2017 ble det vedtatt endringer i ordningen som er omtalt i linje 57 under prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum. Rådmannen presiserer at Sola kommune i 2017 har fått tilsagn for alle 64 plasser.

Linje 96: Salg av øvrig eiendom

Sola kommune er eier av areal som er egnet for salg, og som kan være attraktivt i markedet. Det er i forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 lagt inn til dels betydelige inntekter gitt markedspris etter reguleringsstatus. Det er kjent at kommunen ønsker å avhende hus og grunn ved dagens Helsehus i Solakrossen, og at næringsområdet på Joa i fremtiden vil komme for salg. Det er videre lagt inn at kommunen vil selge sentrale sentrumstomter i forbindelse med realisering av områdeplan for Sola sentrum.

Linje 97: Salg av boliger pilotprosjekt

Det er foreslått lagt inn kr 1,5 mill. i salgsinntekt per boenhet (kr 9,0 mill. totalt) i prosjekt 39098, 6 boliger med base, pilotprosjekt, som følge av salg av enhetene til brukere ved ferdigstillelse av prosjektet.

Linje 98: Spillemidler

Sola kommune vil være berettiget inntekter i form av spillemidler for en del friluft- og

idrettsanlegg som kommunen bygger, blant annet skyteanlegget på Forus og turveier. Erfaringene viser at kommunen ikke får utbetalt mer enn kr 3,5 mill. i årlig spillemidler, samtidig som kommunen venter på tidligere budsjetterte spillemidler fra fylkeskommunen for prosjekter som allerede er ferdigstilte.

Linje 99: Diverse inntekter

Fordeling av intern prosjektledelse, jamfør prosjekt 19600, inngår i denne posten.

Linje 100: Overføringer fra drift

Det budsjetteres med kr 65,6 mill. i 2018 i overføring fra drift til investering som en del av egenfinansiering av investeringene.

Linje 101: Avdrag fra Lyse

Avdrag på det ansvarlige lån i Lyse skal etter gjeldende regler føres i investeringsregnskapet. Det budsjetteres med kr 8,7 mill. årlig i planperioden.

Linje 102: Momskompensasjon i investering

Fra og med 2014 ble momskompensasjon investeringer ført direkte i investeringsregnskapet. For 2018 budsjetteres det med kr 75,6 mill. Det er ikke budsjettert med momskompensasjon for prosjekter tilknyttet rus og psykiatri i henhold til gjeldende regler.

Linje 103: Sola menighets andel i ny kirke

Som følge av at det bygges ny kirke i Sola sentrum, har menigheten forpliktet seg til å overføre kr 4,0 mill. til Sola kommune som vil bli benyttet til kjøp av inventar, utsmykking og liturgiske møbler. Beløpet foreslås forfalt når det gis igangsettelsestillatelse for byggeprosjektet, det vil si i 2019.

Linje 104: Låneopptak ordinære og VAR prosjekter

Investeringer som ikke finansieres av inntekter gjengitt over må lånefinansieres. Sum lån i 2018 er på kr 293,6 mill. eksklusive låneopptak Sola sentrumsplan.

Linje 105: Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet ordinære og VAR prosjekter

Som følge av høyere inntekter enn utgifter på ordinære og VAR prosjekter i 2020, kan Sola kommune betale ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet på kr 54,2 mill.

Finansiering Sola sentrumsplan

Linje 106: Anleggsbidrag

Rådmannen henviser til tekst på linje 75.

Linje 107: Frikjøpsmidler

Rådmannen henviser til tekst på linje 82.

Linje 108: Refusjon VA Sola sentrumsplan

Rådmannen henviser til tekst på linje 87.

Linje 109: Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum

I henhold til vedtakspunkt 4 i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* settes kommunens frie midler knyttet til inngåtte justeringsavtaler av for å dekke kommunens andel av de fremtidige kostnadene knyttet til gjennomføring av infrastrukturbyggingen i Sola sentrum. I 2018 er det budsjettert med kr 3,8 mill.

Linje 110: Bruk av fond Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra anleggsbidrag, justeringsmidler, frikjøpsmidler og VA refusjon knyttet til Sola sentrumsplan benyttes til andre formål enn

finansiering av infrastrukturbyggingen i Sola sentrum. Ved utarbeidelse av 1. og 2. tertial-rapport 2017 viste prognosene at inntektene samlet sett ville bli høyere enn utgiftene i 2017, og det ble som følge av dette budsjettert med kr 19,5 mill. i avsetning til fond i 2017. Rådmannen har i forslag til HØP 18-21 budsjettert med bruk av disse fondsmidlene i 2018 og 2019.

Linje 111: Låneopptak Sola sentrumsplan/ forskuttering Sola kommune

Investeringer som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av inntekter gjengitt i linje 106-110 må lånefinansieres. Sum lån i 2018 er på kr 61,6 mill.

Linje 112: Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan

I 2019 er det budsjettert med kr 0,9 mill. i refusjon VA Sola sentrum. Som følge av at det ikke er budsjettert med utgifter til dette formålet i planperioden etter 2018, tilrår rådmannen å disponere inntekten til ekstraordinær nedbetaling på lån knyttet til vann- og avløpsanlegg Sola sentrum.

I 2020 og 2021 er det budsjettert med kr 3,6 og 3,5 mill. i inntekter fra justeringsavtaler Sola sentrum. Det er ikke budsjettert utgifter til rekkefølgekrav i planperioden etter 2019, og rådmannen tilrår også her å disponere denne inntekten til ekstraordinær nedbetaling på lån knyttet til rekkefølgekrav Sola sentrumsplan.

Startlån

Linje 113: Innlån fra Husbanken

Dette er Sola kommune sitt innlån fra Husbanken i forbindelse med startlån. Det ble vedtatt i k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging – investering 31.08.2017*, behandlet i møte 19. oktober 2017, å øke lånerammen med kr 10,0 mill. som følge av økt etterspørsel.

Rådmannen tilrår å videreføre dette nivået i planperioden.

Linje 114: Utlån til innbyggere

Dette er Sola kommune sitt utlån til innbyggere i forbindelse med startlån. Det ble vedtatt i k-sak 10/17 *Budsjettoppfølging – investering 31.08.2017*, behandlet i møte 19. oktober 2017, å øke lånerammen med kr 10,0 mill. som følge av økt etterspørsel. Rådmannen tilrår å videreføre dette nivået i planperioden.

Linje 115: Innbetaling avdrag fra innbyggere

Dette er det innbyggere betaler Sola kommune som nedbetaling på startlån. Det budsjetteres

med kr 15 mill. på bakgrunn av erfaringstall de siste årene.

Linje 116: Avdrag betalt til Husbanken

Dette er det Sola kommune betaler til Husbanken som nedbetaling på startlån. Det budsjetteres med kr 15 mill. på bakgrunn av erfaringstall de siste årene.

2.6.4 Finansiering av investeringer

Tabellen under viser hvordan finansieringen av investeringene fordeler seg på egenfinansiering og låneopptak fra årene 2018 til 2021.

TABELL: SUM INVESTERINGER EKSKLUSIVE STARTLÅN

Sum investeringer eksklusive startlån	2018	2019	2020	2021
Andel egenfinansiering	34 %	66 %	100 %	67 %
Andel lånefinansiering	66 %	34 %	0 %	33 %

Andel lånefinansiering er 66 prosent i 2018, men reduseres utover planperioden. Ekstraordinært eiendomssalg bidrar i 2019 (utsatt ett år fra det som var forutsatt i HØP 2017-2020) til økt egenfinansiering. Investeringstilskudd for det nye sykehjemmet bidrar til 100 prosent

egenfinansiering i 2020. Frigjorte midler i 2020 kan benyttes til ekstraordinære avdrag i investeringsregnskapet.

Tabellen under viser hvordan investeringene finansieres i planperioden.

TABELL: FINANSIERING AV INVESTERINGER I PLANPERIODEN

Linje	Finansiering av investeringer	2018	2019	2020	2021
94	Husbanktilskudd boliger (20 %)	-2 100	0	-936	0
95	Husbanken investeringstilskudd	0	-8 674	-136 686	0
96	Salg av øvrig eiendom	-4 000	-135 000	-75 000	0
97	Salg av boliger pilotprosjekt	0	0	-9 000	0
98	Spillemidler	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
99	Diverse inntekter	-6 152	-6 152	-6 152	-5 682
100	Overføringer fra drift	-65 600	-66 300	-67 100	-67 700
101	Avdrag fra Lyse	-8 741	-8 741	-8 741	-8 741
102	Momskompensasjon i investering	-75 630	-69 078	-49 836	-28 104
103	Sola menighet andel i ny kirke	0	-4 000	0	0
104	Låneopptak	-293 608	-141 102	0	-61 669

TABELL: FINANSIERING AV INVESTERINGER I PLANPERIODEN, FORTSETTELSE

Linje	Finansiering av investeringer	2018	2019	2020	2021
105	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet	0	0	54 159	0
	Sum finansiering ordinære investeringsprosjekter eks. Sola sentrumsplan og VAR eks. Sola sentrumsplan	-459 331	-442 547	-302 792	-175 396
106	Anleggsbidrag	-799	-1 099	0	0
107	Frikjøpsmidler	-450	-2 475	0	0
108	Refusjon VA Sola sentrumsplan	-822	-932	0	0
109	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum	-3 804	-3 785	-3 581	-3 533
110	Bruk av fond Sola sentrumsplan	-13 242	-6 274	0	0
111	Låneopptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune	-61 555	-19 106	0	0
112	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan	0	932	3 581	3 533
	Sum finansiering Sola sentrumsplan	-80 672	-32 739	0	0
	Sum finansiering	-540 003	-475 286	-302 792	-175 396

2.6.5. Utvikling i lånegjeld

Per 31. desember 2016 var langsiktig lånegjeld eksklusiv pensjonsforpliktelse i Sola kommune på kr 1.856,1 mill. Av dette var kr 230,1 mill. lån til videre utlån – startlån i Husbanken samt kr 313,7 mill. er lån til mellomfinansiering. Låneopptak til startlån, selvfinansierte byggeprosjekter og Sola tomteselskap KF inngår ikke i rådmannens beregning av gjeldsgrad. Ved beregning av gjeldsgrad tas kun kommunens egne investeringer.

I forbindelse med behandling av HØP 17-20 vedtok kommunestyret låneopptak for egne investeringer på kr 212,2 mill. Ved behandling av årsrapport 2016, samt første og andre tertialrapport 2017, ble vedtatt låneopptak endret som følge av endringer i planlagt framdrift av investeringsprosjekter. Dette, kombinert sammen med nedbetaling av avdrag utover minimumsavdrag på kr 21,5 mill. i 2017, innebærer at beregnet lånegjeld (eksklusiv

startlån og lån for mellomfinansiering) per 31. desember 2017 er på kr 1.272 mill.

I 2018 budsjetteres det med et låneopptak på kr 355,2 mill. Renteutgifter på det lånet beregnes fra og med 1. juli 2018. Videre i planperioden tas det opp lån på kr 160,2 mill. i 2019, kr 0 mill. i 2020 og kr 61,7 mill. i 2021. Egenfinansiering av investeringer i 2020 er høyere enn planlagt brutto investeringsnivå i 2020. Dette skyldes investeringstilskudd fra Husbanken knyttet til nytt sykehjem. Den positive differansen benyttes til ekstraordinært avdrag i investeringsregnskapet og vil bidra til å redusere gjeldsgrad.

Startlån, lån til foretakene og mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter kommer i tillegg. Rådmannen foreslår en låneramme på kr 50 mill. per år til startlån i perioden fra 2018 til 2021.

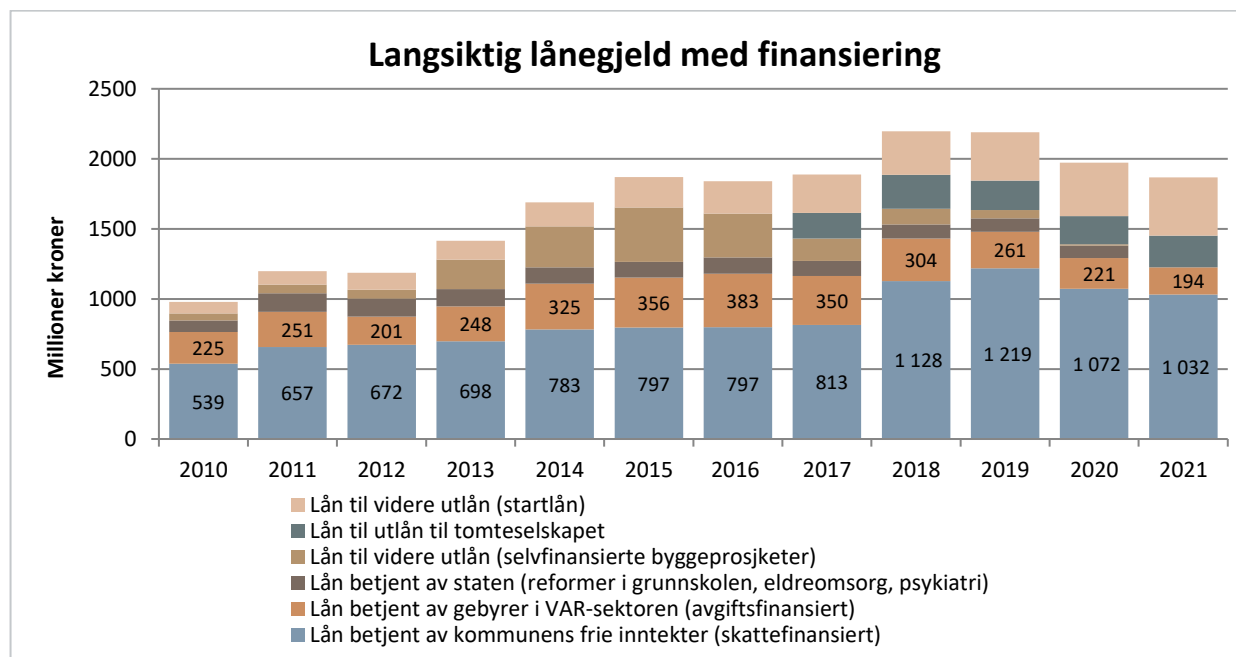

Sola tomteselskap KF er opprettet fra og med 2017. Foretaket har fått overført balanseverdier fra kommunen på kr 164 mill., som en del av inngående balansen i tomteselskapet. I tillegg har foretaket tatt opp lån på kr 17,7 mill. i 2017. Det ansvarlige lånet som betjenes av tomteselskapet er per 31. desember 2017 på kr 181,7 mill. fordelt mellom lånet på inngående balanse og justert låneopptak 2017. I planperioden 2018-2021 har foretaket planlagt å ta opp lån og betale på det ansvarlige lånet. Som følge av dette blir beregnet lånegjeld i Sola tomteselskap KF på kr 226,4 mill. Selv om lånet betjenes av foretaket, vil rådmannen presisere at det er kommunestyret i Sola kommune som er juridisk ansvarlig for total lånegjeld.

Det tas ikke opp ytterligere lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter i planperioden. Beregnet restgjeld for disse lånene i 2017 er på kr 160,2 mill. Dersom kommunen klarer å selge alle boligene, vil disse lånene nulles ut i planperioden.

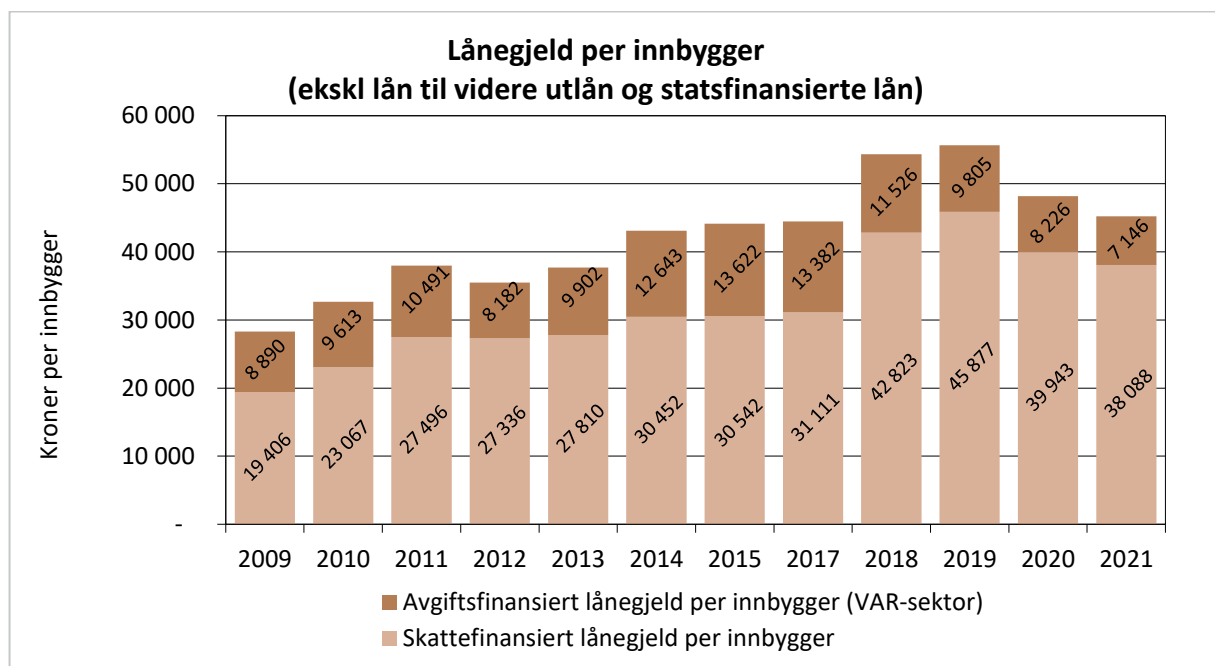
Som et ledd for å redusere gjeldsbelastning legger rådmannen videre til grunn at det betales avdrag utover minimumsavdrag på kr 49 mill. i 2018, kr 66,6 mill. i 2019, kr 81 mill. i 2020 og kr 81 mill. i 2021. Dette innebærer at beregnet brutto lånegjeld per 31. desember 2021 (eksklusive startlån og lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter og utlån til tomteselskap) blir på kr 1.307,1 mill. Dette er kr 35,1 mill. høyere enn brutto lånegjeld per 31. desember 2017.

Grafen under viser hvordan langsiktig lånegjeld fordeles mellom forskjellige typer finansiering. Beregnet lånegjeld per 31. desember 2017 betjent av kommunes frie inntekter vil beløpe seg på kr 813 mill., mens lån som finansieres av gebyrer i VAR sektor beløper seg på kr 350 mill. En stor andel av lånegjeld henføres til VAR sektor. Kalkulatoriske avskrivninger og renter for disse lånene belastes brukerne i form av gebyrer.

Hensyntatt den forventende veksten i innbyggertall kan utviklingen i kommunes

lånegjeld per innbygger illustreres med graf under.

2.6.6. Gjeldsgrad

Gjeldsgrad er en viktig indikator som viser forholdet mellom brutto lånegjeld og brutto driftsinntekter eksklusive finansinntekter, og er et nøkkeltall som uttrykker kommunens økonomiske handlefrihet. Lån for videre utlån (startlån og lån til tomteselskapet) samt lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter er ikke med i beregning av gjeldsgrad.

I forbindelse med behandling av HØP 2017-2020 vedtok kommunestyret følgende:

«Handlings- og økonomiplaner innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:

- For å sikre en bærekraftig kommune-økonomi skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.
- For å sikre en bærekraftig kommune-økonomi skal framtidige låneopptak tilpasses en gjeldsgrad – lånegjeld i prosent

av brutto driftsinntekter – som på sikt ikke bør ligge over 60 prosent».

De økonomiske måltallene er også vedtatt i Kommuneplanen 2015-2026 som satsingsområde 4: «Bærekraftig økonomi».

I rådmannens forslag til HØP 2018-2021 er målsetting om 3 prosent netto driftsresultat innarbeidet mens målsetting om gjeldsgrad på maksimum 60 prosent har vist seg å være vanskelig å innfri uten drastiske tiltak som vil rammes kommunens evne til tjenesteproduksjon. Som et ledd for å redusere gjeldsgrad avsettes betydelige beløp i driftsbudsjettet for avdrag utover minimum på til sammen kr 277,6 mill. i planperioden. Tross dette mener rådmannen at gjeldsgrad er høy, og Sola kommune har i løpet av knapt 15 år beveget seg fra en betydelig netto formue til en netto gjeldsposisjon. Høy gjeldsgrad innebærer at større andel av driftsbudsjettet må avsettes til betaling av rente og avdrag, noe som svekker den økonomiske handlefriheten og reduserer handlingsrommet på sikt. Rentene er lave i dag,

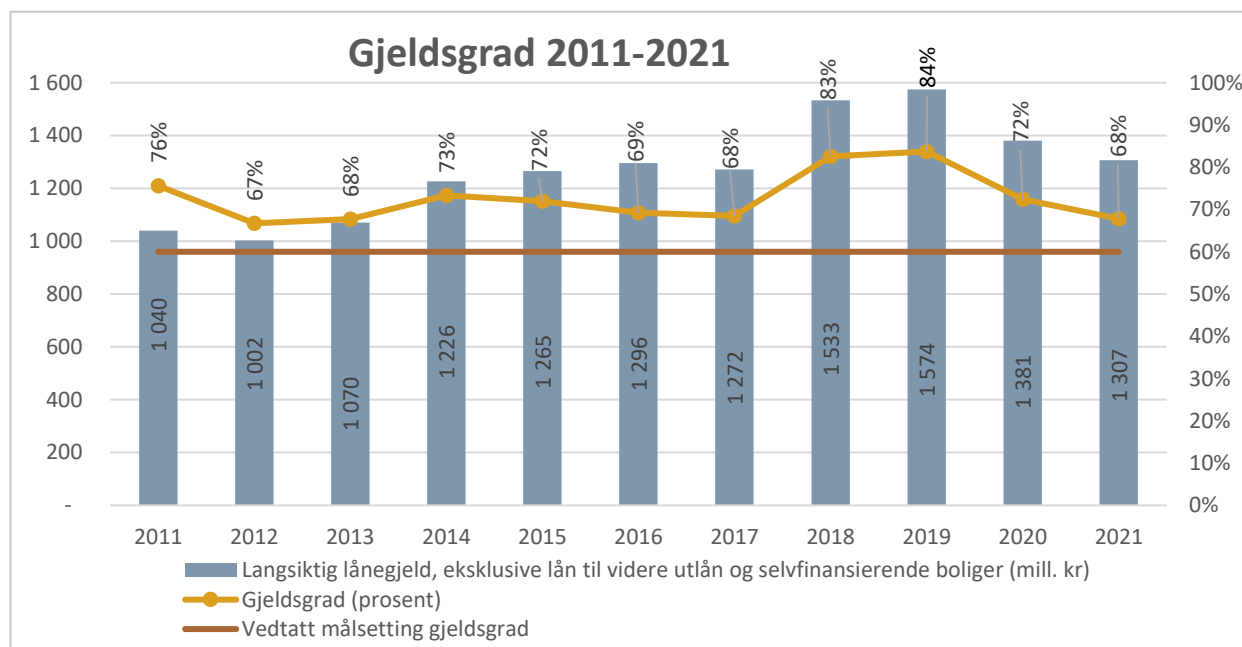
og når rentene går opp på sikt vil det medføre at handlingsrommet i driften blir enda mindre.

Samlet investeringsnivå i rådmannens forslag til HØP 18-21 er på kr 1,494 mrd. Av dette er kr 113,4 mill. i planperioden knyttet til gjennomføring av infrastrukturprosjekter i Sola sentrum. Per i dag er det kommunen som forskutterer store deler av dette beløpet, mens på sikt vil andre private utbyggere bidra med sine refusjoner.

I forslaget til HØP 2018-2021 legger rådmannen til grunn at gjeldsgrad, eksklusiv startlån og lån

for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter og lån til tomteselskapet, blir på 83 prosent i 2018, 84 prosent i 2019, 72 prosent i 2020 og 68 prosent i 2021. Rådmannen ønsker å påpeke at gjeldsgraden vil stige igjen i årene etter planperioden da en del investeringer vil ligge der, herunder ferdigstillelse av Jåsund skole.

Grafen under viser utviklingen i gjeldsgrad og rådmannens forslag i planperioden.

Rådmannen vil presisere at det er nødvendig å ha sterk fokus på nedbygging av lånegjeld i tiden framover.

2.7. Rådmannens forslag til endringer i drift 2018-2021

2.7.1. Hovedprioriteringer drift

Det økonomiske handlingsrommet etter at sentrale inntekter og utgifter er innarbeidet er negativt i årene 2018-2020. I 2018 utgjør dette i underkant av kr 28 mill. Konjunkturedningene i regionen samt fortsatt reduserte frie inntekter

som følge av lavere skattenivå, gir kommunen reduserte økonomiske rammer. Tjenestenivået må tilpasses til et lavere inntektsnivå og sikre effektiv ressursbruk for å styrke økonomisk handlingsrom.

Rådmannen har gjennom arbeidet med Handlings- og økonomiplan 2018-2021 gjennomført en streng prioritering av nye tiltak i drift. Rådmannen har tatt utgangspunkt i vedtatt Handlings- og økonomiplan 2017-2020 samt andre politiske vedtak. Tiltak foreslått i denne planen er kun tiltak som rådmannen

vurderer er reelle og nødvendige behov hvor kostnader vil påløpe uansett budsjettdekning. Videre har rådmannen foreslått både spesifiserte og generelle omstillingstiltak for å oppnå budsjettbalanse det enkelte år. Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for lønnsoppgjørene, men har ikke funnet rom for å foreslå kompensasjon for prisvekst.

Flere av de foreslåtte tiltakene er videreføring av vedtatte tiltak i HØP 17-20, men også begge tertialrapportene i 2017 samt f-sak 02/2017 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017* behandlet av formannskapet 29. august 2017 er i hovedsak hensyntatt. For å oppnå budsjettbalanse hvert år i planperioden i tråd med inntektsforutsetningene som er lagt til grunn, foreslår rådmannen et samlet omstillingskrav på kr 37,2 mill. i 2018, kr 49,3 mill. i 2019, kr 51,0 mill. i 2020 og kr 38,1 mill. i 2021. Samlet omstillingskrav i 2018 på kr 37,2 mill., er fordelt med kr 13,4 mill. i spesifiserte omstillingstiltak og kr 23,8 mill. i generell omstilling, jamfør omtale i kapittel 2.5 Omstilling.

Rådmannen har tallfestet demografikostnader skole til kr 1,4 mill., men har foreslått at dette dekkes innenfor skolens budsjetttramme. Videre har rådmannen budsjettert regjeringens satsing på styrkingstiltak 1.- 4. klasse, samt styrking av norsk på første klassetrinn og styrking av særskilt språkopplæring. Det er også foreslått styrking av budsjettet til Sola voksenopplæring som følge av økning i antall fremmedspråklige grunnskoleelever og økningen i antall voksne grunnskoleelever.

Regjeringen har sendt ut på høring forslag om krav til skjerpet pedagogisk bemanning i barnehager. Regjeringen foreslår også nye krav til voksentetthet i barnehager. Rådmannen har innarbeidet styrking av budsjettet knyttet til disse to forholdene. Videre har rådmannen innarbeidet reduksjon av budsjetttrammen til

kommunale barnehager som følge av lavere etterspørsel.

I vedtatt HØP 2017-2020 ble budsjettet til barnevern styrket som følge av forventet økning i mottak av enslige mindreårige flyktninger. Dette behovet er nå redusert, og rådmannen reduserer denne rammen igjen, jamfør k-sak 44/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 30.04.17*.

Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser* vedtatt å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser til 18 prosent fra 2020. I 2020 åpner nytt sykehjem med 64 plasser, 28 av disse plassene erstatter Soltun alderspensjonat. I tillegg får kommunen 36 nye sykehjemsplasser, hvor åtte av disse vil tas i bruk fra 2021.

Rådmannen har nullet ut budsjetttrammen til Sola storkjøkken som følge av at tjenesten er erstattet av ekstern leverandør fra 1. september 2017. Videre er besparelse i forbindelse med kjøp av institusjonsmat også innarbeidet som helårseffekt i rådmannens forslag til HØP 18-21. Rådmannen foreslår å benytte deler av denne besparelse til økning med to årsverk i Miljø-tjenesten som følge av endrende behov. I tillegg benytter rådmannen deler av besparelse til å bevilge ett årsverk som hjelpemiddelteknikker som følge av kommunens satsing på velferdsteknologi, slik at flere skal bo hjemme lengre.

Boligkontoret ble fra 1. januar 2017 opprettet som et prosjekt. Rådmannen vurderer at samordning av tjenestene under ett boligkontor har vært vellykket, og etter en gjennomgang av prosjektet er det besluttet at boligkontoret skal organiseres under Levekår i ordinær drift. Boligkontoret finansieres gjennom omdisponering av eksisterende midler fra Levekår og avdeling Eiendom.

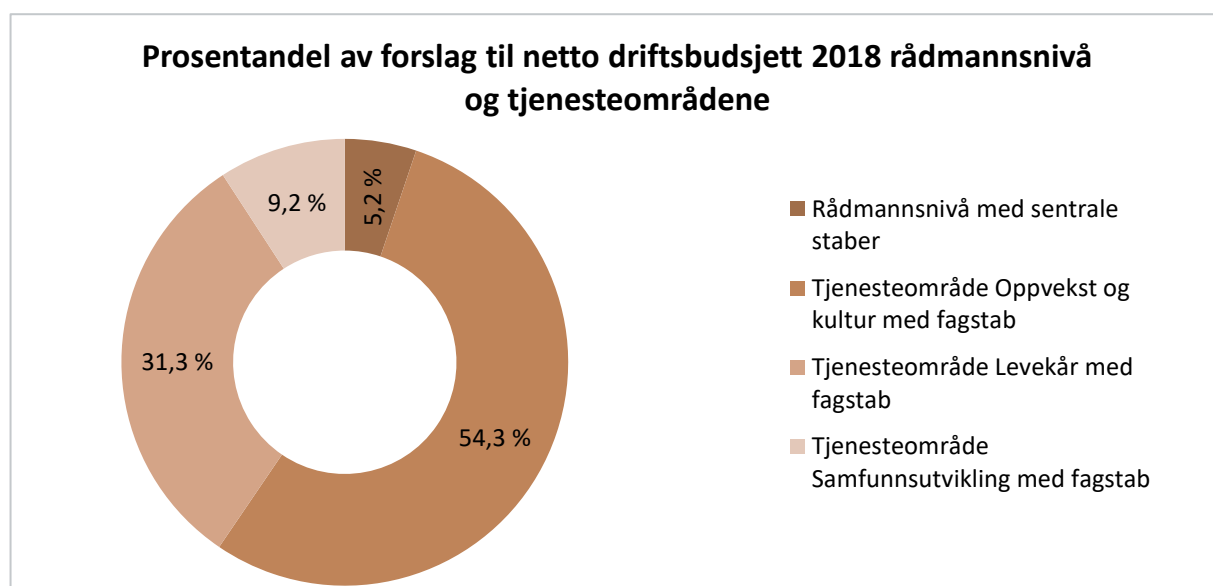
Rådmannen tilrår å øke budsjettrammen til NAV (Sosiale tjenester) med ett årsverk som følge av økt saksmengde knyttet til arbeidsledighet og økt mottak av flyktninger.

Videre har rådmannen i forslag til HØP 18-21 innarbeidet endringer på budsjetterte FDV-kostnader til bygg og anlegg som tas i bruk. Det foreslås å budsjettere med midler til Arbeids- og treningsseksjonen. Dette finansieres delvis gjennom omdisponering av midler internt i virksomheten. I tillegg foreslår rådmannen ulike omstillingstiltak innen avdeling Eiendom, blant annet knyttet til redusert vedlikehold, endring i tilsynsordning kveldstid i svømme- og idretts-haller, redusere offentlig bading fra sju til seks dager i uken samt kjøp av diverse varer og tjenester. Hos Kommunalteknikk foreslår

rådmannen å redusere asfaltering i 2018 og 2019.

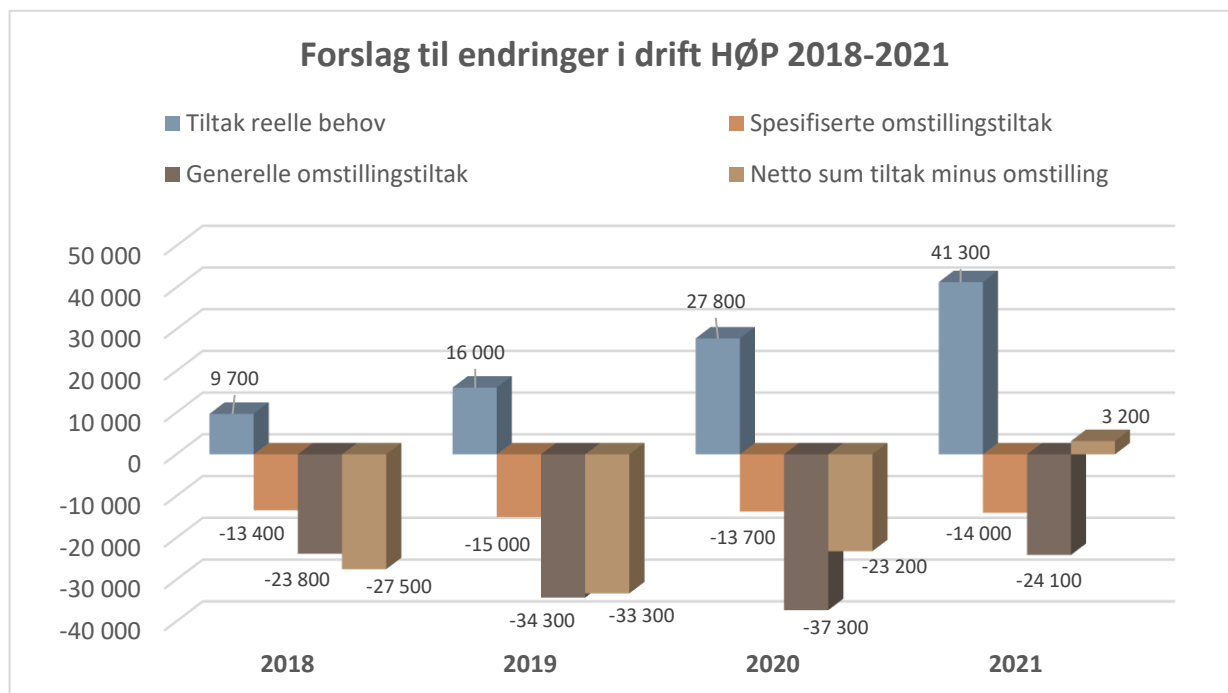
Rådmannen vil gjøre kommunestyret oppmerksom på at det fra virksomhetsledere og andre er meldt inn større behov enn rådmannen har funnet dekning for i denne planen. Dette, sammen med krav om omstilling, stiller store krav til våre virksomhetsledere for å kunne levere tjenester av samme omfang og kvalitet. På noen områder vil dette ikke la seg gjennomføre, og en må forvente at standard og omfang kan bli redusert.

Figuren under viser prosentvis andel av forslag til netto driftsbudsjett 2018 inkludert rådmannens forslag til tiltak, men eksklusive frie inntekter og felles inntekter og utgifter, fordelt mellom rådmannsnivå med sentrale staber og de ulike tjenesteområdene.

Figuren under viser rådmannens forslag til endringer i budsjettrammen i HØP 2018-2021 i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2017. Endringene er fordelt på tiltak reelle behov, spesifiserte omstillingstiltak, generelle omstillingstiltak og netto sum av de tre forannevnte tiltaksgruppene per år i planperioden.

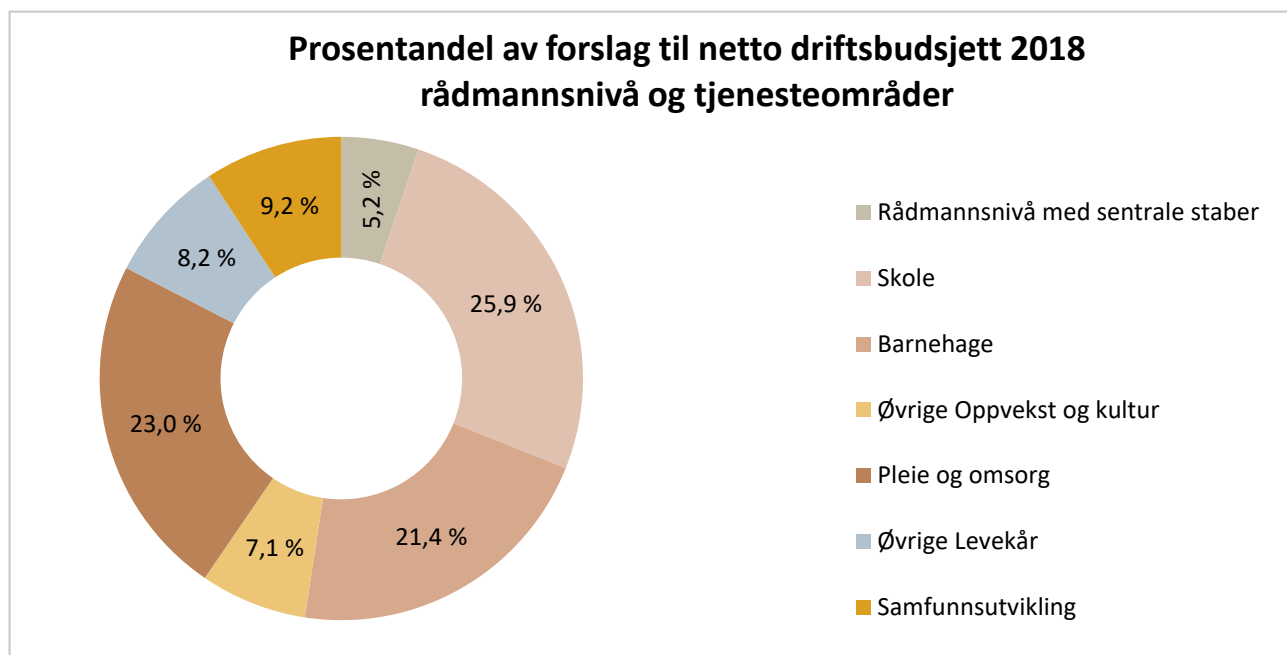
Grafen leses slik at kr 9,7 mill. i 2018 er relatert til tiltak reelle behov, mens kr 13,4 mill. og kr 23,8 mill. er relatert til henholdsvis spesifiserte omstillingstiltak og generelle omstillingstiltak. Netto effekt innebærer en reduksjon på kr 27,5 mill. i 2018 i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2017.

Tall er oppgitt i kr 1 000

Figuren under viser prosentandel av forslag til netto driftsbudsjett 2018 inkludert rådmannens forslag til tiltak på rådmannsnivå med sentrale staber og de enkelte tjenesteområdene. Rådmannens forslag til generelle omstillings-

tiltak er i figuren ikke fordelt mellom skole, barnehage, pleie og omsorg og øvrige tjenester innenfor tjenesteområdene Oppvekst og kultur samt Levekår.

Rådmann med sentrale staber inkluderer Politisk nivå, Rådmannsgruppe, Personal og organisasjon, Økonomi og IKT.

Øvrige Oppvekst og kultur inkluderer Fagstab oppvekst eksklusive sentrale midler til skole og barne-hage, Fagstab kultur, Sola PPT, Barnevern, Barn, ungdom og familietjenesten, Fritid, Sola bibliotek samt Sola kulturskole.

Pleie og omsorg inkluderer sentralt budsjetterte midler til pleie og omsorg hos Fagstab Levekår, Sola sjukeheim, Sola bo- og hjemmetjenester, Tananger bo- og hjemmetjenester, Miljøtjenesten samt Psykisk helsearbeid og rus.

Øvrige Levekår inkluderer Fagstab levekår eksklusive sentralt budsjetterte midler til pleie

og omsorg, NAV – Sosiale tjenester samt Fysio- og ergoterapitjenesten.

Samfunnsutvikling inkluderer Fagstab Samfunnsutvikling, Eiendom, Kommunalteknikk og Areal.

2.7.2. Driftsrammetabell

Tabellen under viser rådmannens forslag til endringer i driftsbudsjettet samt forslag til opprettelse av nye årsverk i 2018. Tabellen leses slik at tallene fra og med linje 1 til og med linje 26 er faktiske foreslåtte budsjett. Fra og med linje 27 viser tallene endringer i forhold til vedtatt budsjett 2017. Det budsjetteres med 2018-priser i hele planperioden.

TABELL: FORSLAG TIL ENDRINGER I DRIFT 2018-2021

Tall i kr 1 000

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett
			2017	2018	2019	2020	2021
1	Innbyggertilskudd inkl. utgiftsutjevning		558 800	590 200	604 900	617 100	627 000
2	Inntektsutjevning		-144 000	-121 800	-123 000	-124 400	-126 100
3	Formue- og inntektsskatt		986 600	968 500	977 400	989 400	1 002 800
	Sum frie inntekter		1 401 400	1 436 900	1 459 300	1 482 100	1 503 700
4	Integreringstilskudd flyktninger		31 459	33 794	32 490	32 128	30 901
5	Andre renteinntekter		5 500	5 200	5 800	7 400	8 600
6	Kompensasjonstilskudd fra Husbanken		4 430	3 100	3 200	3 500	3 800
7	Kapitalinntekter fra selvkostområdene		21 289	18 213	18 213	18 213	18 213
	Sum sentrale inntekter		62 678	60 307	59 703	61 241	61 514
8	Minimumsavdrag		46 800	45 400	51 300	54 900	50 600
9	Avdrag utover minimum etter kommuneloven		20 627	49 000	66 600	81 000	81 000
10	Renteutgifter innlån		32 800	31 300	38 500	40 200	41 700
11	Lønnsreserve		17 640	50 300	50 300	50 300	50 300
12	Pensjonsreserve		3 000	0	0	0	0
13	Seniorordning		1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
14	Sola kirkelige fellesråd		13 651	14 277	14 277	14 277	14 277
15	Tilskudd tros- og livssynssamfunn		3 554	3 000	3 140	3 264	3 264
16	Revisjon og kontrollutvalg		1 395	1 463	1 463	1 463	1 463
17	Fordelte utgifter		19 644	19 644	19 644	19 644	19 644
18	Diverse felles inntekter og utgifter		10 636	12 709	12 787	9 102	9 105
	Sum sentrale utgifter		170 847	228 193	259 111	275 250	272 453
19	Renteinntekter - ansvarlig lån i Lyse		-5 800	-5 200	-5 200	-5 600	-5 800
20	Utbytte Sola bredbånd AS		-7 000	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
21	Utbytte fra Lyse		-42 000	-43 700	-48 100	-50 300	-52 400
22	Egenkapital investeringer		62 800	65 600	66 300	67 100	67 700
	Sum netto utgifter		178 847	236 893	264 111	278 450	273 953

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett	Forslag til budsjett
			2017	2018	2019	2020	2021
	Tilskudd regionale prosjekter:						
23	Tilskudd Rogaland brann og redning IKS		21 786	22 573	22 573	22 573	22 573
24	Tilskudd Greater Stavanger		913	911	915	922	930
25	Tilskudd regionale folkehaller		1 922	3 678	4 021	4 009	4 014
26	Tilskudd Nordjærenpakken		700	700	700	700	700
	Sum tilskudd regionale prosjekt		25 321	27 862	28 209	28 204	28 217
	Beregnet netto driftsramme til avdelingene		1 259 910	1 232 452	1 226 683	1 236 687	1 263 044
	Disponibelt utover 2017-nivå			-27 458	-33 227	-23 223	3 134
		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017
	Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2017	2018	2019	2020	2021
	FELLES INNTEKTER OG UTGIFTER						
27	KS deltakelse i digitaliseringsnettverk			520	0	0	0
	RÅDMANN MED SENTRALE STABER						
28	Omstilling Rådmann med sentrale staber			-1 651	-2 380	-2 592	-1 671
	Politisk nivå med sekretariat		17 330				
29	Valg			-1 100	200	-1 100	400
30	Kommunale vigsler			14	14	14	14
	Rådmannsgruppen		9 663				
	Personal og organisasjon		27 860				
31	Interkommunalt arkiv i Rogaland (IKA)			82	82	82	82
	Økonomi		12 065				
	IKT		0				
32	Økte lisens- og vedlikeholdsutgifter			1 000	1 000	1 000	1 000
	SUM Felles utgifter og Rådmann med sentrale staber	0,00	66 918	-1 135	-1 084	-2 596	-175
	TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR						
33	Omstilling Oppvekst og kultur			-12 562	-18 112	-19 717	-12 732
	Fagstab Oppvekst		19 610				
34	Tidlig innsats i barnehage og skole			900	900	900	900
	Grunnskole og SFO		291 183				
35	Demografikostnader skole			1 430	2 508	3 956	4 230

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017
			2017	2018	2019	2020	2021
36	Hele elevtallsprognose må dekkes inn ved effektivisering			-1 430	-2 508	-3 956	-4 230
37	Tidlig innsats 1-4 klasse			-817	-817	-817	-817
38	Styrkingstiltak 1-4 klasse			6 680	6 680	6 680	6 680
39	Styrkingstiltak 1-4 klasse - Øremerket tilskudd			-6 680	-6 680	-6 680	-6 680
40	Styrking norsk, første klassetrinn			600	1 440	1 440	1 440
41	Ytterligere styrking av særskilt språk-opplæring			0	1 072	2 572	2 572
42	SFO Økning foreldrebetaling			-200	-200	-200	-200
43	SFO Reduksjon av sentral pott styrkingstiltak.			-350	-350	-350	-350
44	SFO Reduksjon av midler til friplasser			-110	-110	-110	-110
	Sola voksenopplæring		9 507				
45	Økning av antall fremmedspråklige grunnskoleelever			1 218	1 218	1 218	1 218
46	Økning av antall voksne grunnskole-elever			571	571	571	571
	Sola PPT		8 038				
47	Demografi- og aktivitetsøkning	1,00		494	877	877	877
	Barnehage		256 479				
48	Kompetanseheving mot 2020			0	0	330	1 600
49	Pedagognorm kommunale barnehager			1 079	1 079	1 079	1 079
50	Tilskudd til private barnehager pga. ny pedagognorm			1 790	1 790	1 790	0
51	Økt voksentetthet barnehager			500	1 000	1 000	1 000
52	Redusert aktivitet kommunal barnehager			-2 457	-3 034	-3 034	-3 034
	Barnevern		32 098				
53	Bosetting enslige mindreårige flytninger, reduserte inntekter			1 840	1 840	1 840	1 840
54	Bosetting enslige mindreårige flyktninger, reduserte utgifter			-2 250	-2 250	-2 250	-2 250
55	Bosetting enslige mindreårige flyktninger, reduksjon av ett årsverk	-1,00		-625	-625	-625	-625
56	Tiltak barn, unge og familier, styrking barnevernet			900	900	900	900
	Barn, ungdom og familietjenesten		23 578				
	Fagstab Kultur		7 919				
57	Justering driftstilskudd museer			20	40	60	80

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017
			2017	2018	2019	2020	2021
58	Frivilligsentral			14	14	14	14
	Fritid		13 063				
59	Aktivitetstilskudd (handlingsplan mot fattigdom)			100	100	100	100
60	Diverse økninger Fritid			0	250	250	250
	Sola bibliotek		6 335				
	Sola kulturskole		9 493				
61	Økning foreldrebetaling			-65	-65	-65	-65
	Sum Tjenesteområdet Oppvekst og kultur	0,00	677 303	-9 410	-12 472	-12 227	-5 742
	TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR						
62	Omstilling Levekår			-7 373	-10 632	-11 575	-7 474
	Fagstab Levekår		10 532				
63	Økt vederlagsbetaling, institusjoner			186	200	1 043	-594
64	Utskifting av leasing biler			-120	-360	30	30
65	Nytt sykehjem i Sola			0	0	0	9 400
66	Økte bidrag legevakt/K46/ Krisesenter/Funkishuset/ pasientskadeerstatning			745	745	745	745
67	Fastlegetilskudd			1 500	1 800	2 100	2 400
68	Rådgiver omstilling levekår			-650	-650	-650	-650
69	Sola storkjøkken			-1 134	-1 134	-1 134	-1 134
70	Besparelse kjøp av institusjonsmat			-3 200	-3 200	-3 200	-3 200
71	Renhold			-3 710	-3 710	-3 710	-3 710
72	Tilførsel av 2,2 årsverk til boassistent			733	733	733	733
73	Drift av helsenett			-153	-153	-153	-153
74	Fritt brukervalg og økt behov avlastning/miljøtjenesten/BPA			600	600	600	600
75	Arbeidsleder kokk + anskaffelse/ vedlikehold utstyr kjøkken			780	780	780	780
76	Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, økt refusjon			-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
77	Boligkontoret midler overført fra eiendom			650	650	650	650
	Sola sjukeheim		66 057				
	Sola bo- og hjemmetjenester		70 082				
	Tananger bo- og hjemmetjenester		55 538				

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017
			2017	2018	2019	2020	2021
	Miljøtjenesten		81 524				
78	Bemanning av base, boliger for mennesker med psykisk utviklingshemming			0	0	0	3 000
79	Økt behov for bemanning i en bolig			700	700	700	700
80	Nattevakt Åsenhagen			700	700	700	700
	Psykisk helsearbeid og rus		42 546				
81	Redusert statlig finansiering av stillinger			470	950	1 100	1 100
82	Redusert tilskudd til psykolog			0	300	300	300
83	Pilotprosjekt Rask psykisk helsehjelp – redusert tilskudd			300	700	1 700	1 700
84	Omsorgsinstitusjon			-600	-600	-600	-600
	NAV - Sosiale tjenester		54 415				
85	Økt stillingsressurs	1,00		700	700	700	700
	Fysio- og ergoterapitjenesten		16 883				
86	Indeksregulering, driftstilskudd fysioterapeuter			100	200	300	300
87	Økning i fastlønnstilskudd			-50	-100	-150	-150
88	Hjelpemiddeltekniker			650	650	650	650
89	Egenandel fysioterapi			-600	-600	-600	-600
	Sum Tjenesteområdet Levekår	1,00	397 577	-11 776	-13 731	-11 941	3 223
	TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING						
90	Omstilling Samfunnsutvikling			-2 191	-3 159	-3 439	-2 220
	Fagstab Samfunnsutvikling		7 206				
91	Analyseverktøyet FME og ArcGis			-75	-75	-75	-75
92	Kommunedelplan Forus, IKDP			-20	-200	-200	-200
93	Samskaping, Smartby og medvirkning i kommuneplanen			385	400	400	150
94	Reisevaneundersøkelse Byvekstavtale			42	42	42	42
	Eiendom		87 561				
95	Bygg og anlegg som tas i bruk, FDV-kostnader			-1 453	-1 123	5 910	7 228
96	Redusert vedlikehold, Eiendom			-633	-633	1 895	1 895
97	Reduksjon lisenser ISY Park			-35	-35	-35	-35
98	Overføring fra Park og Gravlund til Arbeidstreningssesksjon			-450	-450	-450	-450
99	Årsbudsjett Arbeidstreningssesksjon			500	500	500	500

		Forslag til nye årsverk 2018	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017	Forslag til endring ifht bud. 2017
			2017	2018	2019	2020	2021
100	Overføring av budsjettmidler fra Eiendom til Boligkontoret			-650	-650	-650	-650
101	Endring i tilsynsordningen kveldstid – svømme og idrettshaller	-1,00		-600	-600	-600	-600
102	Redusere offentlig bading fra 7 dager til 6 dager i uken			-100	-100	-100	-100
103	Redusere kjøp av varer og tjenester			-600	-600	-600	-600
104	Overføre ansvar av flagging til lag og foreninger			-150	-150	-150	-150
105	Redusere tilskudd til lag og foreninger idrett			-250	-250	-250	-250
106	Renhold overført fra levekår			1 293	1 293	1 293	1 293
	Kommunalteknikk		11 908				
107	Opptrapping kjøp fra I.V.A.R. fast			702	1 465	2 294	2 294
108	Opptrapping kjøp fra I.V.A.R. variabel			1 843	3 908	6 223	6 223
109	Kjøp av spillvannskapasitet mot "avløp vest", Sandnes			0	0	2 500	0
110	Opptrapping diverse driftskostnader, 100 % gebyrfinansiert			-2 545	-5 373	-11 017	-8 517
111	Akutt miljøforurensing			50	50	50	50
112	Redusert asfaltering			-200	-200	0	0
	Areal		11 437				
113	Prosjektleder kloakking Kolnes			-818	-818	-818	-818
114	Prosjektleder kloakking Kolnes, finansiert 100 % ved bruk av fond spredte avløp			818	818	818	818
115	Programvare og lisenser vei			120	60	60	60
116	Programvare og lisenser vei 100% gebyrfinansiert			-120	-60	-60	-60
	Sum Tjenesteområdet Samfunnsutvikling	-1,00	118 112	-5 137	-5 940	3 541	5 828
	Budsjettbalanse 2017		0				
	Sum endringer på sektorene	0,00		-27 458	-33 227	-23 223	3 134
	BUDSJETTBALANSE I PLANPERIODEN	0,00		0	0	0	0

2.7.3 Nye tiltak i drift – beskrivelse

SENTRALE UTGIFTER OG INNTEKTER

Linje 1, 2 og 3: Innbyggertilskudd, inntekts-utjevning samt formue- og inntektsskatt

Det vises til innledende kommentarer i avsnitt 2.1. Det budsjetteres med sum frie inntekter på kr 1,437 mrd. i 2018.

Linje 4: Integreringstilskudd flyktninger

Sola kommune mottar integreringstilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet de fem første årene for nyankomne flyktninger. I 2018 budsjetteres det med kr 33,8 mill. i integreringstilskudd. Tilskuddet er beregnet etter satser i forslag til statsbudsjett 2018 og på bakgrunn av vedtak i kommunestyret om bosetting av flyktninger, jamfør k-sak 83/15 *Bosetting av flyktninger med bakgrunn i dagens flyktningkrise*. Vedtaket tilsier at kommunen skal bosette 40 flyktninger inkludert to enslige barn og mindreårige i 2018 og 2019. Rådmannen har budsjettet med integreringstilskudd for 38 nyankomne ordinære flyktninger og to enslige barn og mindreårige hvert år i planperioden. Videre er det lagt til grunn at kommunen i 2018 vil motta integreringstilskudd for 163 flyktninger som er ankommet i årene 2014-2017 (år 2-5).

Linje 5: Andre renteinntekter

Disse inntektene er budsjettet i henhold til forventet likviditet på kommunens konsern-konto, samt forventet rentenivå og vilkår for rentebetingelser som Sola kommune har med sin bankforbindelse. Det budsjetteres med kr 5,2 mill. i 2018.

Linje 6: Kompensasjonstilskudd fra Husbanken

Staten gir tilskudd for å dekke renter og avdrag i forbindelse med Handlingsplan for eldreomsorg og Opptappingsplan psykisk helse. Kompensasjonsordning for investeringskostnader i forbindelse med grunnskole-reformen (Reform 97) ble avsluttet i 2017, og er følgelig ikke innarbeidet i HØP 18-21. I tillegg gis det tilskudd til å dekke renteutgifter i forbindelse med skole- og svømmehallbygg. Sola kommune utnytter ordningen maksimalt i

henhold til tildelte investeringsrammer fra Husbanken. Det budsjetteres med kr 3,1 mill. i 2018 for dette formålet og ut fra en rente-forutsetning redegjort for i avsnitt 2.3.3.

Linje 7: Kapitalinntekter fra selvkost-områdene

Motpost på avskrivninger og rente på rest-kapital på investeringer i VAR-sektoren og Areal er beregnet til å utgjøre kr 18,2 mill. Kostnadene belastes selvkostområdene og inngår i gebyrgrunnlaget.

Linje 8 og 10: Minimumsavdrag og rente-utgifter innlån

Det budsjetteres med kapitalutgifter på kr 76,7 mill. i 2018. Dette på bakgrunn av rådmannens forslag til investeringsnivå samt tilhørende låneopptak. Det vises til innledende kommentarer om rente-forutsetninger, avsnitt 2.3.3, samt avsnitt om utvikling av lånegjeld og gjeldsgrad.

Linje 9: Avdrag utover minimum etter kommuneloven

Rådmannen har lagt til grunn at kr 49,0 mill. i 2018, kr 66,6 mill. i 2019 samt kr 81,0 mill. i årene 2020 og 2020 benyttes til betaling av avdrag utover minimumsavdrag. Dette er i tråd med vedtatt HØP 17-20 samt kommune-styrets og rådmannens intensjon for å redusere kommunens gjeldsgrad.

Linje 11: Lønnsreserve

Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for helårseffekt av lønns-oppgjørene i 2017 samt forventet effekt av lønnsoppgjørene i 2018. Ved beregning av lønnsoppgjør 2018 er det lagt til grunn en lønnsvekst på 3,0 prosent som tilsvarer forventet lønnsvekst lagt fram i forslag til statsbudsjett 2018. Rådmannen tilrår at

lønnsreserven på bakgrunn av ovennevnte settes til kr 50,3 mill. Det er grunn til å understreke at lønnsreserven er mer en teknisk forordning enn et uttrykk for lønnsvekst. I perioden 2019-2021 er lønnsbudsjettet videreført i 2018-priser.

Linje 12: Pensjonsreserve

Det vises til innledende kommentarer under avsnitt 2.3.4. Rådmannen har vurdert at det ikke er behov for å budsjettere med en pensjonsreserve utover pensjonsutgifter budsjettert på den enkelte virksomhet. Rådmannen tilrår derfor at pensjonsreserven settes lik null i planperioden.

Linje 13: Seniorordning

Kompensasjon til virksomhetene for seniorordning for ansatte mellom 62-67 år på kr 1,1 mill. videreføres fra budsjett 2017. For ytterligere informasjon om ordningen vises det til sak 29/16 *Revisjon av seniorpolitikk for ansatte i Sola kommune* behandlet i Administrasjonsutvalget 29. november 2016.

Linje 14: Sola kirkelige fellelråd

Budsjettrammen for Sola kirkelige fellelråd videreføres fra 2017 justert for 3,0 prosent lønnsvekst og indeksregulering av mva-kompensasjon. Rådmannen har etter anmodning fra kirkelig fellelråd vurdert mva-kompensasjonsordningen, og har kommet fram til at menighetene skal få beholde sin mva-kompensasjon fra 2018. Dette er i tråd med praksis i andre kommuner. Endringen medfører en økt ramme til Sola kirkelig fellelråd på kr 0,23 mill. Det vises til kapittel 5 for ytterligere informasjon om Sola kirkelig fellelråds budsjettinnspill samt rådmannens vurdering. Rådmannen tilrår å budsjettere med kr 14,3 mill. i 2018.

Linje 15: Tilskudd tros- og livssynssamfunn

Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke kan kreve et årlig tilskudd fra staten og fra kommunene hvor det bor medlemmer av samfunnet. Tilskuddet beregnes på bakgrunn av kommunens budsjetterte utgifter til Den norske kirke. Rådmannen tilrår å budsjettere med kr 3,0 mill. i 2018 med en økning til kr 3,3 mill. i 2020 og 2021. som følge av investeringsutgifter til ny kirke.

I forslag til statsbudsjett 2018 omtales høring om ny lov for tros- og livssynssamfunn som Kulturdepartementet nylig har sendt ut. Departementet foreslår at kommunenes ansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke overtas av staten. Dette er grep som vil gi forenklingsgevinster både for det offentlige og tros- og livssynssamfunnene. Denne økonomiske endringen er ikke innarbeidet i regjeringens budsjettforslag.

Linje 16: Revisjon og kontrollutvalg

I tråd med samlet budsjettforslag for kontroll og tilsyn i 2018, vedtatt av Kontrollutvalget i Sola 6. september 2017, har rådmannen budsjettert med kr 1,463 mill. eksklusiv mva i 2018.

Linje 17: Fordelte utgifter

Budsjettposten inneholder inntekter fra selvkostområdenes bruk av sentrale stabs-tjenester og administrasjonsbygg. I tillegg ligger det budsjettmidler til fellesutgifter som skal fordeles på korrekt KOSTRA funksjon i forbindelse med regnskapsavslutningen. Dette gjelder utgifter til Kommunikasjonsavdeling og Avdeling IKT samt fellesutgifter til faglitteratur, porto og annonser. Budsjettet for 2018 er videreført på samme reelle nivå som i 2017.

Linje 18: Diverse felles inntekter og utgifter

Budsjettposten dekker utgifter til enkelte tilskudd til lag og organisasjoner, velferdstiltak, forsikringer, KS-kontingenter, husleie midlertidig rådhus samt andre sentrale utgifter. Det budsjetteres med kr 12,7 mill. i 2018.

Linje 19 og 21: Overføringer fra Lyse

Det vises til innledende kommentarer i avsnitt 2.2.1. Det budsjetteres med renteinntekter og utbytte fra Lyse på henholdsvis kr 5,2 mill. og 43,7 mill. i 2018. Avdrag på ansvarlig lån gitt til Lyse føres i investeringsregnskapet og utgjør kr 8,7 mill.

Linje 20: Utbytte fra Sola Bredbånd AS

I vedtatt HØP 17-20 er det budsjettert med utbytte fra Sola Bredbånd på kr 7 mill. i 2017 og kr 8 mill. hvert år i perioden 2018-2020. Rådmannen tilrår at det budsjetteres med kr 8 mill. i utbytte fra Sola Bredbånd AS hvert år i planperioden i HØP 2018-2021.

Linje 22: Egenkapital investeringer

Det budsjetteres med kr 65,6 mill. i 2018 til egenkapital investeringer.

Linje 23: Tilskudd Rogaland brann og redning IKS

Representantskapet i Rogaland brann og redning IKS (RBR IKS) behandlet den 25. september 2017 sak 8/17 *Økonomi og handlingsplan 2018-2021*. Representantskapet legger opp til en økning i tilskuddet fra eierkommunene på 5,11 prosent fra nivået i 2017. På bakgrunn av dette foreslås et samlet tilskudd til RBR IKS i 2018 på kr 253,28 mill., noe som innebærer en økning på 5,11 prosent (kr 12,3 mill.) fra basisbudsjett 2017. Sammenlignet med vedtatt budsjett 2017, før uttrekk av engangsutgifter i 2017, utgjør

økningen 4,03 % (kr 9,8 mill.). Det tilligger de styrende organ i selskapet å foreta nødvendige prioriteringer innenfor budsjett-rammen gitt av kommunestyret, for å sikre en forsvarlig drift og beredskap.

Samlet tilskudd til RBR IKS skal finansiere drift av brannvesenet, Miljørettet helsevern og Skjenkekontrollen. I basisbudsjett 2018 inngår økt leiekostnad på ca. kr 2,5 mill. knyttet til ny hovedbrannstasjon, ombygging av stasjonen på Bryne for dagkaserneering og ny stasjon i Gjesdal kommune som vil tas i bruk våren 2018, jamfør vedtatt brannstasjonsstruktur. Engangsutgifter i 2017 på kr 3,3 mill. knyttet til flytting av 110-sentralen til ny hovedbrannstasjon, er trukket ut av basisbudsjettet. Det legges til grunn en økning i budsjettet for drift av brannvesenet på 7,2 prosent som blant annet vil kunne finansiere lønnsoppgjør og styrking av beredskap med dagkaserneering fra 1. mars 2018, jamfør representantskapets vedtak om budsjett 2017. Tilskuddsnivå for Miljørettet helsevern og Skjenkekontrollen (reduksjon på kr 0,04 mill.) er i henhold til forslag fra de styrende organ i RBR IKS.

Det er stilt kompetansekrav for deltidspersonell fra 1. januar 2017, der tilhørende kostnader er finansiert gjennom særskilt bevilgning til vertskommunen for selskapet. Fra 2018 blir dette overført til det ordinære rammetilskuddet. Det er av den grunn innarbeidet en andel på kr 73.000 til kompetansetiltak i Sola kommunes tilskudd.

I samsvar med vedtatt brannstasjonsstruktur skal eierbrøken være rent folketallsbasert fra 1. januar 2022. For å unngå store endringer for den enkelte eierkommune, ble det vedtatt at innfasingen skal skje gjennom årlig justering av 1/5 av veksten. Sola kommunes andel av

samlet tilskudd til RBR IKS i 2018 er på bakgrunn av det forannevnte kr 22,6 mill.

Linje 24: Tilskudd Greater Stavanger

Kommunestyret vedtok 21. mai 2015 i k-sak 28/15 videreføring av partnerskap med Greater Stavanger i fire år fra 1. januar 2016. I henhold til partnerskapsavtalen med Greater Stavanger for perioden fra 1. januar 2016 til 31. desember 2019 har hver av de deltakende kommunene forpliktet seg til kjøp av næringsutviklingstjenester fra Greater Stavanger. Tjenestens årlige verdi er fastsatt til kr 35 per innbygger for alle kommunene i partnerskapsavtalen, med unntak av Stavanger kommune som betaler kr 60 per innbygger. Beregningsgrunnlaget for innbyggertallet er 1. januar før det året betalingen gjelder for. Beløpet kan endres etter alminnelig behandling av årsmøtet med virkning for påfølgende år.

Sola kommunes andel av tilskuddet til Greater Stavanger budsjetteres med kr 0,911 mill. i 2018, med en opptrapping i planperioden basert på en forventet befolkningsvekst på 0,5-0,9 prosent i planperioden.

Linje 25: Tilskudd regionale folkehaller

Gjeldende handlings- og økonomiplan for selskapene viser en nedtrapping i perioden på henholdsvis kr 3,5 mill. i Sørmarka og kr 1,2 mill. i Multihallen og Storhallen, er i tråd med eiernes forventninger og utvikling i tilskuddet. Selskapene har foretatt omstillinger og tilpasninger til rammene. Samtidig er rammebetingelsene med hensyn til å skaffe andre inntekter blitt mer usikre. Situasjonen i næringslivet/regionen gir mer begrensede muligheter nå til utleie til bedrifter sine idrettsaktiviteter, sponsorinntekter med videre. I eiermøtet 30. august 2017 ble det orientert om nye tiltak selskapene arbeider

med, blant annet mer selvtjente løsninger. Videre har rådmennene tatt opp i dialogmøte med selskapet muligheter for å bidra faglig med finansforvaltningen og innovasjonsarbeid for å få frem løsninger som kan redusere utgiftene. Investeringsprogram i hallene følger oppsatt plan og vil være i stor grad gjennomført i perioden.

Tilskudd 2018 er på dette grunnlaget videreført som 2017, mens planlagt nedtrapping fortsetter i 2019 og utover i perioden. Samlet reduseres tilskuddet med kr 2,3 mill. fra 2018 til 2021.

Eierkommunene behandlet vinteren 2017 sak om realiseringen av det fjerde regionale idrettsanlegget Sola Arena. Resultatene av anbudskonkurransen er ventet i november/desember 2017. Total kalkyle er kr 218,5 mill. eksklusive mva. Til fratrekk kommer statlige tilskudd med kr 63,5 mill., og det er nå gitt tilsagn om disse. Videre er det kalkulert med kr 10 mill. i tilskudd fra fylkeskommunen og kr 3,5 mill. i gaver/sponsor-inntekter. Regional- og kulturutvalget vedtok 7. september 2017 enstemmig at under forutsetningen av at Kulturdepartementet gir anlegget idrettsfunksjonell godkjenning, vil det være berettiget til fylkeskommunalt investerings-tilskudd med inntil kr 10 mill. Innsamlede midler (gaver/sponsorer) er det opplyst om at oppnådd. Ubrukte programsatsingsmidler på kr 5 mill. fra Norges Cycle forbund, utgår fra sum beregnede tilskudd. Nettorammen for finansiering av eiertilskudd er kr 141,5 mill. For eierkommunene er det imidlertid vesentlig at arbeidet med å erstatte ekstra-tilskuddet som var bebudet fra NCF, slik at rammen for finansiering via eierskuddet reduseres.

Tilskuddet til Sørmarka Flerbrukshall IKS er innarbeidet med økning som følge av forventet godkjenning og ferdigstillelse av Sola Arena september 2019. Byggelånsrente er innarbeidet utfra anleggsstart januar 2018. Avdragstiden er beregnet med grunnlag i 35 år, og renteutgiftene med 1,65 % i 2019 økende til 2,1 % i 2021 basert på prognoser blant annet fra Kommunalbanken. Driftsutgiftene av eiertilskuddet utgjør kr 2,225 mill. årlig jamfør tidligere sak. Tilskuddet i 2018 fra eierkommunene utgjør totalt kr 2,774 mill. økende til kr 8,982 mill. i 2021. Sola kommune sin andel som innbetales ved å gå inn som eier i Multihallen og Storhallen IKS forutsetter eierkommunene at styret disponerer til nedbetaling av lånegjeld.

Erfaringer viser at utbetaling av spillemidler strekker seg over flere år. Spørsmål om eventuell mellomfinansiering fra eierkommune må rådmannen komme tilbake til i egen sak.

Eierkommunenes samlede forslag til tilskudd 2018 til de to IKSene utgjør kr 34,861 mill. i 2018, økende til kr 38,048 mill. i 2021. Eierbrøken er i henhold til vedtak justert slik at den i begge selskapene er etter folketall fra og med budsjettåret 2018, justert for at Randaberg kommune sin eierandel er 5,0 prosent i henhold til regelverket for regionale anlegg. Sola kommunes andel av tilskuddet i 2018 utgjør kr 3,7 mill., økende til kr 4,0 mill. i årene 2019 til 2021. Innbetaling av eiertilskudd til Multihallen og Storhallen IKS er budsjettet i investeringsbudsjettet.

Linje 26: Tilskudd til Nordjærenpakken

Tilskuddet gjelder Sola kommunes andel i spleiselaget mellom stat, fylkeskommune og kommune. Rådmannen tilrår å videreføre budsjettet nivå fra 2017.

RÅDMANN MED SENTRALE STABER

Felles inntekter og utgifter

Linje 27: KS deltakelse i digitaliseringsnettverk

KS har invitert alle kommuner med i en felles finansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter. Formålet med ordningen er å utvikle flere nye felles digitale løsninger for kommunal sektor. Dette vil gi bedre kvalitet og lavere pris på det som utvikles. Samtidig vil en slik samordning gi styrke inn i videreutvikling og forvaltningen, noe som også gir forlenget levetid til løsningene. Hver kommune bidrar med et engangsbeløp på 20 kroner per innbygger. Kommuner som har bidratt med engangssummen vil få tilgang til alle løsninger som blir utviklet gjennom ordningen. Det er opp til hver enkelt kommune hvilke løsninger man vil ta i bruk. Rådmannen tilrår at Sola kommune inngår i denne ordningen, og at det bevilges kr 0,52 mill. til dette formålet i 2018.

Linje 28: Omstilling Rådmann med sentrale staber

Rådmannen viser til kapittel 2.5 Omstilling. Omstillingsbidrag fra Rådmannen med sentrale staber er på kr 1,651 mill. i 2018.

Politisk nivå

Linje 29: Valg

I vedtatt HØP 17-20 ble det budsjettet med kr 1,1 mill. til gjennomføring av stortings- og sametingsvalg i 2017. Rådmannen tilrår å øke budsjettrammen fra 2017 med kr 0,2 mill. i 2019 og kr 0,4 mill. i 2021 til gjennomføring av henholdsvis kommune- og fylkestingsvalg samt stortings- og sametingsvalg. Budsjettrammen for 2018 og 2020 settes lik null.

Linje 30: Kommunale vigslar

Stortinget vedtok i juni 2017 at myndighet til å foreta vigsel overføres fra domstolene til kommunene. Overføringen skal skje fra 1. januar 2018. Som følge av dette foreslår regjeringen i forslag til statsbudsjett 2018 å øke kommunenes rammetilskudd med totalt kr 3 mill. Sola kommunes andel, kr 14.000, er innarbeidet i rådmannens forslag til HØP 2018-2021.

Personal og organisasjon**Linje 31: Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS (IKA)**

Sola kommune har en eierandel på 6,26 prosent i Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS (IKA). Hver deltaker (kommune eller selskap) betaler deltakertilskudd etter en fordelingsnøkkel som representantskapet vedtar. Tilskuddet justeres med et årlig tillegg som normalt er i samsvar med forventet lønns- og prisstigning i kommunal sektor. I juni 2017 flyttet IKA til nytt bygg på Ullandhaug i Stavanger. For 2018 vil det derfor bli en ekstra økning i tilskuddet på grunn av økte lokal-kostnader. Følgelig økes deltakertilskuddet med 16,9 prosent i 2018. Tidligere år har tilskuddet til IKA bestått av årlig deltakertilskudd samt depotleie, men fra 2017 er depotleie erstattet med en forholdsmessig andel av depot som er inkludert i deltakertilskuddet. Dette for å få en mer forutsigbar og rettferdig fordeling av kostnadene. Rådmannen tilrådning til endring i budsjett-ramme er basert på IKAs budsjett og tilskudd 2018 vedtatt av representantskapet i møte 27. april 2017.

IKT**Linje 32: Økte lisens- og vedlikeholdsutgifter**

Innføring av flere teknologiske løsninger de siste årene har medført økte lisens- og vedlikeholdsutgifter. Rådmannen tilrår å bevilge kr 1,0 mill. til økte lisens- og vedlikeholdsutgifter hos avdeling IKT.

TJENESTEOMRÅDET OPPVEKST OG KULTUR**Linje 33: Omstilling tjenesteområde Oppvekst og kultur**

Rådmannen viser til kapittel 2.5 Omstilling. Omstillingsbidrag fra tjenesteområdet Oppvekst og kultur er på kr 12,562 mill. i 2018.

Fagstab Oppvekst**Linje 34: Tidlig innsats i barnehage og skole**

Regjeringen har i forslag til statsbudsjett 2018 økt kommunenes frie inntekter med kr 200 mill. til tidlig innsats i barnehage og skole. Sola kommunes andel av denne økningen utgjør kr 0,9 mill. På det nåværende tidspunkt er det ikke avklart hvordan disse midlene kan disponeres på en mest hensiktsmessig måte, og rådmannen foreslår derfor at midlene foreløpig legges på fagstab Oppvekst for videre fordeling når formål er klarlagt.

Grunnskole og SFO**Linje 35 og 36: Demografikostnader skole**

Beregning av demografikostnader er basert på nye prognoser om befolkningsframskriving utarbeidet av kommuneplanleggere. Kostnadene er beregnet på bakgrunn av nevnte prognose per år og elevfaktor. Rådmannen har beregnet kostnaden for planperioden. Det er lagt inn ca 50 prosent dekning av reelle demografikostnader i planperioden. Rådmannen foreslår at dette dekkes innenfor eksisterende budsjett-ramme.

Linje 37: Tidlig innsats 1.- 4. klasse

Midlene til dette ble tidligere fordelt via rammetilskuddet. Sola sin andel var 0,8 mill. i 2017. Denne ordningen forutsettes nå avløst av direkte øremerket statstilskott. Derfor reduseres posten nå tilsvarende avsetningen i fjor. Dette er kun en budsjett-teknisk endring.

Linje 38 og 39: Styrkingstiltak 1.- 4. klasse

Regjeringen viderefører tilskudd til styrkingstiltak 1.-4. klasse fra 2017. Sola sin andel i 2017 var på kr 6,7 mill. Rådmannen foreslår at 2017-tall videreføres til 2018 og resten av planperioden under forutsetningen at midlene finansieres av øremerkede tilskudd som i 2017. Tiltaket forutsetter at øremerket tilskudd videreføres på samme nivå som i 2017. Ved eventuelle endringer må utgiftene tilpasses inntektsnivået.

Linje 40: Styrking norsk, første klassetrinn

Elever i 1. klasse som ikke kan norsk eller svært lite norsk, bør ha minimum én undervisningstime tilrettelagt opplæring per dag, en økning på 1,75 timer á 60 min/uke det første året. Anslått utgift er beregnet til kr 1,44 mill. per år ut i fra 24 elever i 1. klasse i målgruppen. Rådmannen tilrår at det budsjetteres med halvårsvirkning i 2018 og med helårsvirkning fra 2019.

Linje 41: Ytterligere styrking av særskilt språkopplæring

På grunn av stor innvandring er det behov for å styrke særskilt språkopplæring. Det er i dag 227 elever med behov for særskilt norsk-opplæring. 158 av disse elevene har også behov for tospråklig fagopplæring. Tidlig innsats er viktig. Rådmannen foreslår at det budsjetteres med kr 1,1 mill. i delårsvirkning i 2019, og kr 2,6 mill. i helårsvirkning fra 2020.

Linje 42: SFO Økning foreldrebetaling

Rådmannen foreslår en økning av foreldrebetalingen SFO i tråd med økning i kommunal deflator for 2018. Økningen utgjør kr 75 for 100 prosent plass og kr 55 for 60 prosent plass. Beregnet effekt utgjør en merinntekt på kr 0,2 mill. hensyntatt redusert barnetall.

Linje 43: SFO Reduksjon av sentral pott styrkingstiltak

Budsjett avsatt til styrkingstiltak SFO er på kr 3,9 mill. I forbindelse med detaljfordeling av budsjettet fordeles mesteparten av midlene direkte til både kommunale og private SFOer knyttet til barn som har bruk for disse. Resten av midlene holdes sentralt dersom det er behov for noen justeringer, eller dersom det kommer flere nye barn i løpet av skoleåret. Erfaringstall fra 2017 viser at omtrent kr 2,9 mill. var fordelt direkte til SFOer, mens i underkant av kr 1 mill. ble holdt igjen på sentral konto. Alle midlene avsatt på sentral konto forventes ikke å bli brukt i 2017, og kr 0,15 mill. av denne rammen ble derfor omdisponert i f-sak 02/2017 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017* behandlet i møte 29. august 2017. Rådmannen tilrår at sentral pott reduseres med kr 0,35 mill. Etter dette vil det likevel være kr 0,65 mill. på sentral konto avsatt til styrkingstiltak i tillegg til midlene som fordeles på bakgrunn av dagens behov.

Linje 44: SFO Reduksjon av midler til friplasser

Budsjett avsatt til friplasser SFO er på kr 0,25 mill. Alle midlene forventes ikke å bli brukt i 2017, og kr 0,11 mill. av denne rammen ble derfor omdisponert i f-sak 02/2017 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017 behandlet i møte 29. august 2017*. Rådmannen tilrår at sentral pott reduseres

med samme beløp, kr 0,11 mill., hvert år i planperioden.

Sola voksenopplæring

Linje 45: Økning av antall fremmedspråklige grunnskoleelever

Utgiftsøkningen er en konsekvens av at grunnskoleelever får én uketime (a 60 min) til opplæring på eget morsmål. Familie-gjenforeninger med store familier og mange barn i skolealder, gjør at behovet øker. Voksenopplæringen har hatt en stor økning i ansettelser av tospråklige lærere som en følge av at skolene melder inn større behov enn tidligere. Samlet er det beregnet en merutgift på netto kr 1,2 mill. på årsbasis. Rådmannen tilrår å styrke budsjettet tilsvarende hvert år i planperioden.

Linje 46: Økning av antall voksne grunnskoleelever

Det har vært en stor økning i voksne elever som har søkt om og har krav på grunnskoleopplæring. Sola kommune kjøper denne undervisningen fra Sandnes og Stavanger siden det ikke er kapasitet til å tilby full grunnskoleopplæring her i kommunen. Samlet er disse utgiftene beregnet til kr 0,57 mill. på årsbasis. Rådmannen tilrår å styrke budsjettet tilsvarende hvert år i planperioden.

Sola PPT

Linje 47: Demografi- og aktivitetsøkning

PPT begynner nå å få ventelister på enkelt-saker. Opplæringsloven er tydelige på at kommunen ikke kan ha ventelister for barn og unge som har rett til spesialpedagogisk hjelp/ spesialundervisning. Økning i antall barn og unge oppmeldt til PPT gir behov for økning av ansatte hos PPT. Rådmannen tilrår opprette ett årsverk hos PPT, og bevilge budsjettmidler

til delårseffekt av årsverket på kr 0,5 mill. i 2018, og helårseffekt på kr 0,9 mill. fra 2019.

Barnehage

Linje 48: Kompetanseheving mot 2020

Kommunens innsats med kompetanseheving i barnehager mot 2020 viser behov for lønns-midler. Fire pedagoger er ferdig utdannet i 2019, og planlegges lønnet innenfor gjeldende ramme. Ytterligere tre pedagoger samt fire barne- og ungdomsarbeidere er ferdig utdannet til høsten 2020 og utløser behov for styrking av lønnsmidler fra og med 2020. Linjen må ses sammen med tiltaket «Økt voksentetthet barnehager». Rådmannen tilrår å øke budsjetttrammen med kr 0,3 mill. i 2020 og kr 1,6 mill. i 2021.

Linje 49: Pedagognorm kommunale barnehager

Kunnskapsdepartementet foreslo i høring om nye barnehagelov, sendt ut i juni 2017, krav om skjerpet pedagogisk bemanning. Sola kommune har i dag ni små eller 18 store barn per pedagog. Krav om skjerpet pedagogisk bemanning innebærer sju små eller 14 store barn per pedagog. Regjeringen har i forslag til statsbudsjett 2018 innarbeidet midler til ny pedagognorm gjennom økning i ramme-tilskuddet. Denne linjen må sees i sammenheng med tiltaket «Økt voksentetthet barnehager». Rådmannen tilrår å bevilge kr 1,1 mill. hvert år i planperioden.

Linje 50: Tilskudd til private barnehager på grunn av ny pedagognorm

Kommunene skal gi tilskudd til økt pedagog-norm til private ordinære barnehager. Hensikten er å sikre at private barnehager får kompensert for økte utgifter som følge av nye forskriftskrav fra samme tidspunkt som

kommunene. Når kostnad til styrket bemanning gir utslag i satser for tilskudd, det vil si fra 2021, oppheves denne bestemmelsen. Rådmannen tilrår å bevilge kr 1,8 mill. hvert år i perioden 2018-2020.

Linje 51: Økt voksentetthet barnehager

Nye krav til voksentetthet gir behov for økning av stillinger som barne- og ungdomsarbeider i kommunale barnehager som per i dag har Solgårdmodell (14 barn under tre år og to pedagoger og to assistenter). I henhold til nye krav kan en ansatt maks ha tre barn i alderen 0-2 år eller seks barn i alderen 3-6 år. Per i dag er de fleste kommunale barnehager bemannet med stillinger etter tre eller seks barn, unntaket er de kommunale barnehagene som har Solgårdmodell som finnes i tre kommunale barnehager (Solstrålen, Havnealleen og Sande barnehage). Barnehagene må bemannes opp med 0,66 prosent stilling per barnehage for å imøtekomme nye krav.

I rådmannens forslag er det lagt inn samlet to årsverk med helårsvirkning i 2019. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,5 mill. i 2018 med opptopping til kr 1 mill. i 2019 og videre i planperioden.

Linje 52: Redusert aktivitet kommunale barnehager

Ved redusert behov for barnehageplasser er det kun i de kommunale barnehagene kommunen kan redusere antall plasser. Dette skyldes regelverket som ble innført i 2011 vedrørende tilskudd til private barnehager. Godkjente private barnehager har rett på tilskudd så lenge barnehagen eksisterer. For at private barnehager skal ha rett på tilskudd må antall barn være innenfor godkjent areal, foresatte må betale for opphold i barnehagen

og samtidig kunne disponere barnehageplassen. Rådmannen foreslår å redusere aktiviteten i kommunale barnehager hvor det er færre søkere eller det finnes et privat barnehage tilbud. Som følge av dette foreslår rådmann å redusere rammen til kommunale barnehager med kr 2,5 mill. i 2018, med en opptopping til kr 3,0 mill. fra 2019.

Barnevern

Linje 53, 54 og 55: Bosetting enslige mindreårige flyktninger, reduserte inntekter og utgifter

I vedtatt HØP 2017-2020 ble det budsjettert med økte utgifter og statstilskudd i forbindelse med økt mottak av enslige mindreårige flyktninger. Behovet for mottak av enslige mindreårige flyktninger er redusert, og linjene 53, 54 og 55 er kun en teknisk justering av inntekts- og utgiftsbudsjettet i samsvar med forventet behov og i tråd med vedtaket i k-sak 44/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 30.04.2017*.

Linje 56: Tiltak barn, unge og familier, styrking barnevernet

I forslag til statsbudsjett 2018 er kr 200 mill. av den foreslåtte veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnet med tiltak for barn, unge og familier. Formålet er å ruste kommunene for et større ansvar på barnevernsområdet.

Regjeringen legger imidlertid opp til at midlene også kan brukes i for eksempel helsestasjons- og skolehelsetjenesten eller satsing på sosiallærere, psykolog eller samarbeid med private aktører om foreldre-støttende tiltak. Rådmannen tilrår å styrke budsjetttrammen til barnevernet med kr 0,9 mill. som er Sola kommunes andel av dette tiltaket.

Fagstab kultur

Linje 57: Justering driftstilskudd museer

Det er behov for å indeksregulere tilskudd til museer som Flyhistorisk museum, Krigshistorisk museum og Jærmuseet. Rådmannen tilrår derfor at driftstilskudd til museer økes gradvis. Beregninger viser at det bør avsettes en årlig økning tilsvarende kr 20.000 per år.

Linje 58: Frivilligsentral

De øremerkede midlene til frivilligsentraler ble innlemmet i rammetilskuddet fra 2017. Midlene er gitt en særskilt fordeling i en overgangsperiode på fire år. Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjett 2018 å øke bevilgningen i 2018 med kr 15 mill. inkludert tilskudd til nye frivilligsentraler opprettet i 17 kommuner i 2017. Sola kommunes andel av økningen utgjør kr 14.000, og rådmannen tilrår å øke budsjettet for tilskudd til frivilligsentralen i Sola tilsvarende.

Fritid

Linje 59: Aktivitetstilskudd (handlingsplan mot fattigdom)

Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,1 mill. til aktivitetstilskudd som styrking av eksisterende ordning i henhold til handlingsplan mot fattigdom. Tiltaket er en videreføring av tiltak lagt inn i vedtatt HØP 2017-2020.

Linje 60: Diverse økninger Fritid

I vedtatt HØP 2016-2019 ble stillingen som fritidskonsulent flyktninger opprettet som fast stilling. Det er nødvendig med aktivitetsmidler og driftsutgifter til stillingen. Dette ble dekket fra BUFDIR tilskudd i 2016 som siste tilskuddsår fra dem. Det kan ikke søkes BUFDIR om ytterligere aktivitetsmidler og arbeidsmetoden krever driftsmidler. Rådmannen foreslår at det legges inn økninger fra år 2019

på kr 0,25 mill. til flere formål, bl. a. aktivitetsmidler til «jeg kan delta», inkluderings-tilskudd, økt utgiftsdekning fritidskontakter med mer.

Sola kulturskole

Linje 61: Økning foreldrebetaling

Rådmannen tilrår at egenbetaling ved kulturskolen økes med 2,6 prosent, jamfør kapittel 6. Dette vil gi en økt inntekt på kr 65.000.

TJENESTEOMRÅDET LEVEKÅR

Linje 62: Omstilling tjenesteområdet Levekår

Rådmannen viser til kapittel 2.5 Omstilling. Omstillingsbidrag fra tjenesteområdet Levekår er på kr 7,373 mill. i 2018.

Linje 63: Økt vederlagsbetaling, institusjoner

Vederlagsbetaling i institusjon er regulert i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Rådmannen har lagt inn en forventet økning i inntektene på 2,6 prosent i tråd med kommunal deflator for 2018. Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser* vedtatt å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser til 18 prosent fra 2020. Ut i fra behovsanalyse foreslår rådmannen at man reduserer med fire sykehjemsplasser i løpet av 2018 og ytterligere tre sykehjemsplasser i løpet av 2019, noe som også fører til redusert vederlagsbetaling. Når nytt sykehjem i Sola sentrum åpnes i 2020 vil man ta Soltun ut av drift. Ut fra behovsanalysene vil det ikke være nødvendig å øke antall sykehjemsplasser før i 2021. Rådmannen tilrår derfor at 28 plasser på det nye sykehjemmet åpnes i 2020 og ytterligere åtte plasser åpnes i 2021. Ved åpning av nytt sykehjem vil det bli flere korttidsplasser og færre langtidsplasser, og dette vil føre til redusert vederlagsbetaling

også i 2020. Rådmannen tilrår å redusere inntektsbudsjettet for vederlagsbetaling i institusjon med kr 0,19 mill. i 2018, kr 0,2 mill. i 2019 og kr 1,0 mill. i 2020 og deretter en økning i inntektene på kr 0,6 mill. i 2021.

Linje 64: Utskifting av leasing biler

I henhold til inngått leasingavtale vil tjenesteområdet Levekår skifte ut 15 leasing biler i 2018 mot 22 i 2017. Det koster ca. kr 15 000 per bil i reparasjon og andre kostnader. Reduksjonen er i tråd med vedtatt HØP 2017-2020. Rådmannen tilrår å redusere bevilgningen til utskifting av leasing biler med 0,12 mill. i 2018.

Linje 65: Nytt sykehjem i Sola

Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser*, møte 23. mars 2017, vedtatt å redusere dekningsgraden på sykehjemsplasser til 18 prosent fra 2020. Tabell under viser antall plasser for heldøgns omsorg sett opp mot behov ved en dekningsgrad på 18 prosent. Tall fra KOSTRA for 2016 viser at Sola kommune i dag har en dekningsgrad på 19,9 % og en belegningsgrad på 93,5 %.

	2018	2019	2020	2021
Nye plasser	-4	-3	0	8
Total antall plasser	158	155	155	163
Behov ved 18 % dekning	144	150	155	163

I 2020 åpner nytt sykehjem med 64 plasser. 28 av disse plassene erstatter Soltun alderspensjonat. I tillegg får en 36 nye sykehjemsplasser, hvor åtte av disse vil tas i bruk fra 2021 (antallet er basert på innbyggertall over 80 år). Rådmannen velger derfor å budsjettere med kr 9,4 mill. som tilsvarer helårseffekt av

åtte nye plasser i 2021. Rådmannen vil ved neste rullering av HØP komme med eventuell justering når mer oppdaterte prognoser for befolkningsframskriving foreligger.

Linje 66: Økte bidrag legevakt/K46/Krisesenter/Funkishuset/Pasientskadeerstatning

Sola kommune har fra 1. juni 2014 inngått administrativt vertskommunesamarbeid med Stavanger kommune om legevakt og psykososialt kriseteam, jamfør k-sak 56/14 som ble behandlet i kommunestyret 11. september 2014. Det varsles nå en økning i utgiftene til drift av legevakt på grunn av ny driftsmodell for legevaktbil samt økte kostnader for nødnett. Stavanger kommune har beregnet at dette vil gi en økt årlig kostnad for Sola kommune på kr 0,63 mill.

Økte kostnader til K46, Krisesenteret, Funkishuset og Pasientskadeerstatning er lagt inn i henhold til inngåtte avtaler. Dette utgjør kr 0,12 mill. for 2018.

Rådmannen tilrår å øke bevilgningen til legevakt, K46, Krisesenter, Funkishuset og Pasientskadeerstatning med samlet kr 0,75 mill. i 2018.

Linje 67: Fastlegetilskudd

Basistilskuddet til fastleger reguleres av rammeavtalen mellom KS og Den norske legeforening. Budsjettmidler for basistilskudd er ikke blitt justert i henhold til den reelle økningen de siste årene. I perioden 2014 til 2017 har budsjettet for basistilskuddet til fastleger økt med 1 prosent. I samme periode har den reelle økningen vært kr 44 per person, noe som tilsvarer en økning på 11 prosent. For å dekke inn denne forskjellen tilrår rådmannen å øke rammen med kr 1,5 mill. i 2018, med en forventet økning på kr 0,3 mill. per år fra 2019. Det vises også til omtale i

k-sak 9/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 31.08.17.*

Linje 68: Rådgiver omstilling Levekår

Kommunestyret vedtok i k-sak 76/14 *Handlings- og økonomiplan 2015-2018 og årsbudsjett 2015* å opprette en 3-årig rådgiverstilling for å jobbe med omstilling innen Levekår. Budsjettmidler til stillingen trekkes tilbake etter at prosjektperioden på tre år er gått. Som følge av det avvikles rådgiverstilling i fagstab Levekår fra 2018, og rammen reduseres med kr 0,65 mill.

Linje 69: Sola storkjøkken

Kommunestyret vedtok ved behandling av HØP 2017-2020 å avvikle Sola storkjøkken fra 1. januar 2017. Inntil tjenesten ble erstattet skulle storkjøkkenet inngå som ordinær kommunal enhet. Sola storkjøkken hadde en netto budsjettramme på kr 1,1 mill. Budsjettrammen nulles ut som følge av at driften av storkjøkkenet nå er avsluttet.

Linje 70: Besparelse kjøp av institusjonsmat

I HØP 2016-2019 ble det vedtatt å legge inn en besparelse på institusjonsmat som en konsekvens av nedlegging av Sola storkjøkken. Produksjon av institusjonsmat ble fra 1. september 2017 konkurranseutsatt. Nye oppdaterte beregninger i forbindelse med utarbeidelse av HØP 2018-2021 viser at innsparingene på institusjonsmat har en helårseffekt på kr 1,5 mill. høyere enn vedtatt HØP 2017-2020 tilsa. Som følge av dette reduseres budsjettrammen med helårseffekt fra 2018 på kr 3,2 mill.

Linje 71: Renhold

Som følge av omlegging av renholdet på de tre institusjonene, Sola sjukeheim, Soltun og TABO ble det i vedtatt HØP 2017-2020 lagt inn

en delårs besparelse i 2017 på kr 1,85 mill. Som helårseffekt av besparelsen reduseres rammen med resterende kr 3,7 mill. i 2018. Besparelsen er med på å finansiere utgifter Eiendom har som følge om omorganisering av renholdet på institusjonene, og må derfor ses opp mot linje 106 i driftstabellen.

Linje 72: Tilførsel av 2,2 årsverk til boassistent

Sykehjemmene og aldershjemmet fikk i vedtatt HØP 2017-2020 økt grunnbemanningen med 2,2 årsverk til boassistenter som følge av omorganisering av renholdet. Boassistentene skal bistå i praktiske oppgaver i institusjonene samt ivareta oppgaver knyttet til kjøkken og mathåndtering. Midlene ble bevilget med 1/3 effekt i 2017. Det bevilges resterende kr 0,7 mill. som helårseffekt fra 2018.

Linje 73: Drift av helsenett

Kommunene betaler en årlig kontingent til Norsk Helsenett SF for å være tilknyttet helsenettet som er en sikker digital arena for alle aktører i helsesektoren. Fra 1. januar 2018 vil den samlede kontingenten utgjøre kr 32,6 mill., hvor Sola kommunes andel er kr 0,153 mill. I dag skjer overføringen av kontingent til Norsk Helsenett SF som månedlige innbetalinger fra den enkelte kommune. For å forenkle og effektivisere betalingen, foreslår regjeringen i forslag til statsbudsjett 2018 å flytte finansieringen av kontingenten fra kommunerammen (rammetilskuddet) og tildeles direkte til Norsk Helsenett SF. Rådmannen tilrår å redusere rammen med kr 0,153 mill. som følge av den foreslåtte endringen.

Linje 74: Fritt brukervalg og økt behov avlastning/miljøtjenesten/BPA

I henhold til vedtak i k-sak 69/15 *Svar på spørsmål i saken om fritt brukervalg innen avlastning og miljøtjeneste* har Sola kommune innført fritt brukervalg innen avlastning høsten 2016 og miljøtjenesten høsten 2017. Fritt brukervalg har ikke resultert i redusert behov for kommunale tjenester. Det totale tjenestevolumet har økt både i forhold til vedtakstimer og antall brukere. Rådmannen anbefaler derfor å bevilge kr 0,6 mill. til kjøp av private helse- og omsorgstjenester. Det vises også til omtale i k-sak 9/17 *Budsjett-oppfølgning 2017 – drift per 31.08.17*.

Linje 75: Arbeidsleder kokk + anskaffelse/vedlikehold utstyr kjøkken

Etter nedleggingen av Sola Storkjøkkenet er det opprettet en stilling som arbeidsleder kokk. Denne stillingen er inntil videre organisert under Sola sjukeheim, og skal blant annet fungere som arbeidsleder for deltakere i arbeidstrening. I tillegg skal stillingen bidra til opprettholdelse av matfaglig kompetanse i kommune, samt bidra i kommunens oppfølging av ekstern leverandør. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,8 mill. til dekning av lønnsmidler samt anskaffelse og vedlikehold av kjøkkenutstyr. Stillingen finansieres fra frigjorte midler i forbindelse med avvikling av Sola storkjøkkenet, jmfør linje 69.

Linje 76: Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, økt refusjon

Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke staten om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene. Kommunene får kompensert

80 prosent av nettolønnsutgifter utover innslagspunktet som for 2018 er kr 1.235.000.

I f-sak 02/2017 *Inndekning mindreinntekt skatt 2017*, møte 29. august 2017, ble det på bakgrunn av oppdatert prognose vedtatt å øke inntektsbudsjettet for refusjon av ressurskrevende helse- og omsorgstjenester med kr 3,0 mill. Det er forventet at denne trenden fortsetter i 2018. Rådmannen har foretatt en ny vurdering på bakgrunn av økning i innslagspunktet i forslag til statsbudsjett 2018, og tilrår å videreføre endringen i 2018.

Linje 77: Boligkontoret midler overført fra eiendom

I januar 2017 ble det som et prosjekt etablert et boligkontor gjennom en samling av ressurser fra Samfunnsutvikling og Levekår. Rådmannen vurderer at samordning av tjenester under ett boligkontor har vært vellykket, og etter en gjennomgang av prosjektet er det besluttet at et boligkontor skal organiseres under Levekår i ordinær drift. Det vises til ytterligere omtale om boligkontoret i sak 04/207 *Boligpolitisk handlings-plan 2015-2026 – statusrapportering august 2017* behandlet i Utvalg for Levekår 4. oktober 2017. For at boligkontoret skal kunne driftes forsvarlig, flyttes kr 0,65 mill. i budsjettmidler fra avdeling Eiendom til Levekår. Kr 0,45 mill. skal dekke 0,5 årsverk som miljøvaktmester og 0,15 årsverk i administrasjon. Resterende kr 0,2 mill. skal dekke driftsutgifter. Denne linjen må sees i sammenheng med linje 100 under avdeling Eiendom.

Miljøtjenesten

Linje 78: Bemanning av base, boliger for mennesker med psykisk utviklingshemming

I HØP 2017-2020 ble det vedtatt å bygge kommunale utleieboliger (pilotprosjekt). Som

følge av at fritt brukervalg for miljøtjenester ble startet opp i oktober 2017 er det knyttet usikkerhet rundt behovet for denne type boliger. Samtidig må det arbeides med å kartlegge behovene til brukerne og hvordan de skal ivaretas i utforming/prosjektering av boligene. Rådmannen anbefaler derfor å utsette byggestart, og som følge av dette foreslår rådmannen å bevilge kr 3 mill. til drift av dette tiltaket først fra 2021.

Linje 79: Økt behov for bemanning i en bolig

Som følge av at beboerne er blitt eldre og sluttet på aktivitetssenteret er det behov for å bemanne opp en bolig med et årsverk. Rådmannen tilrår å øke rammen med kr 0,7 mill. fra 2018.

Linje 80: Nattevakt Åsenhagen

Ved behandling av 1.tertial 2017, jamfør k-sak 44/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 30.04.17* ble det bevilget kr 0,7 mill. som følge av økt behov for kontinuerlig tilsyn hver natt. Det er forventet at det fortsatt vil være behov for dette i hele planperioden. Rådmannen tilrår derfor å øke rammen med kr 0,7 mill. fra 2018. Midlene følger bruker, og dersom bruker ikke mottar kommunale tjenester i Sola vil midlene trekkes tilbake.

Psykisk helsearbeid og rus

Linje 81: Redusert statlig finansiering av stillinger

Per dags dato har Psykisk helsearbeid og rus tre årsverk som er finansiert med statlige midler. Dette gjelder en av arbeidslederne i Lag A, erfaringskonsulent og ettervern-sykepleier. Kommunen må dekke deler av kostnadene knyttet til Lag A og erfaringskonsulent i 2018, med en økning frem mot 2020. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,5 mill.

fra 2018, økende til kr 1,1 mill. fra 2020 til videre finansiering av disse stillingene.

Linje 82: Redusert tilskudd psykolog

Psykisk helsearbeid og rus mottar kr 0,3 mill. i årlige tilskudd til psykolog. Denne tilskuddsordningen vil opphøre i 2019, og rådmannen tilrår derfor å øke budsjettmidlene til psykolog med kr 0,3 mill. fra 2019.

Linje 83: Pilotprosjekt Rask psykisk helsehjelp, redusert tilskudd

Sola kommune deltar i pilotprosjektet Rask psykisk helsehjelp, og har nå tre årsverk knyttet til dette. Deler av utgiftene blir finansiert gjennom statlig tilskudd med en gradvis nedtrapping fra 2017 til og med 2019. Nettoutgift utgjør kr 0,2 mill. fra 2017 til kr 1,9 mill. i 2020. I henhold til HØP 2017-2020 tilrår rådmannen å bevilge kr 0,3 mill. til pilotprosjektet i 2018, med en videre økning til kr 1,7 mill. fra 2020.

Linje 84: Omsorgsinstitusjon

De senere årene har kostnadene knyttet til kjøp av plasser ved omsorgsinstitusjon blitt betydelig redusert. Dette er behov som kan svinge, men det er per dags dato ingen indikasjoner på økt behov. Rådmannen tilrår derfor å redusere budsjettrammen til Psykisk helsearbeid og rus med kr 0,6 mill.

NAV – Sosiale tjenester

Linje 85: Økt stillingsressurs

Ved behandling av k-sak 09/17 *Budsjettoppfølging 2017 - drift per 31. august 2017* vedtok kommunestyret å bevilge kr 0,2 mill. til innleie av ekstra veileder ut 2017. På bakgrunn av økt saksmengde som følge av økt arbeidsledighet og mottak av flere flyktninger, vurderer rådmannen at det fortsatt vil være behov for økte ressurser ved NAV – Sosiale

tjenester fra 2018. Rådmannen tilrår derfor å opprette ett årsverk ved NAV – Sosiale tjenester med en tilhørende økning i budsjettrammen på kr 0,7 mill.

Fysio- og ergoterapitjenesten

Linje 86: Indeksregulering, driftstilskudd fysioterapeuter

Driftstilskudd til fysioterapeuter utbetales til fysioterapeuter som har driftsavtale med kommunen. Tilskuddet justeres årlig fra 1.juli. Rådmannen tilrår å øke bevilgningen til driftstilskudd med kr 0,1 mill. i 2018 med en økning i planperioden til kr 0,3 mill. i 2020.

Linje 87: Økning i fastlønnsstilskudd

Fastlønnsstilskuddet er hjemlet i Forskrift om fastlønnsstilskudd til delvis dekning av kommunens utgifter til fysioterapitjenesten. Fastlønnsstilskuddet bestemmes av staten ved Helse- og omsorgsdepartementet i juni/juli hvert år, og skal gå direkte til å dekke en del av kommunens lønnsutgifter til ansatte fysioterapeuter. Rådmannen tilrår å øke inntektsbudsjettet for fastlønnsstilskudd med kr 0,05 mill. i 2018 med en økning i planperioden til kr 0,15 mill. i 2020.

Linje 88: Hjelpemiddelteknikker

Sola kommune har i dag ett årsverk som hjelpemiddeltekniker. Som følge av kommunens satsing på velferdsteknologi og at flere skal bo hjemme, samt at NAV Hjelpemiddelsentral har tillagt hjelpemiddeltekniker flere arbeidsoppgaver og økt ansvar for reparasjon av hjelpemidler, har arbeidsmengden ved det kommunale hjelpemiddel-lageret økt betraktelig. Hjelpemidlene blir i større grad enn tidligere levert ut til kommunene flatpakket og mer teknisk avanserte, og det trengs derfor god

kompetanse for å gjøre dette arbeidet. Den videre satsingen på velferdsteknologi vil bidra til videre økning av oppdragsmengden for lageret. På bakgrunn av dette tilrår rådmannen å bevilge kr 0,65 mill. til et årsverk som hjelpemiddeltekniker.

Linje 89: Egenandel fysioterapi

I sak 12/17 i Utvalg for Levekår, møte 5.april 2017, ble det vedtatt at Sola kommune skal innføre egenandel for tjenester gitt av kommunale fysioterapeuter når det er utviklet et system for registrering og rapportering av egenandeler via Geric. Det er forventet at dette systemet er på plass tidlig i 2018. Rådmannen tilrår derfor å legge inn et inntektsbudsjett på kr 0,6 mill. fra 2018. Egenbetalingssatsene er innarbeidet i kapittel 6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger.

TJENESTEOMRÅDET SAMFUNNSUTVIKLING

Linje 90: Omstilling Samfunnsutvikling

Rådmannen viser til kapittel 2.5 Omstilling. Omstillingsbidrag fra tjenesteområdet Samfunnsutvikling er på kr 2,191 mill. i 2018.

Fagstab Samfunnsutvikling

Linje 91: Analyseverktøy FME og ArcGis

FME OG ArcGis er verktøy som gjør det enkelt å hente ut og transformere tabeller, databaser og geografiske data på tvers av filformat. Resultat kan fremstilles i interaktive kart eller eksporteres til egnet format for bruk i prognoser, planarbeid (handlings- og økonomiplaner, skolebruksplaner og barnehagebruksplaner), saksbehandling, trafikk-sikkerhetstiltak og mye mer. Verktøyet er også godt i forbindelse med avstemming av tjenestetilbud med antatt fremtidig etter-

spørsmål. I 2017 ble det bevilget penger til kjøp av analyseverktøy. Rådmannen tilrår å redusere bevilgningen med kr 0,08 mill. i 2018 og resten av planperioden som følge av verktøyet ble kjøpt i 2017. Kostnader for årlige lisenser påløper og disse dekkes av resterende midler bevilget i HØP 17-20.

Linje 92: Kommunedelplan Forus, IKDP

Styret i IKDP Forus vedtok i sitt møte 15. april 2015 at Sola kommune i 2018 skal betale kr 0,18 mill. I vedtaket til Handlings- og økonomiplan 2015-2018 ble det bevilget kr 0,2 mill. til dette formålet. Rådmannen tilrår å redusere bevilgningen med kr 0,02 mill. i 2018. Nedtrapping av kostnader gjennomføres i henhold til budsjettvedtaket i styret til IKDP Forus.

Linje 93: Samskaping, Smartby og medvirkning i kommuneplanen

I det pågående arbeidet med kommuneplanen er samskaping etablert som en plattform for samfunnsdelen, og planen legger rammer for kommunens Smartby-arbeid. Kommuneplanen skal på høring i løpet av 2018, og for å sikre forankring og implementering av planen vil det bli lagt opp til utprøving av nye metoder for medvirkning. Det er behov for midler til å stimulere kommunens arbeid med samskaping, Smartby og aktiviteter for innbyggerinvolvering og medvirkning. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,39 mill. i 2018 for de nevnte formålene, kr 0,4 mill. i 2019 og 2020, og deretter foreslås det en nedtrapping til kr 0,15 mill. i 2021.

Linje 94: Reisevaneundersøkelse Byvekst-avtale

I henhold til byvekstavtalen mellom Rogaland fylkeskommune og de fire kommunene på Nord-Jæren, skal det årlig gjennomføres reisevaneundersøkelser som en del av indikatorsettet for måloppnåelse. Reisevaneundersøkelsen skal gi informasjon om hvordan investeringer innenfor byvekstavtalen bidrar til endring av reisevaner i retning av økt bruk av kollektiv, sykkel og gange. Kostnadene ved reisevaneundersøkelsen deles mellom avtalepartene, og Sola kommune sin del er kr 42.000 per år.

Eiendom

Linje 95: Bygg og anlegg som tas i bruk, FDV-kostnader

Nytt rådhus, nytt sykehjem i Sola sentrum, utbygging av Dysjaland skole og Storevarden skole tas i bruk i planperioden. Videre skal A-blokken på det gamle rådhuset rives, samt Helsehuset og Soltun avhendes. Dette gjør at kommunens kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av bygg og uteanlegg, samt renhold, vaktmestertjenester, forsikringer og energi endres. Tabellen under viser hvilke bygg som medregnes per år, med utgangspunkt i rådmannens forslag til HØP 18-21. Reduksjon som følge av avhending av eiendom fremkommer ikke i tabellen, men er tatt til fratrekk i beregningen av kommunens FDV-kostnader. Rådmannen har ikke sett det mulig å beregne FDV-kostnader for prosjekt 29080 *Skolebruksplan, ny skole Sentrum/Åsen*, og dette vil bli beregnet ved neste rullering av handlings- og økonomiplanen.

TABELL: BYGG SOM MEDREGNES I ENDRET FDV-KOSTNADER I PLANPERIODEN

Prosjekt-nummer	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
19016	Nytt rådhus			x	x
29060	Skolebruksplan, Dysjaland skole	x	x	x	x
29079	Skolebruksplan, Storevarden skole		x	x	x
39052	Ny sjukeheim Sola sentrum			x	x
39087	Småhus, midlertidige/permanente	x	x	x	x
39093	4 boliger med base, Kjeldsberg ring		x	x	x
39098	6 boliger med base, pilotprosjekt				x
49024	Skytehall Forus Bedriftsarena		x	x	x

Det er samtidig fokus på å redusere energikostnader og virksomhet Eiendom har satt i gang en rekke tiltak som skal redusere kostnadene på energi som blant annet; omlegging av SD-anlegg på Dysjaland skole og Dysjalandshallen, sensorer/styring på lys, og ny avtale for kjøp av strøm.

På bakgrunn av dette tilrår rådmannen å redusere budsjettet for FDV-kostnader med kr 1,45 mill. i 2018 med videre reduksjon i 2019, og deretter en opptrapping i 2020 og 2021.

Linje 96: Redusert vedlikehold, Eiendom

Rådmannen tilrår å redusere budsjettet for vedlikehold hos virksomhet Eiendom med kr 0,6 mill. i 2018 og 2019. Dette medfører lavere aktivitetsnivå for vedlikeholdsprosjekter på Eiendom. I resten av planperioden foreslås det at reduksjonen reverseres, og aktivitetsnivået for vedlikehold går tilbake til samme nivå som var før 2017.

Linje 97: Reduksjon lisenser ISY Park

Virksomhet Eiendom bruker et forvaltnings-system for utendørsanlegg i kommunen som heter ISY Park. Rådmannen tilrår å redusere antallet av ISY Park brukerlisenser fra fem til én fra og med 2018, noe som medfører en

reduksjon i budsjettet med kr 0,04 mill. i 2018 og i resten av planperioden.

Linje 98 og 99: Arbeidstreningssaksjonen

I Utvalg for Levekår den 5. april 2017, sak 13/17 *Status sosialhjelp – aktivitetsplikt, opprettelse av arbeidstreningssaksjonen*, ble det vedtatt å opprette en arbeidstreningssaksjon. Rådmannen foreslår å overføre kr 0,45 mill. fra seksjon Park og Gravlund til den nye seksjonen Arbeidstrening. Det er planlagt at arbeidstreningssaksjonen skal utføre tjenester som Park og Gravlund tidligere kjøpte eksternt. Rådmannen tilrår videre å bevilge kr 0,05 til arbeidstreningssaksjonen for blant annet kjøp av verktøy og arbeidsklær. Arbeidstreningssaksjonen vil også få overført en arbeidsleder fra Park og Gravlund i løpet av 2018, dette vil kun være en omdisponering av lønnsmidler innenfor virksomheten og vil ikke utløse endring i budsjettet. I investeringsbudsjettet, under samlebevilgningen formål uteareal, ble det prioritert midler i 2017 til å investere i bygg og transport for arbeidstreningssaksjonen. Ved gjennomføring av disse tiltakene vil det være mulig å starte opp Arbeidstreningssaksjonen i 2018.

Linje 100: Overføring av budsjettmidler fra Eiendom til Boligkontoret

I januar 2017 ble det som et prosjekt etablert et boligkontor under tjenesteområdet Levekår. Boligkontoret har i løpet av 2017 fått overført oppgaver som tidligere har vært utført av virksomhet Eiendom. Alle oppgavene er nå samlet hos boligkontoret. Rådmannen vurderer at samordning av tjenester under ett boligkontor har vært vellykket, og etter en gjennomgang av prosjektet er det besluttet at et boligkontor skal organiseres under Levekår i ordinær drift. For at boligkontoret skal kunne driftes forsvarlig med de arbeidsoppgaver som nå er lagt til kontoret er det nødvendig å overføre budsjettmidler tilsvarende 0,65 stilling fra Eiendom til Boligkontoret. I tillegg overføres det kr 0,2 mill. i driftsmidler til boligkontoret. Rådmannen tilrår å overføre totalt kr 0,65 mill. fra virksomhet Eiendom til Boligkontoret i 2018. Denne linjen må sees i sammenheng med linje 77 under tjenesteområdet Levekår.

Linje 101: Endring i tilsynsordningen kveldstid – svømme- og idrettshaller

Rådmannen har sett på mulighetene for å effektivisere/endre tilsynsordningen på kveldstid. En ser blant annet på muligheter for at teknisk vakt kan ha tilsyn av blant annet vannkvalitet i alle svømmehallene på kveldstid, samt en samordning av tilsynsvakt på Sola Stadion/ Åsenhallen/Solahallen. Dette vil medføre at de ansatte får et større ansvar- og arbeidsområde, og det vil ikke være mulig å foreta vedlikeholdsoppgaver på kveldstid. Kommunen må også i større grad engasjere frivillige og idrettslag til tilsynsoppgaver. Endringen vil medføre at antall ansatte på kveldstid i seksjon Idrett og Bad vil bli redusert med minimum én stilling, fra fire til tre personer. Rådmannen tilrår å redusere

budsjettet med kr 0,6 mill. i 2018 og videre i planperioden.

Linje 102: Redusere offentlig bading fra sju dager til seks dager i uken

Rådmannen tilrår å redusere offentlig bading fra sju dager til seks dager i uken, og herav redusere budsjettet med kr 0,1 mill. i 2018 og videre i planperioden. Sammenlignet med Sola kommune sine nabokommuner, har Sola kommune høyest dekning når det gjelder antall innbyggere per svømmehall.

TABELL: SVØMMEHALLER BRUKT TIL OFFENTLIG BADING PER INNBYGGER

	Antall svømmehaller	Antall innbyggere per svømmehall
Sola	3	8 672
Sandnes	2	37 749
Stavanger	6	22 122
Klepp	1	19 042

*Varmtvannsbasseng er ikke inkludert

Linje 103: Redusere kjøp av varer og tjenester

Som en videreføring av innsparinger vedtatt i f-sak 02/2017 – Inndekning av mindreinntekt skatt 2017, behandlet i formannskapet 29. august 2017, tilrår rådmannen å redusere budsjettet til kjøp av varer og tjenester hos virksomhet Eiendom med kr 0,6 mill. i 2018 og videre i planperioden. Det er tiltenkt å erstatte noen eksterne tjenester ved å benytte interne ressurser i større grad. Samtidig er det sett på muligheter for å redusere kostnader knyttet til kjøp av varer, deriblant på renholds- midler hvor det ble inngått ny avtale i 2016 som medførte reduserte kostnader.

Linje 104: Overføre ansvar av flagging til lag og foreninger

Ansvar for flagging ligger per i dag hos virksomhet Eiendom. Det er en ressurskrevende arbeidsoppgave, og i henhold til Hovedtariffavtalen skal det utbetales to timer lønn per uttrykk. Det vil tilsi at det medgår fire timer per flaggdag per person som må rykke ut i forbindelse med flaggheising. Rådmannen foreslår å overføre ansvar for flagging for deler av den kommunale bygningsmassen til arrangører. Disse og lag og foreninger vil bli noe kompensert for denne arbeidsoppgaven, men tiltaket vil totalt sett gi en besparelse. Rådmannen foreslår å redusere budsjettet til virksomhet Eiendom med kr 0,15 mill.

Linje 105: Reduksjon i tilskudd til lag og foreninger

Kostra tall viser at Sola kommune sammenlignet med våre nabokommuner er blant de som gir mest i tilskudd til lag og foreninger. Rådmannen foreslår å redusere driftstilskuddet til lag og foreninger innen idrett med kr 0,25 mill. i 2018 og videre i planperioden, inkludert indirekte tilskudd på kr 0,05 mill. på kostnader knyttet til vedlikehold og utskifting av nett i håndball- og fotballmål som per i dag dekkes av driftsbudsjettet til Eiendom. Rådmannen ønsker å påpeke at de lag og foreninger som blir tildelt mer ansvarsoppgaver i forbindelse med endring i tilsynsordningen (jamfør linje 101), vil bli skjermet i forhold til reduksjon i tilskudd.

Linje 106: Renhold overført fra Levekår

Som del av omlegging av renholdet på de tre institusjonene, Sola sjukeheim, Soltun og TABO ble det i vedtatt HØP 2017-2020 lagt inn en delårseffekt i 2017 på kr 0,65 mill.

Rådmannen tilrår å bevilge resterende kr 1,29 mill. som en helårseffekt i 2018. Midlene er finansieret fra levekår og må ses i sammenheng med innsparing på renhold linje 71 i driftsrammetabellen.

Kommunalteknikk

Linje 107-110: Driftskostnader VAR

Linjene samler driftskostnader for seksjonene vann, avløp og renovasjon. I.V.A.R. skal i løpet av de neste årene oppgradere både vannbehandlingsanlegg og renseanlegg for avløp, samt nytt sorteringsanlegg for renovasjonen. Dette medfører høyere drift- og kapitalkostnader for I.V.A.R., og disse kostnadene vil bli fordelt ut på medlemskommunene. I tillegg er det behov for å kjøpe spillvannskapasitet i Sandnes kommune sitt avløpssystem «avløp vest» i 2020. Dette er for å kunne ha kapasitet på avløpssiden til utbyggingen i Sola sentrum, samt den fremtidige boligutbyggingen som er tiltenkt i Bærheimsområdet. Med bakgrunn i dette vil driftskostnadene for VAR-seksjonen øke, og det vil dermed være behov for å øke gebyrene for VAR i Sola kommune de nærmeste årene. Alle VAR-kostnadene er 100 prosent gebyrfinansierte. Oversikt over alle gebyrer finnes i kapittel 6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger.

Linje 111: Akutt miljøforurensning

Det er behov for å ha midler til rådighet når det oppstår akutt miljøforurensning. Det er hovedsakelig tiltenkt midler til å dekke kostnader i forbindelse med oljeforurensning i kanaler og resipienter. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,05 mill. i 2018 og videre i planperioden for dette formålet.

Linje 112: Redusert asfaltering

Rådmannen tilrår å redusere budsjettet på asfaltering hos virksomhet Kommunalteknikk, seksjon vei, med kr 0,2 mill. i årene 2018 og 2019. Dette medfører lavere aktivitetsnivå for asfalteringsprosjekter hos Kommunalteknikk. For å unngå et etterslep på asfalteringsprosjekter foreslås det å reversere innsparingen fra og med 2020 og ut resten av planperioden.

Areal

Linje 113 og 114: Prosjektleder kloakkering Kolnes

Kommunestyret vedtok ved behandlingen av Handlings- og økonomiplan 2015-2018 å opprette en midlertidig stilling som prosjektleder for kloakkering på Kolnes til en kostnad av kr 0,8 mill. årlig. Stillingen finansieres fullt

ut gjennom bruk av fond for spredte avløp.

Prosjektet er i løpet av 2017 blitt avsluttet.

Rådmannen tilrår å reversere budsjettering av lønnsutgifter med tilhørende bruk av fond fra 2018.

Linje 115 og 116: Programvare og lisenser vei

I forbindelse med arbeid med prosjektering av vei har virksomhet Areal behov for å kjøpe en programvare som kan bistå dem i dette arbeidet. Uten dette verktøyet vil virksomheten være avhengig av eksterne konsulent-tjenester for utredninger. Rådmannen foreslår å budsjettere med kr 0,12 mill. til innkjøp av programvaren, samt intern opplæring av programvaren i 2018. Videre i planperioden foreslår rådmannen å budsjettere med kr 0,06 mill. til årlig lisens av programvaren. Utgiftene knyttet til programvaren og lisensen vil være 100 prosent gebyrfinansiert.

3. Kommunens utvikling

Sola kommune, som resten av regionen, er nå inne i en tid hvor ringvirkningen av lav oljepris og nedbemanning i oljesektoren gir reduserte skatteinntekter for kommune. Olje- og gasssektoren vil trolig ikke kunne løfte veksten i norsk økonomi i samme grad som i årene vi har bak oss. Kommunen står derfor ovenfor store endringer i årene fremover, og det er nå og i løpet av de nærmeste årene kommunen har et handlingsrom for å forberede fremtidens utfordringer. For å lykkes må kommunen være en aktiv pådriver, og systematisk ta i bruk nye måter å arbeide på, internt, men ikke minst i samspill med innbyggerne, lag og foreninger og næringslivet.

3.1. Oljekrise – på vei inn i en ny tid

Sola kommune har de siste årene opplevd en kraftig konjunkturedgang med tilhørende lav økonomisk vekst. Ringvirkningene av lav oljepris og nedbemanning i oljesektoren er fortsatt tydelige, og vil med stor sannsynlighet vedvare i perioden – arbeidsledigheten har økt og skatteinntektene blitt redusert. Men flere mener nå at «bunnen er nådd»: Norsk olje kan produseres til konkurransedyktige priser, og arbeidsledigheten ser ut til å gå noe ned. Likevel har kommunens økonomiske rammebetingelser endret seg og inntektsgrunnlaget er svekket.

Økt arbeidsledighet, herunder flere langtidsledige, og lavere lønninger, gir reduserte skatteinntekter for kommunen. Det er mye som tyder på at kommunens økonomi går inn i ny fase hvor vekstutsiktene er endret og ikke øker i takt med behovene. Dette vil medføre en reell innstramming av kommunens økonomiske rammer, og vil stille større krav til vår evne til omstilling og endring.

Kommune og innbyggerne sammen skape rom for å endre, tilpasse og fornye velferden, til tross for strammere økonomiske rammer

For å få til en slik kursendring må kommunen være en aktiv pådriver og systematisk ta i bruk nye måter å arbeide på, internt, men ikke

minst i samspill med innbyggerne, lag og foreninger og næringsliv.

3.2. Kommuneplanen

Arbeidet med å utarbeide kommuneplanen 2019-2035 fortsetter i tråd med planprogrammet. Samskaping er det overordnede grepet, og det arbeides med å forankre denne måten å jobbe på både internt, politisk og blant innbyggerne, jamfør punkt 3.5. Det er lagt opp til at kommuneplanen, uten innsigelser, blir endelig vedtatt i kommunestyret før jul 2018.

3.3. Folkehelse

Arbeidet med folkehelseplan fortsetter. Fokus vil være på å implementere gode rutiner for oversiktsarbeidet, jamfør folkehelseloven. Kommunen deltar i et prosjekt i regi av KS med dette som formål.

Arbeidet med oversikt over folkehelse viser at de fleste innbyggerne i kommunen har god helse og gode forutsetninger for å leve et godt liv. Kommunen har identifisert to hovedutfordringer for folkehelsen i Sola de neste fire årene. Disse vil ligge til grunn for arbeidet med folkehelsestrategien:

1. Frafall fra videregående skole.

Frafallet fra videregående skole for solaelever er nesten like høy som i landet for øvrig. Utdanningsnivå henger tett sammen med forventet levealder og risiko for levekårs- og helseutfordringer. Frafall

fra videregående skole kan derfor få store omkostninger både for den enkelte og for samfunnet. Frafall er et symptom på sammensatte problemstillinger. Dette krever tidlig innsats rettet mot barn og unge, og god samordning mellom ulike tjenestetilbud.

2. Sosial tillit og tilhørighet.

Kommunen har de siste årene vært preget av rask vekst og høy inn-, ut- og internflytting. Mange pendler mellom arbeidssted og bosted i andre kommuner, og benytter kultur- og fritidstilbud i andre kommuner enn Sola. Dette kan få konsekvenser for den sosiale støtten og tilhørigheten den enkelte opplever. Dette bør ses i kombinasjon med økonomiske nedgangstider, økende arbeidsledighet og økt innvandring fra kriserammede områder.

Disse utfordringene henger godt sammen med regjeringens ønske om å inkludere psykisk helse som en likeverdig del av folkehelsearbeidet. I regjeringens tiårige folkehelseprogram for kommunene, lagt frem i statsbudsjettet for 2017, er målsettingen å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet.

3.4. Trygge og gode oppvekstvilkår

Barn og ungdom skal ha en trygg og god oppvekst som gir gode utviklingsmuligheter. En god oppvekst innebærer god omsorg, tilhørighet og trygghet. Barn og unge må også få oppleve utfordringer og mestring.

Kommunen skal legge til rette for lærings- og fritidstilbud som skal stimulere barn og unges nysgjerrighet, interesser og ferdigheter – både fysisk og mentalt. Tjenestene skal være likeverdige og tilgjengelige for alle. Det skal

legges til rette for barn og ungdom som har behov for tilpasninger, og tilbudene skal kunne benyttes uavhengig av hvor i kommunen en er bosatt.

Barnehager, skoler og kultur- og fritidstilbud er sammen med frivillige lag og foreninger viktige arenaer der barn og unge gis rom for utfoldelse, lek og læring. Det er viktig for barn og ungdom å bli inkludert. Dette har betydning på alle arenaer der barn oppholder seg. Her har også foreldre en viktig rolle, og kommunen skal bidra til å skape økt bevissthet og kunnskap om inkludering og gode oppvekstmiljø.

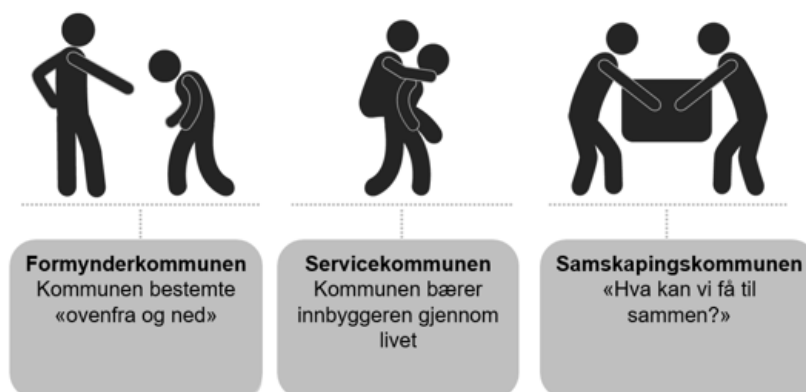
Familiesituasjonen og forhold som økonomi, helse og belastninger i familien har innvirkning på barn og unges utvikling. Det er derfor av stor betydning for barn og unge at familien kan få hjelp og støtte til å håndtere sine utfordringer. Tilbudene må være godt synlige og lett tilgjengelige, og de må kunne møte familiens behov.

3.5. Samskaping

Kommunen erkjenner at framtidens utfordringer ikke kan løses av kommunen alene. Fremtidens velferd er et felles ansvar der både kommunen og innbyggerne må bidra. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne og innbyggerne imellom er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Sammen med innbyggerne våre må vi finne nye måter å utvikle faglig, økonomisk og sosialt bærekraftige løsninger. *Samskaping* handler om nettopp dette: Kommunen skal ikke gjøre for innbyggerne, men *sammen med* innbyggerne. Kommunen må i større grad og mer systematisk invitere til, og bygge opp under, initiativ som kommer fra innbyggerne: Både med tanke på å utvikle bedre tjenester

og løsninger, og med tanke på gjennomføringen av disse.

Figur utviklet av Skanderborg og Asker kommune

Dette får konsekvenser for måten kommunen jobber på, både internt og i møte med innbyggerne. Skillet mellom de som bor i kommunen og de som jobber i kommunen må bygges ned. Kommunens medarbeidere spiller en viktig rolle for at vi skal lykkes. Blant annet må medarbeiderne få tillit og rom fra sine ledere til å kunne samskape. Lederne må bidra til tverrfaglig samarbeid, og skape nettverk mellom ulike aktører, både internt og eksternt. Men det vil også få konsekvenser for innbyggerrollen.

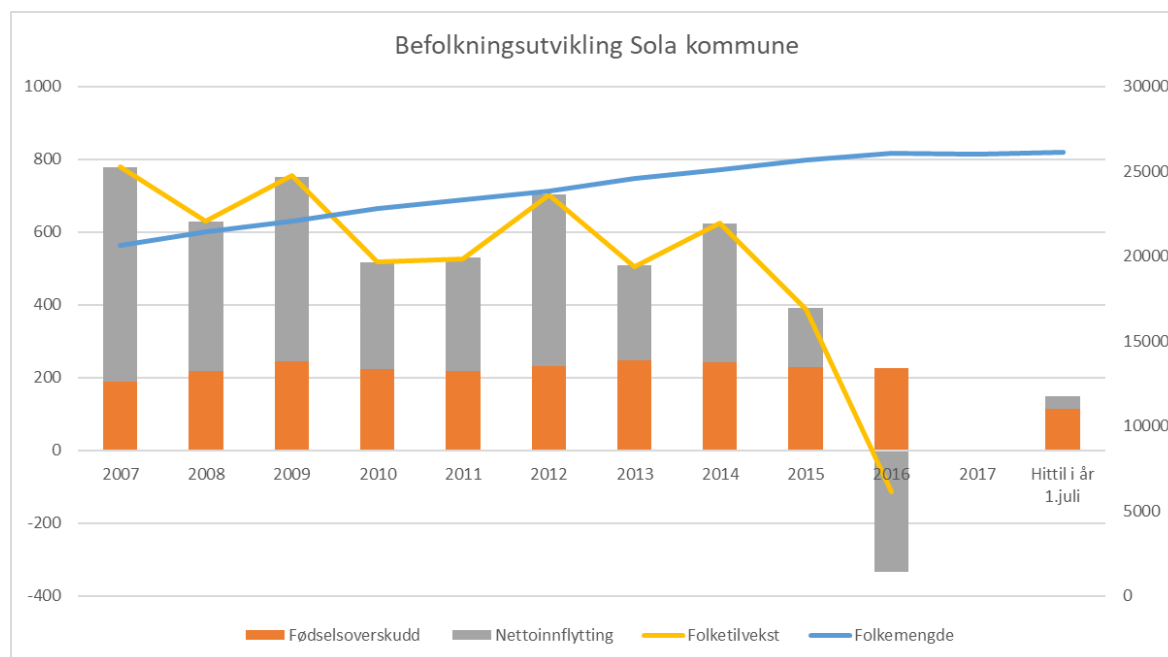
En slik omstilling er en langsiktig prosess. Kommunen bruker kommuneplanprosessen til å videreutvikle samskaping i hele kommunen. Kommunens frivillighets-politikk ses i sammenheng med dette arbeidet.

3.6. Befolkningsutvikling

Etter å ha vært en kommune med sterk befolkningsvekst i flere år ser vi nå at konjunkturedgangen i regionen har en negativ effekt på befolkningsveksten i Sola. Per 1. januar 2017 var det 26 016 personer fra mer enn 110 nasjoner bosatt i Sola kommune. Kommunegrensejusteringen ved Bærheim, som tredde i kraft 1.januar 2017, ga blant annet kommunen 34 nye innbyggere, men totalt ble kommunen 80 personer færre enn året før.

For 2017 viser tall fra SSB at både første og andre kvartal 2017 viser derimot tegn til svak, men positiv, befolkningsutvikling.

Figuren under viser at fødselsoverskuddet ligger relativt stabilt i kommunen, og befolkningsveksten svinger mest i takt med netto innflytting, summen av inn- og utflyttinger.

Kilde: SSB

3.7. Befolkningsframskrivninger

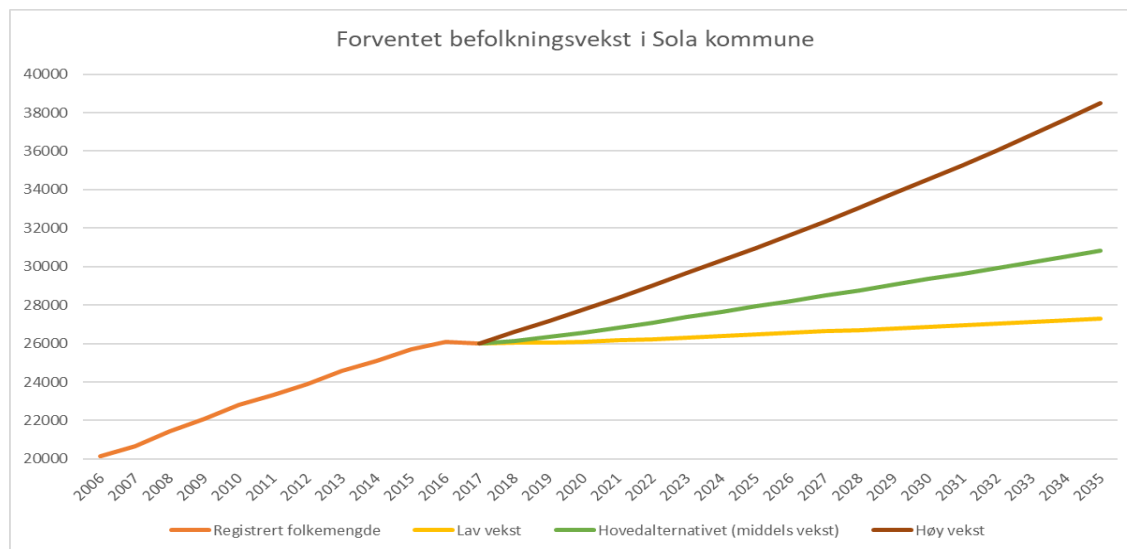
Befolkningsframskrivningen er en beregning av forventet utvikling, og skal ikke forstås som målsetting for ønsket befolkningsutvikling eller boligbygging i kommunen. Den gir derimot et anslag av hvor mange mennesker som vil bo i Sola i årene framover, fordelt på aldersgrupper og geografisk bosted.

Innflytting til regionen er sterkt knyttet til arbeidsmarkedet og muligheter for å få jobb. Usikkerheten i oljemarkedet gjør det derfor vanskelig å forutsi befolkningsutviklingen fremover. Det er derfor utarbeidet tre (lav, mellom og høy) alternative befolkningsbaner for befolkningsveksten i Sola. Formannskapet i Sola kommune vedtok i f-sak 06/2017 *Befolkningsframskrivninger 2017-2035*, møte 29. august 2017, at hovedalternativet (mellom-alternativet) skal legges til grunn for

videre planarbeid og økonomiske beregninger i Sola kommune.

Hovedalternativet legger til grunn 0,5 prosent vekst i 2017, 0,7 prosent vekst i 2018, 0,9 prosent i 2019 og for deretter å flate ut på 1 prosent vekst fra 2020. Dette gir en gjennomsnittlig befolkningsvekst på litt over 270 personer, eller 0,9 prosent, per år frem til 2035. Innbyggertallet vil vokse fra 26.016 (1. januar 2017) til nær 30.800 i 2035, og med hovedalternativet forventes kommunen å passere 30.000 innbyggere i 2033.

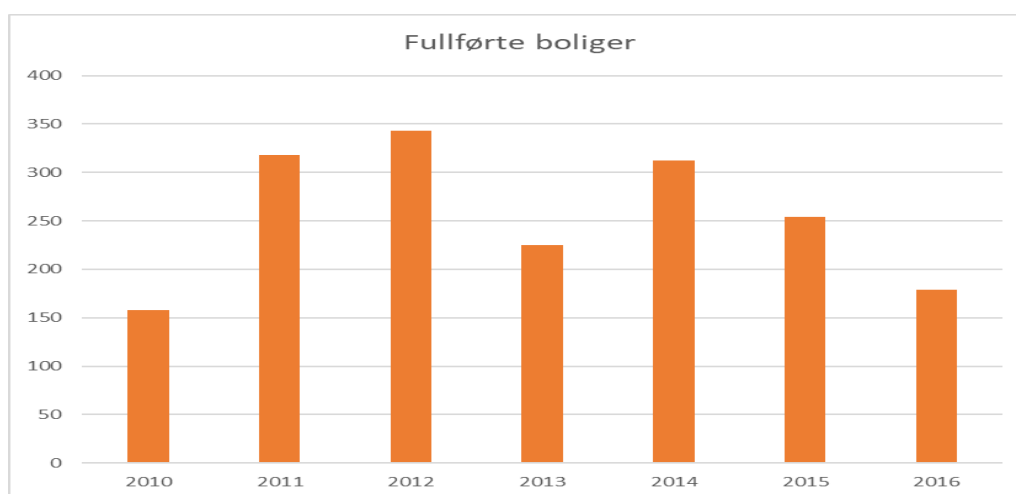
Hovedalternativet presenterer en mer moderat befolkningsvekst enn hva som har vært tilfelle tidligere år. Befolkningsprognosen gjenspeiler nedgangen i arbeidsmarkedet den siste tiden, samtidig som den viser en optimisme med tanke på at regionen klarer omstillingen vi må gjennom og/eller at oljeprisen tar seg opp igjen.

3.8. Boligbygging

I løpet av 2016 ble det ferdigstilt 179 boliger. Selv om dette er noe lavere enn året før (254

boliger), og boligsalget går noe saktere enn før, er det fortsatt stor utbyggingsaktivitet i kommunen, på tross av konjunkturedgangen.

I arbeidet med befolkningsframskrivingen kartlegger kommunen hvert år boligbyggepotensialet innenfor kommunens grenser. Årets kartlegging viser at boligbyggepotensialet er langt større enn hva som er beregnet boligbyggebehov i hovedalternativet de kommende årene.

Det antatt reduserte boligbehovet gir et handlingsrom som i tiden framover bør utnytted til en best mulig geografisk

prioritering av boligbyggingen. Samordnet areal- og transportplanlegging, og altså fortetting langs kollektivaksene og i sentrumsområdene, er et tydelig styringssignal gitt både nasjonalt, regionalt og i kommuneplanen 2015-2026. Utnytting av ledig skole- og barnehagekapasitet bør i større grad vurderes når rekkefølge for utbyggings-områder vedtas.

3.9. Sola og Tananger sentrum

Sola sentrum er i kommuneplanen definert som kommunesenter. Områdeplan for Sola sentrum ble vedtatt oktober 2013, og gjennomføringsmodellen ble endelig vedtatt i juni 2015. Gjennomføringsmodellen legger opp til en del infrastrukturinvesteringer, som sammen med områdeplanen, skal sikre realistiske og forutsigbare rammevilkår for utbyggerne i Solakrossen. Per september 2017 pågår det følgende planprosesser midt i sentrum: nytt sykehjem, nytt rådhus, ny kirke, og sentrumsbygg i Solakrossen 2. Like utenfor sentrum planlegges det omsorgsboliger med base, boliger (Sandesletta nord, Sandesletta sør, Mostunparken) og bilforretning. Sola sentrum skal bli et vitalt og blomstrende sentrum med forretninger og folkeliv.

Tananger sentrum er definert som lokalsenter. Prosessen med områdeplan for Tananger sentrum har avdekket mange utfordringer mellom det å bevare det lokale, maritime miljøet og legge fremtidsrettede planer for økt nærings- og boligutvikling. I tillegg skal det legges til rette for et forbedret kollektivnett. Stort engasjement rundt planen har initiert en bred medvirkningsprosess i høringen med åpne kontordager, befaring og workshop. Planen forventes til annengangsbehandling vinteren 2017/2018.

3.10. Stavanger lufthavn, Risavika og Forus

Sola kommune er vertskommune for tre viktige næringsområder i regionen; Stavanger lufthavn, Risavika og Forus.

Lufthavnen er et svært viktig logistikknytepunkt for fylket og regionen. Kommunedelplan for Stavanger lufthavn Sola ble vedtatt

våren 2017. Planen legger til rette for del av ny parallell rullebane, bussveitrasé fra Sola sentrum via Sømmevågen til terminalområdet på lufthavnen, privat parkering og utvidelse av næringsområde. Videre legger planen til rette for en fremtidsutvikling for lufthavnen med åtte millioner passasjerer i 2040.

Risavika havn er også et viktig logistikknytepunkt for fylket og regionen, og en stor arbeidsplass innen havneformål og energi-relaterte funksjoner først og fremst knyttet til oljevirkksomheten i Nordsjøen. Det skal blant annet i de nærmeste årene jobbes med oppfølging av tiltak identifisert i Risavika-rapporten. Dette er i et samarbeid med Rogaland brann og redning IKS, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, virksomhetene i Risavika, Stavangerregionen Havn IKS, med flere.

Forus er et område som har utviklet seg til å bli et av Norges viktigste næringsområde. Gjennom arbeidet med interkommunal kommunedelplan for Forus har Sandnes, Stavanger og Sola kommuner en felles ambisjon om å videreutvikle Forus som et næringsområde av nasjonal og regional betydning. Planen har en tidshorisont frem til 2040, og forventes ferdigstilt i 2019.

3.11. Nye trusler i en ny tid

Kommunens overordnede mål for samfunnssikkerhetsarbeidet er *Ansvar for hverandre*. Dette vektlegges i kommunens plan- og styringssystem og skal ivareta befolkningen, kritiske samfunnsfunksjoner og næringslivets behov for sikkerhet og trygghet.

Samfunnssikkerheten påvirkes både av utviklingen i vår egen kommune og region, men i stor grad også av globale utviklings-trekk. Utvikling og konflikter i andre deler av

verden har konsekvenser for vår egen sikkerhet.

En viktig forutsetning for god risikostyring er at vi forstår de særskilte utfordringene som gjelder oss. Risikobildet på overordnet nivå kartlegges hvert fjerde år gjennom kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS). Revidert utgave forelegges kommunestyret vinteren 2017/2018, og skal gi grunnlag for gode beslutninger i de kommende årene. Analysen omfatter Sola kommune, men vil i tillegg ha et regionalt perspektiv. Også på virksomhetsnivå kartlegges risiko gjennom ROS og alle skal nå ha egen beredskapsplan.

En epidemi, et langvarig bortfall av strøm-forsyning, en stor gasseksplosjon eller et terroranslag kan ikke håndteres innenfor en sektor alene, eller på et enkelt nivå i forvaltningen. Hendelser som dette har store konsekvenser for samfunnet og det er et komplisert aktørbilde. Det er dessuten andre enn de profesjonelle redningsressursene som får store utfordringer i håndtering av flere av de mest alvorlige hendelsene. Bidrag fra privat

næringsliv, frivillige organisasjoner, lokal-samfunn og enkeltpersoner er også viktig.

For Sola kommune er det i planperioden behov for at vi særlig styrker vårt arbeid innenfor:

- teknologisk sårbarhet
- klimatilpasning
- forebyggende sikkerhet (tilpasset den sikkerhetspolitiske situasjonen)
- terror
- samarbeid og samvirke, internt og eksternt
- egenbeskyttelse.

3.12. Smartby-satsing

Sola kommune har startet arbeidet med å bli en smartby-kommune. Mange felles globale utfordringer og sammenfallende faktorer utfordrer byer og tettsteder til å finne nye og smartere løsninger på viktige samfunns-utfordringer. Det er lagt opp til at kommuneplanen skal avklare mål for kommunens smartby-satsing.

4. Tjenesteområdene

Gode og tilpassede kommunale tjenester er viktige for innbyggernes livskvalitet, velferd og folkehelse. Redusert økonomisk handlingsrom stiller store krav til oss og skaper behov for nye løsninger og nye måter å jobbe på. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne og innbyggerne imellom, er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Kommunens mål er fortsatt å levere god tjenester til innbyggere i framtiden.

Kapittel 4 Tjenesteområdene er inndelt som følger:

- 4.1. Tjenesteområdet Oppvekst og kultur
- 4.2. Tjenesteområdet Levekår
- 4.3. Tjenesteområdet Samfunnsutvikling
- 4.4. Politisk nivå
- 4.5. Rådmannsnivå med staber

4.1. Tjenesteområdet Oppvekst og kultur

Hovedmål

inkluderende og trygge arenaer for barn og unges utvikling samt læring i en atmosfære av omsorg, respekt, tillit og mestring.

B: Vi skaper gode oppvekstsvilkår gjennom

TABELL: DELMÅL OPPVEKST OG KULTUR

B 1	Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge gjennom tidlig innsats og ved å legge til rette for god fysisk og psykisk helse hos den oppvoksende slekt.
B 2	Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å utvikle høy kvalitet på samspillet mellom foresatte og kommunens arenaer, gjennom barn og unges medvirkning og et høyt kompetansenivå hos ansatte.
B 3	Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å inkludere alle og legge til rette for læring og lek gjennom høy kvalitet på barnehage, skole og fritidsaktiviteter.
B 4	Kommunen skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å legge til rette for et kulturelt mangfold med vekt på respekt og toleranse, og ved å arbeide aktivt for å utvikle en mobbefri barne- og ungdomskultur med vekt på sosialt samspill og utvikling av god relasjonskompetanse.

Mål og satsingsområder i planperioden

Tilhørighet og ferdigheter til å mestre utfordringer har vesentlig betydning for en god oppvekst. Vi vil derfor satse bredt på inkluderingsarbeid og psykisk helsearbeid.

VI i Sola er en felles satsing på tvers av virksomhetene i Oppvekst og kultur. Målet for satsningen er inkludering og en mobbefri barne- og ungdomskultur. Dette er et flerårig

samarbeid med Læringsmiljøsentret ved Universitet i Stavanger (UiS). Arbeidet med dette prosjektet holder fram også neste år.

Det vil være en felles satsning på å styrke barn og unges psykiske helse. Nasjonale undersøkelser og forskning viser at psykisk helse blant barn og unge er en folkehelseutfordring. På bakgrunn av denne kunnskapen, samt data fra egen kommune, vil vi rette innsatsen på

flere nivåer. Det er viktig at barn og unge som sliter blir sett, og at gode og virksomme tiltak er lett tilgjengelig. Samtidig er det viktig å satse på mer universelle forebyggende tiltak med formål å styrke barn og unges forutsetninger for å mestre utfordringer.

Barn og unge som ikke får hjelp når de lever i en vanskelig situasjon, vil ofte utvikle vansker. Dette kan få konsekvenser for dem på flere områder, som psykisk helse og mangelfull skolegang. Vi viderefører satsningen på avdekking og oppfølging av utsatte barn. Dette er et samarbeid mellom Oppvekst og kultur, Levekår og spesialisthelsetjenesten.

Brukererfaringer er sentralt i utforming av tjenester. Et godt samarbeid med barn og foreldre er en forutsetning for å kunne gi god og riktig hjelp. Vi skal ha et tydeligere fokus på den enkeltes medvirkning, og legge til rette for god dialog, slik at barn og foreldre deltar og har innflytelse på hjelpetilbud.

4.1.1. Fagstab Oppvekst

Fagstaben har en koordinerende funksjon og skal bidra til helhet og fagutvikling i tråd med nasjonale føringer. Staben ivaretar kommunens myndighetsoppgaver, formidler kommunale midler og utøver kommunens tilsynsplikt overfor barnehager, skoler og skolefritidsordninger. På det administrative området utføres støtte- og samordningsfunksjoner, herunder rapportering.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på om lag samme reelle nivå som i 2017.

Regjeringen har i forslag til statsbudsjett 2018 økt kommunenes frie inntekter med kr 200 mill. til tidlig innsats i barnehage og skole. Sola kommunes andel av denne økningen utgjør

kr 0,9 mill. På det nåværende tidspunkt er det ikke avklart hvordan disse midlene kan disponeres på en mest hensiktsmessig måte, og rådmannen foreslår derfor at midlene foreløpig legges på fagstab Oppvekst for videre fordeling når formål er klarlagt.

4.1.2. Skolene, SFO og Voksenopplæring

Mål og satsingsområder i planperioden

Sola kommune skaper en trygg oppvekst for barn og unge ved å legge til rette for et kulturelt og inkluderende mangfold i våre skoler med vekt på respekt og toleranse, og ved å arbeide aktivt for å utvikle en mobbefri barne- og ungdomskultur med vekt på sosialt samspill og utvikling av god relasjonskompetanse hos alle aktører i skolen.

Opplæringsloven med forskrifter, læreplanen Kunnskapsløftet med reviderte fagplaner samt statlige og kommunale vedtak og føringer gir føringer for skolenes hovedoppgaver:

- Ordinær tilpasset opplæring med Kunnskapsløftets kompetansemål som læringsmål
- Spesialundervisning for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen
- Særskilt språkopplæring for elever med annet morsmål enn norsk og samisk som ikke har tilstrekkelig kompetanse til å følge den vanlige opplæringen i skolen
- Skolefritidsordning som gir omsorg og tilsyn før og etter skoletid
- Voksenopplæring: Grunnskoleopplæring og spesialundervisning for voksne og norskopplæring for innvandrere i og utenfor det kommunale introduksjonsprogrammet.

Solaskolen består av 11 grunnskoler og Sola voksenopplæring. Det gis tilbud om SFO ved

alle skoler med barnetrinn. I tillegg er Læringscenteret og et forsterket skoletilbud ved Grannes skole for elever med store hjelpebehov en del av skoletilbudet i kommunen. Det er også egne innføringsgrupper for minoritetsspråklige elever ved Sola ungdomsskole og Sande skole.

Kommunestyret vedtok 15. juni 2017 revidert skolebruksplan for perioden 2017-2027. Planen sikrer god struktur og kapasitet til å møte endringer i elevtall i årene som kommer, og den sikrer alle elever gode fysiske rammevilkår. Skolebruksplanen legger de nærmeste årene opp til bygging av ny ungdomsskole i sentrum og ny barneskole på Jåsund. Det legges i tillegg opp til ombygging av Grannes skoles lokaler samt utvidelse av Storevarden skole og en del mindre ombygginger/tilpasninger på andre skoler.

Det vil fortsatt være en viktig arbeidsoppgave i perioden å sikre god tilgang av ansatte i skolen med godkjent og relevant kompetanse. Vekst i elevtall og et stort antall lærere over 60 år indikerer at behovet for godt kvalifiserte lærere vil være stort i årene som kommer. I tillegg skjerpes statlige krav til faglig fordypning i norsk, matematikk og engelsk, noe som øker behovet for videreutdanning. Sola kommune vil også ta del i ny desentralisert ordning for kompetanseutvikling av lærere som iverksettes høsten 2017. Ordningen vil legge til rette for etterutdanning for lærere samt fremme kollektive prosesser for profesjonsutvikling for å nå skolens overordnede sektormål. Kommunen legger dessuten vekt på å ha utdannede veiledere for studenter i praksis og for nyutdannede lærere, slik at disse tiltakene har høy kvalitet og bidrar til at lærere ønsker å arbeide i Sola kommune.

Dyktige lærere og god skoleledelse vil fortsatt være sentralt for kvalitetsarbeidet i skolen. Inneværende skoleår tar 25 lærere og en skoleleder videreutdanning gjennom statlig ordning for frikjøp, stipend og rektorskolen. Videreutdanning i norsk, matematikk og engelsk vil fortsatt ha prioritet for å kunne møte nye statlige kompetansekrav. I tillegg vil alle ansatte ved noen skoler kunne få etterutdanning gjennom desentralisert ordning for kompetanseutvikling nevnt ovenfor.

Det felles satsingsområdet i Solaskolen, Inkluderende læringsmiljø, vil prege skolens kvalitetsarbeid de kommende år. Det er utarbeidet en liste over kjennetegn på hva vi vil se i 2020 som resultater av denne satsingen. Denne gir retning på arbeidet og inneholder tegn på at vi nærmer oss målet om at alle elever opplever seg inkludert faglig, sosial og kulturelt. Følgende elementer vil være gjenstand for tett oppfølging fra skoleeiers side:

- Fortsatt økt kvalitet på klasseledelse og skolens vurderingspraksis (Vurdering for læring)
- Satsingen på Vi i Sola
- Spesialundervisning og særskilt språkopplæring
- Systematisk oppfølging av alle elevers fremgang.

I tillegg vil rådmannen se til at følgende momenter ivaretas og utvikles i samhandling med andre deler av tjenesteområdet og på tvers av tjenesteområdene:

- Inkluderende barnehage og skolemiljø – tildelt statlige prosjektmidler fra oktober 2017
- Oppfølging og videre arbeid med omlegging av drift ved Grannes ressurs-senter

- Kvalitetssikre kommunens arbeid med elevenes skolemiljø etter endring i Opplæringslovens § 9A
- Sikre og videreutvikle et forsvarlig system for drift og oppfølging av skolene i tråd med Opplæringslovens § 13.10
- Vurdere hvilken kompetanse skolene besitter for å kunne vurdere elevers behov for tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring
- Implementering av vedtatt IKT strategi for skolene i Sola
- Ny overordnet (generell) del av læreplanen (vedtatt 1.september 2017) og igangsatt fornying av fagplaner m.m.
- Inngå nye og reviderte partnerskapsavtaler med UIS 2018-2022
- Fortsatt utvikle kvalitet gjennom kvalitetssamtaler og skoleledernetverk
- Implementering av kvalitetsplan kommunal SFO.

Ordinært budsjettforslag

Grunnskole

Budsjett for 2018 videreføres på om lag samme reelle nivå som i 2017. Dette gjelder også videreutdanning av lærere m.m. Det er likevel en del reduksjoner i forslaget i forhold til 2017.

Demografikostnader er foreslått dekket inn innenfor budsjettrammen.

Styrkingstiltak 1-4 klasse: Beregnet øremerket statstilskudd til dette er beregnet som for året 2017 med ca kr 6,7 mill. Dette nivået videreføres i planperioden og budsjetteres også tilsvarende med utgifter til lærerstillinger for målgruppen.

Elever i 1. klasse som ikke kan norsk eller svært lite norsk, bør ha minimum én undervisningstime tilrettelagt opplæring per

dag, en økning på 1,75 timer á 60 min./uke det første året. Anslått kostnad er kr 1,44 mill. per år ut i fra 24 elever i 1. klasse i målgruppen. Det budsjetteres med halvårsvirkning fra høsten 2018, og helårsvirkning for øvrige år i planperioden.

På grunn av stor innvandring er det behov for å styrke særskilt språkopplæring. Det budsjetteres med delårsvirkning i 2019 og helårsvirkning fra 2020.

SFO-budsjettet nedjusteres også med i alt kr 0,46 mill. Det vises til egne linjer i driftsrammetabell med forklaringer kapittel 2.7.3.

I forslag til statsbudsjett 2018 har regjeringen lagt inn kr 100 mill. i øremerket tilskudd til tidlig innsats i skole og barnehage. For skolene innebærer dette at det blant annet skal innføres en samarbeidsplikt mellom barnehage- og skoleeier for bedre overgang fra barnehage til skole og SFO. På grunn av usikkerhet om hvor stor del av tilskuddet vil gjelde Sola, har rådmannen ikke foreløpig innarbeidet dette tilskuddet i HØP 18-21.

Voksenopplæring:

Elever i grunnskolealder får én uketime (á 60 min.) til opplæring på eget morsmål. Dette er organisert i regi av voksenopplæringen. Familieforeninger med store familier og mange barn i skolealder, gjør at tilbudet øker. Vi har hatt en stor økning i ansettelser av tospråklige lærere som en følge av at skolene melder inn større behov enn tidligere. Beregnet utgiftsøkning for dette er tatt inn og beregnet til kr 1,2 mill. i budsjettet.

Det har vært en stor økning i elever som har søkt og har krav på grunnskoleopplæring for voksne i regi av voksenopplæringen. Sola kjøper denne undervisningen fra Sandnes og Stavanger, da det ikke er kapasitet til å tilby

full grunnskoleopplæring her. Utgifter til dette er tilført budsjettet med kr 0,57 mill.

Det er ikke funnet dekning for følgende tiltak ved voksenopplæringen: Økte administrative oppgaver, herunder utvide merkantil ressurs til hel stilling, ansettelse av en person samt assistenter som skal jobbe utelukkende med introduksjonsprogrammet, og som skal ha ansvar for drift når skolen har ferie og fridager.

4.1.3. Barnehage

Mål og satsingsområder i planperioden

Nasjonal politikk har ført til at det er full barnehagedekning, og private barnehager får 100 prosent tilskudd. Denne milepælen gjør at det er stor interesse og forventning til at barnehageaktører leverer gode tjenester, og at området barnehage skal ha en viktig samfunnsmessig hensikt. Dette gjelder som en del av et utdanningsløp, og som en viktig brikke for å skape gode oppvekstmiljøer for alle barn. Milepælen betyr også at barnehagene fremover skal være transparente da samfunnet både satser på, og har interesse i, barns opphold der. Ny nasjonal Rammeplan (KD:2017) har hovedvekt på danning der barn ut fra sine forutsetninger og interesser skal oppleve mestring, lek og læring.

Sola kommune skal ha barnehager av høy kvalitet som innebærer god økonomistyring, gode funksjonelle bygg og uteområder, kvalifisert personal og godt pedagogisk arbeid i tråd med lovverk, samfunnsutvikling og forskning på området. Et mål fremover å rette fokus på hvordan byggenes tilstand fremstår. Ny forskning sier at drift og økonomi i større enheter gir mer robuste bygg og fagmiljø. Samtidig vil en også ha fokus på at barne-

hagens utemiljø fremstår som pedagogisk funksjonelle.

Barnehagebruksplan 2017-2027 ble vedtatt av kommunestyret 15. juni 2017, jamfør k-sak 43/17. Barnehagebruksplanen er et nyttig verktøy for å dimensjonere nok plasser for å innfri retten til plass. En utfordring i tider med svingende konjunkturer og usikre fremskrivingstall for befolkningsvekst. Antall søknader er påvirket av konjunktorene, og kommunen har opplevd en nedgang i behov for antall plasser. Regulering for å tilpasse tilbudet kan kommunen i hovedsak gjøre i de kommunale barnehagene. Planen revideres annen hvert år, oddetallsår, med tall fra SSB i juni partalls-år. Barnehageområdet består av 30 barnehager. Det er 18 private barnehager hvorav tre åpne barnehager og det er 12 kommunale barnehager. I tillegg senter for styrka barnehage som har innrettet tjenester til barnehagene i forhold til flerspråklig barn og barn med behov for spesialpedagogiske hjelp. Tjenesten retter seg mot både private og kommunale barnehager.

Kunnskapsdepartementet foreslår i høring datert 22. juni 2017 endring i barnehageloven både angående minimumsnorm for grunnbemanning og skjerpet pedagogisk bemanning. Målet er økt kvalitet og lik bemanning for både kommunale og private barnehager. 44 prosent pedagogtetthet gjelder fra 1. august 2017, og dette foreslås økt til 50 prosent i perioden. Grunnbemanning på 1:3 og 1:6 voksne for barn under og over tre år foreslås også i perioden.

Ny nasjonalt revidert strategiplan «Kompetanse mot fremtiden 2018-2022» kom 5. september 2017. Her skisseres arbeidet med barnehagebasert kompetanseutvikling,

og dette stemmer overens med Sola kommune sin satsing på medarbeiderskap.

Alle ansatte skal bidra med å samskape gode oppvekstmiljø for barna. Kvalitetsplanen «Den gode Solabarnhagen» som ble vedtatt i Utvalg for oppvekst og kultur 2. februar 2017, jamfør sak 4/17, skisserer fokus og arbeidsmåter for alle yrkesgruppene. Utdanningsdirektoratet har for første gang i 2016 tilrettelagt for utdanning både for styrere og for pedagogiske ledere. I Sola er det, fra både kommunale og private barnehager, åtte personer som fullfører styrerutdanningen høsten 2017, og åtte stykk som starter opp høst 2017 og fullfører 2018. Målet er at alle styrere i Sola skal ha videreutdanning i ledelse. Etterutdanningsmodul på 30 studiepoeng for pedagogiske ledere starter opp med fem personer. Det vil fremover oppfordres til at kandidater søker seg til denne ordningen

Kompetansestrategien ber også kommunene om å legge til rette for de andre yrkesgruppene. Barnehagemyndigheten er gitt oppgaven med å tilrettelegge for kompetansebygging lokalt. Over flere år har det vært et arbeid sammen med Jærkommunene om tilbud til assistenter for å ta fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Sola kommune har årlig åtte ansatte fra privat og kommunale barnehager i denne ordningen, og denne videreføres i 2018. Det satses videre i 2017-18 på kursrekke for assistenter «Voksenrollen» som et ledd i profesjonaliseringen av yrkesgruppen. Et stort fokus både sentralt og lokalt vil fremover bli implementering av ny Rammeplan av 2017.

Kommuneplanen 2015-2026 har blant annet mål om «En god oppvekst for alle», og arbeidsgiverpolitisk plan påpeker at en skal være «En lærende organisasjon». Prosjektet

sammen med Læringsmiljøsenteret om «VI i Sola – varig inkludering med verdighet og inkludering» er under utrulling. Pulje 1 og 2 er ferdig med kursene, og pulje 3 startet våren 17 og er ferdig høst 18. Et annet kompetansehevings arbeid som pågår «Kompetanse for mangfold». Prosjektet er initiert av Utdanningsdirektoratet (Udir.), og er barnehage- og skolebasert. Målet er kompetanseutviklingen i barnehage og skole med fokus på inkludering og mangfold. Prosjektet har som overordnet mål at kompetansen som utvikles skal videreføres til alle barnehager og skoler i kommunen. Dette er viktige tverrfaglige områder der innsatsen rettes mot å forbygge, avdekke uheldig adferd og lage gode omsorgs- og læringsmiljø noe som gjenspeiles i nasjonale formuleringer på kjerneaktivitet. Et viktig mål fremover i Sola er å være særlig opptatt av dette for alle barn, det vil si også barn med flerkulturell bakgrunn og barn som trenger ekstra støtte. Sola kommune har hatt omfattende opplæring både med VI i Sola og TI- Kvello-modellen som går inn i avslutnings-fasen. Arbeidet oppsummeres nå, og en benytter seg av å bruke den tverrfaglige kompetansen for å videreføre god hjelp tidlig for at barn og foresatte skal oppleve gode oppvekstmiljøer i barnehagen.

Opplæringen i forhold til «Entusiasme for endring» har pågått i 3,5 år og går nå over i ny fase. Barnehagene har gjennom dette tilegnet seg nye verktøy for å kunne jobbe godt som lærende barnehager. Dette sammen med innsatsen i FFF-arbeidet gjør at barnehagene nå står sterkere rustet i forhold til innovasjon og i møte med stadig nye utfordringer. En målsetting er at alle barnehager i Sola tar i bruk verktøyene i sitt daglige arbeid.

Udir har utarbeidet en Ståstedanalyse med kvalitetskriterier, noe flere barnehager velger å benytte seg av. Videre er Sola kommune i gang med å lage kriterier for god praksis, noe som er et nyttig redskap for å beskrive, dokumentere og videreutvikle god kvalitet.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettramme for 2018 er videreført på om lag samme nivå som i 2017. Rådmannen har i HØP 18-21 innarbeidet merutgifter knyttet til krav om økt pedagognorm og voksnetthet.

Som følge av redusert antall barn i kommunale barnehage foreslås reduksjon i budsjett med til sammen kr 2,5 mill. fordelt mellom kommunale barnehage som har overkapasitet.

I forslag til statsbudsjett 2018 har regjeringen lagt inn kr 100 mill. i øremerket tilskudd til tidlig innsats i skole og barnehage. For barnehagene innebærer dette penger til en ny tilskuddsordning for å rekruttere flere minoritetsspråklige barn i barnehage, gratis kjernetid for alle 2- og 3-åringer i asylmottak, og videreutdanning for barnehagelærere innen språkutvikling og språklæring. På grunn av usikkerhet hvor stor andel av beløpet vil gjelde Sola kommune, har rådmannen ikke innarbeidet dette tilskuddet i HØP 18-21.

4.1.4. Barnevern

Hovedmål – kobling mot kommuneplan

Barneverntjenesten i Sola skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

Arbeids- og ansvarsområder

Barneverntjenesten sine oppgaver er definert i Lov om barneverntjenester. Barneverntjenesten mottar bekymringsmeldinger, gjennomfører undersøkelser og kartlegger barn, unge og familienes behov og anbefaler tiltak. Barneverntjenesten iverksetter og evaluerer hjelpetiltak og omsorgstiltak. Hjelpetiltak iverksettes hovedsakelig i hjemmet, da i samarbeid med barn og familie. Tiltakene kan være kompenserende og/eller bidra til endring og utvikling. Noen ganger kan hjelpetiltak gis utenfor familien. Omsorgstiltak er tiltak som fosterhjem og institusjon. Barneverntjenesten har også tilsynsansvar i fosterhjem og på samvær, både for barn under omsorg og barn med krav om beskyttet tilsyn etter Lov om barn og foreldre.

Mål og satsningsområder i planperiode

- Tiltak som nytter
Barneverntjenesten skal iverksette tiltak som virker. De ansatte skal holde seg oppdatert på ny kunnskap, utvide sin kompetanse og ha økt fleksibilitet. For å iverksette og følge opp gode tiltak må vi se på hele tjenesten. Identifisere behov gjennom gode undersøkelser, lytte til barna og familiene, jobbe målrettet og effektivt samt ha gode verktøy og evalueringer. Samarbeid er et viktig stikkord.
- Barnets stemme
Barnas stemme er viktig i alle ledd av barneverntjenesten sitt arbeid. Vi skal fortsette å lytte til, samtale med og følge opp de barna vi er i kontakt med. Vedlikehold av gode verktøy og hjelpemidler er nødvendig. Barneverntjenesten deltar i prosjektet «Mitt Liv» i regi av Forandringfabrikken med Barnevernproffene.

- **Omdømme**
Innbyggerne skal være trygge på barneverntjenesten. Helhetsinntrykket skal være positivt. Et virkemiddel er åpenhet. Et annet er å øke kunnskap og forståelse om barnevernet og det arbeidet vi gjør. Vi vil nå ut til andre, bidra med informasjon og være proaktive. Herunder kommer samarbeid med andre instanser, kurs på tvers, opplæring og trygghet hos de ansatte, holdninger og stressmestring.
- **Arbeidsmiljø**
Et godt arbeidsmiljø gir gode medarbeidere og gode tjenester til familiene vi jobber med. Det er viktig med god rekruttering og ivaretagelse av de ansatte som allerede er i tjenesten. Opplæring, kompetanseutvikling og veiledning er viktig og nødvendig.

Ordinært budsjettforslag

I Rådmannens forslag til HØP 2018-2021 er det lagt opp til en viss nedgang i budsjett-rammen i forhold til vedtatt budsjett 2017. Dette er videreføring av budsjettendring fra k-sak 44/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 30.04.17* som følge av redusert mottak av enslige mindreårige flyktninger.

I forslag til statsbudsjett 2018 er det foreslått bevilget midler til forebyggende tiltak til barn, unge og familier, jamfør Barnevernsreform. Midler tildeles via rammetilskuddet og rådmannen har foreslått tilsvarende økning i budsjetttramme for barnevern, kr 0,9 mill. i 2018 og videre i planperioden.

4.1.5 Barn, ungdom og familietjenesten

Mål- og satsingsområder i planperioden

Barn, ungdom og familietjenesten skal oppleves som god, lett tilgjengelig og helhetlig for familier og samarbeidspartnere. Barn,

ungdom og foreldre skal oppleve å få god hjelp når de trenger det. Hjelpen skal være kunnskapsbasert og oppleves som nyttig. Bruker skal stimuleres til å medvirke i hjelpen som gis. Målet er å utvikle kompetanse hos barn, ungdom og foreldre slik at de kan mestre utfordringer nå og i fremtiden, og oppleve god helse og utvikling.

Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Gjennom ny *Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmede og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom* konkretiseres forskrifter for tjenesten, og forventningene til tjenestens innhold og organisering tydeliggjøres. Å endre praksis i tråd med føringene vil være hovedsatsingsområde. Fortsatt fokus på å øke andelen hjemmebesøk til nybakte familier knyttes til dette. For helsestasjonen planlegges opplæring i NBO (*Newborn Behavioral Observation*) for å øke kvaliteten på veiledningen til foreldre i hvordan de kan lese og tolke babyens signaler. Gjennom en gradvis økning av ressurser er helsesøster *litt mer tilstede* på barneskolene. I tillegg til bedre tilgjengelighet åpner dette for tettere samarbeid med skole slik at barn og foreldre kan få rask og tverrfaglig hjelp. Gjennom å fokusere på *ungdomshelse* som eget fagfelt vil en kunne utvikle et tilbud som oppleves som enda mer relevant og attraktivt, og slik øke sjansen for at ungdom som strever med sin seksualitet, kjønnsidentitet, relasjonen til andre, psykiske vansker etc. får hjelp.

Jordmortjeneste

Gjennom innkjøp av ultralydapparat vil jordmødrene kunne redusere stress og engstelse hos noen gravide, ved at de slipper å bli henvist til lege eller spesialist.

Da svømmebassenget i Helsehuset ikke lenger er tilgjengelig for de gravide, vil det bli tilbudt medisinsk yoga. Ved å legge til rette for gode levevaner, som kan redusere stress og øke velvære hos mor, vil en samtidig bidra til gode forhold for det ufødte barnet.

Familiesenteret

For å sikre reell brukermedvirkning får alle ansatte opplæring i FIT (*feedback informerte tjenester*). Veilederne innhenter slik informasjon om hjelpen oppleves som nyttig, og om det er noe veilederen bør gjøre annerledes for å fremme en god samarbeidsrelasjon. En får hjelp i vurderingen av når veiledningen kan avsluttes og om det bør henvises til andre hjelpere. Arbeidet med å finne frem til felles faglig plattform, hva som skal tilbys, og å utvikle gode kriterier for hvem som bør få særlig tett oppfølging (mobilt veiledningsteam) fortsetter.

Ungdomsteamet

Da bekymringsfull atferd synes å vise seg tidligere i alder, planlegges det å *prøve ut tiltak i en utvalgt barneskole* som kan bidra til at foreldre, skole, helsesøster og fritidsveileder sammen og systematisk kan gi enda bedre utviklingsstøtte.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen til Barn, ungdom og familietjenesten for 2018 er videreført på om lag samme nivå som i 2017.

4.1.6. PPT – Pedagogisk psykologisk tjeneste

Hovedmål og kobling opp mot kommuneplan

Hovedmålet for Oppvekst og kultur i kommuneplanen er; «*Vi skaper gode oppvekstsvilkår gjennom inkluderende og trygge arenaer for barn og unges utvikling, samt læring i en atmosfære av omsorg, respekt, tillit og mestring*». Sola PPT har utviklet en egen visjon og sentrale verdier som er utledet fra dette hovedmålet. Sola PPT sin visjon er: «*Inspirasjon til utvikling og mestring*». Sola PPT skal yte veilednings- og rådgivningstjenester av høy kvalitet for barn, unge og voksne med særlige utviklings- og opplæringsbehov. Vi ønsker at våre veilednings- og rådgivningstjenester inspirerer foreldre og pedagogisk personale, slik at de kan møte barn, unge og voksne med særlige opplæringsbehov på en måte som medfører at de opplever vekst, muligheter og mestring. Faglig bevissthet, åpenhet og lojalitet er sentrale verdier som skal ligge til grunn for arbeidet PPT gjennomfører både internt og eksternt.

Arbeids- og ansvarsområder for Sola PPT

PPT sine arbeidsoppgaver er hjemlet i § 5-6 i Opplæringsloven:

- Utarbeide sakkyndig vurdering der loven krever det
- Bistå skoler og barnehager med kompetanse og organisasjonsutvikling vedrørende barn med særlige opplæringsbehov.

TABELL: MÅL OG SATSINGSOMRÅDER I PLANPERIODEN

Resultatindikator/styringsparametere	Mål 2018-2021
Styrke arbeidet med inkludering ut mot barnehager og skoler. Sammenfallende med skolens og barnehagenes satsningsområde vedrørende inkluderende læringsmiljø (2016-2019)	Bistå skoler og barnehager med å utvikle inkluderende læringsmiljøer for alle barn (Lovverk, holdninger, kunnskap og metoder)
Videreutvikle systemorienterte arbeidsformer	- Fokus på strukturer for samhandling mellom PPT og skoler og barnehager - Bistå med kompetanse og organisasjonsutvikling - Vektlegging av systemteori i individualsaker
Levere faglig kompetente tjenester	- PPT skal ha utredningskompetanse på de høyfrekvente vanskegruppene - PPT skal ha oversikt over virkningsfulle tilretteleggingstiltak for de høyfrekvente vanskegruppene
Aktiv deltakelse og gjennomføring av VI i Sola – Varig innsats for verdighet og inkludering, ved forebygging, avdekking og stopping av mobbing	PPT skal bistå skoler og barnehager i alle tre faser ved implementeringen av VI i Sola

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen til PPT for 2018 er videreført på om lag samme nivå som i 2017. Det er foreslått en styrking tilsvarende ett årsverk som følge av demografi- og aktivitetsøkning, med halvårseffekt i 2018.

4.1.7 Kultur

Kultursektor i Sola omfatter virksomhetene fritid, kulturskole og bibliotek i tillegg fagstab for kultur. Kultursektor ledes av kultursjef, som har et overordnet strategisk ansvar for hele kulturområdet, underlagt kommunalsjef for Oppvekst og kultur.

Virksomhetene har ansvar for daglig drift og utvikling/strategi for eget tjenestoområde, herunder personal- og økonomiansvar. Det er egne virksomhetsledere for de tre områdene. Kultursjef har ansvar for saker til politisk behandling, strategi og utvikling på overordnet nivå, helhetsperspektiv på tjenestetilbudet, på brukerne og medarbeiderne, samt

støtte og følge opp virksomhetslederne innen sektorområdet.

Kultursektor står fast på vårt overordnede mål og visjon: *Kultur for alle!*

Kulturopplevelser og deltagelse er viktige forutsetninger for kommunen for å sikre vekst og utvikling. Gjennom kulturaktiviteter utvikles kompetanse som kreativitet og originalitet, evnen til å kjenne igjen kvalitet og det å drive kreative og skapende prosesser. Dette er også kompetanse med overføringsverdier for alle andre deler av samfunnslivet.

Kommunedelplan for kultur beskriver i korte trekk hovedmålsettingene for driften innen de ulike områdene i kultursektor. Planen gir en beskrivelse av aktivitet og innhold på området, og planen setter ikke minst fokus på de utfordringer feltet står ovenfor i tiden som kommer. Hovedmålet med kommunedelplanen er å synliggjøre alt det positive som skjer innen kulturfeltet, og samtidig fremme tiltak som bygger videre på dette.

Planen peker videre på hovedutfordringer for kulturområdet i planperioden.

4.1.7.1 Sola kulturskole: *En skole for alle!*

Sola kulturskole skal bidra til å utvikle barn og unges kreativitet og kunstneriske evner etter den enkeltes forutsetninger gjennom musikk, dans og teatertilbud, og gjennom samarbeid med lokale lag og organisasjoner. Kulturskolen skal også kunne tilby opplæring innenfor visuell kunst.

Arbeids- og ansvarsområder

Kulturskolens kjernevirksomhet er knyttet til drift av undervisningstilbudet i musikk, dans og teater, samt kulturarrangementer/prosjekter som følger av undervisnings-tilbudet. I tillegg er det et utstrakt samarbeid med skolekorpseene gjennom tilbud om dirigenttjenester. Kulturskolen er aktiv i lokale og regionale samarbeids- og utviklingsprosjekter, og koordinering av Den Kulturelle Skolesekken (DKS) inngår også i kulturskolens portefølje.

Foruten tilbudet som kulturskolen har i Sola kulturhus arbeider kulturskolen også desentralisert i kommunen, det vil si på skoler/bygg i Tananger, i Sola sentrum og på Dysjaland.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på om lag samme nivå som i 2017. Foreldrebetaling justeres med generell økning i henhold til kommunal deflator for 2018 på 2,6 prosent.

Rådmannen har i forslag til HØP 2018-2021 ikke funnet dekning for tiltaket «Etablering av tilbud innen Visuelle kunstfag kr 0,25 mill. per år, jamfør kommunedelplan «Kultur for alle».

4.1.7.2 Sola bibliotek

Sola bibliotek skal gi en lett tilgjengelig bibliotek- og informasjonstjeneste tilpasset den enkelte brukers nivå og behov.

Arbeids- og ansvarsområder

Biblioteket skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet for alle i kommunen.

Biblioteket skal videreutvikle sin rolle som uformell møteplass, som senter for kultur- og kunnskapsutvikling, som formidler og som arena for samfunnsdebatt i lokalsamfunnet.

Biblioteket satser mye på tiltak spesielt rettet mot barn og unge, og legger ellers til rette for flerkulturell kommunikasjon rettet mot fremmedspråklige innbyggere.

Det satses på digital utvikling og formidling, herunder e-bøker og andre e-media, og på digitalisering av lokalt materiale.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på om lag samme nivå som for 2017.

4.1.7.3 Fritid

Alle barn og unge skal gis mulighet til å få en aktiv fritid med positive opplevelser.

Arbeids- og ansvarsområder

Drift av kreativt ungdomshus tilrettelagt for utstrakt ungdomsmedvirkning, med gode vilkår og trygge rammer for ungdom som ønsker å drive selvdrevne kultur- og interessegrupper, og som også tilbyr kompetansegivende workshops.

Veiledning av barn og unge i skolealder til en aktiv fritid, og bygger broer til allerede eksisterende fritidstilbud. Ivareta ungdomsinitiativene i nærmiljøene og synliggjøre og arbeide for å styrke frivilligheten i lokal-

miljøene. Drift av den lovpålagte fritidskontakttjenesten. Drift av to fritidsklubber for mennesker med utviklingshemming. Arrangør av UKM (Ung Kultur Møtes).

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på omlag samme nivå som i 2017. Styrking av eksisterende ordning med aktivitetstilskudd (handlingsplan mot fattigdom) er videreført i henhold til vedtatt HØP 2017-2021. I tillegg er det foreslått diverse tiltak på kr 0,25 mill. per år fra og med 2019, jamfør linje 60 i driftsrammetabell, kapittel 2.7.2 og 2.7.3.

4.1.7.4 Fagstab med kulturhuset

Fagstab står for allmennkulturarbeidet i kommunen.

Kulturhuset gir innbyggerne i kommunen og regionen for øvrig et kvalitativt og bredt kulturtilbud gjennom hele året.

Arbeids- og ansvarsområder

Kulturhuset er kommunens kulturelle kraftsenter. Her er samlet bibliotek, kulturskole, Feelgod ungdomshus, fritidsklubb for funksjonshemmede, kulturkontor og kafé i tillegg til de scenene som kulturhuset bruker til egne produksjoner og utleie. På kulturhuset er alle de administrative funksjonene i kultursektoren samlet. Kulturhuset administrer også utleie av Sola ruinkyrkje og Befalsmessen på Sola sjø.

Prioriterte satsningsområder 2018-2021 for kulturområdet:

- Styrking av kulturminnefeltet gjennom tilførsel av kompetanse og økt tverrfaglig samarbeid
- Økt kompetanse og formidling av kommunens kulturarv

- Nødvendige utskiftninger og investeringer i nye instrumenter og utstyr til undervisning og aktiviteter på hele kulturfeltet.
- Felles digital ungdomsportal
- Prioritere et styrket opplæringstilbud til spesielt motiverte og talentfulle unge kulturutøvere
- Styrke kultur- og litteraturtilbudet til barn og unge gjennom barnehage- og klassebesøk, fortellerstunder og andre arrangement
- Bidra til økt digital kompetanse i befolkningen gjennom opplæring
- Søndagsåpent bibliotek, utvidede åpningstider gjennom økt selvbetjening og meråpent bibliotek (ubetjent bibliotek) både på Sola og Tananger
- Videreutvikle tilbudet i Fritidskontakt-tjenesten
- Oppfølging av frivillighetsmelding som gir gode rammer for samarbeid mellom frivillighet og kommune
- Fritidsveiledning for barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på omlag samme nivå som i 2017, med oppdaterte justeringer av driftstilskuddene til museer som Flyhistorisk museum, krigshistorisk museum og Jærmuseet. Rådmannen har ikke funnet dekning for et årsverk som kulturvernrådsgiver som oppfølging av forslaget i handlingsdelen i kommunens kulturminneplan. Rådmannen vil komme tilbake til det etter at planen er vedtatt.

4.2. Tjenesteområdet Levekår

Hovedmål i kommunedelplanen er:

Sammen om tjenesteutvikling

TABELL: STYRINGSPARAMETER/MÅL 2018

Styringsparameter	Mål 2018
Sammen om tjenesteutvikling	- Forankring og implementering av kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjeneste 2017-2029 - Innbyggerne tar medansvar, og gjennomfører rehabilitering og behandling - Innbyggerne gjøres i stand til å ta ivareta egen helse, på best mulig måte - Etablere arenaer/møtepunkter for samhandling og tjenesteutvikling - Styrke pårørendes, venners og familiens rolle - Videreutvikle samarbeidet med frivillige lag og organisasjoner
Nye arbeidsmetoder	- Alle virksomhetsledere og avdelingsledere skal gjennomføre lederutviklingsprogrammet i Sola kommune - Redusere dekningsgrad langtids institusjonsplasser 100 prosent belegg på korttidsavdelingene - Økt bruk av rehabiliterende arbeidsmetoder i tjenestetilbudene
Velferdsteknologi	- Implementere og teste ut nye velferdsteknologiske løsninger - Tilrettelegging av bolig - Utrulling av elektronisk medisineringsstøtte Sola bo- og hjemmetjenester - Utvide bruken av mobil pleie

Mål og satsingsområder i planperioden på overordnet nivå

Kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjenesten 2017-2029 har til hensikt å fremme deltakelse og aktivitet fra alle innbyggere, uavhengig av hvem du er eller hvilke utfordringer du står i. Planens overordnede mål er å bidra til at alle skal kunne leve aktive og meningsfulle liv.

Sammen om tjenesteutvikling

TABELL: MÅL 2018

Mål 2018

- Forankring og Implementering av kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjeneste 2017-2029
- Innbyggerne tar medansvar, og gjennomfører rehabilitering og behandling
- Innbyggerne gjøres i stand til å ivareta egen helse, på best mulig måte
- Etablere arenaer/møtepunkter for samhandling og tjenesteutvikling
- Styrke pårørendes, venners og familiens rolle
- Videreutvikle samarbeidet med frivillige lag og organisasjoner

Sammen om tjenesteutvikling har til hensikt å fremme deltakelse og aktivitet fra alle innbyggerne, uavhengig av hvem du er eller hvilke utfordringer du står i. Det overordnede målet i kommunedelplanen er å bidra til at alle skal kunne leve aktive og meningsfulle liv, og kunne delta i samfunnet på en likeverdig måte utfra den enkeltes forutsetninger. Det betyr vi må samhandle og samskape på tvers av, i og utenfor organisasjonen.

Gode tilpassede tjenester skapes i samspill mellom innbyggere, familie, ansatte og samarbeidspartnere. Utfordringen i dag er samhandlingen mellom tjenestene, både innenfor sykehus, fastleger, hjemmetjenester og institusjon. Vi vil fortsette arbeidet med å sikre god informasjonsflyt og gode samhandlingsrutiner mellom kommunale tjenester, spesialisthelsetjenesten og andre samarbeidspartnere.

Vi skal være med å tilrettelegge for at innbyggerne får mulighet til å foreta egne valg og påvirke behandlingsforløpet. Å benytte innbyggerens kompetanse er en forutsetning for å utvikle gode, helhetlige og koordinerte tjenester. For at innbyggere skal oppleve sykdomsmestring, må de ha kunnskap om sykdomsbildet og praktiske ferdigheter. Det må legges til rette for at innbyggerne kan ta større ansvar for egen livssituasjon.

I fremtidens helse og omsorgstjenester har pårørende og frivillige en viktig rolle i samspill med kommunens tjenester. Frivillige skal ikke erstatte eller ta over kommunale tjenester, men et forpliktende samarbeid med frivillige kan utfylle kommunens tilbud.

Nye arbeidsmetoder

TABELL: MÅL 2018

Mål 2018

- Alle virksomhetsledere og avdelingsledere skal gjennomføre lederutviklingsprogrammet i Sola kommune
- Redusere dekningsgrad langtids institusjonsplasser
- 100 prosent belegg på korttidsavdelingene
- Økt bruk av rehabiliterende arbeidsmetoder i tjenestetilbudene

Tjenesteutvikling handler om å bygge videre på det som virker, slutte med det som ikke virker og ha fokus på at nye metoder kan utvikles. Vi skal ta i bruk ny kunnskap og ha mer flerfaglig samarbeid. Vi vil også se på nye måter å organisere kompetanse/medarbeidere på, og ha en mer aktiv samhandling med innbyggerne.

Vi skal bistå innbyggerne i å sette mål for egen utvikling, og flere av tjenestene vil foregå i innbyggernes egne hjem. For at innbyggerne skal kunne bo hjemme, må institusjonsplasser i større grad brukes til korttid, avlastning og rehabilitering.

Velferdsteknologi

TABELL: MÅL 2018

Mål 2018

- Implementere og teste ut nye velferdsteknologiske løsninger
- Tilrettelegging av bolig
- Utrulling av elektronisk medisineringsstøtte Sola bo- og hjemmetjenester
- Utvide bruken av mobil pleie

Bruk av velferdsteknologi er et av hovedsatsningsområdene både nasjonalt og lokalt. Teknologi skal bidra til at flere skal bli mest mulig selvhjulpne, og bidra til at de kan bo

lenger i eget hjem. Rett bruk av teknologi kan bidra til at institusjonsinnleggelse blir forebygget eller utsatt. Gevinst ved bruk av teknologi kan være både økt kvalitet, spart tid og unngåtte kostnader.

Sola kommuner leder et interkommunalt prosjekt i velferdsteknologi, der 11 kommuner jobber sammen om å ta i bruk velferdsteknologi. Prosjektet er en del av et nasjonalt program for velferdsteknologi, og startet i 2017. Gjennom 2018 skal vi samarbeide med de andre kommunene om å ta i bruk mellom annet digitalt tilsyn.

I tillegg vil vi øke bruken av elektronisk medisineringsstøtte. Dette ble innført i Tananger bo- og hjemmetjenester og Miljøtjenesten i 2017, og fortsetter i Sola bo- og hjemmetjenester i 2018.

Bruk av velferdsteknologi skal bidra til at Sola kommune fremover evner å møte større etterspørsmål etter tjenester uten å øke rammene. En viktig del av teknologisatsingen er å arbeide for at de ansatte sin hverdag blir mest mulig effektiv, slik at deres tid og kompetanse blir bedre utnyttet.

Arbeidet med å utvide bruk av mobil pleie (pasientjournal og arbeidslister på mobil) til alle aktuelle virksomheter i kommunen vil fortsette også i 2018. En tilsvarende løsning for institusjon er pasientjournal på nettbrett (e-rom), dette blir vurdert igangsatt i 2018.

Arbeids- og ansvarsoppgaver

4.2.1 Fagstab Levekår

Staben skal bistå på både strategisk nivå og tjenestenivå i oppgaver som går på tvers av virksomheter, for å få en helhetlig oversikt over overordnede oppgaver innen tjenestområdet og en effektiv koordinering av disse.

Fagstabens hovedoppgaver er plan- og utviklingsarbeid samt saksutredning til

politiske utvalg. Fagstaben skal ha oversikt over overordnede planer og styringsdata, øremerkede tilskudd og koordinering av disse. Staben administrerer også interkommunalt samarbeid om legevakt og kriesenter, miljørettet helsevern og søknader om tilskudd. Videre har staben en rådgivende funksjon i faglige spørsmål.

Bestillerkontoret

Bestillerkontoret har ansvar for å saksbehandle alle søknader om institusjonsplasser, ulike hjemmetjenester, omsorgslønn, omsorgsboliger, parkeringsplasser, avlastning med mer. Bestillerkontoret kartlegger behov og fatter vedtak om tjenester.

Legetjenester

Yter akutt og kurativ behandling og sikrer en lett tilgjengelig og best mulig primærhelsetjeneste til Solas befolkning. Per 1. september 2017 har kommunen 21 fastlegehjemler og to turnusleger som dekker befolkningens behov for legetjenester på dagtid. Fastlegene driver privatpraksis og mottar tilskudd fra kommunen etter gitte satser per innbygger. Legevaktstjenester gis ved Stavanger legevakt.

4.2.2. Virksomhetene

Arbeidsoppgavene er regulert gjennom Helse- og omsorgstjenesteloven, Folkehelseloven, Pasientrettighetsloven, Helsepersonelloven og ulike forskrifter.

Tjenestområdet er organisert i sju virksomheter

- Sola sjukeheim: institusjon med 70 døgnplasser og dagsenter for eldre
- Sola bo- og hjemmetjenester: institusjon med 42 døgnplasser, hjemmetjenester, vaskeri. Det er i 2017 planlagt overflytting av sju beboere til TABO. I tillegg er det planlagt å redusere med sju plasser i løpet av 2018/2019.

- Tananger bo- og hjemmetjenester: institusjon med 35 døgnplasser, omsorgsboliger for eldre og yngre funksjonshemmede, hjemmetjenester, dagsenter for demente og aktivitetssenter
- Miljøtjenesten: botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud til personer med utviklingshemming og utviklingsforstyrrelser, samt avlastningsbolig og bolig for barn
- Psykisk helsearbeid og rus: botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud for mennesker med psykiske lidelser og rusmiddelavhengighet. Drifter livskrisehjelpen.
- Fysio- og ergoterapi: rehabilitering, behandling, forebyggende tiltak og praktisk tilrettelegging til alle aldersgrupper i og utenfor institusjon samt frisklivssentralen, hjemmerehabilitering og hjelpemiddelager.
- NAV (Sosiale tjenester): økonomisk hjelp, rådgivning, skaffe boliger og bidra til sysselsetting/integrering av vanskeligstilte/flyktninger.

Mål og satsingsområder i planperioden

Institusjoner og hjemmetjenester, fysio- og ergoterapitjenesten og psykisk helsearbeid og rus

TABELL: MÅL 2018

Mål 2018

- Forankring og implementering av kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjeneste 2017-2029
- Økt bruk av rehabiliterende arbeidsmetoder i tjenestetilbudene
- Fortsette arbeidet med recoverybaserte tjenester
- 100 prosent belegg på korttidsavdelingene
- Videreutvikle samhandlingen på tvers av tjenesteområdene
- Dreie tjenestene mot flere gruppetilbud

Hjemmetjenesten implementerer prosjektet «ABCDE, systematisk observasjon og kommunikasjon i kommunehelsetjenesten». Prosjektet er i samarbeid med USHT og skal bidra til at akutt kritisk syke eldre får en bedre og mer samlet oppfølging fra helsepersonell.

Soltun gjennomfører individuell aktivitetskartlegging for beboerne. Fokus på hva den enkelte beboer ønsker av aktiviteter i hverdagen i tillegg til fellesaktivitetene som gjennomføres hver uke.

Hjemmebaserte tjenester, institusjonene og fysio- og ergoterapitjenesten vil arbeide videre med DET GODE PASIENTFORLØP og «hva er viktig for deg».

Fysio- og ergoterapitjenesten vil i planperioden fortsette arbeidet med innføring av rehabiliterende arbeidsmetode. Kommunen vil i planperioden styrke det kommunale hjelpemiddellageret.

Psykisk helsearbeid og rus vil fortsette arbeidet med å dreie tilbudet fra individuell oppfølging til mer gruppebasert oppfølging og selvhjelpsgrupper. Individuell oppfølging vil bli benyttet i mindre grad enn i dag. Arbeidet med å innføre recoverybasert tjeneste vil fortsette.

Fritt bruker valg innen avlastning ble innført høsten 2016, og innføres i miljøtjenesten høsten 2017.

Mål og satsingsområder i planperioden NAV (Sosiale tjenester)

TABELL: MÅL 2018

Mål 2018

- Forankring og Implementering av kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjeneste 2017-2029
- Andel langtidsmottakere skal være under 35 prosent av sosialhjelp mottakerne
- Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde skal være under 40 prosent
- Ingen under 30 år skal være passive stønadsmottakere, med mindre det er vurdert unntak av aktivitetsplikt
- Minimum 38 skal delta i kvalifiseringsprogrammet
- Ingen i introduksjonsprogrammet skal avsluttes til å bli passive mottakere av sosialhjelp

Aktivitetskrav

Fra 2017 ble det lovfestet aktivitetskrav for ungdom under 30 år. Dette blir fulgt opp kontinuerlig, så lenge det ikke er umulig av helsemessige årsaker eller sosiale forhold. Oppfølgingen er både individuell og gruppebasert. Ungdommene deltar mellom annet på arbeidstreningsplasser, i veiledningsgrupper for jobbsøking, i kvalifiseringsprogrammet med mer.

NAV Sola vil fortsette med kursene «Sjef i eget liv», et tre dagers program som vil arrangeres månedlig fremover. Dette er i utgangspunktet forbeholdt ungdommer som mottar sosialhjelp.

Introduksjonsprogrammet

Formålet med introduksjonsprogrammet er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres

økonomiske selvstendighet. Programmet skal minst inneholde norskopplæring, samfunnskunnskap og tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet. Antall deltakere varierer til enhver tid etter hvor mange flyktninger som har blitt bosatt. Vi har nå 65 innvandrere i introduksjonsprogrammet og det forventes å være en viss økning også i 2018.

Boligsosialt arbeid

NAV har fortsatt ansvar for innbyggere som er bostedsløse og har behov for akutte løsninger. Utgifter til hospits/pensjonat har blitt betraktelig redusert de senere årene, da det har vært mulig å nyttiggjøre seg kommunale boliger for kortere perioder. Målet er fortsatt å holde disse utgiftene nede på ett minimum, noe som krever tett samarbeid med kommunens boligkontor.

Sosialutgifter

Det har vært en sterk økning i totalutgifter til sosialhjelp. Økningen har vært størst blant innbyggere med behov for supplerende sosialhjelp. Til tross for sterk økning i sosialhjelpsmottakere, så har den prosentvise andel av innbyggere som mottar sosialhjelp som hovedinntekt gått noe ned. Utgiftene til sosialhjelp øker som en følge av arbeidsledighet.

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet er et av regjeringens viktigste tiltak for å fremme overgang til arbeid og for å bekjempe fattigdom. Målet for 2018 er et gjennomsnittlig antall på 38-40 personer i programmet.

Ordinært budsjettforslag Levekår

Budsjettet for 2018 videreføres, men med et redusert nivå i forhold til i 2017.

De fleste av de nye tiltakene det er funnet rom for er økte kostnader som vil komme uten at kommunen har mulighet til å påvirke

dette. Mange av tiltakene er også innsparinger sammenlignet med i fjor.

Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser* vedtatt å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser til 18 prosent. Ut fra behovsanalysen foreslår rådmannen å redusere med tre institusjonsplasser i løpet av 2018 og ytterligere fire i 2019. Besparelsene på å redusere med sju institusjonsplasser vil bli brukt til å styrke hjemmetjenestene. Analysene viser videre at det ikke vil være nødvendig å øke antall sykehjemsplasser før i 2021. Nytt sykehjem skal være ferdigstilt til 2020. Som en del av nedleggingen av Soltun aldershjem foreslår rådmannen å åpne 28 plasser ved det nye sykehjemmet i 2020 og ytterligere åtte plasser i 2021. Ved åpning av nytt sykehjem vil det bli flere korttidsplasser og færre langtidsplasser, noe som vil føre til redusert vederlagsbetaling. Dette vil være en kalkulert konsekvens, men vil være et viktig virkemiddel for at våre innbyggere med større bistandsbehov skal kunne bo lengre i eget hjem.

Budsjettmidler til basistilskudd til fastleger har ikke blitt regulert i henhold til rammeavtalen mellom KS og Den norske legeforening. For å dekke inn dette anbefaler rådmannen å øke rammen med kr 1,5 mill. i 2017 med en økning på kr 0,3 mill. per år fra 2019, jamfør k-sak 09/17 *Budsjettoppfølging 2017 – drift per 31.08.17*, behandlet i møte 19. oktober 2017.

Det ble vedtatt i HØP 2017-2020 en omlegging av renholdet på Sola sjukeheim, Soltun og TABO. Som følge av dette ble det lagt inn en besparelse som delårseffekt i 2017. I 2018 tilrår rådmannen å redusere rammen til Levekår med resterende kr 3,71 mill. inkludert overføring av budsjettmidler til avdeling eiendom på kr 1,29 som en helårseffekt for omleggingen av renholdet. Videre har

institusjonene i vedtatt HØP 2017-2020 fått styrket grunnbemanningen ved tilførsel av 2,2 årsverk som boassistent som følge av omlegging av renholdstjenesten i institusjonene.

Besparelse i forbindelse med kjøp av institusjonsmat er også innarbeidet som helårseffekt i rådmannens forslag til HØP 18-21. Rådmannen foreslår å benytte deler av denne besparelse til en økning på to årsverk i Miljø-tjenesten som følge av endrede behov. I tillegg benytter rådmannen deler av besparelse til å bevilge ett årsverk som hjelpemiddelteknikker som følge av kommunens satsning på velferdsteknologi, samt at flere skal bo hjemme.

Som en del av sak 24/16 *Boligpolitisk handlingsplan 2015-2026, statusrapport august 2016*, behandlet i Utvalg for levekår 24. august 2016, ble det i januar 2017 etablert et tverrfaglig boligkontor.

Innføring av fritt brukervalg og BPA har ført til økte kostnader uten at behovet for kommunale tjenester har blitt redusert. For å dekke inn denne økningen anbefaler rådmannen en økning i rammen til bestillerkontoret.

Nedgangen i oljesektoren har ført til stigende antall arbeidsledige og økning i antall sosialhjelpsmottakere. Fra 2015 har det vært en prosess hvor det er blitt sett på forenklinger av rutiner i forbindelse med saksbehandling og forenklinger av saksbehandlingssystemet. Forenklingene har ikke vært nok til å ivareta den mengde saker som kommer på en tilfredsstillende måte hverken overfor brukere eller ansatte. KOSTRA tall viser at NAV Sola har en vesentlig lavere bemanning per mottaker enn de kommunene vi sammenligner oss med har. Dette fører til at klienter blir på sosialhjelp lengre og får ikke den nødvendige

oppfølgingen. Rådmannen tilrår å styrke sosialtjenesten på NAV med et årsverk fra 2018.

Samhandlingsreformen ble innført i 2012, og i den forbindelse fikk kommunen ansvar for utskrivningsklare pasienter. I 2017 har de regionale helseforetakene hatt i oppdrag, i samarbeid med Helsedirektoratet, å etablere et grunnlag for registrering av utskrivningsklare pasienter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB). I forslag til statsbudsjett 2018 foreslår regjeringen at betalingsplikten fra 2019 også skal gjelde pasienter innen psykisk helsevern og TSB. Det er usikkerhet knyttet til omfanget av dette og rådmannen vil komme tilbake til saken ved rullering av handlings- og økonomiplanen.

I forslag til statsbudsjett 2018 opplyser regjeringen at kommunene fra 2020 skal få plikt til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Rådmannen vil se på hvilke konsekvenser dette vil ha for kommunen, og kommer tilbake til dette ved rullering av handlings og økonomiplanen.

4.3. Tjenesteområdet Samfunnsutvikling

Hovedmål – kobling mot kommuneplanen

Tjenesteområdet Samfunnsutvikling omfatter virksomhetene Eiendom, Areal og Kommunalteknikk. Virksomhet Areal er konjunkturfølsom, og nedgang i oljesektoren med tilhørende økt arbeidsledighet har medført lavere aktivitetsnivå. Dette merkes særlig på etableringstakten i næringslivet og innenfor boligsektoren (byggesak og oppmåling). Nedgangen er delvis og sektorvis kompensert med de økonomiske tiltakspakkene fra staten. På tross av nedgangen beholder Sola kommune topplasseringen på NHO-rangeringen.

Tjenesteområdets overordnede mål er at kommunen skal forvalte sine arealer og eiendommer på en effektiv og bærekraftig måte, og slik at det fremmer et variert næringsliv og fellesskapets interesser. Videre har tjenesteområdet fire delmål:

1. Kommunen skal være en aktiv eiendomsforvalter med sikte på å ivareta kommunens og næringslivets interesser og behov i et langsiktig perspektiv
2. Kommunens eiendommer, bebygde og ubebygde, skal være en aktiv innsatsfaktor i den kommunale tjenesteyting
3. Det skal tilrettelegges for et mangfoldig næringsliv i henhold til lokale, regionale og nasjonale føringer, og det skal settes krav til estetikk, robusthet og bærekraftig utvikling.
4. Kommunen skal bidra til et effektivt transportnett for næringsliv, et robust kollektivnett inkludert bybane, og for et attraktivt og sikkert gang- og sykkelveinett.

Tjenesteområde Samfunnsutvikling har totalt 140,9 årsverk. Fagstab samfunnsutvikling består av 7,5 stillinger, herav 3 kommuneplanleggere, 1 økonomirådgiver, 2,5 rådgivere som jobber med plangjennomføring samt en prosjektstilling.

4.3.1. Fagstab Samfunnsutvikling

Mål og satsningsområder i planperioden

Fagstaben skal bidra til at virksomhetene i tjenesteområdet er godt integrerte og samarbeider om de overordnede målene i kommuneplanen og gjennomføring av andre større overordnede planer, som områdeplan for Sola og Tananger sentra. Fagstaben skal samtidig bidra inn i hele organisasjonen, og initiere til arbeid som er nødvendig for tilstrekkelig kunnskap, beslutningsgrunnlag og gjennomføringskraft i kommunens planarbeid.

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for fagstab
Samfunnsutvikling for 2018 er en videreføring av budsjettet for 2017, samt nye identifiserte behov for 2018. Endringer i budsjettforslaget til 2018 er i hovedsak knyttet til planarbeid og samskaping.

Samskaping er løftet opp som overordnet strategi i kommuneplanen. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne og innbyggerne imellom er sentralt for å skape et godt lokal-samfunn for alle. Sammen med innbyggerne våre må vi finne nye måter å utvikle faglig, økonomisk og sosialt bærekraftige løsninger, jmfør kapittel 3.5.

4.3.2. Eiendom

Mål og satsningsområder i planperioden

Virksomhetens overordnede virksomhetsmål er:

- Gjennomføre alle bygge- og vedlikeholdsprosjekter uten skade på person og miljø
- Verdibevarende og bærekraftig forvaltning av kommunens eiendom, bygg og anlegg
- Gjennomføring av byggeprosjekter i henhold til gjeldende retningslinjer for kommunale byggeprosjekter
- Leverer tjenester til andre virksomheter i henhold til en service-leveranseavtale (SLA)
- Klimasatsing ved blant annet; energi-økonomiserende tiltak og innkjøp av mer miljøvennlige maskiner og utstyr.

Virksomheten skal:

- Etterleve kommunens energi- og miljøplan, blant annet ved å intensivere arbeidet med ENØK-tiltak og -kartlegging for å redusere energiforbruket
- Utnytte driftsfordelene som ligger i IK-bygg til å redusere driftskostnadene, og få bedre daglig eiendomsdrift i kommunen
- Styrke bestillerkompetansen
- Arbeide for at det ikke er noen avvik på offentlige anskaffelser i ansvarsområdet
- Opprette og iverksette ny arbeidstreningsseksjon i henhold til vedtak. Opprettholde et godt tilbud til kandidater i arbeidstrening, samt ved behov, praksisplasser
- Virksomheten skal arbeide for å bli en attraktiv lærlingebedrift, samt satse på videreutvikling av eksisterende personell
- Arbeide for et blomstrende sentrum, også ved å tilrettelegge for midlertidige kulturelle tiltak i kommunens sentra
- Innføre gode rutiner for kjemikaliefri ugressbekjempelse med ny teknologi
- Tilrettelegge for at forskjellige idrettsformer skal ha et godt tilbud i kommunen
- Arbeide med kartlegging av skolens uteområder om de oppfyller anbefalt norm for utearealer før neste rullering av skolebruksplanen
- Kartlegge kommunens skolebygninger og uteområder i tråd med kravene til universell utforming før neste rullering av skolebruksplanen.

TABELL: STYRINGSPARAMETER FOR SEKSJONENE I VIRKSOMHETEN

Styringsparameter	Mål 2018
Utføre tilstandskontroll av bygg/anlegg (total bygningsmasse)	20 %
Gjennomføre godkjent vedlikeholdsplan for bygg og anlegg	100 %
Brukere av kommunale bygg tar i bruk IK-bygg	100 %
Lukke A og B avvik på lekeutstyr	100 %
Få tildelt maksimalt kroner i spillemidler til anlegg i Sola kommune	100 %
Igangsette vedtatte investeringsprosjekter i henhold til vedtatte planer i HØP 18-21	100 %
Gjennomføre igangsatte prosjekter innenfor vedtatte totale budsjetttrammer	100 %
Fraværsskader i 2018 på kommunale byggeprosjekter	Antall 0
Gjennomføre vedtatte prosjekter innenfor vedtatt fremdriftsplan	> 75 %

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for 2018 er en videreføring av budsjettet for 2017, samt nye identifiserte tiltak for 2018. Endringer i budsjettforslaget til 2018 er hovedsakelig knyttet til endringer nevnt nedenfor.

Budsjettet for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av kommunale bygg og anlegg reduseres med kr 1,45 mill. i 2018 grunnet redusert kommunal eiendomsmasse.

Reduksjonen er i hovedsak knyttet til flytting til midlertidig rådhus, da forvaltning, drift og vedlikehold av rådhuset settes til null de årene kommunen er i leide lokaler.

Det er også foreslått å redusere vedlikeholdet av kommunale bygg og anlegg med kr 0,6 mill. i 2018 og 2019. Fra og med 2020 er det tiltenkt å øke vedlikeholdsaktiviteten slik at etterslepet på vedlikehold ikke økes.

Sola kommune har mange svømmehaller og idrettshaller som skal driftes, og rådmannen har sett på mulige innsparingstiltak knyttet til driften av disse hallene. Rådmannen foreslår å redusere offentlig bading fra sju til seks dager i uken, noe som vil gi en mulig budsjettreduksjon på kr 0,1 mill. i 2018. Videre foreslår rådmannen en endring i tilsynsordningen

på kveldstid i svømme- og idrettshaller. Det er blant annet sett på muligheten for å ha en teknisk vakt samlet for svømmehallene på kveldstid, samt en samordning av tilsynsvakt på Sola stadion/Åsenhallen/Solahallen. Dette vil medføre en reduksjon av minimum én stilling på kveldstid hos seksjon Idrett og Bad, og herav en budsjettreduksjon på kr 0,6 mill. i 2018.

Rådmannen foreslår å redusere tilskudd til lag og foreninger idrett samt overføre ansvar av flagging til lag og foreninger, jamfør linje 104 og 105 i driftsrammetabell, kapittel 2.7.2 og 2.7.3.

Rådmannen har også sett på muligheten for å videreføre noen av innsparingene som ble vedtatt i f-sak 02/2017 Inndekning av mindre-inntekt skatt 2017. Dette er innsparinger i hovedsak knyttet til kjøp av varer og tjenester. Rådmannen foreslår å redusere budsjettet med kr 0,6 mill. i 2018 til dette formålet.

4.3.3. Kommunalteknikk

Mål og satsningsområder i planperioden

Kommunalteknikk har ansvar for myndighetsutøvelse, forvaltning, drift og vedlikehold av de kommunale vann- og avløpsanleggene og renovasjonsordningen. I tillegg har man drifts-

og vedlikeholdsansvar for det kommunale veinettet.

Virksomhetens overordnede virksomhetsmål er å

- levere nok vann i henhold til drikkevanns-forskriftens krav
- ta mot avløpsvann og sørge for forskriftsmessig behandling av det
- samle inn husholdningsavfall og levere det til forskriftsmessig behandling.

Kommunalteknikk arbeider for at vi skal levere

- VAR tjenester til konkurransedyktig pris
- utbygging og rehabilitering av vann- og avløpsanlegg i takt med veksten i kommunen
- økt innsamling og gjenvinning av avfall
- drifte, vedlikeholde og utbygge kommunale veier i forhold til budsjett.

Kommunalteknikkens mål i perioden er utbygging av VA anlegg i henhold til hovedplan VA og ny hovedplan VA for Sola sentrum. Videre skal det bygges ut og rehabilitere vei, vann, avløp og renovasjon i forbindelse med annen utbygging og utvikling i kommunen. I kommende periode vil det forventes stor utbygging i Solakrossen, med tilsvarende ombygging av veier og VA-anlegg. På Forus vil det nye sorteringsanlegget starte opp, og det vil medføre omlegging av innsamlings-rutinene.

Ordinært budsjettforslag

Rådmannens forslag til HØP 18-21 for Kommunalteknikk bygger på gjeldende HØP 17-20 og på revidert hovedplan for vann og avløp, samt avfallsplan for Sola kommune.

Drift, investeringer og bruk av selvkostfond innenfor VAR-sektoren er beregnet for kommende økonomiplanperiode. Det er også anslått gebyrutvikling for perioden. Det er 100

prosent dekningsgrad innenfor VAR-området hele perioden, inklusive utgifter til kapital- og indirekte kostnader.

Alle foreslåtte investeringstiltak innenfor VAR-sektoren er fullfinansierte med låneopptak. Utgifter til renter og avdrag, samt alle drifts- og vedlikeholdskostnader dekkes i sin helhet av gebyrene, og påvirker ikke kommunens øvrige drifts- og investeringsbudsjetter.

I kapitalkostnadsberegningen er regnskapstall for investeringer innenfor VAR-sektoren lagt til grunn for beregningen. Det benyttes lineær avskrivning, der avskrivningstiden variere i henhold til fastsatte avskrivningsregler i Forskrift om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner, § 8.

Rådmannen foreslår å øke gebyrene med 3 prosent på vann, 5 prosent på avløp og 4 prosent på renovasjon. Deler av økning i gebyrene kommer som følge av økte kostnader hos I.V.A.R. som utvider vann-behandlingsanlegget på Langavatn, utvider renseanlegget på Mekjarvik og bygger sorteringsanlegg for avfall på Forus.

Det legges opp til at det i planperioden vil bli en underdekning i driftsbudsjettet som skal dekkes av selvkostfondene innenfor VAR-områdene for å bygge ned selvkostfondene på en økonomisk forsvarlig måte.

**TABELL: SELVKOSTFOND
KOMMUNALTEKNIKK PER 31.12.2016**

Tall i kr 1 000

	31.12.2016
Selvkostfond Vann	17 629
Selvkostfond Avløp	13 169
Selvkostfond Renovasjon	818
Resultat	31 616

Utgifter til veiområdet dekkes i sin helhet av kommunens ordinære drifts- og investeringsbudsjett. Rådmannen foreslår å redusere budsjettet for asfaltering i 2018 og 2019 med kr 0,2 mill. Dette er en videreføring av innsparingstiltak vedtatt i f-sak 02/2017 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017* i møte 29. august 2017.

Virksomhet Kommunalteknikk har fremmet et behov for å ha midler til rådighet for å dekke kostnader ved akutt miljøforurensing.

Rådmannen foreslår å bevilge kr 50.000 til dette formålet. Budsjettmidler som dekker deltakelse i IUA har hittil blitt budsjettet under sentrale inntekter og utgifter. Fra 2018 er disse midlene overført til Kommunalteknikk for å samle utgifter til akutt miljøforurensing på samme sted i budsjettet.

4.3.4. Areal

Mål og satsningsområder i planperioden

Virksomhet Areal skal arbeide for at arealressurser i Sola kommune forvaltes på en måte som ivaretar hensynet til en bærekraftig utvikling. Virksomheten skal legge til rette for utvikling av trygge, trivelige og utfordrende forhold å vokse opp og leve i. Videre skal virksomheten legge til rette for at beslutninger fattes etter åpne beslutningsprosesser med bred medvirkning. Virksomhet Areal skal ivareta grunneieres rettssikkerhet og tilrettelegge for mangfoldig næringsutvikling innenfor rammen av vedtatte kommunale planer, nasjonale og regionale føringer og politiske vedtak.

Mål for seksjon Plan:

- Behandle private reguleringsplaner etter følgende prioritering: Planer nær ferdigstillelse, sentrumsplaner og næringsområder

- Utarbeide og behandle kommunale reguleringsplaner i tråd med prioriteringer i kommunal planstrategi
- Yte faglig bistand til innbyggere og utbyggere
- Behandle løpende trafiksikkerhetssaker i samarbeid med virksomhet Kommunalteknikk, Statens vegvesen og politiet
- Yte faglig bistand innen kommuneplanlegging og til annet strategisk planarbeid i regi av kommunen
- Delta i interkommunalt arbeid.

Mål for seksjon Byggesak:

- Overholde lovens krav til effektiv og kvalitetsmessig god byggesaksbehandling, herunder også tilsyn
- En effektiv behandling av delesaker etter Plan- og bygningsloven, samt seksjonering av eiendommer, registrering av Byggedelen i Matrikkel og bekrefte egen-erklæringer om konsesjonsfrihet ved erverv av fast eiendom etter Konsesjonsloven
- Korrekt faglig veiledning i forbindelse med planlagte tiltak
- Oppfølging av ulovlige byggetiltak i henhold til fastsatt rutine.

Mål for seksjon Kart og oppmåling:

- Overholde lovens krav for alt arbeid etter matrikkelloven, der oppmålingsforretninger utgjør hoveddelen
- Gjennomføre arbeid i tråd med lov, forskrift, forvaltningspraksis og rettspraksis
- Sørge for oppdatert kunnskap innen juridiske, tekniske og administrative områder
- Være ajour med å drifte og vedlikeholde grunn- og plankart i kommunens kartdatabaser.

Mål for seksjon landbruk og miljø:

- Drifte den kommunale landbruksforvaltningen inklusive informasjon til landbruket, og gjennomføring av den statlige støtte- og finansieringsordningen innenfor lovens krav og veiledninger
- Fremstå som en ressursbank innen landbruk og miljø og bistå i diverse plan- og prosjektarbeid for både interne og eksterne
- Utføre miljø- og viltforvaltning innenfor seksjonens ansvarsområde og lovens avgrensning
- Følge opp kommunale forurensningsoppgaver, tiltaksplaner for gravearbeider i forurenset grunn, den kommunale oppfølgingen av vannforskriften, gi pålegg om tilkøpling av boliger i spredt bebyggelse til det kommunale avløpsnett, samt å behandle søknader om tilskudd til slik tilkøpling i henhold til vedtatte tilskuddsordninger.

TABELL: STYRINGSPARAMETER FOR SEKSJONENE I VIRKSOMHETEN:

Styringsparameter	Mål 2018
Seksjon Plan	
Overholde lovpålagt frist om førstegangsbehandling maks 12 uker fra mottatt forslag	100 %
Kunngjøre vedtak maks én måned etter vedtaksdato	100 %
Sende planer på høring innen én måned etter politisk behandling	100 %
Sende foreløpig svar på alle henvendelser innen tre uker, dette inkluderer bekreftelse på om mottatte planforslag er komplette	100 %
Seksjon Byggesak	
Gjennomføre tilsyn i byggesaker	Minimum 10 %
Ulovlige byggerier skal reduseres gjennom adekvat og rask saksbehandling	Minimum 10 %
Tidsfrister i byggesøknader skal overholdes.	100 %
Seksjon Kart og oppmåling	
Overholde fastsatte frister i matrikkelloven	100 %
Øke ajournivået i grunnkart og plankart	100 %
Tilstrekkelig support og støtte for brukere av digitale kart internt i Sola kommune	100 %
Seksjon Landbruk og miljø	
Gjennomføre tilsyn	Minimum 5 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker etter særlovene reduseres til	2 mnd.
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for klagesaker reduseres til	2 mnd.
Økt antall tiltak innen miljøvern og friluftsliv	Minimum 15 stk.

Ordinært budsjettforslag

Rådmannen viser til f-sak 91/15 *Revidering av selvkostprinsippet hos virksomhet Arealbruk*.

Fordelingen mellom skatte- og gebyrfinansiering vil bli beregnet i Handlings- og

økonomiplan basert på forventet aktivitetsnivå i budsjettåret, og vil bli etterkalkulert ved årlig regnskapsavslutning.

Rådmannen har i forbindelse med utarbeidelsen av HØP 2018-2021 vurdert forventet aktivitetsnivå på henholdsvis skatte- og gebyrfinansierte tjenester for året 2018 hos alle seksjonene som benytter selvkostprinsippet hos virksomheten. Vurderingen er gjort på bakgrunn av utviklingen i skatte- og gebyrfinansierte aktivitet hos seksjonene i løpet av 2017. Seksjonene Byggesak og Kart og oppmåling har vist tendenser til høyere gebyrfinansierte aktivitet enn budsjettet. Mens Plan har vist lavere gebyrfinansierte aktivitet enn forventet. På tross av at trenden viste seg å være gjennomgående i både 1. og 2. tertial 2017, er det usikkert om dette er en varig økning eller om det er betinget av andre utforutsette hendelser. På grunnlag av dette foreslår rådmannen ingen endringer i budsjettet for skatt og gebyr for disse seksjonene sammenlignet med budsjett for 2017. Plan vil i 2018 ha 20 prosent gebyrfinansierte arbeid, seksjon Byggesak vil ha 90 prosent gebyrfinansierte arbeid og seksjon Kart og Oppmåling vil ha 50 prosent gebyrfinansierte arbeid.

Som nevnt ovenfor har seksjonene Byggesak og Kart og Oppmåling hatt noe høyere gebyrbelagt aktivitet i 2017 enn budsjettet, men samtidig har begge seksjonene mindreinntekt på gebyrene sett i forhold til budsjett. Dette kan tyde på for lave gebyrsatser, men rådmannen ønsker ikke å konkludere på dette i 2017. Rådmannen vil fortsette arbeidet med gjennomgang av gebyrsatsene hos virksomhet Areal inn i 2018, og foreslår herav at gebyrene i seksjonene Plan, Byggesak og Kart og oppmåling økes kun med 2,6 prosent, som er i tråd med kommunal deflator for 2018.

Det er i løpet av 2015, 2016 og 2017 satt i gang en rekke tiltak for å redusere mer-

forbruket hos seksjon Byggesak. I 2017 ble gebyrene hos Byggesak økt, samt at fordelingen mellom skatt og gebyr ble endret. I tillegg ble budsjettet for 2017 redusert med to årsverk. Med de forutsetningene som ble lagt til grunn i HØP 17-20, ble det beregnet at seksjonen vil være balanse innen utgangen av 2018. I løpet av 2017 har seksjonen redusert med ett årsverk. Det jobbes videre med å identifisere det andre årsverket.

TABELL: SELVKOSTFOND AREAL PER 31.12.2016

Tall i kr 1 000

	31.12.2016
Selvkostfond Plan	3 162
Selvkostfond Byggesak	0*
Selvkostfond Oppmåling	3 754
Resultat	6 916

* Byggesak har per 31.12.2016 et fremførbart underskudd på kr 5,965 mill.

4.4. Politisk nivå

Hovedmål

Kommunens innbyggere, politikere og administrasjon skal være sikret tilstrekkelig informasjon til at forvaltningen kan skje på et faglig godt grunnlag, og at den enkeltes rettsikkerhet og mulighet til innflytelse sikres.

Mål og satsningsområder i planperioden

Politisk sekretariat skal legge forholdene best mulig til rette for arbeidet i kommunens politiske organer når det gjelder forberedelse og gjennomføring av møtestruktur.

I planperioden er det tatt høyde for gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalg i 2019 og stortings- og sametingsvalg i 2021.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2018 er videreført på om lag samme reelle nivå som i 2017. Rådmannen

har i HØP 2018-2021 innarbeidet bevilgning til gjennomføring av valg i 2019 og 2021.

I henhold til formannskapets vedtak i f-sak 02/2017 *Inndekning av mindreinntekt skatt 2017*, møte 29. august 2017, skal folkevalgtes godtgjørelser fryses ut valgperioden på nivå per 1. januar 2017.

Stortinget vedtok i juni 2017 at myndighet til å foreta vigsel overføres fra domstolene til kommunene fra 1. januar 2018. Som følge av dette foreslår regjeringen i forslag til statsbudsjett 2018 å øke kommunenes rammetilskudd med totalt kr 3 mill. Sola kommunes andel, kr 14.000, er innarbeidet i rådmannens forslag til HØP 2018-2021.

4.5. Rådmannsnivå med sentrale staber

4.5.1. Rådmannsgruppen

Sola kommune skal ivareta viktige fellesoppgaver i samfunnet gjennom å yte service og tjenester av rett kvalitet til innbyggere og næringsliv. Kommunen skal ha selvstendige virksomheter og medarbeidere som i samarbeid med brukerne og innbyggere tilrettelegger for god tjenesteyting.

Hovedmål – kobling mot kommuneplanen

Sola kommunes visjon: *Ansvar for hverandre.*

Hovedmål: *Vi skal være en sterk kommune på Nord-Jæren, tuftet på historie, kultur, bærekraft, nærhet og lokaldemokrati.*

For å nå visjon og hovedmål er det formulert fem satsingsområder i Kommuneplan 2015-2026 for Sola kommune:

1. Helsefremmende lokalsamfunn med ansvar for hverandre
2. God oppvekst for alle

3. Helhetlig lokalsamfunnsutvikling – Sola i regionen
4. Bærekraftig økonomi
5. Innovativ organisasjonsutvikling.

I 2017 er det startet prosess med rullering av Kommuneplan 2019-2035 og forslag til planprogram for kommuneplan 2019-2035 ble vedtatt av Kommuneplanutvalget, sak 7/17 i møte 6. juni 2017.

Arbeids- og ansvarsområder

Rådmannens ledergruppe utgjør kommunens strategiske nivå, og gruppen skal ivareta følgende hovedfunksjoner:

- Sikre strategisk utviklingsarbeid og utviklingsretning for Sola kommune som samfunn og arbeidsplass.
- Sikre helhetlig planverk, styring og oppfølging av drift og tjenesteutvikling gjennom å:
  - Bidra til å utvikle og utøve overordnet strategisk ledelse
  - Gjennomføre politiske vedtak
  - Ivareta oppfølging og kontroll med kommunens virksomheter, rådgivning og tilsyn med utøvelse av delegert myndighet
  - Bidra til å bygge opp organisasjonen gjennom planlegging og styring av virksomhetene
  - Bidra til å sikre en god intern og ekstern kommunikasjon, både med innbyggere, folkevalgte og næringslivet.
  - Bidra til å tilrettelegge omstillingsarbeidet i virksomhetene.

Mål og satsingsområder i planperioden

Sola kommune er i en ny tid hvor vi står overfor store endringer knyttet til befolknings sammensetning og økonomisk utvikling.

Kommunen erkjenner at framtidens utfordringer ikke kan løses av kommunen alene. Fremtidens velferd er et felles ansvar der både kommunen og innbyggerne må bidra. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne og innbyggerne imellom, er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Sammen med innbyggerne våre må vi finne nye måter å utvikle faglig, økonomisk og sosialt bærekraftige løsninger. Kommunens mål i planperioden og videre vil være Samskaping; Kommunen skal ikke gjøre for innbyggerne, men sammen med innbyggerne. Kommunen må i større grad og mer systematisk invitere til, og bygge opp under, initiativ som kommer fra innbyggerne. Både med tanke på å utvikle bedre tjenester og løsninger, og med tanke på gjennomføringen av disse.

En slik omstilling er en langsiktig prosess. Rådmannen vil bruke kommuneplanprosessen til å videreutvikle og implementere samskaping i hele kommune. Dette kombinert med kommunens satsing på forenkling, forbedring og fornying (FFF) vil være ledergruppens viktigste omstillingsstrategi for å kunne møte utfordringene med å opprettholde og videreutvikle tjenester til innbyggerne våre. Som et ledd i dette arbeidet, har rådmannens ledergruppe gjennomført lederutviklingsprogram som i 2017 er utvidet til også å gjelde 1. linjeledere. God ledelse i framtiden vil være avgjørende for å lykkes med omstillingsarbeidet.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2018 er videreført med om lag samme reelle nivå som i 2017. Budsjettet knyttet til sentrale utgifter og inntekter,

herunder blant annet tilskudd til regionale prosjekt framkommer i avsnitt 2.7.2. og 2.7.3.

4.5.2. Avdeling IKT

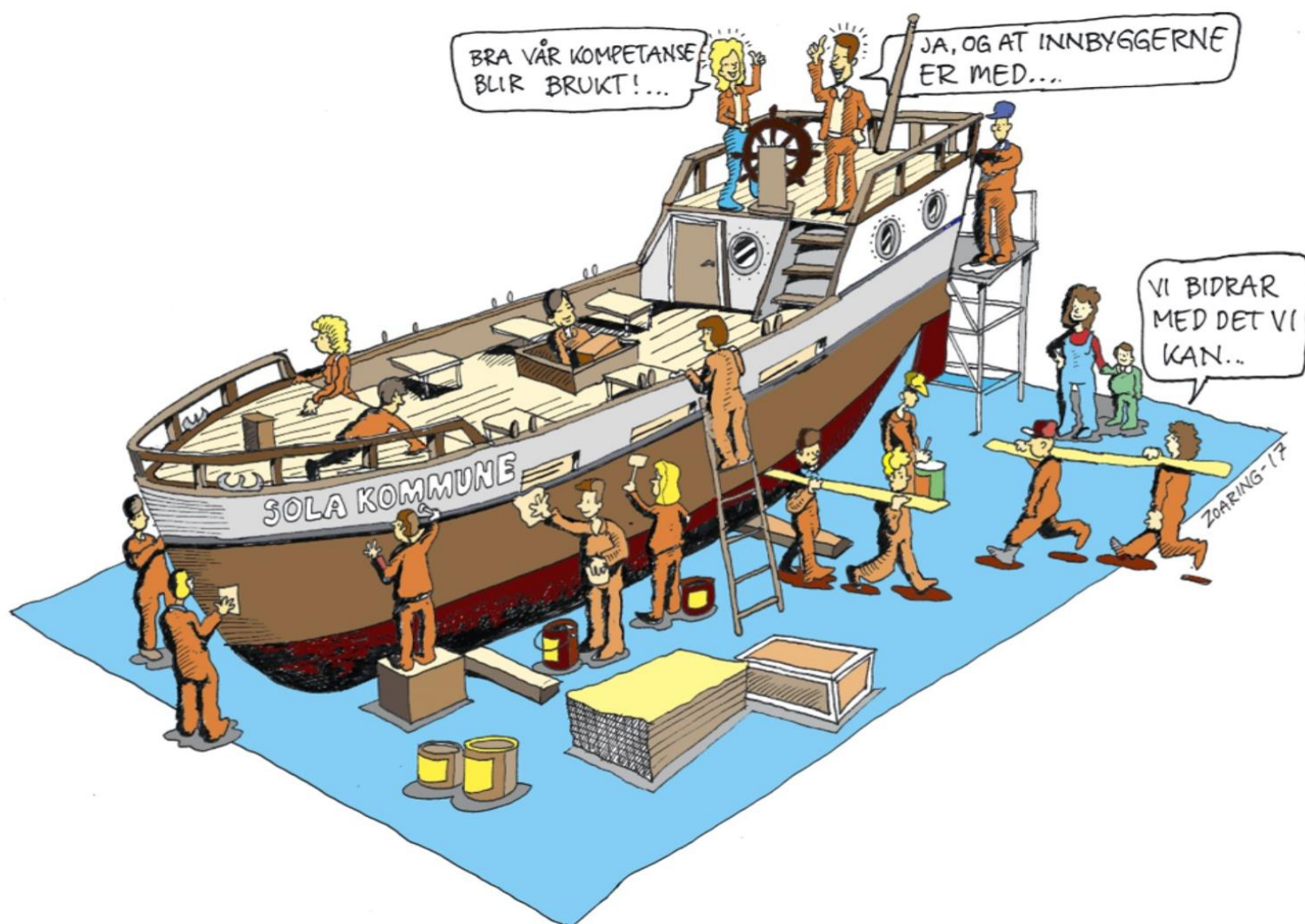
Mål- og satsingsområder i planperioden

Avdeling IKT drifter og forvalter kommunens datasystemer innenfor de rammebetingelsene som til enhver tid er gitt. Videre skal avdelingen bidra til økt bruk av IKT for å oppnå en effektiv administrasjon og tjenesteyting. Avdeling IKT vil være en viktig brikke for å få på plass de «tjenester» som trengs for å få til den økte digitaliseringen som våre omgivelser vil forvente av Sola kommune. Viktige oppgaver i perioden vil være:

- Bidra aktivt til økt digitalisering av kommunen, internt og mot våre omgivelser
- Bygge opp og ivareta egen kompetanse for å løse dagens og møte fremtidige utfordringer
- Sammen med hele organisasjonen bidra til å forbedre og «automatisere» prosesser
- Sammen med Personal og organisasjon bidra til å oppfylle den nye Personvernloven som er endret etter at EU-parlamentet i april 2016 vedtok en ny personvernforordning (General Data Protection Regulation – eller «GDPR»).

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2018 er videreført med om lag samme reelle nivå som i 2017. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med kr 1,0 mill. til økte lisens- og vedlikeholdskostnader hos avdeling IKT.

4.5.3. Personal og organisasjon (PO)

Personal og organisasjon består av Dokument-senter, Kommunikasjonsavdeling, Personal og lønn, HMS og beredskap, Opplæringskontor (lærlinger), samt rådgivere innen utvikling. Ressursgruppen for FFF er knyttet til avdelingen.

I tillegg har leder personaloppfølging av hovedverneombud og frikjøpte hovedtillitsvalgte. Kommunikasjonsavdelingen er egen virksomhet som rapporterer til PO-sjef.

Personal og organisasjon er en støtte-/stabsfunksjon for ledere, og har ansvar for flere tverrgående satsningsområder i kommunen. Avdelingen har systemansvar for sentrale administrative systemer og flere internkontroller. Videre har avdelingen ansvar for lønnsutbetaling til kommunale foretak, Sola kirkelige fellesråd og Tananger menighet.

Hovedmål- kobling til kommuneplan

Personal- og organisasjonsavdelingen skal arbeide for at ansatte er i stand til å møte

framtidige utfordringer i tjenesteleveransen med innovasjon og nytenkning.

Mål- og satsningsområder i planperioden

1. Kultur- og kompetansebygging

Utviklingsarbeid handler om å bygge en innovativ organisasjonskultur, og personal- og organisasjonsavdelingen skal være en pådriver og en støtte i dette utviklingsarbeidet. Avdelingen skal samtidig sikre opplæring, forståelse og kompetanse for nye arbeidsformer og arbeidsverktøy for å skaper trygge rammer i endringsarbeidet.

Delmål:

- Videreutvikle en organisasjons- og arbeidskultur som fremmer gode arbeidsprosesser, godt medarbeiderskap og tydelig kultur for forbedring, forenkling og fornying
- Forankre visjon og verdier som skal være retningsgivende for alle ledere og medarbeidere i organisasjonen
- Bruke teknologi og språk til å fornye og forenkle arbeidsprosesser, og videreutvikle digital dialog med innbyggerne
- Starte arbeidet med fokus på «ny medarbeiderrolle» som går på tvers av sektorer og fagområder
- Bidra til å styrke ledere slik at de viser retning, utnytter handlingsrommet, samhandler på tvers og samskaper ut av organisasjonen
- Tilby målrettede kurs som er i tråd med organisasjonens behov
- Koble vårt innovasjonsarbeid sammen med forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

2. Arbeidsmiljø og rekruttering

Personal- og organisasjonsavdelingen skal arbeide for at vi har et godt arbeidsmiljø preget av åpenhet og inkludering som gjør organisasjonen rustet for endringsprosesser.

Delmål:

- Videreutvikle en god kultur for varsling og avvik, og jobbe systematisk med oppfølgings- og forbedringsarbeid
- Gi ledere støtte og veiledning i personal- og rekrutteringssaker
- Arbeide for å utvikle en heltidskultur for medarbeidere i organisasjonen
- Arbeide systematisk for å redusere sykefravær, og styrke organisasjonens evne til å arbeide forebyggende
- Jobbe for at organisasjonen rekrutterer og beholder medarbeidere og ledere som er åpne og involverende, og som har evne til å være med å videreutvikle en innovative organisasjonskultur.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2018 er videreført med om lag samme reelle nivå som i 2017.

Kommunen innførte i 2017 nytt sak- og arkivsystem, Websak. Det er behov for å øke bemanningen ved Dokumentsenteret med ett årsverk i en to-årsperiode for videre arbeid med drift og utvikling av Websak, samt digitalisering av flere type dokumenter fram til innflytting i nytt rådhus. Rådmannen har ikke funnet rom for denne økningen i sitt forslag til HØP 2018-2021.

4.5.4. Økonomi

Mål og satsingsområder i planperioden

Hovedmål – kobling mot kommuneplanen

Økonomiavdeling skal legge til rette for god økonomistyring for å sikre at arbeidet mot kommunens overordnende mål og kommuneplanmål skjer innenfor bærekraftig kommuneøkonomi. Bærekraftig økonomi er et eget satsingsområde i Kommuneplanen som vil fortsatt være høyt prioritert i tiden framover.

Delmål:

- Kompetanse: Vi skal ha høy kompetanse på våre fagområder, identifisere organisasjonsbehov for administrativ støtte og legge til rette for utvikling av økonomikompetanse i andre deler av organisasjon
- Teknologisk utvikling: Avdelingen skal arbeide målrettet for å utvikle systemer og rutiner som frigjør tid til tjenesteproduksjon
- Økonomi: Vi skal videreutvikle prosesser knyttet til kommunens økonomiforvaltning for å sikre kommunens inntekter og bidra til effektiv ressursbruk og tilfredsstillende egenkontroll
- Kommunikasjon: Vi skal ha en tydelig og god kommunikasjon som bidrar til positiv og effektiv samhandling
- Arbeidsmiljø: Gjennom utvikling av et godt faglig og sosialt nivå skal vi tiltrekke og beholde kompetent arbeidskraft.

Mål og satsingsområder i planperioden

En god og tilrettelagt budsjettprosess forankret i egen organisasjon samt hos folkevalgte vil fortsatt være høyt prioritert.

Administrasjonsutvalget vedtok 18. august 2015 Sola kommunes Innkjøpsstrategi for perioden 2016-2020, jamfør sak 24/15. I november 2017 vil rådmannen legge fram sak til Administrasjonsutvalget angående rapportering på mål og satsingsområdene vedtatt i innkjøpsstrategien samt eventuell justering av innkjøpsstrategien basert på erfaringer så langt.

Avdelingen vil også jobbe målrettet for å øke antall elektroniske inngående og utgående fakturaer samt øke andel av innkjøp som vil foregå via e handel.

Avdeling Økonomi v/team regnskap har i løpet av 2017 startet arbeid med et FFF prosjekt med fokus på bruk av profiler på inngående fakturaer. Dette er spesielt aktuelt ved EHF-fakturaer (elektroniske handelsfakturaer) hvor profil registreres i et gitt felt i den elektroniske fila. Profilen kan inneholde saksbehandlere og/eller hel eller delvis kontering. Bruk av profil vil lette jobben både med utsending av fakturaer fra fakturamottaket og ved kontering ute i virksomhetene. I prosessen er Leanverktøyene «Verdistrømskartlegging» og «Prioritetsmatrise» benyttet.

Prosjektet varte fra slutten av august til begynnelsen av oktober. Det vil bli foretatt rapporteringer/målinger i tiden framover for å avdekke hvor vellykket prosjektet har vært. Aktuelle nøkkeltall vil være andel mottatte EHF-fakturaer, andel fakturaer knyttet til profil og andel fakturaer som overføres før forfall. Oppfølging av dette FFF-prosjektet vil bli gjort i teammøter framover.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2018 videreføres på om lag samme reelle nivå som i 2017.

5. Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd

Kapittel 5 Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd er inndelt som følger:

- 5.1. Sola tomteselskap KF
- 5.2. Sola kirkelige fellesråd
- 5.3. Sola Parkering KF

Innledning

Et kommunalt foretak er en del av kommunen som konsern (juridisk enhet). Foretakets styre skal sende sin innstilling til rådmannen som på bakgrunn av dette innstiller til vedtak til kommunestyret. Kommunestyret fastsetter henholdsvis netto driftsbudsjetttramme, investeringsbudsjett og ramme for låneopptak for det enkelte kommunale foretak. Det følger av Kommuneloven at kommunestyret fastsetter årsbudsjettet for kommunens virksomhet, og dette omfatter også foretakenes budsjetter.

Regler om inndekking av underskudd følger tilsvarende bestemmelser som for kommune- forvaltningen. Regelen er at slik inndekking skal skje om nødvendig med dekning i foretakets fondsbeholdning. Dersom foretaket ikke greier å dekke inn underskuddene, overføres ansvaret til kommunestyret som må bevilge midler til slik inndekking.

Når kommunestyrets vedtak om rammer for foretakets virksomhet, både drift og investering, foreligger er det styrets ansvar å fastsette det detaljerte årsbudsjettet og utøve økonomistyring og oppfølging gjennom budsjettåret i samsvar med Kommuneloven med forskrifter.

I kapittel 5 fremlegges hovedtallene, mål og prioriteringer slik de fremgår av forslaget fra Sola tomteselskap KF sitt styre. Rådmannen har gitt sin vurdering og tilrådning til forslaget. På bakgrunn av forslag fra foretakets styre og egne vurderinger, har rådmannen innarbeidet sitt forslag til vedtak. Forslag til Handlings- og økonomiplan fra foretakets styre er innarbeidet i dette kapitlet i sin helhet.

Sola kirkelige fellesråd sitt budsjettforslag trykkes også i sin helhet i dette kapitlet. Rådmannens vurdering av forslaget kan leses etter budsjettforslaget. For ytterligere informasjon, se også kapittel 2 Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer, avsnitt 2.7.2. og 2.7.3. driftsrammetabell med beskrivelse av tiltak, samt avsnitt 2.6.2. og 2.6.3. investeringstabell med beskrivelse av tiltak innenfor kirke.

Rådmannen har også innarbeidet omtale av Sola Parkering KF i dette kapitlet.

5.1. Sola tomteselskap KF

Forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018 for Sola tomteselskap KF er godkjent av foretakets styre¹.

Styrets forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018 for Sola tomteselskap KF er i sin helhet trykket nedenfor.

---

¹ Nestleder Kari Tengesdal Wold har bekreftet sin signatur i e-post sendt til daglig leder

Sola tomteselskap KF – handlings- og økonomiplan 2018 - 2021

Sola tomteselskap KF (STKF) ble vedtatt etablert av kommunestyret i møte 4.2.2016 etablering av. Styret ansatte daglig leder som tiltrådte i stillingen 1.03.2017.

Formålet med opprettelsen av STKF er å organisere kommunens samlede ressurser og kompetanse i en hensiktsmessig organisasjonsstruktur som skal sikre at Sola kommunes behov for areal til kommunens tjenesteproduksjon og boligpolitikk dekkes på en økonomisk rasjonell måte.

Sola tomteselskap KF skal som hovedregel kun erverve, utvikle og selge tomter, ikke bygge på tomtene.

Erverv av tomteareal, tomteutvikling og salg av tomter skal ha som primært formål å sikre tilgang på boliger for førstegangsetablerende og vanskeligstilte, samt sikre tilgang på tomter til bruk for kommunale virksomheter, herunder skoler, barnehager, administrasjonsbygg, institusjoner, kommunale utleieboliger og bolig med service. Byggemodning og salg av næringstomter vil normalt bare være aktuelt der hvor slike tomter inngår som en naturlig del av en større områdeutvikling.

Foretaket skal gjennom salg av tomter, hovedsakelig gjennom prosjektkonkurranser, sikre førstegangsetablerere og vanskeligstilte tilgang på rimeligere bolig enn tilbud i markedet for øvrig.

Foretakets aktiviteter er vurdert til å være kun investeringer, og alle utgifter og inntekter avgrenses dermed til ett budsjett og regnskap for investeringer. Foretaket legger etter dette til grunn at alle utgifter lånefinansieres i påvente av kommende salgsinntekter. Det budsjetteres med salgsinntekter fra salg av tomter fra 2018 som vil brukes til betaling av avdrag på lån.

Selskapet starter med første prosjektkonkurranse i august 17 på to tomter på felt G Myklebust. I 2018 er det planlagt å kjøre prosjektkonkurranser på Myklebust og Jåsund, samt på Kvithei dersom tiltak i forhold til salamandere går etter plan. I 2019 er det planlagt å kjøre prosjektkonkurranse på siste del av felt G på Myklebust, samt prosjektkonkurranser på Kvithei og Jåsund. Sistnevnte prosjekter vil det fortsettes med prosjektkonkurranser i 2020 og 2021.

Det ble i kommunestyremøte 9. juni 2016 vedtatt en tomteportefølje som ble overført til tomteselskapet fra Sola kommune. Det ga selskapet en åpningsbalanse på 10,8 mill i egenkapital og 161,5 mill i ansvarlig lån. I 2017 ble Kvithei Utbyggingsselskap KF lagt inn i tomteselskapet.

Sola tomteselskap KF budsjetterer med 96,9 mill i utgifter for 2018, som vist i budsjettet under. Låneopptaket til selskapet ved inngangen til 2018 vil være 181,7 mill. Ved utgangen av 2018 er tomteselskapets totale låneopptak budsjettert til å være 243,8 mill. Det budsjetterte låneopptak i 2018 vil tas opp gjennom Sola kommune.

Rentekostnader for lånet Sola tomteselskap KF har skal årlig tilbakebetales til kommunen til gjennomsnittlig NIBOR gjennom året + 1%.

I henhold til vedtak ved stiftelsen av selskapet, føres selskapets regnskap etter kommuneloven. Det pågår en utredning for å se på om selskapets regnskap bør føres etter regnskapsloven eller kommuneloven.

HØP 2018-2021	2018	2019	2020	2021
Investeringer i anleggsmidler	75 484 000	46 236 000	34 941 000	39 380 000
Avsetninger	0	2 232 000	6 457 000	0
Avdrag på lån	16 643 000	55 812 000	35 881 000	7 032 000
Renter	3 781 000	3 691 000	4 426 000	5 471 000
Årets finansierungsbehov	96 908 000	107 971 000	81 705 000	51 883 000
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	-78 701 000	-23 166 000	-26 273 000	-31 883 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-18 207 000	-82 573 000	-48 975 000	-20 000 000
Sum ekstern finansiering	-96 908 000	-105 739 000	-75 248 000	-51 883 000
Bruk av avsetninger	0	-2 232 000	-6 457 000	0
Sum finansiering	-96 908 000	-107 971 000	-81 705 000	-51 883 000
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Sola, 07.09.17

Rune Østerhus
styreleder

Ashild Ravndal

Tom Henning Slethei

Kari Tengedal Vold
nestleder

Jan Sigve Tjelto

Per Hansen

Rådmannens merknader:

Sola tomteselskap KF ble opprettet av kommunestyret 4. februar 2016, jmfør k-sak 6/16 *Eablering av kommunalt tomteselskap*. Formålet til Sola tomteselskap KF er å organisere kommunens samlede ressurser og kompetanse i en hensiktsmessig organisasjonsstruktur som skal sikre at Sola kommunes behov for areal til kommunens tjenesteproduksjon og boligpolitikk dekkes på en økonomisk rasjonell måte. Sola tomteselskap KF skal som hovedregel kun erverve, utvikle og selge tomter, ikke bygge på tomtene.

Rådmannen og Sola tomteselskapet KF har sendt en henvendelse til Rogaland Revisjon IKS angående prinsipper om budsjettering og regnskapsføring.

Foretakets aktiviteter er vurdert til å være kun investeringer, og alle utgifter og inntekter avgrenses dermed til ett budsjett og regnskap for investeringer. Foretaket legger etter dette til grunn at alle utgifter lånefinansieres i påvente av kommende salgsinntekter. Styret har i sitt budsjettforslag for perioden 2018-2021 prioritert å disponere forventet overskudd fra salgsinntekter til å betale avdrag på lån gitt av Sola kommune. Kommunen vil videre disponere avdraget til nedbetaling av langsiktig gjeld.

I k-sak 40/16 *Tomteportefølje, åpningsbalanse og økonomiplan for Sola Tomteselskap KF* fattet kommunestyret vedtak om at Kvithei utbyggingsselskap Sola KF føres inn som en del av Sola tomteselskap KF. Den bokførte verdien av arealene på Kvithei er derfor en del av tomtene som er overført til Sola tomteselskap KF.

Sola tomteselskap KF hadde per 1. januar 2017 et ansvarlig lån på kr 163,97 mill. som tilsvarer verdien av tomtearealene som er overført fra Sola kommune og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF. I k-sak 40/16 ble det vedtatt at rentebetingelser er satt til gjennomsnitt av NIBOR gjennom året + 1 prosent. Samme betingelser vil gjelde for løpende låneopptak. Foretaket har budsjettert med et låneopptak på kr 78,7 mill. i 2018.

Styrets forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018 for Sola tomteselskap KF forventer et aktivitetsnivå tilsvarende kr 96,91 mill. i 2018, kr 107,97 mill. i 2019, kr 81,71 mill. i 2020 og kr 51,88 mill. i 2021.

Rådmannens tilrådning til vedtak:

Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2018-2021 og årsbudsjett 2018 for Sola tomteselskap KF i samsvar med rådmannens tilrådning og i tråd med styrets vedtak. Det tas opp lån til finansiering av investeringer i 2018 på kr 78,7 mill. Lånet tas opp via Sola kommune.

5.2. Sola kirkelige fellesråd

DEN NORSKE KIRKE

Sola kirkelige fellesråd

Sola kommune
Kanalsletta 3,
4052 Røyneberg
E-post: epost@sola.kommune.no

Deres ref.:
Rådmann
Økonomisjef
Budsjettleider

Vår ref.:
13/00010-019

Vår saksbeh.:
TT

Arkivkode:
112

Dato:
Sola 09.06.2017

BUDSJETTINNSPILL 2018 FRA SOLA KIRKELIGE FELLESRÅD - INNSPILL TIL SOLA KOMMUNES HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2018 – 2021

1. Innledning

Sola kirkelige fellesråd behandlet i møte 29.05.2017 under *FR-sak 23/17 Budsjettprosess 2018 – innspill til Sola kommune* kommende års økonomiske situasjon, budsjettbehov og gjorde følgende enstemmige vedtak i saken:

- a. Sola kirkelige fellesråd ber om at ordinær driftsramme fra Sola kommune for 2017 framskrives for 2018 mht. lønnsmerutgifter og prisstigning.
- b. Følgende tiltak prioriteres i budsjettinnspillet til Sola kommune for 2018-2021:

Tiltak	2018	2019	2020	2021
Drift				
100 % stilling som ungdomsarbeider/ungdomsdiakon	650 000	650 000	650 000	650 000
Økning av vedlikeholdsreserve kirkebygg	300 000	300 000	300 000	300 000
Sum tiltak drift	950 000	950 000	950 000	950 000
Investeringer				
Utskifting av vinduer i kafélokalene, Tananger kirke	150 000			
Fortsatt fornyelse av kirkerom, Sørnes kirke	500 000	500 000		
Reparasjon/impregnering av murvegger, Sola kirke				700 000
Reparasjons- og rehabiliteringsarbeider, Tananger kapell				3 500 000
Sum tiltak investeringer	650 000	500 000	0	4 200 000

DEN NORSKE KIRKE

Sola kirkelige fellesråd

2

- c. *Sola kirkelige fellesråd anmoder Sola kommune ifm behandling av 2018-budsjettet om å omgjøre nåværende mva-refusjonsordning fra menighetenes driftsregnskaper, slik at menighetene fom. 2018 beholder mva-refusjonen i sin helhet.*
- d. *Fellesrådet gir administrasjonen sammen med økonomiutvalget fullmakt til å utforme endelig budsjettsskriv til Sola kommune innen oppgitt frist.*

Sola kirkelige fellesråd fastsetter årlig det kommende års driftsbudsjett i etterkant av Sola kommunestyres formelle budsjettvedtak i desember, jfr. Kirkelovens § 15 *Kommunens økonomiske ansvar*.

Budsjettet rammetilskudd fra Sola kommune for 2017 er kr 13 651 000, inkludert lønns- og pensjonsreserve.

2 Viktige innspill til fellesrådets driftsramme for 2018

Sola kirkelige fellesråd anmoder Sola kommune om at tilsvarende beregning av rammetilskuddet videresføres for 2017 som for 2018. Nærmere 70 % av fellesrådets driftsbudsjett er knyttet til personalkostnader i faste stillinger. Det er viktig for fellesrådet sammen med menighetsrådene i Den norske kirkes menigheter i Sola å opprettholde og videreføre nåværende tilbud og aktivitetsnivå.

Solakirkenes servicetorg ble etablert i 2010 på Sola menighetsenter med felles sentralbord og fellesadministrative tjenester for de 4 menighetene i kommunen. Hovedformålet med Solakirkenes servicetorg er å være tilgjengelig for flest mulig brukere med et høyt servicenivå overfor alle henvendelser som gjelder kirkelige tilbud og aktiviteter. Dette frigjør samtidig personalressurser lokalt i menighetene.

Gudstjenestene i kirkene er forordnet av Stavanger biskop. Vel 36 500 (33 950 i 2015) mennesker deltok på en av de 224 gudstjenestene i kirkene i Tananger, Sørnes, Sola og Ræge i 2016. I tillegg var det 7 600 mennesker innom kirkene på konserter og kulturarrangement. Så er det i alle menighetene de fleste dager i uken mange aktiviteter for barn og ungdom som ukentlig samler hundrevis av deltakere.

I 2016 ble 190 barn døpt (186 i 2015), 202 ungdommer ble konfirmert (204 i 2015), 56 par ble viet og 114 gravferder ble holdt i en av kirkene. Solakirkenes sykevaktordning utførte i fjor 560 omsorgstimer i tjeneste for eldre og syke mennesker i kommunen. Den lokale kirken er med i sorg og i glede, og ønsker å være tilstede og støttende i ulike livsfaser for alle som trenger det. Kirkestabene med i alt 25 ansatte i menighetene sammen med prestene utgjør svært viktige ressurser. Men for å gjennomføre alle arbeidsoppgavene har Solamenighetene registrert til sammen over 860 frivillige som er med og driver arbeidet fra uke til uke. Den innsatsen er av uvurderlig betydning.

Sola kirkelige fellesråd er bevisst på å prioritere stramt når rådet henvender seg til Sola kommune om økt økonomisk rammetilskudd for 2018. De 4 menighetsrådene har sterke og oppriktige ønsker og mange behov som fellesrådet gjerne skulle støttet med midler, men som det ikke klarer å

Postboks 82	Tlf.:	E-post/Internett:	Bankkonto / Org.nr.:
Soltunvegen 6	51 75 53 70	post@sola.kirken.no	3206.21.94889
4050 SOLA		www.sola.kirken.no	976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

3

imøtekomme. Sola kommune vil være kjent med at flere av de konkrete behovene for ekstra ressurser har vært presentert for kommunen gjennom en del år, og fellesrådet bekrefter med dette sine prioriterte behov.

3 Konkrete budsjettinnspill

A. DRIFT

1. Årlig økt vedlikeholdsramme for kirkene i Sola fra kr. 200 000 til kr. 500 000

Sola kirkelige fellesråd forvalter totalt 5 kirkebygg: Tananger kirke (2002), Ræge kirke (2009), Sørnes kirke (1977) - rehabilitert og påbygget i (2012), Sola kirke (1955) samt Tananger kapell (1879). Sistnevnte bygg er svært lite i kirkelig bruk og er siden 2010 blitt leidd ut til en lokal eritreisk ortodoks menighet. Ihht. kirkeloven er det de kirkelige fellesrådene som forvalter kirkebyggene på vegne av soknene (menighetene) i Den norske kirke. Det innebærer vedlikeholdsansvar med de kostnadene som det medfører.

Som forvalter av kirkebyggene erfarer kirkevergeadministrasjonen at det er blitt mer kostbart enn før å vedlikeholde og oppgradere avanserte tekniske installasjoner som må ha jevnlig service. Det legger derfor beslag på en betydelig del av vedlikeholdsbudsjettet. Det er også større krav til høyere faglig kompetanse enn før.

Dagens moderne kirkebygg har installert avansert teknisk utstyr for lyd, data som betjener nåtidens krav og forventning til lyd, tekst og bildeforiming i gudstjenester, brylluper og begravelser. En del av dette utstyret er også finansiert og anskaffet av menighetene selv. Dette utstyret i kirkene utrangeres og må skiftes ut, og fellesrådet trenger mer midler for å kunne opprettholde et normalt godt nivå på disse funksjonene.

Etter at Sola kommune fom 2016 økte sitt rammetilskudd noe fikk fellesrådet etablert en felles ambulerende vaktmesterfunksjon i 100 % for Solakirkene. Den nye vaktmesteren står for daglig forvaltning av kirkebyggene, foretar enklere og forefallende vedlikehold, kartlegger og følger opp kommende små og større vedlikeholdstiltak samt ivaretar nødvendig FDV-arbeid og – oppfølging.

I forhold til kirkebyggenes arealer og særegne konstruksjoner er nåværende mulige vedlikeholdsmidler for lave i forhold til å ivareta et planmessig og forsvarlig vedlikehold av de 5 kirkebyggene. For 2017 har fellesrådet avsatt kr 830 000 av ordinære budsjettmidler samt av regnskapsmessig mindreforbruk 2015 og 2016 til nødvendige og forebyggende vedlikeholdstiltak. Rådet vurderer det som god og forebyggende forvaltning av disse midlene, og det vil spare fellesrådet og kommunen for større, uforutsette utgifter i framtiden.

Årlig kostnad økning av vedlikeholdsreserve til kr 500 000:   kr 300 000

Postboks 82
Soltunvegen 6
4050 SOLA

Tlf.:
51 75 53 70

E-post/Internett:
post@sola.kirken.no
www.sola.kirken.no

Bankkonto / Org.nr.:
3206.21.94889
976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

4

2. Ny 100 % stilling som ungdomsarbeider / ungdomsdiakon for alle menighetene i Sola med kommunens utbyggingsområder (Skadberg/Jåsund) som prioritert satsingsområde.

Menighetenes representanter i kirkelig fellesråd har gjennom flere år meldt behovet for et utadrettet tilbud om tiltak blant barn og ungdom i Sola, og opprettholder dette ønsket også for kommende budsjettår og videre. De nye utbyggingsområdene på Skadberg og Jåsund er konkrete satsingsområder. Fellesrådet ser et behov for å kunne planlegge, tilrettelegge og gjennomføre felles tilbud og aktiviteter for ungdommer i typiske utbyggingsområder, både lavterskeltilbud og aktiviteter for organisert ungdom. Menighetene i Sola har høy kompetanse på og mye erfaringer med barne – og ungdomsarbeid og ønsker å bidra i lokalmiljøene, gjerne i tilknytning til eksisterende positive nettverks – og ungdomsarbeid i de lokale menighetene. Av erfaring vil fellesrådet også hevde at denne type medarbeider vil løse ut betydelig frivillig innsats.

Profilen på tilbudet skal være nytenkende og proaktiv i forhold til akutte behov og utfordringer som oppstår. Det må være et nært samarbeid med kommunens øvrige etater og tilbud på feltet som SLT team, utekontakten, idrettslag etc. Dette ønsket var også tema i kontakten mellom Stavanger biskop og kommunens ledelse ifm bispevisitasen i november 2013.

Årlig kostnad ny 100 % stilling som ungdomsarbeider / ungdomsdiakon: kr. 650 000

B. INVESTERING

Sola kirkelige fellesråd forutsetter at kirkelige prosjekter vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021 for Sola kommune videreføres som vedtatt av kommunestyret.

1. Fornyelse og oppgradering av Solakirkene

De 4 menighetsrådene peker i årets budsjettprosess med rette på en del konkrete og vel begrunnede behov for utskiftning og oppgradering av inventar i kirkene. Fellesrådet har drøftet de mange innspillene og har valgt å samle seg om noen prioriterte tiltak.

A. Tananger kirke har et sterkt behov for utskift av vinduer i kafeen. Vinduer er punkterte og det er råteskader på treverket. Nye, moderne vinduer vil være energibesparende.

B. Sørnes kirke har påbegynt et stort oppgraderingsarbeid for kirkerommet. Sola kommune bevilget for 2016/2017 1 mill.kr. til dette prosjektet, som er en svært viktig startkapital for å komme i gang med dette viktige arbeidet. Det er planlagt i flere faser, og søknad om godkjenning til Fase 1 og 2 er til godkjenning hos Stavanger biskop:

Fase 1: Lysne fondveggen og støpe gulvet i koret (planlegges utført i 2017)

Fase 2: Nye liturgiske møbler, lysning av eksisterende trepanel og støping av resten av gulvet i kirkerommet (2017/2018)

Fase 3: Oppgradering av belysning i kirkerommet

Fase 4: Nye skyvedører

Postboks 82
Soltunvegen 6
4050 SOLA

Tlf.:
51 75 53 70

E-post/Internett:
post@sola.kirken.no
www.sola.kirken.no

Bankkonto / Org.nr.:
3206.21.94889
976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

5

Fase 5: Resterende mursteinvegger i kirkerommet lysnes / gjøres hvite

Sørnes menighetsråd sin plan for renoveringen av kirkerommet (2016 – 2020) er totalt stipulert til om lag 3,2 mill.kr. og omfatter slipt betonggulv i kirkerommet, lysning av kirkerommets treinteriør og murvegger, nye foldedører (når lekkasjene er stoppet), fornying av belysningen med energisparing samt nye benker. Fellesrådet vil derfor komme tilbake til dette også i kommende års budsjettinnspill.

Kostnad nye vinduer kafe Tananger kirke i 2018:	kr. 150 000
Kostnad oppgradering kirkerom Sørnes kirke i 2018	kr. 500 000
Kostnad oppgradering kirkerom Sørnes kirke i 2019	kr. 500 000

C. Midler til ytre mur og fugearbeider i Sola kirke

Nåværende Sola kirke (bygget 1955) med vel 250 sitteplasser skal når ny hovedkirke er bygget i Sola sentrum (2021) være et seremonibyg, dvs. omgjøres til kapell til bruk for alle typer begravelsesseremonier, vielser osv. Det er derfor viktig å vedlikeholde bygget godt for mangeårig framtidig bruk. Kirkevergen har høsten 2015 og våren 2017 drøftet kirkebyggets tilstand med eksterne fagfolk med tanke på vedlikehold av murer og fuger. Rådgivningsfirmaet Boye & Waage sammen med murmesterfirmaet Garpestad og Gausland AS har avgitt råd om nødvendige tiltak. Noe av bakgrunnen for dette arbeidet er bl.a. lekkasjer i taket i våpenhuset, sprukne ytre fuger, diverse saltutslag på innerveggene i Sola kirke mv. Tiltakene som foreslås er som følger:

- Høytrykksspyling av ytre vegger for å rengjøre overflater og løsne dårlige fuger
- Meisle opp dårlige fuger fra tidligere reparasjoner og erstatte med nye fuger
- Impregnering av overflateene til slutt med Surfapra for å hindre framtidig vanngjennomtrengning i fugene

Stipulert reparasjonskostnad 2021: kr. 700 000

Vedrørende Inneklima Sola kirke

Kirkevergen har ved flere anledninger fått melding om at besøkende i Sola kirke har fått noe som likner allergiske reaksjoner. Det er viktig at vi som kirkebyggforvalter får avklart hva som eventuelt kan være årsak til dette. Et spesialfirma har foreløpig konkludert med at det ikke ser ut til å være farlige og helseskadelige forekomster av sopp. Det er imidlertid tatt en lang rekke prøver som blir analysert. Resultatene og tilrådingene vil framkomme i en faglig rapport som kommer senere. Spesialfirmaet som er hyret inn har vært brukt som spesialrådgivere i en lang rekke norske kirker for å avdekke sopp-, råte – og helsefarlige skader ellers. Endelig rapport vil bli lagt fram på nyåret 2018 og blir fulgt opp i budsjett 2019 – prosessen.

D. Tananger kapell – framtidig forvaltning

Tananger kapell er et tradisjonelt Linstow-kirkebygg fra 1879 som etter 2002 ikke har hatt funksjon som soknekirke. Den er listeført hos Riksantikvaren. Det betyr at alle endringer og større vedlikehold må godkjennes før tiltak settes i gang. Kapellbygget gikk ut av ordinær kirkelig bruk i

Postboks 82	Tlf.:	E-post/Internett:	Bankkonto / Org.nr.:
Soltunvegen 6	51 75 53 70	post@sola.kirken.no	3206.21.94889
4050 SOLA		www.sola.kirken.no	976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

6

2002 da det nye, flotte kirkebygget ble vigslet og tatt i bruk. Det brukes kun sporadisk til enkelte vielser og ved sjeldne anledninger til begravelser. Tananger menighet bruker ikke kapellet til sine arrangementer ellers, men kapellbygget har de siste 6-7 årene vært utleid til en eritreisk-ortodoks menighet.

Det har siden 2002 ikke har vært mulig å prioritere vedlikeholdsmidler for Tananger kapell. Som hastetiltak våren 2015 ble det montert skiferfangere på begge sider av hovedtaket fordi det ved flere anledninger hadde sklidd ned takskifer, til stor fare for besøkende på Tananger kirkegård.

Kirkevergen fikk utarbeidet en ekstern tilstandsrapport høsten 2015. Denne dokumenterer en estimert kostnad for nødvendige reparasjons – og rehabiliteringsarbeid på om lag kr. 3,0 mill.kr (2015). Erfaringsmessig fører de aller fleste rehabiliteringsprosjekter på kirkebygg og andre offentlige bygg til betydelige merkostnader. Følgende utdrag fra tilstandsrapporten gjengis:

Den 137 år gamle bygningen lider litt av manglende vedlikehold. Et snarlig løft på vedlikehold vil hindre at mer alvorlige råteskader vil opptre. Nord- og vestveggen i tårnet har råteskader. Disse bør utbedres snart for å hindre at reisverket får skader. I løpet av en 4 - 6 års periode bør en bruke 3,0 mill. kr inkl. mva på kapellet. Dette kan deles opp i flere mindre tiltak som ikke nødvendigvis henger sammen. De to store postene er reparasjon av tårn (0,9 mill.) og omteking av skifertakene (1,0 mill.) Tårnets vestvegg haster mest.

Kapellbygget vil i all framtid ha behov for jevnlig vedlikeholdsmidler (stipulert til 50 000 kr/år) som kirkelig fellesråd vil måtte be Sola kommune om tilskudd til. I lys av at det i Sola kommune i løpet av få år vil være bygget det 4. nye kirkebygget siden 1977 (Sørnes; Tananger (2002), Ræge (2009) og Sola (byggstart 2019) vurderer fellesrådet tjenligheten ved å ta vare på et gammelt kirkebygg som i praksis ikke er i bruk. Tananger kapell er et såkalt listeført kirkebygg hos Riksantikvaren. Det er ikke mulig å på egenhånd fatte vedtak om riving.

Fellesrådet har hatt en foreløpig drøftning og er innstilt på å igangsette en prosess i tett samarbeid med Tananger menighet og Sola kommune for å utrede muligheten for å eventuelt rive Tananger kapell. Sola kirkelige fellesråd har siden sin første drøfting av saken 22.06.16 hatt en første runde med Tananger menighet om saken, som vil komme tilbake til endelig konklusjon i 2018. Kirkevergen har også gjort en henvendelse til Sola kommune om saken, som vil avvente fellesrådets avgjørelse, som bør finne sted i 2018. På bakgrunn av disse pågående vurderingene søker ikke Sola kirkelige fellesråd om spesifikke midler til Tananger kapell for de nærmeste årene, men varsler en betydelig framtidig rehabiliteringskostnad (fra 2021) dersom hvis det avklares at kapellbygget må forvaltes videre i framtiden.

Stipulert rehabiliteringskostnad 2021:   kr. 3 500 000

Postboks 82	Tlf.:	E-post/Internett:	Bankkonto / Org.nr.:
Soltunvegen 6	51 75 53 70	post@sola.kirken.no	3206.21.94889
4050 SOLA		www.sola.kirken.no	976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

7

4. Anmodning om å omgjøre gjeldende mva-refusjonsordning mellom Sola kommune og Sola kirkelige fellesråd

Det verserte i 2006 – 2007 en sak mellom kommunen og fellesrådet vedrørende momsrefusjonsordning for kirkelig fellesråd og menighetene i Sola, som ble sluttbehandlet og vedtatt i formannskapet 12.06.2007 under behandling og vedtak sak 104/07: *Momskompensasjon – uttrekk fra kommunens rammetilskudd – finansieringsbidrag fra kirkelig fellesråd og menighetsråd*. Bakgrunnen for saken var bl.a. et konkret forhold i Tananger menighet i 2004 i forbindelse med rehabilitering av menighetssenteret og mva-refusjon for menighetens egenfinansierte midler (lån og egenkapital). Formannskapet gjorde følgende vedtak:

1. For momskompensasjon fra anskaffelser i drifts- og investeringsregnskap i Sola kirkelig fellesråd, får Sola kirkelig fellesråd et fast årlig uttrekk fra driftstilskuddet på kr 370.000 med virkning fra 2007.
2. For momskompensasjon fra anskaffelser i drifts- og investeringsregnskap i menighetene, får Sola kirkelig fellesråd et fast årlig uttrekk fra driftstilskuddet på kr 190.000 med virkning fra 2007. Sola kirkelig fellesråd pålegges dermed en koordinerende rolle i fordelingen av den enkelte menighets finansielle bidrag til ordningen, innenfor rammen av det faste uttrekket.
3. Uttrekkene (ovennevnte finansieringsbidrag) prisjusteres tilsvarende utviklingen i konsumprisindeksen (avrundet til nærmeste hele tusen) i påfølgende år (fra 2008).

Ordningen med fast årlig uttrekk fra driftstilskuddet til Sola kirkelige fellesråd ble igangsatt fom 2007 og er årlig blitt indeksregulert. Fellesrådet har årlig foretatt mva-uttrekket fra menighetene, i tråd med formannskapets vedtak i 2007. For 2017 utgjør denne ordningen kr. 686 000 i uttrekk for fellesrådet, hvorav kr. 230 000 for de 4 menighetene.

I perioden 2007 – 2016 er summen av mva-kompensasjonen for fellesrådet og menighetene på totalt 12,08 mill.kr. Av dette er 6,57 mill.kr. blitt uttrukket fra driftstilskuddet til kirkelig fellesråd.

Etter at ordningen er blitt administrert i 10 år finner kirkelig fellesråd det relevant å ta saken opp på nytt, etter faglige drøftinger med KA (Arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for kirkelige organer og for virksomheter med kirkelig forankring) og i kontaktmøte 28.04.17 mellom Sola kirkelige fellesråd og Sola kommune v/økonomisjef.

Fellesrådet gjør med dette henvendelse til Sola kommune i forbindelse med budsjett 2018 - prosessen med anmodning om å få avviklet ordningen med mva-uttrekk fra menighetenes regnskaper ut fra følgende begrunnelse:

- a. Momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner som ble opprettet av Stortinget i 2010 har medført at all annen frivillig virksomhet nå får momskompensasjon. Ordningen for frivillig sektor er en «sjablon-ordning», og det kan

Postboks 82	Tlf.:	E-post/Internett:	Bankkonto / Org.nr.:
Soltunvegen 6	51 75 53 70	post@sola.kirken.no	3206.21.94889
4050 SOLA		www.sola.kirken.no	976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

8

derfor variere om den slår ut mer eller mindre gunstig enn den offentlige ordning som gjelder for menighetsråd. Men *prinsippet* som Stortinget har slått fast er at all frivillig virksomhet skal ha momskompensasjon. Selv om menighetsrådene i momssammenheng følger offentlig ordning, så er den faktiske finansiering av menighetenes virksomhet i det alt vesentlige basert på frivillige gaver og innsats, på lik linje med all annen frivillig virksomhet. Menighetene i Sola har formelt ingen økonomisk forbindelse med, og mottar ingen økonomiske driftstilskudd fra Sola kommune. Det er korrekt at menighetsrådene i årene etter 2004 nøt godt av en ordning som ikke gjaldt for øvrige frivillige virksomheter. Men det finnes nå ikke lenger noen begrunnelse for at menighetsråd skal måtte tilbakebetale en andel av mottatt momskompensasjon til kommunen (via innkreving fra kirkelig fellesråd).

- b. Sola kirkelige fellesråd finner det rimelig å peke på det forholdet at menighetene er selvstendige virksomheter som er ansvarlig for alle tilbud og aktiviteter ut over det som fellesrådet og kommunen har et lovpålagt ansvar for (jfr. kirkelovens §§14 og 15). All virksomhet i menighetene ut over forordnede tjenester og trosopplæring finansieres av egne midler, i hovedsak kirkeofringer, enkelgaver, givertjeneste og andre inntektsinnbringende aktiviteter. Menighetene opplever det over tid urimelig at en betydelig del av den rettmessige mva-refusjonen skal tilbakeføres til kommunen, så lenge det ikke er noen formell, finansiell forbindelse ellers mellom kommune og menighet.
- c. Sola kirkelige fellesråd er ikke kjent med at det er andre kommuner enn Sola som praktiserer ordninger med uttrekk av mva fra menighetene, og KA opplyser at heller ikke de kjenner til tilsvarende ordninger, verken i Rogaland eller i resten av landet. Dette har sannsynligvis sammenheng med at moms fra menighetsråd har blitt antatt å være av svært beskjedent omfang, (jfr Finansdepartementets fortolkningsuttalelse hvor det sies «disse rådernes merverdiavgiftsmessige anskaffelser er av beskjedent omfang»). Det ville også vært tilfelle for Sola kommune, dersom ikke «tilfeldigvis» nye Tananger kirke hadde påvirket tallene i 2004.

Sola kirkelige fellesråd er på vegne av menighetene klar over at det ikke er 100% av mva - refusjonen som tilbakeføres til kommunen som fratrekk på kommunens tilskudd til fellesrådet. Fellesrådet anmoder Sola kommune ifm behandling av 2018-budsjettet om å omgjøre nåværende ordning med uttrekk av mva-refusjon fra menighetenes driftsregnskaper, slik at menighetene fra og med 2018 beholder mva-refusjonen i sin helhet.

5. Avsluttende budsjettkommentarer

Sola kirkelige fellesråd har høye krav til en sunn og profesjonell økonomiforvaltning av de årlige tilskuddsmidlene fra Sola kommune. Rådet prioriterer midlene til nøkkelstillinger i menighetene, trosopplæring, diakoni, undervisning samt vedlikehold av kirkebyggene, og har fokus på å drive en effektiv og nødvendig administrasjon. De fleste stillinger er knyttet til faste og nødvendige funksjoner som biskopens forordnede gudstjenester i de fire kirkene, kirkelige handlinger (dåp,

Postboks 82
Soltunvegen 6
4050 SOLA

Tlf.:
51 75 53 70

E-post/Internett:
post@sola.kirken.no
www.sola.kirken.no

Bankkonto / Org.nr.:
3206.21.94889
976 993 691

DEN NORSKE KIRKE
Sola kirkelige fellesråd

9

vielser, begravelser), et stort konfirmantarbeid, barne – og ungdomsarbeid m.v. Menighetenes staber er i stor grad minimumsbemannet i forhold til fagstillinger.

Menighetsrådene og de kirkelige ansatte medarbeidere driver sammen med mange hundre frivillige krefter etter beste evne mange og varierte lokale kirkelige tilbud til en stor og ung befolkning i Sola. Fellesrådet verdsetter høyt denne innsatsen og er takknemlig for at menighetene bidrar med egne lønnsmidler til vel 3 årsverk samt tusenvis av dugnadstimer. Sola menighet er i full gang med å skaffe til veie sitt bidrag til ny kirke i Sola sentrum og samler inn månedlig ca. 50 000 kr. i tillegg til ordinær givertjeneste. Sola kirkelige fellesråd er svært glad for at *Prosjekt 49041 Ny kirke Sola sentrum* ligger inne i Sola kommunes Handlings – og økonomiplan.

Dette er en god illustrasjon på at Den norske kirkes menigheter i Sola står i en sterk tusenårig tradisjon og engasjerer svært mange mennesker i lokalmiljøene. De lokale kirkene vil gjerne videreføre dette i en moderne tid.

Med vennlig hilsen
for Sola kirkelige fellesråd

Karim Saffaran
Leder Sola kirkelige fellesråd

Trygve Torgersen
Kirkeverge

Postboks 82
Soltunvegen 6
4050 SOLA

Tlf.:
51 75 53 70

E-post/Internett:
post@sola.kirken.no
www.sola.kirken.no

Bankkonto / Org.nr.:
3206.21.94889
976 993 691

Rådmannens merknader:

Rådmannen har mottatt Sola kirkelige fellesråds innspill til Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Brevet er trykket i sin helhet i dette kapittelet.

Sola kirkelige fellesråd ber om at ordinær driftsramme fra Sola kommune for 2017 framskrives for 2018 med hensyn til lønnsutgifter og prisstigning. I tillegg forutsetter kirkelig fellesråd at kirkelige investeringsprosjekter vedtatt i HØP 2017-2020 for Sola kommune videreføres som vedtatt av kommunestyret.

Ut over dette har Sola kirkelige fellesråd prioritert følgende tiltak i sitt budsjettinnspill til Sola kommune:

Drift:

- 100 prosent stilling som ungdomsarbeider/ungdomsdiakon fra 2018, kr 0,65 mill.
- Økning av vedlikeholdsreserve kirkebygg fra 2018, kr 0,3 mill.

Investering:

- Utskifting av vinduer i kafélokalene, Tananger kirke, kr 0,15 mill. i 2018
- Fortsatt fornyelse av kirkerom, Sørnes kirke, kr 0,5 mill. både i 2018 og 2019
- Reparasjon/impregnering av murvegger Sola kirke, kr 0,7 mill. i 2021
- Reparasjons- og rehabiliteringsarbeider Tananger kapell, kr 3,5 mill. i 2021.

Videre anmoder Sola kirkelige fellesråd Sola kommune om å omgjøre nåværende mva-refusjonsordning fra menighetenes driftsregnskapet, slik at menighetene f.o.m. 2018 beholder mva-refusjonen i sin helhet.

Rådmannen har vurdert Sola kirkelige fellesråds anmodning om å omgjøre nåværende mva-refusjonsordning fra menighetenes driftsregnskapet, og har funnet det riktig å endre praksis. Fra og med 2018 vil menighetene beholde sin mva-kompensasjon. Dette er i tråd med praksis i andre kommuner. Dette innebærer en økning i budsjettrammen til Sola kirkelige fellesråd på kr 0,23 mill.

I rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2018-2021 er Sola kirkelige fellesråds budsjettramme for drift videreført fra 2017 justert for lønnsvekst og indeksregulering av mva-kompensasjon i henhold til ny praksis. Rådmannen har ikke funnet inndekning av foreslåtte driftstiltak samt prisjustering i sitt forslag til HØP 2018-2021.

Rådmannen har heller ikke funnet rom for å bevilge midler til ytterligere investeringer til kirkelige formål utover det som inngår i vedtatt HØP 2017-2020.

Bevilgningen til Sola kirkelige fellesråd inngår i rådmannens tilrådning til budsjettvedtak for Sola kommune.

5.3. Sola parkering KF

Det ble i Formannskapet 6. juni 2017 vedtatt at det skal opprettes et eget parkeringsselskap i Sola kommune, med organisasjonsformen kommunalt foretak. Selskapet skal etter planen være operativt 1. januar 2018, og skal i første omgang arbeide med å innføre vilkårs-parkering i Sola kommune fra og med årsskiftet 2019-2020 (når parkeringsanlegget ved nytt Sola rådhus er ferdigstilt). Etter dette skal foretaket stå for drift og håndheving av kommunens parkeringsordning.

Før selskapet er operativt er det vanskelig å gi noen konkrete tall på forventede utgifter. I umiddelbar nærhet er det kompensasjon til foretakets styre, og til daglig leder. Sistnevnte kan leies inn fra kommunen, eller eksternt, frem til foretaket ser behov for en fast ansettelse. For å få til en god overgang er det også trolig at det tilknyttes ekstern kompetanse i form av andre kommunale parkeringsselskaper. Det må derfor påberegnes noen utgifter i denne forbindelse.

Den største utgiftsposten før innføring av vilkårsparkering i 2019/2020 vil trolig være knyttet til opparbeidelse av infrastruktur. Dette vil innebære kjøp av arbeidskraft og teknisk utstyr i forbindelse med oppføring av

parkeringsskilt og –automater. I tillegg kan det komme utgifter til oppbygging av organisasjonen; dette er imidlertid avhengig av hvilken driftsmodell foretaket bestemmer seg for. Det kan også forventes utgifter i forbindelse med overdragelse av kommunens parkeringsanlegg til foretaket; igjen avhengig av hvilken modell som velges.

Det kan ikke forventes inntekter i stor grad før parkeringsanlegget er i drift og vilkårs-parkering er innført, og frem til dette tidspunktet vil det være kommunen som må stå for finansieringen av foretakets drift.

Når selskapet har lagt en strategi for innføring og videre drift, vil det la seg gjøre å komme med et konkret estimat over utgiftene i perioden frem mot innføring av vilkårs-parkering i kommunen.

Som følge av fortsatt usikkerhet om kostnadsnivået for Sola Parkering KF i oppstartsfasen, har rådmannen ikke foreslått å bevilge midler til foretaket i denne handlings- og økonomiplanen. Rådmannen vil komme tilbake til saken i tertialrapporter og/eller ved rullering av handlings- og økonomiplanen.

6. Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger

I dette kapittelet har rådmannen valgt å presentere et samlet forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2018. Endringene i satser påvirker de økonomiske rammene til kommunen. Etter rådmannens vurdering er det derfor viktig at forslaget til avgifter, gebyrer og egenbetalinger behandles sammen med rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan. Rådmannen tilrår at kommunestyret godkjenner endringer i avgifter, gebyrer og egenbetalinger i forbindelse med behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Kapittel 6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger er inndelt som følger:

- 6.1. Oppvekst og kultur
- 6.2. Levekår
- 6.3. Samfunnsutvikling
- 6.4. Feieavgift

6.1. Oppvekst og kultur

6.1.1. Barnehage

Maksimalgrense på foreldrebetaling i barnehager fastsettes i Stortingets årlige budsjettvedtak. I 2017 er pris for full barnehageplass kr 2.730 per måned, som gir en pris per år på kr 30.030. I forslag til statsbudsjett 2018 er det lagt opp til en maksimalpris på kr 2.910 per måned som gir en pris per år på kr 32.010.

Det er mulighet for redusert maksimalpris, etter søknad, for familier med inntekt under kr 500.500 samt gratis kjernetid for hus-

holdninger med inntekt inntil kr 450.000. Fra 1. august 2018 endres grense for gratis kjernetid til kr 462.000.

I tillegg til foreldrebetaling for opphold kan det faktureres kostpenger knyttet til matservering. Sats for kostpenger kan variere fra barnehage til barnehage. Se eventuelt den enkelte barnehages vedtekter og nettsider for detaljerte opplysninger om foreldrebetaling. Rådmannen tilrår følgende satser for foreldrebetaling i barnehage i tråd med forslaget i statsbudsjettet 2018.

TABELL: FORELDREBETALING BARNEHAGE

Oppholdstid	Hel plass	30 timer pr uke	27 timer per uke	25 timer per uke	2+3 dager per uke
Beløp pr måned	2 910	2 400	1 980	1 810	1 660

Eventuelle matpenger/kostpenger kommer i tillegg

6.1.2. Skolefritidsordning – SFO

Sola kommune tilbyr 60 prosent og 100 prosent plass i kommunal SFO. I henhold til kommunestyrets vedtak ved behandling av HØP 17-20 ble satsene ikke økt fra 2016 til 2017. Rådmannen tilrår nå å øke samlet pris

per plass i 2018 med 2,6 prosent i henhold til kommunal deflator for 2018, avrundet til nærmeste hele beløp. Rådmannen tilrår følgende endring i satsene for plass i kommunal SFO fra 1. januar 2018:

TABELL: FORELDREBETALING KOMMUNAL SFO

	Satser 2017	Satser 2018
100 % plass	2 750	2 825
Matutgifter 100 % plass	150	150
Samlet pris 100 % plass	2 900	2 975
60 % plass	2 000	2 055
Matutgifter 60 % plass	100	100
Samlet pris 60 % plass	2 100	2 155

Foreldrebetaling SFO i andre kommuner:

Rådmannen har innhentet opplysninger om betalingssatser for 2017 med mer fra noen nabokommuner til sammenligning. Stavanger, Sandnes og Randaberg har ganske likt opplegg som Sola. Disse kommunene har også 100 og 60 prosent plasser. Det er gjennomgående 11 betalingsterminer, og det gis søskenmoderasjon med 25 prosent for barn nummer to i Stavanger. Sandnes gir 50 prosent søskenmoderasjon for barn nummer tre. Sandnes har også vedtatt at SFO skal drives etter selvkostprinsippet.

Stavanger kommune (fra og med 1. august 2016) 100 prosent plass kr 2.855 per måned og 60 prosent plass kr 1.965 per måned. Stavanger har videreført betalingssatsene fra 2016 til hele 2017, og har dermed ikke prisøkning for SFO i 2017.

Sandnes kommune (fra og med 1. april 2016) 100 prosent plass kr 2.860 per måned og 60 prosent plass kr 2.002 per måned. Sandnes har også videreført betalingssatsene fra 2016 til 2017, og har dermed heller ikke prisøkning for SFO i 2017.

Randaberg kommune (fra og med skoleåret 2017-2018) 100 prosent plass kr 2.930 per måned.

6.1.3. Kulturskole

I henhold til kommunestyrets vedtak ved behandling av HØP 17-20 ble satsene ikke økt fra 2016 til 2017. Rådmannen tilrår nå å øke satsene i kulturskolen med 2,6 prosent i henhold til med kommunal deflator for 2018 avrundet til nærmeste 5-krone.

TABELL: FORELDREBETALING KULTURSKOLE PER SEMESTER

	Satser 2017	Satser 2018
Individuell/solo undervisning	1 680	1 725
Parti/pulje undervisning	1 165	1 195
Instrumentopplæring korpsmedlemmer	1 250	1 285
Instrumentleie/materialavgift	300	310
Søskenmoderasjon	-225	-225

Det gis søskenrabatt på kr 225 per semester fra barn nummer to.

Til sammenligning er prisene for 2017 i Sandnes per semester kr 1.575 for individuell/solo undervisning, for parti/pulje undervisning (gruppe) kr 1.300 og leie av instrumenter kr 300. Satsene i Sandnes for 2017 er holdt uendret i forhold til 2016, i henhold til budsjettvedtak for 2017.

Bystyret i Stavanger har vedtatt at kontingentsatsene for Stavanger kulturskole økes med 1,3 prosent i snitt til følgende beløp med virkning fra 01.01.2017; individuell/solo undervisning kr 1.850, teater/drama/bilde kr 1.825 + materialavgift kr 160, dans fra kr 1.650 til kr 1.850 og instrumentleie kr 350.

I Randaberg er prisen per skoleår kr 3.100,- og i enkelte tilfeller tillagt materiell kr 3.400 per skoleår.

Det gis søskenmoderasjon alle steder.

6.2. Levekår

Alle forskriftsstyrte satser er justert i tråd med forslag til statsbudsjett for 2018. De øvrige satser foreslås økt med 2,6 prosent i henhold til kommunal deflator for 2018. Rådmannen tilrår at satsene endres fra 1. januar 2018 som beskrevet under.

6.2.1. Betaling for langtidsopphold

Betaling for langtidsopphold i institusjon reguleres av Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Det kan kreves 75 prosent av inntekt mellom kr 8.200 og folketrygdens grunnbeløp, og 85 prosent av overskytende inntekt. Fribeløpet før beregning av vederlag, kr 8.200, er justert i tråd med forslag til statsbudsjett for 2018. Maksimalsatsen foreslås økt til kr 37.700 per måned ved sykehjemmene og til kr 26.500 per måned ved Soltun alderspensjonat.

TABELL: BETALING FOR LANGTIDSOPPHOLD

	Sats 2017	Sats 2018
Fribeløp	8 000	8 200
Maksimalsats per måned, sykehjem	36 800	37 700
Maksimalsats per måned, Soltun	25 900	26 500

6.2.1.1. Fradrag for boutgifter til egen bolig

Det gis 100 prosent fratrekk for følgende boutgifter inntil seks måneder:

- Strøm – nettleie, årspris per i dag kr 2.152
Nettleie «blokk», årspris per i dag kr 1.906
- Forsikring av bolig og innbo
- Husleie/fellesutgifter
- Kommunale avgifter.

Det gis 50 prosent fratrekk for boutgifter i ytterligere seks måneder for pasienter med hjemmeboende ektefelle.

Det gis fratrekk for gjeldsrenter på lån. For pasienter som har hjemmeboende ektefeller og hefter for felles gjeld, gis det 50 prosent fradrag for gjeldsrenter så lenge beboer bor i institusjon. Dette gjelder også for de som har korttidsopphold mer enn 60 døgn per år.

Det gis ikke fradrag for utgifter knyttet til fritidsbolig.

Det gis fratrekk for boutgifter når korttidsopphold overstiger 60 døgn per kalenderår.

Det må fremlegges dokumentasjon på alle beløp som kan medføre fratrekk i beregningsgrunnlaget for vederlag i institusjon.

Rett til fradrag utgår ved salg eller overdragelse av bolig.

6.2.2. Betaling for korttidsopphold

I følge Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester kan kommunen maksimalt kreve kr 160 per døgn for korttidsopphold i institusjon. Etter 60 døgn på korttidsopphold i løpet av et år, kan betaling kreves etter reglene for langtidsopphold. Korttidsopphold i institusjon settes til maksimal sats i henhold til forskrift, kr 160 per døgn for inntil 60 døgn per kalenderår og langtidssats for opphold ut over dette. Dette er en økning fra kr 155 i 2017. Satsen er justert i tråd med forslag til statsbudsjett 2018.

6.2.3. Betaling for aktivitetssenteropphold

Aktivitetssenter for psykisk utviklingshemmede

Ved Sande aktivitetssenter betaler brukerne

for transport (kr 58 per dag i 2017) og en liten sum til drikke/lunsj. Utover dette har det ikke vært krevd egenbetaling. Rådmannen tilrår at dagens ordning videreføres og at det ikke kreves betaling for opphold. Rådmannen tilrår å øke betaling for transport og mat/drikke med 2,6 prosent i henhold til kommunal deflator for 2018.

TABELL: EGENBETALING AKTIVITETSSENTER OG TRANSPORT FOR PSYKISK UTVIKLINGSHEMMEDE

	Sats 2017	Sats 2018
Transport per dag	58	60
Mat/drikke per måned	217	223

Dagsenter for eldre og funksjonshemmede

Betaling for dagsenter reguleres i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. I 2017 betales det kr 80 per dag for dagsenter. I tillegg betales det kr 66 per dag for måltider ved dagsenteret. Betaling for dagsenter i 2018 er uendret på kr 80 per dag i tråd med forslag til statsbudsjett 2018. I tillegg tilrår Rådmannen at det betales kr 68 per dag for måltider ved dagsenteret. Det skal ikke betales for fravær som er meldt senest én uke i forveien, ved akutt sykdom og opphold i institusjon/sykehus.

TABELL: EGENBETALING DAGSENER FOR ELDERE OG FUNKSJONSHEMMEDE

	Sats 2017	Sats 2018
Dagsenter per dag	80	80
Måltider per dag	66	68

6.2.4. Betaling for trygghetsalarm

Rådmannen tilrår å øke abonnementsprisen med 2,6 prosent i tråd med kommunal deflator for 2018. Etableringsgebyr på kr 500 beholdes, og det samme gjelder erstatningsgebyr på kr 750. For de med inntekt under 2G beholdes maksimalsats, som for 2018 utgjør kr 205.

TABELL: BETALING FOR TRYGGHETSALARM

	Sats 2017	Sats 2018
Etableringsgebyr	500	500
Abonnementsavgift, inntekt under 2G	200	205
Abonnementsavgift, inntekt 2 - 3G	306	314
Abonnementsavgift, inntekt 3 - 4G	422	433
Abonnementsavgift, over 4G	528	542
Erstatningsgebyr	750	750

6.2.5. Betaling for praktisk bistand i hjemmet

I henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 11.2 og Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 8, har kommunen adgang til å fastsette betalingssatser for praktisk bistand og opplæring som ikke er til personlig stell og egenomsorg. Sola kommune krever maksimal betalingssats for husstander med inntekt under 2G, kr 205 per måned, i tråd med forslag til statsbudsjett 2018. Rådmannen tilrår å øke timesatsen og maksimal månedssats for de andre gruppene med 2,6 prosent i henhold til kommunal deflator for 2018.

TABELL: BETALING FOR PRAKTISK BISTAND I HJEMMET

	Nettoinntekt	Timesats 2017	Maksimal mnd.-sats 2017	Timesats 2018	Maksimal mnd.-sats 2018
Under 2G	0 – 187 268	200	200	205	205
2-3G	187 269 – 280 902	302	845	310	867
3-4G	280 903 – 374 536	363	1 581	372	1 622
4-6G	374 537 – 561 804	372	3 248	382	3 332
Over 6G	561 805 -	422	3 618	433	3 712

6.2.6 Betaling hjemme levering av mat

Tidligere har innbyggerne fått levert middagsmat fra Sola Storkjøkken. Fra september 2017 har eksternt firma overtatt matleveringen. Kommunen vil til enhver tid fakturere innbyggerne den faktiske kostnaden kommunen betaler per porsjon med et påslag for administrasjonskostnader. Prisen vil justeres i henhold til prisjusteringer fra leverandør.

6.2.7. Betaling frisklivssentralen

Egenandel for reseptperiode på tre måneder foreslås økt med 2,6 prosent til kr 526. Egenbetaling for 60+ trening foreslås også økt med 2,6 prosent til kr 421 per halvår. Økningene er i henhold til kommunal deflator for 2018.

TABELL: BETALING FRISKLIVSSENTRALEN

	Sats 2017	Sats 2018
Tre måneder reseptperiode	513	526
60+ trening (pris per halvår)	410	421

6.2.8. Betaling for fysioterapi

I henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 11-2 har kommunen adgang til å kreve egenandeler hos fastlønte

fysioterapeuter på lik linje med egenandelen som innkreves hos avtalefysioterapeuter.

I statsbudsjettet for 2017 ble sykdomslisten som har gitt enkelte pasienter rett til gratis fysioterapi fjernet. Oppdragene en kan ta egenandel for reguleres av Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m. I flere av de kommunale kjerneaktivitetene til de kommunale fysioterapeutene kan man ikke kreve egenandel. Dette gjelder:

- Barn under 16 år
- Personer med godkjent yrkesskade
- Helsestasjon
- Pasienter på institusjon
- Dagsenter
- Forebyggende og helsefremmende tilbud
- Formidling av hjelpemidler
- Tverrfaglige møter
- Samtaler med pårørende
- Veiledning og opplæring av pårørende og annet personell
- Når tjenesten gis som en del av et tverrfaglig team, med mindre fysioterapi er definert som et eget tiltak.

Resterende behandlinger kan kommunen kreve egenandel for, med en maksimal sats gjeldende fra 1. juli 2017 på kr 1.990 per år. Maksimalsatsen økes til kr 2.025 per år gjeldende fra 1. juli 2018. Sola kommune har ikke krevd egenandel i 2017, da det ikke har

vært noen system for registrering og rapportering av egenandeler via Gerica. Det er forventet at dette systemet er på plass tidlig i 2018.

Utvalg for levekår behandlet i møte 5. april 2017 sak 12/17 *Innføring av egenandel for fysioterapitjenester*, og det ble fattet følgende vedtak: «Sola kommune innfører egenandel for tjenester gitt av kommunale

fysioterapeuter når det er utviklet et system for registrering og innrapportering av egenandeler via pasientjournalssystemet Gerica». Rådmannen tilrår å legge satsene for kommunal egenandel i samsvar med satsene for fysioterapeuter som har avtale om driftstilskudd. Satsene reguleres av Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m.

TABELL: BETALING FOR FYSIOTERAPI – SATSER PER 1. JULI 2017

	Sats		Sats
Maksimal egenbetaling per år*	1 990	Tillegg for bruk av spesialkonstruert utstyr for medisinsk trenings- eller slyngeterapi	10
Undersøkelse inntil 30. min.	170	Veiledet trening, minst 30 min.	25
Behandling hos fysioterapeut i 20 min.	98	Aktiv oppvarming	21
Behandling hos fysioterapeut i 30 min.	154	Gruppebehandling i 30 min.	55
Behandling hos fysioterapeut i 40 min.	191	Gruppebehandling i 60 min.	97
Behandling hos fysioterapeut i 60 min.	242	Gruppebehandling i 90 min.	138
Behandling hos fysioterapeut i 90 min.	300	Tillegg for behandling i basseng per pasient	21

* Maksimalsats vil bli økt til kr 2.025 fra 1. juli 2018

6.3. Samfunnsutvikling

6.3.1. Eiendom

6.3.1.1 Idrettslag og gymsaler

Rådmannen tilrår at leieprisene for kommunale idrettshaller, gymsaler og idrettsbaner økes med 2,6 prosent i 2018, avrundet til nærmeste kr 5. Økningen er i henhold til kommunal deflator for 2018. Rådmannen

tilrår at billettprisene for svømmehaller økes med 10 prosent i 2018, avrundet til nærmeste kr 5. Billettprisene for svømmehaller har ikke økt siden 2015. Økningen i billettprisene tar høyde for økte lønnsutgifter og driftsmateriell i seksjonen. Nabokommunene til Sola har i 2016 hatt en snittpris på kr 60 for en voksenbillett i svømmehaller.

TABELL: BILLETT- OG LEIEPRISER KOMMUNALE IDRETTSANLEGG OG GYMSALER

	Satser 2017	Satser 2018
Idrettshaller og gymsaler		
Idrettshall med garderobe, leiepris per time	640	655
Idrettshall med garderobe halv sal, leiepris per time	370	380
Gymsal, leiepris per time	210	215
Leie av hall til kommunens idrettslag til kommersielle arrangement som dans, messer og lignende, leiepris per helg	15 840	16 250
Leie av hall til eksterne arrangement hall nummer en, leiepris per døgn	15 840	16 250
Leie av hall til eksterne arrangement hall nummer to, leiepris per døgn	7 920	8 125
Fotballbaner med gress- eller kunstgressdekke		
Leie av fotballbaner med gress- eller kunstgressdekke, leiepris per time	640	655
- leie av garderober, leiepris per gang	110	115
Svømmehaller		
Svømmehall inkludert garderobe, leiepris per time	720	790
Enkeltbillett	50	55
Enkeltbillett student, honnør, barn	30	35
Klippekort 10 klipp	360	400
Klippekort 10 klipp, student, honnør, barn	205	225
Familiekort gyldighet ett år fra salgsdato	1 545	1 700
Halvårskort	1 030	1 135

6.3.2. Kommunalteknikk

Vann, avløp og renovasjon drives etter selvkostprinsipper, det vil si at gebyr-inntektene fra innbyggere skal tilsvare kommunens kostnader på VAR-området. Disse tjenestene er 100 prosent gebyrfinansierte. Det er kostnadsnivået som danner grunnlag for gebyr- og inntektsnivået og kommunen skal ikke ha noe fortjeneste knyttet til disse tjenestene.

Dersom inntektene er lavere enn kostnadene ett enkelt år avsluttes selvkostregnskapet med underskudd. Rent finansielt bruker man da av tidligere års avsetninger (bundne driftsfond) for å dekke underskuddet. Dersom det ikke er avsatt merinntekter til fond tidligere år, fremføres et underskudd til påfølgende år. Et eventuelt underskudd indikerer et potensial for å heve gebyrfinansieringen i påfølgende år.

Se kapittel 4 Tjenesteområdene for mer informasjon.

6.3.2.1. Gebyrutvikling innenfor VAR-området 2018-2021 (årsgebyrer)

I tabellen nedenfor vises de kommunale gebyrer innenfor VAR-områder for husholdninger, basert på stipulert forbruk av vann og avløp innenfor de aktuelle arealklasser, samt ett standard renovasjonsabonnement (fastpris renovasjon, 120 liter restavfallsbeholder, 140 liter papiravfallsbeholder og 140 liter beholder for våtorganisk avfall).
 $\text{Leieareal} = \text{bruksareal (BRA)} \times 0,55$.

Tall fra Kostra viser at Sola kommune for en bolig på 120 m² i 2016 hadde de laveste gebyrene innenfor VAR-sektoren på Nord-Jæren.

TABELL: GEBYRER FOR VAR, STANDARDABONNEMENT

Priser eksklusive mva.	2017	2018
Vann og avløp for boliger 0-75 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	5 366	5 586
Vann og avløp for boliger 76-150 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	8 282	8 624
Vann og avløp for boliger 151-200 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	10 226	10 649

Som tabellen viser er det foreslått en økning i gebyrene for vann, avløp og renovasjon.

Økningen fordeler seg med 3 prosent økning på vann, 5 prosent økning på avløp og 4 prosent økning på renovasjon. Økningen kommer som følger av at utgiftsnivået til Kommunalteknikk øker, blant annet grunnet stor utbyggingsaktivitet hos I.V.A.R. og i kommunen de neste årene. I.V.A.R. utvider og renoverer renseanleggene for vann og avløp. I tillegg bygger de et nytt sorteringsanlegg for avfall. Dette medfører økte kapitalkostnader og driftsutgifter hos I.V.A.R.

Virksomheten har de siste årene hatt et stort fokus på å bygge ned selvkostfondene, og foreslår en gradvis økning i gebyrer over de neste fire årene slik at økningen i gebyrene ikke vil bli veldig stor når selvkostfondet er tatt ned. Dersom kommunestyret ikke vedtar økning av gebyrene viser grove beregninger at selvkostfond for vann vil gå i null innen utgangen av 2020, selvkostfond for avløp vil gå i null i løpet av 2018, og selvkostfond for renovasjon vil gå i null i begynnelsen av 2018.

6.3.2.2. Gebyrberegning vann og avløp

Årsgebyr vann og avløp for bolig- og fritidsbygg med stipulert forbruk beregnes på grunnlag av leieareal, jamfør Sola kommunes forskrifter for vann og avløpsgebyrer. På grunnlag av leiearealstørrelsen blir boligen plassert inn i tilhørende gebyrklasse. Leiearealet fremkommer ved å multiplisere bruksarealet (BRA) med en faktor på 0,55.

Beregnet vannmengde for bolig- og fritidsbygg med stipulert forbruk er 2 m³ per kvadratmeter leieareal. For andre bygg med stipulert forbruk gjelder 2 m³ per kvadratmeter bruksareal (BRA). Det er det største arealet i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen.

Abonnenter med vannmåler betaler gebyr i forhold til faktisk forbruk multiplisert med vannpris i kr/m³.

Avløpsmengden settes som hovedregel lik vannmengde inn, det vil si vann inn er lik avløpsvann ut. Ved beregning av tilknytningsavgift vann og avløp for bolig- og fritidsbygg, benyttes leieareal som grunnlag for beregningen multiplisert med tilknytningsgebyr per kvadratmeter. Det er det største arealet i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen.

Ved beregning av tilknytningsavgift vann og avløp for næringsbygg benyttes bruksareal (BRA) som grunnlag for beregningen multiplisert med tilknytningsgebyr per kvadratmeter. Det er det største arealet i hver gebyrklasse som legges til grunn i gebyrberegningen.

For øvrig vises det til forskrifter for vann- og avløpsgebyrer.

6.3.2.3. Årsgebyr 2018

Årsgebyr vann 2018

Vannpris i kr/m³ foreslås økt med 3 prosent i 2018. Dette betyr at vannprisen eksklusive

mva. i 2018 vil bli kr 8,16 per m³, mens den i 2017 er kr 7,92 per m³.

Vannmålerleie (næringskunder) økes med 7 prosent i 2018.

TABELL: ÅRSGEBYR VANN 2018

Priser eksklusive mva.	2017	2018
Årsgebyr vann stipulert, 0-75 m ² leieareal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1 188	1 224
Årsgebyr vann stipulert 76-150 m ² leieareal, beregnende mengde 300 m ³ /år	2 376	2 447
Årsgebyr vann stipulert, 151-200 m ² leieareal, beregnende mengde 400 m ³ /år	3 168	3 263
Årsgebyr vann stipulert, 201-250 m ² leieareal, beregnende mengde 500 m ³ /år	3 960	4 079
Årsgebyr vann stipulert, 251-300 m ² leieareal, beregnende mengde 600 m ³ /år	4 752	4 895
Vannpris i kr/m ³	7,92	8,16

Årsgebyr avløp 2018

Avløpspris i kr/m³ foreslås økt med 5 prosent i 2018. Dette betyr at avløpsprisen i 2018 vil bli

kr 12,10 per m³, mens den i 2017 var kr 11,52 per m³.

TABELL: ÅRSGEBYR AVLØP 2018

Priser eksklusive mva.	2017	2018
Årsgebyr avløp stipulert, 0-75 m ² leieareal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1 728	1 814
Årsgebyr avløp stipulert 76-150 m ² leieareal, beregnende mengde 300 m ³ /år	3 456	3 629
Årsgebyr avløp stipulert, 151-200 m ² leieareal, beregnende mengde 400 m ³ /år	4 608	4 838
Årsgebyr avløp stipulert, 201-250 m ² leieareal, beregnende mengde 500 m ³ /år	5 760	6 048
Årsgebyr avløp stipulert, 251-300 m ² leieareal, beregnende mengde 600 m ³ /år	6 912	7 258
Vannpris i kr/m ³	11,52	12,10

Årsgebyr slamtømming 2018

Årsgebyret for slamtømming foreslås økt med

5 prosent i forhold til årets pris.

TABELL: ÅRSGEBYR SLAMTØMMING 2018

Priser eksklusive mva.	2017	2018
Slamavskillere 0-3,9 m ³ , én tømming hvert 2. år	944	991
Slamavskillere 4,0-6,9 m ³ , én tømming hvert 2. år	1 583	1 662
Slamavskillere 7,0-9,5 m ³ , én tømming hvert 2. år	2 144	2 251
Tillegg per m ³ for slamavskiller utover 9,6 m ³	467	490

Tilknytningsgebyr bolig- og fritidsbygg 2018

Tilknytningsgebyr per kvadratmeter for bolig- og fritidsbygg foreslås økt med 3 prosent for

vann og 5 prosent for avløp. For året 2018 blir gebyrene eksklusive mva. kr 42,25 for vann og kr 223 for avløp per kvadratmeter leieareal for bolig- og fritidsbruk.

TABELL: TILKNYTNINGSGEBYR BOLIG- OG FRITIDSBYGG 2018

Priser eksklusive mva.	Vann 2017	Vann 2018	Avløp 2017	Avløp 2018
Tilknytningsgebyr, 0-120 m ² leieareal	4 880	5 026	25 440	26 712
Tilknytningsgebyr 121-170 m ² leieareal	6 912	7 119	36 040	37 842
Tilknytningsgebyr 171-220 m ² leieareal	8 945	9 213	46 640	48 972
Tilknytningsgebyr 221-270 m ² leieareal	10 978	11 307	57 240	60 102
Tilknytningsgebyr per m ²	41,00	42,25	212	223
Tilknytningsgebyr i felt eller område ⁽¹⁾	100	100	100	100

(1) Satsen gjelder i et felt eller område hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlig vann- og/eller avløpsledning (førstegangsbygging).

Kommunestyret i Sola vedtok 10. desember 1992 i k-sak 242/92 at det ved påbygg/tilbygg i felt eller områder hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbyggingen av offentlige vann- og/eller avløpsledninger at det skal betales tilknytningsgebyr fast pris.

Tilknytningsgebyr næringsbygg 2018

Tilknytningsgebyr per kvadratmeter for næringsbygg foreslås økt med 3 prosent for vann og 5 prosent for avløp. For året 2018 blir gebyrene eksklusive mva. kr 42,25 for vann og kr 223 for avløp per kvadratmeter bruksareal for næringsbygg.

TABELL: TILKNYTNINGSGEBYR NÆRINGSBYGG 2018

Priser eksklusive mva.	Vann 2017	Vann 2018	Avløp 2017	Avløp 2018
Tilknytningsgebyr, 0-120 m ² bruksareal	4 880	5 026	25 440	26 712
Tilknytningsgebyr 121-170 m ² bruksareal	6 912	7 119	36 040	37 842
Tilknytningsgebyr 171-220 m ² bruksareal	8 945	9 213	46 640	48 972
Tilknytningsgebyr 221-270 m ² bruksareal	10 978	11 307	57 240	60 102
Tilknytningsgebyr per m ²	41,00	42,25	212	223
Tilknytningsgebyr i felt eller område ⁽¹⁾	100	100	100	100

(1) Satsen gjelder i et felt eller område hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbygging av offentlig vann- og/eller avløpsledning (førstegangsbygging).

Kommunestyret i Sola vedtok 10. desember 1992 i k-sak 242/92 at det ved påbygg/tilbygg i felt eller områder hvor abonnenten har bekostet eller deltatt økonomisk i utbyggingen av offentlige vann- og/eller avløpsledninger, skal betales tilknytningsgebyr etter fast pris.

Renovasjonsgebyr 2018, hyttekunder

Renovasjonsgebyr for hyttekunder foreslås økt med 4 prosent i 2018. Økningen skyldes økte kostnader forbundet med innhenting av renovasjonen, blant annet som følge av økt mengde avfall og prisregulering fra renovatør.

TABELL: RENOVASJONGEBYR HYTTEKUNDER 2018

Priser eksklusive mva.	Tømming	2017	2018
Fastpris per abonnement ⁽¹⁾		244	254
Andel restavfall i felles container/beholder/nedgravd system ⁽²⁾	2. hver uke	902	938

(1) Alle abonnementer må betale dette gebyret. (2) Tømming annenhver uke i perioden april – september.

Renovasjonsgebyr 2018, husholdningskunder

I henhold til forurensningsloven skal abonnementene betale fullt ut for den renovasjonsordning som administreres av kommunen. Beregnet gebyrutvikling i perioden er vist for ett standard husholdnings-abonnement.

Gebyrsats for husholdning med standard abonnement i 2018 foreslås økt med 4 prosent, det vil si til kr 2.548 per år (eksklusive mva.).

Behandlingsgebyr i forbindelse med bytte av beholdere foreslås økt til kr 229 per gang.

TABELL: RENOVASJONGEBYR HUSHOLDNINGSKUNDER 2018

Priser eksklusive mva.	Tømming	2017	2018
Standard abonnement inkl. fast og variabelt gebyr ⁽¹⁾	2./4. hver uke	2 450	2 548
Fastpris per abonnent ⁽²⁾		244	254
Valgfrie beholderstørrelser/abonnement/ tjenester:			
Restavfall 120 liter beholder	2. hver uke	967	1 006
Restavfall 240 liter beholder	2. hver uke	1 686	1 753
Restavfall 660 liter beholder	2. hver uke	4 023	4 184
Papiravfall 140 liter beholder	4. hver uke	386	401
Papiravfall 240 liter beholder	4. hver uke	573	596
Papiravfall 660 liter beholder	4. hver uke	1 376	1 431
Våtorganisk avfall 140 liter beholder	2. hver uke	853	887
Våtorganisk avfall 240 liter beholder	2. hver uke	1 410	1 466
Nedgravde avfallssystemer	Når full	1 230	1 350
Kompostbinge, leie per år		320	333
Bytte av beholdere per gang (Behandlingsgebyr)		220	229
Strø til kompostbeholdere, per sekk		85	88
Henting/tilbakesetting beholdere, per år ⁽³⁾		0	0
En ekstrasekk inkl. tømming/deponering ⁽⁴⁾		60	63
25 stk. bioposer 37x39 cm		40	42
10 stk. biosekker 140 liter		80	83
10 stk. biosekker 240 liter		100	105

(1) 120 liter restavfallsbeholder, 140 liter våtorganisk- og papirbeholder eller nedgravde beholdere. Alle abonnenter må som minimum ha et standardabonnement, eventuelt gå sammen om å dele et standardabonnement. Deling av standardabonnementer gjelder ikke for nedgravde avfallssystemer. (2) Alle abonnementer må betale dette gebyret. (3) Behov må dokumenteres, og vurderes etter søknad. (4) Sekker fjernes samtidig som avfallsfraksjonen tømmes.

6.3.3. Areal

Gebyrfinansierte tjenester innen plan, byggesak og oppmåling drives etter selvkostprinsipper, det vil si at gebyrinntektene fra innbyggere ikke skal være høyere enn kommunens kostnader. I tråd med vedtaket i f-sak 91/15 *Revidering av selvkostprinsipp hos virksomhet Arealbruk* har rådmannen vurdert forventet aktivitetsnivå hos seksjonene for budsjettåret 2018 og foreslår at plan blir 20 prosent gebyrfinansiert, byggesak 90 prosent gebyrfinansiert og oppmåling 50 prosent gebyrfinansiert. Det er kostnadsnivået som danner grunnlag for gebyr- og inntektsnivået, og kommunen skal ikke ha noen fortjeneste knyttet til disse tjenestene. Dersom inntektene er lavere enn kostnadene ett enkelt år, avsluttes selvkostregnskapet med

underskudd. Rent finansielt bruker man da av tidligere års avsetninger (bundne driftsfond) for å dekke underskuddet. Dersom det ikke er avsatt merinntekter til fond tidligere år, fremføres et underskudd til påfølgende år. Et eventuelt underskudd indikerer et potensiale for å heve gebyrfinansieringen i påfølgende år. Se kapittel 4 Tjenesteområdene for mer informasjon.

6.3.3.1. Gebyrer Plan

Rådmannen tilrår at gebyrer for plan økes med 2,6 prosent fra 2017 til 2018, avrundet til nærmeste kr 10. Økningen i gebyrene for plan i 2018 tar høyde for økte utgifter til lønn og driftsmateriell i seksjonen, og er i henhold til kommunal deflator for 2018.

TABELL: GEBYR PLAN 2018

	2017	2018
1 Reguleringsplaner		
Arealgebyr		
1.01 For arealer til og med 2 000 m ²	56 870	58 290
1.02 For arealer fra 2 001 m ² til og med 5 000 m ²	94 950	97 320
1.03 For arealer fra 5 001 m ² til og med 10 000 m ²	115 430	118 320
1.04 For arealer fra 10 000 m ² til og med 20 000 m ²	151 660	155 450
1.05 For arealer fra 20 001 m ² belastes et tillegg til punkt 1.04 per påbegynte intervall på 1 000 m ²	1 960	2 010
Tilleggsgebyr for bebyggelse		
1.06 Tilleggsgebyr for bebyggelse, per påbegynte intervall	980	1 010
Tilleggsgebyr for endringsforslag		
1.07 Tilleggsgebyr kan kreves når forslagsstiller fremmer endringsforslag underveis	Tillegg på 30 % av gebyr	Tillegg på 30 % av gebyr
2 Mindre reguleringsendringer		
2.01 Grunngebyr for arealer til og med 2 000 m ²	9 480	9 720
2.02 For arealer fra 2 001 m ² til og med 5 000 m ²	18 960	19 430
2.03 For arealer fra 5 001 m ² til og med 10 000 m ²	28 420	29 130
2.04 For arealer over 10 001 m ²	37 900	38 850
3 Konsekvensutredninger		
3.01 For planer som faller inn under Forskrift om konsekvensutredning (PBL §§4.1 og 4.2) skal det betales tilleggsgebyr	Tillegg på 75 % av gebyr for reguleringsplan, se punkt 1.01-1.05	Tillegg på 75 % av gebyr for reguleringsplan, se punkt 1.01-1.05

TABELL: GEBYR PLAN 2018, FORTSETTELSE

		2017	2018
4	Dispensasjon fra plankrav		
4.01	Behandlingsgebyr	19 920	20 420
5	Andre tjenester		
5.01	Startpakke	2 120	2 170

FORSKRIFT OM GEBYRREGULATIV FOR BEHANDLING AV PRIVATE REGULERINGSPLANER

Gebyrene er vedtatt av Kommunestyret i Sola 14. desember 2017, med hjemmel i plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71 § 33-1.

§ 1 Gebyret innebefatter

Gebyret innbefatter avklaringsmøter, saksbehandling og planbearbeiding i plansaker som fremmes i medhold av plan og bygningsloven av 27. august 2008 § 12-11. Gebyret utstedes til fakturamottaker som oppgis ved bestilling av startpakke.

§ 2 Dekning av utgifter til andre myndigheter m.m.

I tillegg til gebyrer etter dette regulativ skal privat forslagsstiller etter avtale dekke alle utgifter til saksbehandlingen, herunder avklaring i forhold til kulturminneloven, konsekvensutredninger, kopiering av planer med mer frem til kommunen fatter vedtak om planen skal tas til behandling eller ikke.

§ 3 Betalingsplikt

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter fakturadato.

§ 4 Gebyrberegningstidspunkt - Avregning

Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt det mottas planforslag. Grunnlaget for beregning av arealgebyr, punkt 1.01-1.05, er det arealet som inngår i plan-

området i forslag til reguleringsplan. Areal der eksisterende arealbruk videreføres uten endringer kan likevel trekkes fra.

Grunnlag for beregning av tilleggsgebyr, punkt 1.06, regnes ut fra maksimal utnyttelse som planen gir mulighet for. Beregningsgrunnlaget for bebyggelse gjelder kun ny bebyggelse. Eksisterende bebyggelse som skal bli stående uten endringer, regnes ikke med. Arealet beregnes i tråd med NS 3940 og skal fremgå av planbeskrivelsen.

§ 5 Betalingstidspunkt

Gebyret skal være betalt før saken tas opp til førstegangsbehandling.

§ 6 Urimelig gebyr

Hvis gebyret anses for å være åpenbart urimelig i forhold til det arbeid og de kostnader kommunen har hatt med saken, eller anses urimelig av andre grunner, kan Rådmannen fastsette et passende gebyr.

§ 7 Klageadgang

Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages der gebyrregulativet følges. Rådmannens avgjørelse av søknad om reduksjon av gebyr kan påklages etter reglene i forvaltningsloven.

§ 8 Ikrafttredelse

Forskriften gjelder fra 1. januar 2018.

6.3.3.2. Gebyrer Kart og oppmåling

Rådmannen tilrår at gebyrer for oppmåling økes med 2,6 prosent, avrundet til nærmeste

hele kr 10. Økningen er i henhold til kommunal deflator for 2018.

TABELL: GEBYR KART OG OPPMÅLING 2018

		2017	2018
1.1	Oppretting av matrikkelenhet		
1.1.1	<u>Oppretting av grunneiendom og festegrunn</u>		
	Areal fra 0 til og med 500 m ²	16 450	16 860
	Areal fra 501 til og med 2 000 m ²	21 940	22 490
	Areal fra 2 001 m ² , økning per påbegynt daa	680	700
	For eiendom som ikke er selvstendig bruksenhet, beregnes et halvt gebyr.		
	For samtidig oppmåling av flere tilgrensende tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis følgende reduksjoner i gebyret:		
	4 - 10 tomter: 15 % reduksjon		
	11 - 20 tomter: 20 % reduksjon		
	21 og flere tomter: 25 % reduksjon		
1.1.2	<u>Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn</u>		
	Areal fra 0 til og med 500 m ²	16 450	16 860
	Areal fra 501 til og med 2 000 m ²	21 940	22 490
	Areal fra 2 001 m ² , økning per påbegynt daa	680	700
1.1.3	<u>Oppretting av uteareal på eierseksjon</u>		
	Gebyr for tilleggsareal per eierseksjon		
	Areal fra 0 til og med 50 m ²	5 480	5 620
	Areal fra 51 til og med 250 m ²	8 200	8 410
	Areal fra 251 til og med 2 000 m ²	10 970	11 240
	Areal fra 2 001 m ² , økning per påbegynt daa	680	700
1.1.4	<u>Oppretting av anleggseiendom</u>		
	Gebyr for oppretting av anleggseiendom		
	Areal fra 0 til og med 2 000 m ²	27 570	28 260
	Areal fra 2 001 m ² , økning per påbegynt daa	1 380	1 420
1.2	Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning. Avbrudd i oppmålingsforretning.		
1.2.1	Gebyr for oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning	8 200	8 410

TABELL: GEBYR KART OG OPPMÅLING 2018, FORTSETTELSE

		2017	2018
1.2.2	<u>Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering</u> Gebyr uten fullført arbeid; 1) når saken blir trukket før den er fullført, 2) må avvises, 3) ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 1.1 og 1.2		
1.3	Grensejustering		
1.3.1	<u>Grunneiendom</u> Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal, maksimalt 500 m ² .		
	Areal fra 0 til og med 250 m ²	5 480	5 620
	Areal fra 251 til og med 1 000 m ²	8 200	8 410
1.3.2	<u>Anleggseiendom</u> Anleggseiendom kan justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens areal, maksimalt 1 000 m ² .		
	Areal fra 0 til og med 250 m ²	8 200	8 410
	Areal fra 251 til og med 1 000 m ²	10 970	11 240
1.4	Arealoverføring		
1.4.1	<u>Grunneiendom</u> Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysning gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift.		
	Areal fra 0 til og med 250 m ²	10 970	11 240
	Areal fra 251 til og med 500 m ²	13 740	14 080
	Per påbegynt 500 m ² økning	680	700
1.4.2	<u>Anleggseiendom</u> Areal fra 0 til og med 250 m ²	13 740	14 080
	Areal fra 251 til og med 500 m ²	16 450	16 860
	Per påbegynt 500 m ² økning	1 380	1 420
1.5	Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatsbestemt ved oppmålingsforretning		
	For inntil to punkter	2 720	2 790
	For overskytende grensepunkt, per punkt	410	420

TABELL: GEBYR KART OG OPPMÅLING 2018, FORTSETTELSE

	2017	2018
1.6	Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatsbestemt, eller klarlegging av rettigheter	
	For inntil to punkter	5 480 5 620
	For overskytende grensepunkt, per punkt	1 380 1 420
1.7	Privat grenseavtale	
	For inntil to punkter eller 100 meter grenselengde	4 100 4 200
	For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 meter (rimeligste alternativ skal nyttes)	680 700
1.8	Urimelig gebyr	
	Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun gir fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.	
1.9	Betalingstidspunkt	
	Gebyr skal være betalt forskuddsvis før tinglysning/matrikkelføring.	
1.10	Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken	
	Gjør rekvisenten under sakens gang forandring i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.	
1.11	Utstedelse av matrikkelbrev	
	Matrikkelbrev inntil 10 sider	190 190
	Matrikkelbrev over 10 sider	400 410
2.0	Salg av tjenester og kart	
	Kartdata leveres på papir eller e-post	
	Papirkopi:	
	Kartdata på A4 papirformat	470 480
	Kartdata på A3 papirformat	880 900
	Kartdata på A2/A1/A0 papirformat	1 130 1 160
	Digitale kartdata:	
	Vektordata A4 format, maks 1:1000	1 130 1 160
	Raserdata A4 format, maks 1:1000	1 130 1 160
	Vektordata A0 format, maks 1:1000	1 850 1 900
	Raserdata A0 format, maks 1:1000	1 850 1 900

FORSKRIFT OM GEBYRREGULATIV FOR BEHANDLING AV OPPMÅLINGSSAKER

Gebyrene er vedtatt av Kommunestyret i Sola 14. desember 2017, med hjemmel i lov om eighedsregistrering (Matrikkelova) av 17. juni 2005 lovens § 32, forskriftene § 16.

§ 1 Gebyret innebefatter

Gebyret innbefatter alt arbeid som omfattes av matrikkelovens § 32. Gebyret utstedes til rekvirent dersom ikke annet er avtalt.

§ 2 Betalingsplikt

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter fakturadato.

§ 3 Gebyrberegningstidspunkt - Avregning

Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt rekvisisjonen er registrert i kommunen.

§ 4 Betalingstidspunkt

Gebyret innkreves før tinglysning/matrikkelføring.

§ 5 Urimelig gebyr

Hvis gebyret anses for å være åpenbart urimelig i forhold til det arbeid og de kostnader kommunen har hatt med saken eller anses urimelig av andre grunner, kan Rådmannen fastsette et passende lavere gebyr. Reduksjon av gebyr kan skje på initiativ fra kommunen eller etter søknad. Søknad om nedsettelse av gebyr utsetter ikke betalingsfristen.

§ 6 Klageadgang

Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages. Rådmannens avgjørelse om reduksjon av gebyr, jmfør § 5, kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Fylkesmannen er klageinstans.

§ 7 Ikrafttredelse

Forskriften gjelder fra 1. januar 2018.

6.3.3.3. Gebyrer Byggesak

Rådmannen tilrår at gebyrene for byggesak økes med kommunal deflator for 2018 på 2,6 prosent. Gebyrene avrundes til nærmeste hele kr 10.

Det arbeides fremdeles med å redusere avviket mellom gebyrfinansierte utgifter og inntekter i henhold til fremdrift gitt i Handlings- og økonomiplan 2017-2020. Rådmannen ser blant annet på tidsbruk per type sak, for eksempel enebolig, for å se om det er skeivheter i gebyrregulativet. Arbeidet har pågått i store deler av 2017, men grunnet færre byggesaker enn tidligere år er det ikke grunnlag for å utføre en gyldig analyse per nå. Det er ventet at rådmannen vil kunne gi en grundig analyse av gebyrregulativet i løpet av 2018.

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018

	2017	2018
Tiltak som behandles etter søknad		
I tillegg til basisgebyr betales et arealgebyr per m ² bruksareal	18,00	18,50
Redusert arealgebyr per m ² for tiltak i henhold til PBL§21-7, 2. ledd	10,80	11,10
Delt igangsetting		
Det tas et gebyr for igangsettingssøknad nummer 2, 3, 4 osv.	3 120	3 200

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

Basisgebyr		Satser 2017			Satser 2018	
		Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2
01	<u>Boliger</u>					
A	Ren enebolig	20 150	27 780		20 650	28 470
B	Enebolig med hybel/sokkelleilighet	20 150	27 780		20 650	28 470
C	Tomannsbolig, vertikalt delt, per leilighet	12 500	20 150		12 810	20 650
D	Tomannsbolig, horisontalt delt, per leilighet	12 500	20 150		12 810	20 650
E	Andre småhus (ikke over fire leiligheter per hus)	27 780	35 440		28 470	36 330
F	Rekkehus, per leilighet	12 500	16 360		12 810	16 770
G	Enebolig i kjede	20 150	27 780		20 650	28 470
H	Bygg på to etasjer med fem eller flere leiligheter	27 780	35 440		28 470	36 330
	Til- og påbygg (A-H), gjelder også hagestue/vinterhage					
	Mindre enn 30 m ² samlet areal	6 690	8 690		6 860	8 910
	Større (eller lik) 30 m ² samlet areal	8 690	12 500		8 910	12 810
K	Ombygging (A-H) mindre enn 50 % av totalt areal	1 920	1 920		1 970	1 970
L	Ombygging – hovedombygging (A-H) større enn 50 % av totalt areal	3 800	3 800		3 900	3 900
M	Blokk	62 350	96 620	107 730	63 910	99 040
N	Høgghus/punkthus/lamellhus	62 350	96 620	107 730	63 910	99 040
O	Terrassehus	62 350	96 620	107 730	63 910	99 040
P	Til- og påbygg (M-O)					
	Mindre enn 50 m ²	6 690	8 690		6 860	8 910
	Større (eller lik) 50 m ²	12 500	12 500		12 810	12 810
Q	Ombygging (M-O) mindre enn 50 % av totalt areal	7 650	11 440		7 840	11 730
R	Ombygging (M-O) større enn 50 % av totalt areal	15 310	18 340		15 690	18 800
S	Bruksendring (A-O), fra tilleggsdel til hoveddel	2 980	2 980		3 050	3 050
T	Ny boenhet eksisterende bolig	12 500	12 500		12 810	12 810
	Andre tiltak på boligeiendom					
	Fasadeendring	2 980	2 980		3 050	3 050
	Støttemurer	2 980	4 840		3 050	4 960

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

Basisgebyr	Satser 2017			Satser 2018		
	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
Innhegning/gjerde/ støyskjerm	2 980			3 050		
Brygger	7 160	8 690		7 340	8 910	
Graving/fylling/sprenging	2 980			3 050		
Basseng/brønn/dam	7 160			7 340		
02 <u>Andre nybygg</u>						
A Garasjer og uthus for boliger	4 110			4 210		
B Naust for boliger	8 690			8 910		
C Andre, mindre tilbygg til bolig	4 110			4 210		
D Til- og påbygg (A-C), samt uisolerte hagestuer	2 990			3 060		
03 <u>Produksjonsbygg for verksted og industri</u>						
A Etasjebygg for fabrikk eller verksted	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500
B Etasjebygg for fabrikk eller verksted kombinert med kontor	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500
C Produksjonshall	27 780	46 950	69 890	28 470	48 120	71 640
D Produksjonshall kombinert med kontorfløy	27 780	46 950	69 890	28 470	48 120	71 640
E Andre produksjonsbygg	27 780	46 950	69 890	28 470	48 120	71 640
F Til- og påbygg (A-I)						
Minimumsgebyr små til-/påbygg eller ombygginger mindre enn 100 m ²	9 600	9 600	9 600	9 840	9 840	9 840
Mindre enn 1000 m ² BRA	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
Større, eller lik, 1000 m ² BRA	20 970	20 970	20 970	21 490	21 490	21 490
G Ombygging mindre enn 50 % av totalt areal (A-I)	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
H Ombygging større enn 50 % av totalt areal (A-I), hovedombygging	20 150	20 150	20 150	20 650	20 650	20 650
I Bruksendring (A-E)	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
04 <u>Kontor-, forretnings- og andre næringsbygg</u>						
A Kontor- og administrasjonsbygg	58 420	106 200	153 970	59 880	108 860	157 820
B Varehus og andre butikkbygg	58 420	106 200	153 970	59 880	108 860	157 820
C Ekspedisjonsbygg og terminaler	58 420	99 970	134 910	59 880	102 470	138 280
D Lager- og garasjebygg	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500
E Bensinstasjon	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500
F Annet bygg for kontor, forretning eller samferdsel	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

Basisgebyr		Satser 2017			Satser 2018		
		Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
G	Til- og påbygg (A-F)						
	Minimumsgebyr små til-/påbygg og ombygginger, samlet areal mindre enn 100 m ²	7 270			7 450		
	Mindre enn 1000 m ² samlet areal	23 990	23 990	23 990	24 590	24 590	24 590
	Større enn 1000 m ² samlet areal	27 780	27 780	27 780	28 470	28 470	28 470
H	Ombygging mindre enn 50 % av totalt areal (gjelder også bruksendring)	19 100	28 670	38 270	19 580	29 390	39 230
I	Ombygging større enn (eller lik) 50 % av totalt areal betales som for nybygg (gjelder også bruksendring)	28 660	37 800	57 370	29 380	38 750	58 800
J	Bruksendring (A-F)	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
05	<u>Hotell- og restaurantbygg</u>						
A	Hotell	77 560	115 740	192 250	79 500	118 630	197 060
B	Andre bygg/andre butikkbygg	58 420	96 620	134 910	59 880	99 040	138 280
C	Til- og påbygg, minimumsgebyr	6 820	6 820	6 820	6 990	6 990	6 990
	Samlet areal mindre enn 100 m ²	7 840	7 840	7 840	8 040	8 040	8 040
	Mindre enn 1000 m ² samlet areal	31 640	58 420	77 560	32 430	59 880	79 500
	Større enn (eller lik) 1000 m ² samlet areal	58 420	77 560	115 740	59 880	79 500	118 630
D	Ombygging større enn (eller lik) 50 % av bygning (A-B)	45 910	57 370	76 510	47 060	58 800	78 420
E	Ombygging større enn (eller lik) 50 % bygning (A-B) betales som for nybygg	57 370	76 510	95 580	58 800	78 420	97 970
F	Bruksendring (A-B)	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
06	<u>Bygg for offentlige og private tjenester</u>						
A	Bygg for undervisning/forskning		115 740	192 250		118 630	197 060
B	Sykehus/aldershjem/sykehjem		115 740	192 250		118 630	197 060
C	Barnehager	27 850	46 950		28 550	48 120	
D	Omsorgsboliger	27 850	46 950		28 550	48 120	
E	Kirke/kapell og lignende		115 740	192 250		118 630	197 060
F	Samfunnshus/forsamlingshus		115 740	192 250		118 630	197 060
G	Teater/kinobygg		115 740	192 250		118 630	197 060
H	Idrettsbygg		77 560	115 740		79 500	118 630
I	Andre bygg		58 430	77 560		59 890	79 500

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

Basisgebyr		Satser 2017			Satser 2018		
		Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
J	Til- og påbygg (A-I), små til- /påbygg/ombygginger mindre enn 100 m ²	11 280	11 280	11 280	11 560	11 560	11 560
	Mindre enn 1000 m ² samlet areal	20 150	20 150	20 150	20 650	20 650	20 650
	Større enn (eller lik) 1000 m ² samlet areal	20 150	20 150	20 150	20 650	20 650	20 650
K	Ombygging mindre enn 50 % av totalt areal	9 580	30 590	57 390	9 820	31 350	58 820
L	Ombygging større enn 50 % av totalt areal, hovedombygging	21 020	57 390	95 580	21 550	58 820	97 970
M	Bruksendring (A-I)	16 360	16 360	16 360	16 770	16 770	16 770
07	<u>Søknad – bygg for jordbruk, fiske og fangst</u> . Alminnelige driftsbygninger (Se PBL §20-2, punkt b)						
A	Driftsbygninger i landbruket	6 820	12 500		6 990	12 810	
B	Andre bygg	6 820	12 500		6 990	12 810	
C	Til- og påbygg (A-B), ved må til- /påbygg/ombygginger, minimumsgebyr						
	Mindre enn 100 m ²	2 980	4 840		3 050	4 960	
	Større enn (eller lik) 100 m ²	4 840	8 690		4 960	8 910	
D	Ombygginger mindre enn 50 % av totalt areal	1 920	2 860		1 970	2 930	
E	Ombygging større enn (eller lik) 50 % av totalt areal, hovedombygging	2 860	3 800		2 930	3 900	
F	Bruksendring driftsbygninger i landbruket (dispensasjon kommuneplan), gebyr betales på forskudd	15 310	15 310		15 690	15 690	
08	<u>Andre bygg</u>						
A	Fritidsbolig	16 360	16 360		16 770	16 770	
B	Naust, uthus	4 110			4 210		
C	Andre tilbygg	4 110			4 210		
D	Til- og påbygg (A-C), gjelder også garasje som tilbygg til bolig	2 980			3 050		
E	Ombygging tiltak A-C	1 920			1 970		

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

	Basisgebyr	Satser 2017			Satser 2018		
		Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
09	<u>Dispensasjonssøknader</u> . I tillegg til gebyr for behandling av dispensasjonssøknad kommer ordinært behandlingsgebyr						
A	Formål i kommuneplan/ reguleringsplan – dispensasjon fra plankrav, 100-meters beltet	15 310			15 690		
B	Utnyttelsesgrad	3 050			3 130		
C	Plassering (reg. byggegrene m.v.)	3 050			3 130		
D	Etasjetall	3 050			3 130		
E	Høyde (gesims, møne)	3 050			3 130		
F	Andre forhold i reg.best.	3 050			3 130		
G	Avstandskrav PBL § 29-4	3 050			3 130		
H	Veiopparbeidelse, jf. PBL § 27	3 050			3 130		
I	Erstatningsbolig i LNF	3 050			3 130		
J	Andre dispensasjoner	3 050			3 130		
10	<u>Riving av bygg</u>						
	Riving av bygning, konstruksjon eller anlegg, jf. § 20-1, garasje/uthus	1 920	3 050		1 970	3 130	
	Bolig/andre bygg	3 050	6 120		3 130	6 280	
11	<u>Tekniske installasjoner</u> <u>PBL §20-1</u>						
	Ventilasjonsanlegg – oppføring/ endring/reparasjon	1 920			1 970		
	VVA- og VVS-planer nyanlegg/ større endringer og reparasjoner	1 920			1 970		
	Skorstein	1 920			1 970		
12	<u>Andre tiltak</u>						
	Fasadeendring	1 920			1 970		
	Skilt/reklame	1 920			1 970		
	Større skiltplan	3 050			3 130		
	Støttemurer	3 050			3 130		
	Innhegning/gjerde/støyskjerm	3 050			3 130		
	Ledningsanlegg (50 % reduksjon ved enkle stikkledninger)	4 260			4 370		
	Masseuttak/-deponi	15 310			15 690		
	Anlegg av vei eller parkeringsplass	3 480			3 570		
	Andre tekniske installasjoner				1 860		

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

	Basisgebyr	Satser 2017			Satser 2018		
		Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
13	<u>Utendørsplaner/opparbeidelsesplan (per plan)</u>						
A	Område mindre enn 5000 m ²	2 700			2 770		
B	Område større enn, eller lik, 5000 m ²	5 770			5 910		
14	<u>Utstikking/beliggenhetskontroll.</u> Se regulativ for oppmålingssaker.						
15	<u>Utslippstillatelse</u>						
	Behandling av søknad om utslipp fra separate avløpsanlegg (ikke offentlige)	6 120			6 270		
	Utslipp av oljeholdig avløpsvann				5 890		
16	<u>Tiltaksplan</u>						
	Behandling av tiltaksplan for terrenginngrep i forurenset grunn	15 310			15 690		
17	<u>Frikjøp parkering</u>						
	Sola sentrum, beløp fastsettes i henhold til k-sak 32/15, eks. mva.	120 000			120 000		
18	<u>Tilleggssøknader</u>						
	Reviderte tegninger/ endringssøknader	1 920			1 970		
19	<u>Fradeling.</u> Gebyr for oppmålingsarbeider og matrikelbrev kommer i tillegg. Ved positivt vedtak kommer oppmålingsgebyr i henhold til regulativ for oppmålings-forretninger i tillegg.						
A	Fradeling (behandlingsgebyr av kurante saker i henhold til reguleringsplan)	2 980			3 050		
B	Fradeling med dispensasjon (behandlingsgebyr disp. fra kommuneplan/reguleringsplan)	16 360			16 770		
C	Mindre vesentlig endring PBL § 28-1 (behandlingsgebyr, regulert område)						
	Gebyrsatser for tillatelse til seksjonering ⁽¹⁾						
	Rettsgebyr i henhold til sentralt vedtak, p.t.	860			880		

TABELL: GEBYR BYGGESAK 2018, FORTSETTELSE

Basisgebyr	Satser 2017			Satser 2018		
	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3	Tiltaks- klasse 1	Tiltaks- klasse 2	Tiltaks- klasse 3
For behandling av seksjonerings-søknad uten befaring betales et gebyr på tre ganger rettsgebyret	2 580			2 640		
I tillegg belastes gebyr for tinglysning i henhold til sentralt vedtak, for tiden	525			540		
Sum for behandling av seksjonerings-søknad uten befaring	3 105			3 180		
For behandling av seksjonerings-søknad med befaring betales et gebyr på fem ganger rettsgebyret	4 300			4 410		
I tillegg belastes gebyr for tinglysning i henhold til sentralt vedtak, for tiden	525			540		
Sum for behandling av seksjonerings-søknad med befaring	4 825			4 950		
Dersom det er nødvendig med målebrevskart betales et tilleggsgebyr i henhold til gebyr for kart- og oppmålingsarbeider.						

(1) Gebyrene for seksjonering følger rettsgebyrene, og vil bli oppdatert når rettsgebyret for 2018 offentliggjøres

FORSKRIFT OM GEBYRREGULATIV FOR BYGGESAKER

Gebyrene er vedtatt av Kommunestyret i Sola 14.desember 2017, med hjemmel i plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71 § 33-1, lov om eierseksjoner, samt lov om forurensning.

Alminnelige bestemmelser

Gebyrregulativet tar utgangspunkt i de bygningstyper som er definert i Matrikkelen. Regulativet gjenspeiler det faktiske saksbehandlingsarbeidet de forskjellige saks-typene medfører. Gebyret er bygget opp av to elementer – et basisgebyr som avspeiler hovedtyngden av arbeidet innenfor hver sakskategori avhengig av tiltaksklasse, og et arealgebyr som fanger opp merarbeid som

følge av størrelsen på bygget. I tillegg kommer gebyr for godkjenning av selvbygger samt gebyr for behandling av eventuelle dispensasjoner.

§ 1 Gebyret innebefatter

Gebyret innebefatter saksbehandling og tilsyn i byggeperioden, gebyret utstedes til tiltaks-haver. Seksjonering har gebyr i henhold til Lov om eierseksjoner. Gebyr for måletekniske arbeider fastsettes i henhold til gebyr for kart- og oppmålingsarbeider.

§ 2 Betalingsplikt

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter fakturadato. Ved søknad om seksjonering, eller dispensasjon

fra planformål, skal gebyret betales inn på forhånd/før behandling.

§ 3 Gebyrberegningstidspunkt – Avregning

Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt melding/søknad mottas og er komplett.

§ 4 Fakturerings- og betalingstidspunkt

Når vedtak som innebærer godkjenning av søknaden blir fattet, herunder også rammetillatelse, faktureres fullt gebyr. Ved behandling av igangsetting betales gebyr for ansvarlige foretak som er kommet til. Ved delt igangsettingssøknad påløper et behandlingsgebyr på kr 3.380 for hver igangsettings-søknad utover førstegangssøknaden. Dersom tiltakshaver trekker prosjektet etter rammetillatelse er gitt, kan en søke om å få refundert inntil 30 prosent av innbetalt gebyr.

§ 5 Ved kombinerte bygg/flere tiltaksklasser

Består bygningen av flere funksjoner beregnes gebyret etter de enkelte delene.

§ 6 Midlertidige bygninger

Midlertidige bygninger belastes fullt gebyr i den kategori bygget omfatter.

§ 7 Avslag

- a) Blir søknad avslått skal det betales 50 prosent av fullt saksbehandlingsgebyr. Dispensasjonsgebyr betales fullt ut.
- b) Gebyr for dispensasjon fra planformål betales fullt ut. Beløpet betales inn før søknaden behandles.

§ 8 Gebyr beregnet på anvendt tid

Gebyr for tilsyn i forbindelse med behandling av søknad om tillatelse til tiltak er medtatt i ordinært gebyr. Gebyr for tilsyn og saksbehandling i forbindelse med avvik fra tilsyn/godkjenning/behandling av ulovlig oppført byggetiltak beregnes etter medgått tid med kr 1.450 per time. Gebyr som ikke er

omhandlet i gebyrregulativet fastsettes på annen måte, beregnes etter medgått tid med kr 1.450 per time.

§ 9 Allerede utført arbeid

Allerede utført byggearbeid, som det søkes om tillatelse for i ettertid, blir belastet med 50 prosent høyere basisgebyr enn normalsatsen for tilsvarende tiltak. Ved avslag skal det betales 50 prosent av normalsatsen.

§ 10 Urimelig gebyr

Hvis gebyret anses for å være åpenbart urimelig i forhold til det arbeid og de kostnader kommunen har hatt med saken eller anses urimelig av andre grunner, kan Rådmannen fastsette et passende gebyr.

§ 11 Klageadgang

Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages der gebyrregulativet følges. Rådmannens avgjørelse om reduksjon av gebyr kan påklages etter reglene i Forvaltningsloven.

§ 12 Ikrafttredelse

Forskriften gjelder fra 1. januar 2018.

6.4. Årsavgift for feiing og tilsyn per pipeløp

Rogaland brann og redning IKS (RBR) har ansvar feiing og tilsyn i Sola kommune. Årsgebyret for feiing og tilsyn (feiegebyr) utgjør i 2017 kr 315 eksklusive merverdiavgift per pipeløp.

Kommunestyret behandlet 5. februar 2015 k-sak 4/15 *Feiegebyrer/-forskrifter*. Det ble fattet følgende vedtak «Kommunale forskrifter for feiing med virkning fra 1. januar 2015 vedtas. Kommunestyret vedtar eget feiegebyr hvert år i forbindelse med handlings- og økonomiplan etter selvkostprinsippet. Det opprettes eget selvkostfond for feietjenester. Dette administreres av avdeling økonomi.

Rådmannen gis fullmakt til å foreta mindre endringer i forskriften.»

I henhold til forskriften skal avgiften settes lavere for boligeiendommer med gassanlegg enn for boligeiendommer med ildsted. Det innkreves for tiden ikke avgift for bolig-eiendommer med gassanlegg.

Innføring av selvkost på feietjenester fra 2015 innebærer at brukerbetaling skal dekke alle kommunens kostnader til feietjenester, det vil si både direkte og indirekte kostnader. Dersom regnskapet avsluttes med overskudd på selvkostområdet, settes overskuddet på bundet driftsfond. Dersom et selvkostområde avsluttes regnskapsmessig med et underskudd, skal dette nedskrives på områdets selvkostfond. Dersom det ikke er avsatt overskudd tidligere år, fremføres et underskudd til påfølgende år. Selvkostfondet skal i henhold til forskrift gå i balanse i løpet av en tre- til femårs periode.

Resultatet for selvkostområdet feietjenester viste i 2015 et fremført underskudd på kr 0,215 mill. som må dekkes inn. I tillegg viste regnskapet for 2016 et merforbruk på kr 0,037 mill. Samlet fremført underskudd som må dekkes inn per 31.desember 2016 utgjorde kr 0,252 mill. Videre viser prognose for 2017 at feietjenester vil få et mindreforbruk på kr 0,184 mill. som vil bli disponert til delvis inndekning av fremført underskudd fra tidligere år.

Beregninger basert på budsjetterte utgifter i 2018, samt inndekning av udekket fremført underskudd fra 2015 og 2016 tilsier at årsgebyret for 2018 fortsatt kan settes til kr 315 eksklusive merverdiavgift per pipeløp for å dekke kommunens utgifter til denne

tjenesten. Dette innebærer at gebyret ikke trenger økes fra 2017.

Rådmannen tilrår derfor å ikke øke årsgebyret for feiing (feiegebyr) fra 2017 til 2018.

Ny forskrift om brannforebygging av 1.januar 2016 pålegger kommunene å gjennomføre risikokartlegging av alle fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk, inkludert fritidsboliger. Denne risikokartleggingen skal danne grunnlaget for fastsettelse av behov for både tilsyn og feiing. RBR har gjennomført et forprosjekt for tilsyn og feiing i fritidsboliger i de 10 eierkommunene. I slutten av september 2017 starter RBR et pilotprosjekt for utførelse av tilsyn i fritidsboliger i Sola kommune. Ny metode for varsling av tilsyn vil bli prøvd ut, her er SMS et satsingsområde. Tilsynet vil også gi kunnskap om den generelle tilstanden til fyringsanlegg i fritidsboliger, adkomst til skorstein på tak, tidsbruk, samt ytterligere behov for utstyr o.l. På bakgrunn av erfaringer som blir gjort i pilotprosjektet vil det bli utarbeidet en plan for et hovedprosjekt for risikokartlegging av fyringsanleggene i alle fritidsboliger i eierkommunene i løpet av en fireårsperiode.

I denne fasen av forprosjektet, samt i pilotprosjektet, anbefaler RBR kommunene å ikke kreve inn gebyrer fra fritidsboligeiere. Utlegg i forbindelse med oppstart av feiing og tilsyn av fritidsboliger vil tas fra avsatt fond for seksjon boligtilsyn og feiing hos RBR. RBR vil i løpet av høsten 2018 fremlegge en egen sak for innføring av feie- og tilsynsavgift for fritidsboliger i den enkelte kommune.

7. Vedlegg – Forskriftsregulerte skjema

Kapittel 7 Vedlegg – Forskriftsregulerte skjema inneholder økonomiske oversikter og budsjettskjema og er inndelt som følger:

- 7.1 Økonomisk oversikt – Drift
- 7.2. Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet
- 7.3. Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjett per virksomhet/virksomhetsområde
- 7.4. Driftsbudsjettet fordelt per Kostrafunksjon
- 7.5. Økonomisk oversikt – Investering
- 7.6. Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet
- 7.7. Budsjettskjema 2B – Investeringer per prosjekt

7.1. Økonomisk oversikt – Drift

TABELL: ØKONOMISK OVERSIKT - DRIFT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Oppr. bud 2017	Just. bud. 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Driftsinntekter							
Brukerbetalinger	65 614	68 801	66 475	65 976	65 618	64 775	66 412
Andre salgs- og leieinntekter	138 570	138 571	139 651	138 556	141 324	146 968	144 468
Overføringer med krav til motytelse	236 353	179 342	235 936	179 531	179 858	179 262	179 774
Rammetilskudd	404 125	414 800	416 040	468 400	481 900	492 700	500 900
Andre statlige overføringer	25 349	34 899	31 877	35 234	33 930	33 568	32 341
Andre overføringer	15 473	400	5 300	400	400	400	400
Skatt på inntekt og formue	986 778	986 600	958 600	968 500	977 400	989 400	1 002 800
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	1 872 262	1 823 413	1 853 879	1 856 597	1 880 430	1 907 073	1 927 095
Driftsutgifter							
Lønnsutgifter	894 746	884 857	913 884	882 947	877 782	877 022	897 235
Sosiale utgifter	232 704	252 025	258 674	251 954	250 217	250 037	256 000
Kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjon	248 995	242 940	238 309	222 669	223 260	229 840	233 129
Kjøp av tjenester som erstatter tjenesteproduksjon	292 004	294 929	290 216	307 919	311 325	316 827	312 850
Overføringer	125 622	113 460	110 822	128 539	128 877	128 078	128 312
Avskrivninger	90 003	0	3	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-49 580	-56 476	-57 068	-56 264	-56 264	-56 264	-56 264
Sum driftsutgifter	1 834 494	1 731 735	1 754 840	1 737 764	1 735 197	1 745 540	1 771 262
Brutto driftsresultat	37 768	91 678	99 039	118 833	145 233	161 533	155 833
Finansinntekter							
Renteinntekter og utbytte	75 442	71 570	74 770	63 370	68 370	72 570	76 070
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	12	60	60	60	60	60	60
Sum eksterne finansinntekter	75 454	71 630	74 830	63 430	68 430	72 630	76 130
Finansutgifter							
Renteutgifter og låneomkostninger	43 945	32 860	32 861	31 360	38 560	40 260	41 760
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	65 413	68 183	68 183	95 156	118 656	136 656	132 356
Utlån	6	23	23	23	23	23	23
Sum eksterne finansutgifter	109 364	101 066	101 067	126 539	157 239	176 939	174 139
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-33 910	-29 436	-26 237	-63 109	-88 809	-104 309	-98 009
Motpost avskrivninger	90 003	0	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	93 861	62 242	72 802	55 724	56 424	57 224	57 824

TABELL: ØKONOMISK OVERSIKT – DRIFT, FORTSETTELSE

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Oppr. bud 2017	Just. bud. 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Interne finanstransaksjoner							
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	38 764	0	13 269	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	4 647	818	4 149	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	10 220	9 740	11 775	9 876	9 876	9 876	9 876
Sum bruk av avsetninger	53 631	10 558	29 193	9 876	9 876	9 876	9 876
Overført til investeringsbudsjettet	62 422	62 800	78 358	65 600	66 300	67 100	67 700
Dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	114	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	63 563	10 000	23 523	0	0	0	0
Avsatt til bundne fond	8 237	0	0	0	0	0	0
Sum avsetninger	134 222	72 800	101 995	65 600	66 300	67 100	67 700
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	13 270	0	0	0	0	0	0

7.2. Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 1A – DRIFTSBUDSJETTET

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Oppr. bud. 2017	Just. bud. 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Skatt på inntekt og formue	986 778	986 600	958 600	968 500	977 400	989 400	1 002 800
Ordinært rammetilskudd	404 125	414 800	416 040	468 400	481 900	492 700	500 900
Skatt på eiendom	0	0	0	0	0	0	0
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	24 320	31 459	31 459	33 794	32 490	32 128	30 901
Sum frie disponible inntekter	1 415 223	1 432 859	1 406 099	1 470 694	1 491 790	1 514 228	1 534 601
Renteinntekter og utbytte	73 573	70 300	70 300	62 100	67 100	71 300	74 800
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	43 833	32 860	32 860	31 360	38 560	40 260	41 760
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	65 413	68 183	68 183	95 156	118 656	136 656	132 356
Netto finansinntekter/utgifter	-35 674	-30 743	-30 743	-64 416	-90 116	-105 616	-99 316
Til dekning av tidligere regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	61 245	10 000	23 523	0	0	0	0
Til bundne avsetninger	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere regnskapsmessige mindreforbruk	38 764	0	13 269	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	0	0	1 013	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	0	0	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	-22 481	-10 000	-9 241	0	0	0	0
Overført til investeringsbudsjettet	62 422	62 800	78 358	65 600	66 300	67 100	67 700
Til fordeling drift	1 294 647	1 329 316	1 287 757	1 340 678	1 335 374	1 341 512	1 367 585
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 294 647	1 329 316	1 287 757	1 340 678	1 335 374	1 341 512	1 367 585
Mer-/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0	0

7.3. Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjettet per virksomhet/ virksomhetsområde

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 1B – DRIFTSBUDSJETTET PER VIRKSOMHET/VIRKSOMHETSOMRÅDE

Tall i kr 1 000

Virks.h. nr.	Virksomhet	Oppr. vedt. bud. 2017	Forslag til bud. 2018	Forslag til bud. 2019	Forslag til bud. 2020	Forslag til bud. 2021	Endring 2017-2018
001	Politisk nivå m/sekretariat	17 330	16 292	17 592	16 292	17 792	-6,0 %
101	Rådmannsgruppen	9 663	9 663	9 663	9 663	9 663	0,0 %
103	Personal og organisasjon	27 860	28 250	28 250	28 250	28 250	1,4 %
104	Økonomi	12 065	12 100	12 100	12 100	12 100	0,3 %
105	IKT	0	0	0	0	0	0,0 %
	Generell omstilling Rådmannsnivå med staber	0	-1 651	-2 380	-2 592	-1 671	-100,0 %
	Sum Rådmannsnivå med staber	66 918	64 654	65 225	63 713	66 134	-3,4 %
200	Fagstab Oppvekst	19 610	20 364	20 364	20 364	20 364	3,8 %
Flere	Grunnskole	291 183	295 235	297 147	298 647	298 647	1,4 %
229	Sola voksenopplæring	9 507	11 470	11 470	11 470	11 470	20,6 %
239	Sola PPT	8 038	8 550	8 933	8 933	8 933	6,4 %
Flere	Barnehage	256 479	259 540	259 463	259 793	259 273	1,2 %
281	Barnevern	32 098	32 143	32 143	32 143	32 143	0,1 %
282	Barn, ungdom og familietjenesten	23 578	24 040	24 040	24 040	24 040	2,0 %
290	Fagstab Kultur	7 919	9 460	9 480	9 500	9 520	19,5 %
291	Fritid	13 063	13 217	13 467	13 467	13 467	1,2 %
292	Sola bibliotek	6 335	6 392	6 392	6 392	6 392	0,9 %
293	Sola kulturskole	9 493	9 547	9 547	9 547	9 547	0,6 %
	Generell omstilling Oppvekst og kultur	0	-12 562	-18 112	-19 717	-12 732	-100,0 %
	Sum Oppvekst og kultur	677 303	677 396	674 334	674 579	681 064	0,0 %
300	Fagstab levekår	10 532	9 138	9 438	5 829	4 897	-13,2 %
301	Sola sjukeheim	66 057	63 645	63 422	63 203	72 378	-3,7 %
302	Sola bo- og hjemmetjenester	70 082	70 875	71 147	76 489	76 489	1,1 %
303	Tananger bo- og hjemmetjenester	55 538	53 288	52 973	52 992	52 812	-4,1 %
321	Miljøtjenesten	81 524	84 079	84 079	84 079	87 079	3,1 %
331	Psykisk helsearbeid og rus	42 546	43 231	44 451	45 601	45 601	1,6 %
341	NAV - Sosiale tjenester	54 415	55 286	55 286	55 286	55 286	1,6 %
351	Fysio-/ergoterapi	16 883	17 885	17 935	17 985	17 985	5,9 %
	Generell omstilling Levekår	0	-7 373	-10 632	-11 575	-7 474	-100,0 %
	Sum Levekår	397 577	390 054	388 099	389 889	405 053	-1,9 %
400	Fagstab samfunnsutvikling	7 206	6 768	6 603	6 603	6 353	-6,1 %
401	Eiendom	87 561	87 027	87 357	96 918	98 236	-0,6 %
411	Kommunalteknikk	11 908	12 006	12 006	12 206	12 206	0,8 %
421	Areal	11 437	11 444	11 444	11 444	11 444	0,1 %
	Generell omstilling Samfunnsutvikling	0	-2 191	-3 159	-3 439	-2 220	-100,0 %
	Sum Samfunnsutvikling	118 112	115 054	114 251	123 732	126 019	-2,6 %
	Felles-/fordelte utgifter og						
801	avskrivninger	95 125	114 833	114 878	111 312	111 328	20,7 %
901	Diverse finanstransaksjoner	-25 719	-21 313	-21 413	-21 713	-22 013	-17,1 %
	Sum Felles inntekter og utgifter	69 406	93 520	93 465	89 599	89 315	34,7 %
	Sum totalt budsjettskjema 1B	1 329 316	1 340 678	1 335 374	1 341 512	1 367 585	0,9 %
	Til fordeling drift fra budsjettskjema 1A	1 329 316	1 340 678	1 335 374	1 341 512	1 367 585	0,9 %
	Mer-/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0,0 %

7.4. Driftsbudsjettet fordelt per Kostrafunksjon

TABELL: DRIFTSBUDSJETTET FORDELT PER KOSTRAFUNKSJON

Tall i kr 1 000

Benevnelse	Oppr. vedt.bud. 2017	Forslag til budsjett 2018	Forslag til budsjett 2019	Forslag til budsjett 2020	Forslag til budsjett 2021	Endring 2017- 2018
100 Politisk styring	14 057	12 971	14 271	12 971	14 471	-7,7 %
110 Kontroll og revisjon	1 395	1 463	1 463	1 463	1 463	4,9 %
120 Administrasjon	88 429	105 342	104 668	104 131	103 881	19,1 %
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	8 603	9 373	9 373	9 373	9 373	9,0 %
130 Administrasjonslokaler	7 196	6 736	7 130	7 541	8 043	-6,4 %
180 Diverse fellesutgifter	791	435	435	435	435	-45,0 %
190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0,0 %
201 Førskole	241 564	245 195	245 501	245 831	245 311	1,5 %
202 Grunnskole	299 605	305 666	307 578	309 078	309 078	2,0 %
211 Styrket tilbud til førskolebarn	20 344	20 784	20 784	20 784	20 784	2,2 %
213 Voksenopplæring	6 027	6 725	6 725	6 725	6 725	11,6 %
215 Skolefritidstilbud	9 301	8 879	8 879	8 879	8 879	-4,5 %
221 Førskolelokaler og skyss	15 910	15 769	15 769	16 425	16 425	-0,9 %
222 Skolelokaler	25 109	24 788	24 788	25 208	25 271	-1,3 %
223 Skoleskyss	2 587	2 587	2 587	2 587	2 587	0,0 %
231 Aktivitetstilbud barn og unge	8 309	8 446	8 696	8 696	8 696	1,6 %
Forebygging, helsestasjons og						
232 skolehelsetjeneste	21 804	22 108	22 108	22 108	22 108	1,4 %
233 Annet forebyggende helsearbeid	3 157	2 878	2 878	2 878	2 878	-8,8 %
Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre						
234 og personer med funksjonsnedsettelse	23 696	24 586	25 286	26 286	26 286	3,8 %
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	41 407	44 003	44 353	44 703	45 003	6,3 %
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	14 904	15 799	15 799	15 799	15 799	6,0 %
243 Tilbud til personer med rusproblemer	786	920	920	920	920	17,0 %
244 Barnevernstjeneste	11 258	10 463	10 463	10 463	10 463	-7,1 %
Barnevernstiltak når barnet ikke er pl. av						
251 barnevernet	4 788	6 663	6 663	6 663	6 663	39,2 %
Barnevernstiltak når barnet er plassert av						
252 barnevernet	18 154	15 879	15 879	15 879	15 879	-12,5 %
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	127 013	126 791	126 805	127 648	135 411	-0,2 %
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	142 530	141 656	141 566	142 106	145 106	-0,6 %
Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i						
256 kommunene	700	700	700	700	700	0,0 %
261 Institusjonslokaler	12 142	10 681	10 681	13 866	14 544	-12,0 %
265 Kommunalt disponerte boliger	-8 250	-8 758	-8 758	-8 269	-8 194	6,2 %
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	4 734	5 535	5 865	5 865	5 865	16,9 %
275 Introduksjonsordningen	9 463	9 486	9 486	9 486	9 486	0,2 %
276 Kvalifiseringsordningen	6 089	6 093	6 093	6 093	6 093	0,1 %
281 Ytelse til livsopphold	28 754	28 754	28 754	28 754	28 754	0,0 %
Bistand til etablering og opprettholdelse av						
283 egen bolig	1 982	1 886	1 886	1 886	1 886	-4,8 %
Tjenester utenfor ordinært kommunalt.						
285 ansvarsområde	-229	-229	-229	-229	-229	0,0 %
301 Plansaksbehandling	7 035	7 062	7 062	7 062	7 062	0,4 %
303 Kart og oppmåling	2 588	2 578	2 578	2 578	2 578	-0,4 %

TABELL: DRIFTSBUDSJETTET FORDELT PER KOSTRAFUNKSJON, FORTSETTELSE

Tall i 1 000

Benevnelse	Oppr. vedt.bud. 2017	Forslag til budsjett 2018	Forslag til budsjett 2019	Forslag til budsjett 2020	Forslag til budsjett 2021	Endring 2017- 2018
Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og						
304 utslippstillatelser	569	513	513	513	513	-9,8 %
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	-145	-145	-145	-145	-145	0,0 %
320 Kommunal næringsvirksomhet	-3 031	-3 031	-3 031	-3 031	-3 031	0,0 %
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	538	542	549	560	571	0,7 %
Landbruksforvaltning og landbruksbasert						
329 næringsutvikling	1 435	1 440	1 440	1 440	1 440	0,3 %
332 Kommunale veier	11 959	11 788	11 788	11 988	11 988	-1,4 %
335 Rekreasjon i tettsted	9 632	9 244	9 244	9 244	9 244	-4,0 %
338 Forebygging av branner og andre ulykker	-2	-1	-1	-1	-1	-50,0 %
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	20 605	21 629	21 629	21 629	21 629	5,0 %
340 Produksjon av vann	11 625	12 143	13 337	14 560	14 560	4,5 %
345 Distribusjon av vann	-19 147	-18 208	-19 402	-20 625	-20 625	-4,9 %
350 Avløpsrensing	14 195	15 252	16 886	18 807	18 807	7,4 %
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	-27 549	-26 973	-28 607	-30 528	-30 528	-2,1 %
354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.	0	0	0	0	0	0,0 %
Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av						
355 husholdningsavfall	-282	-256	-256	-256	-256	-9,2 %
360 Naturforvaltning og friluftsliv	481	481	481	481	481	0,0 %
365 Kulturminneforvaltning	3	3	3	3	3	0,0 %
370 Bibliotek	6 301	6 358	6 358	6 358	6 358	0,9 %
375 Muséer	1 585	1 605	1 625	1 645	1 665	1,3 %
377 Kunstformidling	90	265	265	265	265	194,4 %
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	4 935	4 735	4 735	4 735	4 735	-4,1 %
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	16 157	17 329	17 672	17 660	17 665	7,3 %
383 Musikk- og kulturskoler	9 464	9 343	9 343	9 343	9 343	-1,3 %
Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres						
385 kulturbygg	7 085	6 842	6 842	8 090	8 090	-3,4 %
386 Kommunale kulturbygg	3 150	3 150	3 150	3 150	3 150	0,0 %
390 Den norske kirke	13 563	14 189	14 189	14 189	14 189	4,6 %
392 Tilskudd til tros- og livssynsamfunn	3 554	3 000	3 140	3 264	3 264	-15,6 %
393 Gravplasser og krematorier	3 194	3 240	3 240	3 240	3 240	1,4 %
800 Skatt på inntekt og formue	-986 600	-968 500	-977 400	-989 400	-1 002 800	-1,8 %
Statlig rammetilskudd og øvrige generelle						
840 statstilskudd	-419 230	-471 500	-485 100	-496 200	-504 700	12,5 %
Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger						
850 m.v.	-33 484	-34 579	-33 275	-32 913	-31 686	3,3 %
870 Renter/utbytte og lån (innlån og utlån)	40 743	64 416	90 116	105 616	99 316	58,1 %
880 Interne finansieringstransaksjoner	62 800	65 600	66 300	67 100	67 700	4,5 %
998 Ikke fordelte utgifter. (ikke Kostra-funksjon)	22 075	23 170	23 170	23 170	23 170	5,0 %
999 Kutt (ikke Kostra-funksjon)	0	-23 777	-34 283	-37 323	-24 097	0,0 %
TOTALT	0	0	0	0	0	

7.5. Økonomisk oversikt – Investering

TABELL: ØKONOMISK OVERSIKT – INVESTERING

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Oppr.budsj. 2017	Just.budsj. 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Inntekter							
Salg av driftsmidler og fast eiendom	151 435	23 500	0	4 000	135 000	84 000	0
Andre salgsinntekter	368	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	6 178	37 956	37 956	5 571	12 006	3 500	3 500
Kompensasjon for merverdiavgift	26 009	53 284	54 380	75 630	69 078	49 836	28 104
Statlige overføringer	33 662	12 763	12 763	5 904	12 459	141 203	3 533
Andre overføringer	61 314	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	208	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	279 174	127 503	105 099	91 105	228 543	278 539	35 137
Utgifter							
Lønnsutgifter	4 654	5 424	5 424	4 287	4 287	4 287	3 924
Sosiale utgifter	1 314	1 601	1 601	1 265	1 265	1 265	1 158
Kjøp av varer og tj som inngår i tjenesteproduksjon	248 730	354 341	301 106	448 872	396 222	242 575	136 948
Kjøp av tjenester som erstatter tjenesteproduksjon	69 624	0	0	0	0	0	0
Overføringer	32 741	53 284	29 509	75 630	69 078	49 836	28 104
Renteutgifter og omkostninger	3 733	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-7 901	-7 034	-7 034	-6 152	-6 152	-6 152	-5 682
Sum utgifter	352 895	407 616	330 606	523 902	464 700	291 811	164 452
Finansstransaksjoner							
Avdrag på lån	187 358	5 000	18 269	15 000	15 932	72 740	18 533
Utlån	53 155	40 000	40 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kjøp av aksjer og andeler	3 368	3 661	3 661	9 949	4 434	4 829	5 262
Dekning av tidligere års udekket	0	0	25	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	4 500	0	18 293	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	630	0	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	249 011	48 661	80 248	74 949	70 366	127 569	73 795
Finansieringsbehov	322 732	328 774	305 755	507 746	306 523	140 841	203 110
Dekket slik:							
Bruk av lån	212 512	252 233	200 387	405 163	210 208	50 000	111 669
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	20 483	13 741	13 741	23 741	23 741	23 741	23 741
Overført fra driftsbudsjettet	62 422	62 800	78 358	65 600	66 300	67 100	67 700
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	12 364	0	13 269	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	22	0	0	13 242	6 274	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	14 929	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	322 732	328 774	305 755	507 746	306 523	140 841	203 110
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0	0

7.6. Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 2A – INVESTERINGSBUDSJETTET

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Oppr.budsj. 2017	Just.budsj. 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringer i anleggsmidler	352 897	407 616	330 606	523 902	464 700	291 811	164 452
Utlån og forskutteringer	53 155	40 000	40 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kjøp av aksjer og andeler	3 368	3 661	3 661	9 949	4 434	4 829	5 262
Avdrag på lån	187 358	5 000	18 269	15 000	15 932	72 740	18 533
Dekning av tidligere års udekket	0	0	25	0	0	0	0
Avsetninger	5 130	0	18 293	0	0	0	0
Finansieringsbehov	601 908	456 277	410 854	598 851	535 066	419 380	238 247
Finansiert slik:							
Bruk av lånemidler	212 512	252 233	200 387	405 163	210 208	50 000	111 669
Inntekter fra salg av anleggsmidler	151 435	23 500	0	4 000	135 000	84 000	0
Tilskudd til investeringer	94 976	12 763	12 763	5 904	12 459	141 203	3 533
Kompensasjon for merverdiavgift	26 011	53 284	54 380	75 630	69 078	49 836	28 104
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	26 661	51 697	51 697	29 312	35 747	27 241	27 241
Andre inntekter	576	0	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	512 171	393 477	319 227	520 009	462 492	352 280	170 547
Overført fra driftsbudsjettet	62 422	62 800	78 358	65 600	66 300	67 100	67 700
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	27 315	0	13 269	13 242	6 274	0	0
Sum finansiering	601 908	456 277	410 854	598 851	535 066	419 380	238 247
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0	0

7.7. Budsjettskjema 2B – Investeringer per prosjekt

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 2B – INVESTERINGER PER PROSJEKT

Tall i kr 1 000

Investering rådmannsnivå						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
Samlebevilgning formål felles (inkl. adm.bygg)	12999	Flere	50	500	50	50
Samlebevilgning formål levekår	12999	Flere	1 000	0	0	0
Samlebevilgning formål barnehage	12999	Flere	375	375	0	0
IKT-investering strategisk (årsbev.)	12999	19601	1 500	1 500	1 500	1 500
Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)	12999	19606	4 073	4 434	4 829	5 262
Datamaskiner/fornyng skoler (årsbev.)	12999	29602	2 394	2 402	3 902	2 402
Inventar skole (planlagt utskiftning) (årsbev.)	12999	29620	250	250	250	250
Interaktive flatskjermer, skole	12999	29624	4 680	4 680	0	0
Velferdsteknologi Levekår (årsbev.)	12999	39094	1 000	1 000	1 000	1 000
Inventar levekår (årsbev.)	12999	39609	600	600	600	600
Eierinnskudd Multihallen og Storhallen IKS	12999	49604	5 876	0	0	0
Investering Eiendomsdrift						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
Samlebevilgning formål felles (inkl. adm.bygg)	13999	Flere	1 250	1 250	1 250	1 250
Samlebevilgning formål kirke	13999	Flere	1 700	1 200	500	500
Samlebevilgning formål energi	13999	Flere	2 000	2 000	2 000	2 000
Samlebevilgning formål uteareal	13999	Flere	6 200	5 400	5 000	5 000
Samlebevilgning formål levekår	13999	Flere	2 000	1 400	1 100	1 100
Samlebevilgning formål skole og SFO	13999	Flere	4 550	4 550	4 550	4 550
Samlebevilgning formål barnehage	13999	Flere	3 000	2 000	4 500	2 500
Tilrettel. universell utforming (årsbev.)	13999	19017	500	500	500	500
Tiltak radonoppfølging kommunale bygg (årsbev.)	13999	19022	1 000	200	200	200
Investering Eiendomsutvikling						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
Samlebevilgning formål kirke	14999	Flere	0	0	500	2 000
Samlebevilgning formål kultur	14999	Flere	500	200	200	200
Samlebevilgning formål idrett	14999	Flere	5 450	1 650	1 650	1 650
Nytt rådhus	14999	19016	138 432	98 874	0	0
Inventar nytt rådhus	14999	19662	0	15 323	0	0
Turveg Hellestø - Sele	14999	59621	1 500	0	0	0
Turveg Tananger indre havn, bryggeområder	14999	59669	2 000	0	0	0
Turveg Hafrsfjord - Grannes	14999	59672	2 200	2 450	0	0
Turveg Hafrsfjord - Jåsund	14999	59674	4 551	3 850	0	0
Ny kirke Sola sentrum	14999	49041	3 000	42 075	37 175	0
Superlekeplass i Sola sentrum	14999	49645	0	0	3 500	1 000
Intern prosjektledelse eiendomsutvikling (årsbev.)	14999	19600	6 152	6 152	6 152	5 682
Erverv av areal (årsbev.)	14999	19604	40 000	49 627	0	0
Parkeringsanlegg Sola sentrum nord	14999	19023	34 579	11 017	0	0
Parkeringsanlegg Sola sentrum øst, tillegg	14999	19025	17 000	0	0	0
Festplass Sola sentrum, del 1	14999	49648	0	15 648	0	0

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 2B – INVESTERINGER PER PROSJEKT, FORTSETTELSE

Tall i kr 1 000

Investering Eiendomsutvikling						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
Arkeologisk utgravning Sola sentrum	14999	19654	1 500	1 000	0	0
Flytte av trafo	14999	19655	1 500	0	0	0
Småhus, midlertidige/permanente	14999	39087	0	0	4 680	0
6 boliger med base, pilotprosjekt	14999	39098	500	13 287	13 287	0
4 boliger m/base, Kjelsberg ring (rus/psyk.)	14999	39093	18 815	18 815	0	0
Ny sjukeheim Sola sentrum	14999	39052	112 274	82 963	17 217	0
Erstatning av utleieboliger B05	14999	39100	10 500	0	0	0
Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom og utearealer	14999	29076	0	8 211	0	0
Skolebruksplan, Storevarden skole	14999	29079	400	8 800	0	0
Skolebruksplan, ny skole Jåsund (trinn 1)	14999	29001	0	0	0	2 000
Skolebruksplan, Kornbergvegen 23/Skjalgstova barnehage	14999	29081	500	5 288	4 000	0
Skolebruksplan, ny skole Sentrum/Åsen (trinn 1)	14999	29080	0	2 000	154 100	112 900
Uteanlegg regionalt sykkelanlegg	14999	59685	6 924	6 924	0	0
Skytehall Forus Bedriftsidrettsarena	14999	49024	5 000	0	0	0
Investering Kommunalteknikk						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
VA Sola sentrum øst, ved sykehjem	51999	59347	6 990	0	0	0
VA Vestre ringvei	51999	59365	6 473	0	0	0
Kongshaugveien, Sola sentrum	51999	59456	6 525	1 000	0	0
Vestre ringvei Sola sentrum	51999	59455	7 605	5 074	0	0
Infrastruktur regionalt sykkelanlegg	51999	59364	13 385	8 767	0	0
A97 Rehab. pumpest. avløp (årsbev.)	51999	59101	5 000	1 000	1 000	1 000
R116 Renovasjon (årsbev.)	51999	59206	250	250	250	250
VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)	51999	59335	1 000	1 000	1 000	1 000
VAR105 Div. mask./utrustning/utstyr (årsbev.)	51999	59337	350	150	350	150
Tiltak ved priv. utbyggingspr. (årsbev.)	51999	59356	500	500	500	500
VA40 Grotnes nord	51999	59359	1 200	0	14 000	3 200
VA42 Grotnes sør	51999	59360	450	10 950	2 500	0
VA undergang Rægekrossen	51999	59343	1 000	0	0	0
VA157 Ølbergvegen	51999	59312	6 000	0	0	0
P107 Biler/større maskiner (årsbev.)	51999	59901	1 700	1 700	1 000	1 700
VA178 Ljosheimkroken	51999	59368	4 900	0	0	0
VA Sømmevågen - Sola skole	51999	59366	6 000	0	0	0
VA15 Moringvegen	51999	59367	6 400	0	0	0
VA49 Røyneberg (vann)	51999	59339	0	7 000	0	0
PA07 Tananger sentrum, rehabilitering av pumpestasjon avløp	51999	59108	0	500	0	0
VA06 Torkelsparken	51999	59355	0	1 000	0	0
VVA Påskhusvegen	51999	59369	0	0	250	1 250
VA Sanering Myrvegen - Skoletunet, langs Tananger ring	51999	59370	0	0	3 500	3 500
Overløpsmåling av avløpsledninger	51999	59113	1 000	1 000	0	0
VA Tanangervegen	51999	59371	0	3 500	0	3 500

TABELL: BUDSJETTSKJEMA 2B – INVESTERINGER PER PROSJEKT, FORTSETTELSE

Tall i kr 1 000

Investering Kommunalteknikk						
Prosjektnavn	Ansvar	Prosjekt	2018	2019	2020	2021
VA Tornefjellvegen/Snøde (nedre del)	51999	59372	0	0	500	500
Utskiftning gatelys, standardheving (årsbev.)	51999	59406	2 000	1 500	1 500	1 500
Ljosheimkroken	51999	59457	2 000	0	0	0
VVA Påskhusvegen	51999	59369	0	0	250	1 250
Trafikksikkerhetsplan, standardheving veger (årsbev.)	51999	59419	500	500	500	500
Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)	51999	59425	1 100	1 100	1 100	1 100
Småanlegg veger (busskur mv.) (årsbev.)	51999	59437	400	400	400	400
Finansieringsbehov						
			2018	2019	2020	2021
			540 003	475 286	302 792	175 396

Finansiering				
	2018	2019	2020	2021
Sum Husbanktilskudd boliger (20 %)	-2 100	0	-936	0
Husbanken investeringstilskudd	0	-8 674	-136 686	0
Salg av øvrig eiendom	-4 000	-135 000	-75 000	0
Salg av boliger pilotprosjekt	0	0	-9 000	0
Spillemidler	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
Diverse inntekter	-6 152	-6 152	-6 152	-5 682
Overføringer fra drift	-65 600	-66 300	-67 100	-67 700
Avdrag fra Lyse	-8 741	-8 741	-8 741	-8 741
Momskompensasjon i investering	-75 630	-69 078	-49 836	-28 104
Sola menighet andel i ny kirke	0	-4 000	0	0
Låneopptak ordinære og VAR prosjekter	-293 608	-141 102	0	-61 669
Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet	0	0	54 159	0
Sum finansiering ordinære investeringsprosjekter eks. Sola sentrumsplan og VAR eks. Sola sentrumsplan	-459 331	-442 547	-302 792	-175 396
Anleggsbidrag	-799	-1 099	0	0
Frikjøpsmidler	-450	-2 475	0	0
Refusjon VA Sola sentrumsplan	-822	-932	0	0
Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden	-3 804	-3 785	-3 581	-3 533
Bruk av fond Sola sentrumsplan	-13 242	-6 274	0	0
Låneopptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune	-61 555	-19 106	0	0
Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan	0	932	3 581	3 533
Sum finansiering Sola sentrumsplan	-80 672	-32 739	0	0
Sum Finansiering totalt	-540 003	-475 286	-302 792	-175 396

Sola kommune
Ansvar for hverandre

Navn: Sola kommune
Adresse: Kanalsletta 3, 4033 Stavanger
Tel: 51 65 33 00
E-post: epost@sola.kommune.no
Webside: www.sola.kommune.no
